

tercii sententiarū

per nō cōstituens aliqd vnum fm aliqs ec
cluditur natura diuina z relatio q̄ p̄ficiūt
aliqd vnu scz psonā. Sed hoc reprobaui
in p̄mo libro. vbi ostendi q̄ etiā p̄cedendū
est q̄ natura diuina est suppositū licz nō for
maliter. z relatio taz realiter q̄ formaliter
est suppositū. ideo dico q̄ illud excludunt
ptes integrales. p̄ ly nec alteri inherēs ex
cludunt accidētia. p̄ ly nec ab alio sustenta
tū excludit natura humana in x̄po. Et sic
in descriptione suppositi ponit aliqd positi
uū z aliqd negatiuū. Persona p̄o p̄t descri
bi q̄ est suppositū intellectuale. Et his p̄
mo sequit q̄ ois p̄sona est suppositū sed nō
econuerso. q̄ lapis est suppositū z non p̄so
na. Secōdo sequit q̄ ad aliqd sensus p̄t
p̄cedi q̄ deus p̄t aliqd assumere in vnita
te suppositi z nō p̄sone q̄d p̄ se subsistens est
suppositū z non p̄sona. sicut natura lapidis
Tercio sequit q̄ aliqua natura est sup
positū q̄ p̄t definire esse suppositū. z aliq̄
non est suppositū que p̄t incipere esse suppo
sitū. Primum patet d̄ humanitate forz. Se
cundū de humanitate x̄pi si illa assumere
z ista dimittere a verbo. Secūda p̄posi
tio. sicut p̄sona verbi sic et quelibet p̄sona
diuina p̄t assumere humanitatē vnam v̄
plures simul v̄ successive in suppositi siue
p̄sone vnitate. Patet quia quelibet p̄sona
diuina est equaliter oipotens z nullū isto
rū fieri implicat contradictionē. Tercia q̄
libet p̄sona diuina sicut p̄t assumere hūa
nitatē sic z qualibet aliam naturā que p̄t
esse suppositū siue rōnalem siue nō rōnalem
in suppositi siue p̄sone vnitate. Patz
q̄ q̄libet talis natura est in pura potētia
obedientiali passiva z quelibz talis p̄sona
est infinita potētia actiua. Quarta p̄po
Licet non sola p̄sona verbi potuit assume
re hūanitatē t̄ ipsa sola de facto eā assum
psit in suppositi seu p̄sone vnitate. Prima
ps patz et secūda p̄pōne. q̄ p̄ hoc potuit z
ii. Secōda patet ex fide. Quinta Licz nō
sola p̄sona verbi fuerit cā effectiua hūa
sumptiōis. t̄ ipsa sola facta ē hō assumpti
one hūanitatē. Prima ps patz q̄ opa trini
tatis sunt indiuisa ad extra. id est sunt cōia
cuilibet p̄sone diuine. Secōda patet ex fide p̄
illud Joh. 1. Verbu caro factū est. vbi fm
glosam caro ponit p̄ hoīe. z p̄ illud in sym
bolo. Et hō fact⁹ est. Et p̄ August. p̄mo de
tri. ca. vi. talis erat illa susceptio que deum

hoīem faceret z hominē deū. **S**ed
ad intellectū huius videndū est qd̄ impoz
tat in p̄posito p̄ istuz terminū hō. Pro quo
sciendū q̄ licet fm̄ Aresto. nulla res ipoz
tet p̄ hoc nomē hō q̄n eodem mō impoztet
p̄ hoc nomē humanitas z econuerso. ex eo
q̄ fm̄ ipm̄ nihil est hic inferius nisi mate
ria forma vel p̄positū vel accidens alicui⁹
hoz. z nullū istoz plus impoztat per vnū
q̄ p̄ reliquū. sicut patet inductiue. supposi
to t̄ q̄ humanitas nō significet solū aiām
intellectiua nec naturā specificā cōmunes
quod p̄ nunc supponit. t̄ fm̄ fidē ista noīa
non sunt synonyma. sed p̄t pro distinctis
rebus supponere. Nā hoc nomē homo ē no
men suppositi z supponit p̄ filio dei. scz hoc
nomē hūanitas est nomē nature z nō sup
ponit p̄ filio dei. hoc aut̄ facilliter p̄t appa
rere ex descriptionibz quid noīs istoz ter
minoz. Nā hoc nomē hūanitas nihil signi
ficat nisi naturā p̄positā ex corpe et anima
intellectiua nō p̄notando q̄ ista natura su
stentat ab aliq̄ supposito scz a verbo. vel q̄
non sustentat. Et ideo semp p̄ ista natura
supponit p̄cise z nunq̄ p̄ filio dei. cū ip̄e nō
possit esse ista natura. Sed hoc nomē ho
mo sigt̄ illā naturā p̄notādo eā esse p̄ se ex
stentē vel ab alio supposito sustentatā siue
suppositā. Un̄ iste termin⁹ hō diffinitōe qd̄
noīs p̄t sic diffiniri. hō est natura p̄posita
ex corpe z aīa intellectiua ab alio supposito
nō sustentata. vel est aliqd suppositū talem
naturā p̄positā sustentans. de quolibz em̄
hoīe ista descriptio p̄ altera pte verificat.
Prima ps em̄ verificat de quolibet homi
ne alio a x̄po. z secūda pars de solo christo
Et p̄dictis sequit primo q̄ filius dei nō
eodē mō nec oīno vniuocē siue fm̄ eandēz
rōnem dicit̄ homo sicut z alij hoīes. patet.
quia fortes z q̄libet alius hō dicit̄ hō quia
est natura cōposita ex corpe z aīa intelle
ctiua a nullo sustentata. sed fili⁹ dei nō dicit̄
tur hō hac rōne scz q̄ sit talis natura cum
hoc sit impossibile. sed quia est suppositum
sustentans talem naturā et terminās eius
depēdentiā. Secōdo sequit q̄ licet hec p̄
ricularis sit vera. aliquis homo est huma
nitas. t̄ hec v̄lis est falsa oīs hō est huma
nitas. p̄mum patet de for. secundū patz d̄
x̄po. Tercio sequit q̄ hec de p̄tute fm̄ o
nis est falsa. filius dei assumpsit hoīem. q̄
ly hō supponit p̄ p̄sona filij dei. ideo si talis

questio prima

locutio quandoq̄ inueniat Augustini vel
alioz sanctorz. exponenda est vt p̄ hominē
intelligamus hūanitatē. ita q̄ capiat con
cretum p̄ abstracto. Sexta p̄po est. q̄ qz
p̄sona verbi assumēdo humanitatē in vni
tatem suppositi sit hō. ideo fit i christo yde
omatū cōicatio. **D**oc aut̄ sic est in
telligendū q̄ p̄ ydeomata in p̄posito intelli
gamus p̄prietates siue predicata z p̄ cōica
tionem mutuā verificationē vt sic cōmuni
catio ydeomatuz nihil aliud sit nisi mutua
verificatio p̄dicatozū. Et sic est sensus p̄po
nis q̄ rōne illius assumptionis qua p̄sona
verbi fit homo p̄prietates z p̄dicata que dī
cunt de persona verbi verificant de chri
sto sub hoc nomine homo. ita q̄ ip̄o demō
strato verum est dicere q̄ hic homo est fili
us dei eternus imensus creator mundi zc.
z etiā econuerso ea que dicunt de natura
assumpta in concreto sub hoc noīe hō veri
ficant de christo sub hoc noīe de⁹. vt q̄ hic
homo q̄ est deus est natus de virgine pas
sus mortuus loco circūscriptus zc. Et di
xi in concreto. quia non est verum q̄ deus
est humanitas. z t̄ est diuinitas Sic ḡ in
telligitur cōicatio ydeomatuz. Sed
circa hoc dico aliqua. Pr̄mo dico q̄ non
cōsimiliter seu eque p̄prie dicunt̄ predica
ta diuina de hoc homine. z humana predi
cata de deo. eo q̄ in christo p̄sona diuina est
assumens z natura humana assumpta. v̄
magis p̄prie de christo dicitur. iste homo ē
immortalis absq̄ hoc q̄ addat̄ fm̄ diuini
tatem. q̄m̄ iste homo est p̄prie persona diu
ina q̄ dicitur deus est mortalis. imo opoz
tet in ista addere vel subintelligere fm̄ hu
manitatem. Et cā est. qz persona diuina est
assumens. ideo iste homo est persona diu
ina immortalis. sed ip̄e non est natura hūa
na nec natura mortalis. Secundo di
co q̄ ista differentia p̄dicationis non est oī
no talis sicut in alijs solet dici vnū esse ve
rum simplr z aliud fm̄ quid z falsum sim
pliciter. sicut ethiops est albus fm̄ quid. s.
fm̄ dentes z niger simpliciter. z ideo hec ē
falsa simplr. iste est albus. nisi addatur fm̄
dentes. Nam ista. deus fuit passus et simi
les etiā sine addito licet semp sit intelligē
dum fm̄ humanitatē. non tamē sunt false
simpliciter. Et causa dissimilitudinis est
dissimilitudo habitudinis hūanitatē chri
sti ad personam verbi et dēris ethiopsis ad

reliquum corporis. Vel forte magis pro
prie loquendo tota causa dissimilitudinis
est modus loquendi scripture z sanctoruz
in quo videre meo totaliter fundat̄ ista cō
municatio ydeomatuz. Tercio dico q̄
non obstante q̄ tales sint vere simplr. et q̄
in aliquibus scilicet in illis in quibus dat̄
in subiecto intelligi humanitas sicut hō ho
mo x̄ps fuit passus etiā non sit necessarie
addere fm̄ humanitatē. tamen talis ad
ditio est in aliquibus exprimenda. non ad
necessitatem veritatis. sed ad exclusionem
causē errorū. vt hic filius dei ē creatura de
bet addi fm̄ humanitatē. ne videat̄ con
cordari heresi arriane. Et ita in alijs p̄di
catis que si sine addito dicerent̄ de christo
posset suspicari ne ab eo excluderetur diu
nitas. Similiter de alijs de quibus possz
suspiciari ne attribuerentur diuine persone.
fm̄ se. dz addi fm̄ humanitatē vt hic. filius
dei est cōpositus. Nam neqz persona ne
qz natura diuina est cōposita nec x̄ps est
cōpositus ex duabus naturis diuina scilicet
licet z humana. siue ex tribus rebus corpo
re. s. anima z diuinitate. sed t̄m̄ ex duabus.
fm̄ humanitatē. scz corpe z ania essen
tialiter z ex infinitis p̄tribus quantitatis
integraliter. Ideo non est concedenduz q̄
humanitas sit pars christi. Nam sicut ho
mo non est p̄positus ex albedine et substan
tia sic nec x̄ps est cōpositus ex humani
tate et persona diuina. **E** Septima
p̄po per hoc q̄ persona verbi assumpsit hu
manitatē diuinitas ē incarnata z sibi ē hu
manitas vnita in suppositi seu persone vni
tatem. Patet primo p̄ Augusti. p̄mo de tri
ni. ca. ii. Forma dei accepit formam serui
et sine dubio natura naturam accepit.

Secundo p̄ autoritatem Hierō. in ex
planatione fidei. Passus est filius dei non
fm̄ illam substantiaz que assumpsit. scz fm̄
illam substantiam que assumpta est. igitur
zc. Tercio probatur. quia cuz persona
p̄bi et diuinitas sint idem realiter qd̄ con
ceditur de persona non debet negari de di
uinitate. nisi ad hoc cogat fides. sic autem
non est hic. vt patet facilliter zc. Et ad hoc
facit illa regula quaz in primo libro decla
raui q̄ p̄dicata contradictoria nunq̄ dnt̄
concedi de terminis supponibilibus p̄ eo
dem nisi vbi cogit fides. Et hac p̄positio
ne sequitur primo q̄ concedendū est in ali
y 2

tercii sententiarum

quo sensu q̄ ipsa diuinitas seu diuina natura facta est homo. Patet. q̄ hec p̄cedit. p̄sona uerbi facta est hō. Et hec p̄sona uerbi ē diuinitas. igit̄ r̄c. n̄a est syllogismus expositorius q̄ nunq̄ debz negari nisi ubi cogit fides ut dicit in p̄mo. Sec̄do sequit̄ q̄ ipsa diuinitas un̄i b̄ianitati nō p̄ se et p̄mo. sed q̄ ipsa est v̄posita cui vn̄itur humanitas p̄ se et p̄mo. Tercio sequit̄ q̄ deitas non vn̄iuit sibi humanitatē in vn̄itatem nature sed in vn̄itate p̄sone. Et hoc intelligit m̄ḡ in. iij. dist̄in. li. iij. ubi dicit q̄ filius dei d̄i fact̄ hō non solū quia hoīem assumpsit sed quia ip̄m in vn̄itate et singularitate sui. id est p̄sone accepit. natura aut̄ diuina accepit formā serui id est naturam hoīs sed nō in singularitate sui id est natura re r̄c. Si p̄o dicat q̄ quia filius dei est hō ideo de ip̄o p̄cedunt attributa hominis sicut q̄ est passus et mortuus r̄c. sed de diuinitate nō p̄cedit q̄ fuerit passus vel mortuus igit̄ nec debet concedi q̄ sic incarnata v̄l q̄ sit hō. Dico q̄ aliqua sunt p̄dicata q̄ p̄ueniunt filio dei p̄cise per cōicationē ydeomatū. i. q̄ p̄ueniunt humanitati sicut natus passus mortuus. et talia non dicunt̄ de diuinitate. et hoc solum q̄ nō sic loquunt̄ sc̄i. Alia p̄o sunt q̄ licet p̄ueniāt filio dei ratōe incarnationis siue assumptōis humanitatis hoc t̄m nō est p̄ cōicationē ydeomatū id est hoc nō est ex eo q̄ p̄ueniāt h̄ianitati sicut esse incarnatum vel esse hoīem. v̄n̄ humanitas ista nō est incarnata vel hō facta. Et ista sicut de filio dicunt̄ ita d̄ diuinitate dici possunt cum nō p̄tradicat̄ autoritatē. q̄re r̄c. Octaua et vltima p̄p̄o est q̄ licet i ip̄o humanitas dependeat a diuino supposito et eius p̄pria p̄sonalitate subsistat. tamē nec persona uerbi nec diuinitas vn̄itur formaliter humanitati nec ipsam formalit̄ actuat. Prima pars patet ex dictis. Secunda p̄o est contra quosdam nouellos dogmatizantes. que p̄bat̄ sic. quia si inter illa esset formalis vn̄io siue formal̄ actuatio ad modum loquendi ip̄oz. tunc ut ip̄si p̄cedunt illa assumpra humanitas sic formalit̄ actuata fuisset realiter deus. ita q̄ per illam formalē actuatiōem diuinitas p̄municaret suo formalit̄ cret̄iue illud q̄ ipsa ē abstractiue. scilicet esse dei. **F** Sed p̄tra h̄ adducit̄ triplex inconueniens. Primus quia sequit̄ q̄ esset in nobis deus recēs. cō

tra psal. lxxx. Israel si audieris me nō erit in te deus recēs. Sec̄do sequit̄ q̄ in nobis esset deus alienus siue a diuinitate distinctus. Illud Deut. xxxij. Ego sum deus et nō est alius p̄ter me. Tercio sequit̄ q̄ essent plures d̄i aliter q̄ p̄ adoptionem imo infiniti. q̄ infinite p̄tes q̄ntit̄tine humanitatis essent formaliter actuatae ab ipsa diuinitate r̄c. Et hac p̄positione p̄mo sequit̄ q̄ aliqua est dependētia creature que non est p̄p̄rie in aliquo genere cause. Patet inducendo in omni genere cause de illa dependētia q̄ humanitas x̄pi sic dependet a p̄sona uerbi q̄ eius p̄pria p̄sonalitate subsistit ut dicit̄ prima pars p̄positionis.

Secundo sequit̄ contra imaginationē multoz q̄ illa dependētia magis assimilatur cause materiali q̄ formali. ita q̄ humanitas magis simulatiue se habet ut forma ad diuinitatem q̄ econuerso. Patz q̄ sicut forma subsistit in sua materia sic humanitas in diuinitate seu diuina p̄sona. Itē sicut forma cōicat suo formabili in concreto illud quod est in abstracto ut anima que est abstractiue vita cōicat corp̄i quod iformat q̄ sit concretue uiuens. sic humanitas cōicat persone uerbi et diuinitati q̄ sit homo. ut patet ex dictis. ideo magis habz similitudinem forme q̄ materie. quare r̄c.

Tercio sequit̄ q̄ illa similitudo in simbolo athanasij sicut aia rōnalis et caro vn̄ est homo. ita deus et homo vnus est christ̄ non est vera de virtute f̄monis. Nam ibi est pl̄ dissimilitudinis. q̄ vel ly homo capitur p̄p̄rie. et sic deus et homo omnio sunt idem. quod non est de anima et carne. Ut capitur improprie p̄ h̄ianitate. et sic deus et humanitas non p̄ponunt̄ ip̄m. sicut anima et caro hominē. nec deus est forma humanitatis sicut aia carnis. nec aliquis hō q̄ est anima et caro est deus vel x̄ps. q̄re r̄c.

His p̄missis et p̄suppositis ponam et solnam circa dicta aliquos casus dubitabiles. Primus casus est. Ponam q̄ p̄sona uerbi dimitteret naturā assumptā isto posito sunt aliqua dubia. Primus est vtrum illa natura dimissa esset pur̄ hō et si ille homo fuerit christ̄us. Respondeo q̄ esset purus homo nec vn̄q̄ fuit deus. quia q̄cquid fuit deus semper est et erit. nec vn̄q̄ illa etiam fuit christ̄us. q̄ christ̄us fuit suppositus diuinū r̄c. Unde primo sequitur

questio prima

q̄ licz hic homo fuerit assumptus a verbo in vn̄itate p̄sone. nō t̄m fuit vna p̄sona cum verbo. patz q̄ h̄ianitas q̄ prius fuit assumpta et modo ponit̄ esse hō nunq̄ fuit vna p̄sona cum h̄bo. nec ex ipsa et verbo fuit vna p̄sona. Sec̄do sequit̄ q̄ licet hic hō passus fuerit in cruce et non fuerit in cruce alius hō a x̄po. t̄m hic hō non fuit x̄ps. Et si dicat nullus hō passus fuit in cruce nisi x̄ps hoc negat̄. sed h̄i p̄ceditur q̄ tunc erat vera. nullus homo patit̄ in cruce nisi christ̄us tamē bene erat verum q̄ aliud a christ̄o patiebatur in cruce sc̄z hec h̄ianitas que tunc non erat homo et modo est hō p̄ casum.

Tercio sequit̄ q̄ licz filius dei fuit hō et fuit alius homo q̄ iste homo. tamē nō per aliam animā siue carnē. nec habuit aliam humanitatē. Et causa est. q̄ christ̄us fuit hō p̄ istam humanitatē et fuit alius hō ab isto p̄ diuinitatem per quā fuit suppositum aliud ab ista humanitate. Quarto sequit̄ q̄ vterq̄ duoz hominū. sc̄z christ̄us et iste homo qui nec est nec fuit christ̄us fuit homo p̄ eandem h̄ianitatē. imo per eandem possunt esse successiue quatuor hoīes. scilicet si q̄libet p̄sona successiue assumeret eandem humanitatē et illa postea dimitteret. **V**ltra alia possunt inferri. sed dimitto.

H Secundu dubium est. retento casu p̄missio vtr̄ demonstrato filio dei hec sit vera. hic est filius h̄ginis. Dico q̄ non. q̄ ex quo desit̄ esse homo desit̄ esse filius virginis. nec erat filī virginis nisi f̄m humanitatē quam mō ponit̄ non habere. ideo modo non plus attinet virgini q̄ aī incarnationem.

Et his sequitur p̄mo q̄ hec p̄na non valet filius dei nascebatur de virgine et fuit filius h̄ginis et ipse et ipsa sunt. igit̄ ipse est filius h̄ginis. Et rō est. quia causa talis deuotiōnis cessauit. Secundo sequitur q̄ hec p̄na nō valet filius dei bis fuit vel bis incepit̄ esse filius virginis. Igit̄ bis natus est d̄ virgine. patet. q̄ ante triduum mortis christ̄i filius dei erat filius virginis. Et sicut in triduo nō erat hō. ita nō erat filius virginis. Et in resurrectione incepit̄ iterum esse hō et esse filius virginis. et tamen non fuit bis natus de virgine quare r̄c. **T**erciu dubium est. retento casu p̄missio vtr̄ iste homo dimissus sit filius virginis. Dico q̄ sic. quia aliter non esset alicuius filius. etiaz hec humana na

tura que modo est homo fuit de virgine cōcepta et ipsam pepit. et iste homo et ipsa h̄go sunt. igitur. r̄c. Et hoc sequit̄ primo q̄ aliqui iste nō fuit filius virginis et nunc est filius eius et incepit̄ esse filius h̄ginis et ipsa virgo mater eius sc̄z in illa dimissioe q̄ incepit̄ esse homo. nec t̄m virgo eum pepit. sed ante diū. q̄ hic hō fuit anteq̄ esset filī virginis sicut hic hō fuit anteq̄ esset homo sicut patet arguendo expositorie. Secundo sequit̄ q̄ hic hō nascebatur de virgine qui nō erat hō et aliquis homo nascebatur de virgine qui non erat christ̄us. licet t̄p̄e natiuitatis verū esset q̄ vnus solus homo nascebatur. Unde patet q̄ vterq̄ duorum nascebatur de virgine r̄c. Tercio sequitur q̄ hec h̄ianitas cum christ̄o nata fuit de virgine capiēdo ly nata participialiter. non t̄m fuit nata virginis. i. filia. nec soror christ̄i. quia non oē natū de virgine est filius vel filia sicut pes r̄c. Quarto sequitur q̄ istum hominē virgo peperit q̄m peperit christ̄um. nec tamē sequit̄ q̄ tunc incepit̄ esse mater istius sed incepit̄ eē mat̄ in illa dimissioe quando illud quod ipsa diu ante peperit. i. hec humanitas incepit̄ eē homo et p̄sequens filius. Unde si miraculose mulier pareret filium anteq̄ infunderetur anima ipsa non inciperet eē mat̄ in partu sed post partum in ipsa infusione anime.

Quinto sequitur q̄ licet in casu predicto non sit p̄cedendum q̄ beata virgo habuit duos filios p̄p̄rie loquendo. t̄m vtrūq̄ duoz habuit filios. nec sequitur nunq̄m peperit nisi solum hominem et vnico partu et tunc peperit vnū solum filium igitur nō vtrūq̄ duoz r̄c. Causa est. quia eodez partu ipsa peperit duas res. i. christ̄um et hanc humanitatē. et christ̄us tunc fuit filī eius et hec humanitas modo est filius eius.

Sexto sequit̄ q̄ hec p̄na non valet christ̄us fuit filius virginis. deinde iste homo fuit et est filius virginis. igitur iste est secundo genitus. q̄ iste homo non incepit̄ esse filius p̄ natiuitatem. Septimo sequitur q̄ ista consequentia non valet vterq̄ scilicet christ̄us et iste homo fuit filius virginis ergo isti fuerunt fratres. Causa est q̄ hoc nomen christ̄us connotat naturā assumptam. Ideo in isto casu ipse modo non est christ̄us. imo filius di desit̄ esse christ̄us q̄ iste hō incepit̄ eē homo. Octauo sequitur

tercū sententiarū

q̄ ista dñā non valet vterq̄ scz filius dei z iste hō fuit filius h̄ginis. z vterq̄ eoz est. & sunt fr̄es qz licet filius dei fuerit filius h̄ginis in nō mō zc. **R** Quartū dubium retēto casu p̄missō est. qz hec humanitas ē hō z est suppositū z pus nō erat hō nec suppositū. ideo q̄rit vtz hoc factū sit sine acq̄sitione vel dep̄ditōe alicui⁹ positū in ipsa hoc em̄ nō videt. qz sic p̄tradicōria succel siue verificarent de eadē re sine mutatiōe.

Ad istud diceret fm̄ Dcā p̄mo q̄ vnio in x̄po verbi ad humanitatē addit aliqd̄ vltra extrema vnita. z hoc p̄pter rōnez p̄tractā qz impossibile est fieri transitū a p̄tradicōrio in p̄tradicōriū sine acq̄sitione vel dep̄ditōe alicui⁹ positū. sed hec natura pus erat vnita z ideo nō erat suppositū z mō nō est vnita z est suppositū. igit̄ aliqd̄ est acq̄situm vel dep̄ditum. Non acq̄sitū vt patz. igit̄ dep̄ditum. z nō apparet qd̄ sit illud nisi vnio extremoz. igit̄ zc. Secūdo q̄ vnio vltra extrema nō dicit aliqd̄ absolutū. qz n̄ apparet in q̄ genere illd̄ est. qz nec in genere subie nec accidentis vt declarat inductiue. Sz nō bñ intelligo q̄ mō ista p̄nt simul stare. qz ip̄emet in eadē. q. dicit q̄ p̄ veram rē absolutā intelligit rē natā esse extra aiaz sed si talis vnio sit ipsa est nata cē extra animā zc. Tercio dicit q̄ illa vnio est respectus realis differēs ab extremis. et fundat̄ in natā hūana z n̄ diuina. qz sola hūana natura est capax. nec est ymaginanduz q̄ illa vnio sit quoddā vinculū ligās naturā hūanā cū diuina z ecōuerso. sed est illud q̄ extrema forma r̄ z denoiatiue dicunt vnita sicut aliqd̄ denoiat̄ ab albedine albū. et iō natāz hūanā vniri p̄sone diuine vl̄ assumi ad vnitatez ipsius p̄t̄ dupl̄r̄ intelligi. Uno mō q̄ natura hūana fiat vna p̄sona z fiat p̄sona x̄pi. z hoc est falsum. zc. Alio mō q̄ natura hūana sustentat̄ a verbo z subsistat in supposito verbi aliq̄ modo sic accidēs sustentat̄ in subiecto. z sic est verū. Un̄ sic ip̄e valde bñ dicit. Licet hec vnio nō possit demōstrari sed sola fide teneat̄. n̄ ad intelligēdū ipsam possum⁹ manuduci p̄ alias vnioes scz materie cū forma z subiecti cū accidere. Nā in vnione forme cū materia forma manet̄ distincta fm̄ suā entitatē sicut pus. z n̄ p̄ banc vnionē materia denoiat̄ a p̄rietatibus forme z ecōuerso. Sic in p̄posito natura diuina et hūana remanēt̄ distincte post

vnionē sicut ante. nec faciunt p̄ se vnuz sic materia z forma. sed magis sicut accidens z subiectū non faciūt p̄ se vnū. z n̄ non obstante tali distinctione cōicant̄ sibi p̄rietates suas p̄ p̄dicatiōē in concreto. sicut dicimus q̄ hic filius dei est incarnat⁹ mortuus passus. z ecōtra hic hō est et̄nus et fecit mundū zc. Et hoc apparet q̄ vnio humanitatis ad verbū magis assimilāt vnioni accidētis ad subiectū q̄ vnioni forme ad materiā vl̄ matie ad formā. Quarto dicit q̄ quot sunt nature distincte in x̄po vnite tot sunt vniones. qz respect⁹ variant̄ ad variatiōē fundamentoz. z ideo qz fm̄ eū in homine sunt saltē tres res p̄tinentes ad e⁹ es sentiā sicut oportz necessario ponere p̄pter articulū. s. materia ania intellectiua z ania sensitiua q̄ imediate sunt vnite h̄bo. sic patuit in triduo mortis. qm̄ tunc oia illa fuerint sibi vnita. qz qd̄ semel assumpsit nūq̄ dimisit. et fm̄ hoc oportet ad min⁹ ponere tres vniones. vnā in materia. aliā in sensitiua. aliā in intellectiua. Licet hec dicta opinio sit pbabilis tñ si q̄s velit negare oēz respectū siue relationē distinctā a rebus absolutis p̄t̄ saltē pbabil̄r̄ negare dictas vniones z cedere dñs supra illatum. s. q̄ sine acq̄sitione vel dep̄ditōe alicui⁹ rei in ipsa humanitate ipsa facta est hō z suppositus p̄ hoc solū q̄ filius non vnit̄ sibi q̄ pus vnitebat̄. Et ad argumentū de illa regula impossibile est fieri transitū d̄ contradictoriū zc. fuit factus dictum in primo libro.

I Secūdo casus. ponamus q̄ p̄sona verbi nunq̄ assumpsit naturā creatam z licz hoc modo sit impossibile tñ qz aliq̄ fuit vtz ponamus q̄ sumus in illo tpe z q̄ die sequēti fili⁹ dei assumat̄ filiū marthe iā adultū. siue magi p̄rie loq̄ndo assumat̄ illius filiū hūanitatē. z tunc fili⁹ dei vocatur x̄ps. z tñ nunq̄ iste assumēdus erit x̄ps. sic patet de dimisso in p̄missō casu q̄ nūq̄ fuit x̄ps. Sz nunq̄d̄ hec erit vera r̄ps vl̄ hic hō est fili⁹ marthe. Dico q̄ nō. qz nec r̄pus nec aliqd̄ tale exiuit de vtero marthe qd̄ ē r̄pus nec aliqd̄ tale pepit̄. Et h̄ sequit̄ p̄mo q̄ hec dñā nō valet martha p̄t̄ dicere huic hūanitati assumpte. ego te genui z tu es isti fili⁹. q̄ p̄t̄ dicere x̄po tu es filius me⁹ fm̄ istā hūanitatē. Nec ē simile argumētū hec hūanitas exiuit de vtero marthe q̄ r̄ps erit fm̄ istāz hūanitatē. sicut si arguat̄. dens

questio prima

ethiopsis est albus ergo ethiops est albus fm̄ dentem. Prima em̄ dñā est de p̄terito z nō valet. sed secūda est de presenti z valet. Nā si dens ethiopsis fuisset albus anteq̄ esset ethiops. z postmodū esset ipsius et nō esset albus amplius. patet q̄ non valeret p̄sequētia dens ethiopsis fuit albus. q̄ zc. Sic in p̄posito hec hūanitas fuit filius marthe qm̄ nō fuit x̄pi. z nunc qm̄ est christi ipsa nō est filius eius. Secūdo sequit̄ q̄ demonstrata manu christi hec est falsa. hec manus fuit i vtero marthe vel egressa est de eo. sed bene partialis humanitas huius man⁹. Tercio sequit̄ q̄ posito q̄ filius marthe an̄ hāc assumptionē habuiss̄ vrozē aut filios aut filias tunc facta assumptione demonstra to christo verum est q̄ iste homo non ē nec fuit vrozatus nec genuit filios nec fuit p̄ eorum. Quarto sequitur Positū q̄ fili⁹ dei dimittat̄ illam humanitatem iste est filius marthe z ante etiam fuit z medio tpe. scz dum erat vnitus non fuit eius filius. z ita bis fuit filius. vel saltēz hec p̄positio iste est filius bis fuit vera. nec tamen sequit̄ q̄ bis genuerit eum. quia secunda vice nō fuit filius p̄ generationem nouā. sed p̄ dimissionem p̄dictā. sicut non est etiam impossibile q̄ aliquis secunda vice fiat filius Johānis. s. p̄ resurrectionē. z tamen nō erit secunda vice genitus zc. Tercius casus ē Ponamus q̄ p̄sona verbi non dimittēdo qd̄ assumpsit nunc assumat̄ d̄ nouo aliq̄m humanitatē scz Petri. z vocetur illud diuinum suppositum Petrus. tunc patet satis q̄ Petrus z christus sunt vna persona z q̄ iesus est christus. q̄ in christo sunt due humanitates z p̄t̄ fm̄ vnam dormire z fm̄ aliam vigilare. z etiam fm̄ vnam esse albz fm̄ aliam niger. fm̄ vnam mori z fm̄ aliaz viuere. z q̄ habet plures matres z p̄trarias p̄plexiones fm̄ diuersas humanitates. z sic de alijs que possunt duobus hominibus conuenire z nō repugnant filio dei.

D Sed dubium est Utz debeat cōcedi q̄ christus est duo homines vel tres si assumeret tres humanitates. Ad quod aliqui dicunt q̄ p̄rie loquendo oporteret vti noua grāmatica dicendo q̄ iste christus ē vnus homines. Sed istud est vanū dictū z valde impropria abusio. quia cum hō sit nomen suppositū z christus sit vnum soluz suppositum. patet q̄ non oportet dicere illd̄

Sed dicendum est q̄ vnicus homo sic est vnica persona ita et vnus homo est homo p̄ p̄les humanitates sed nō est vnus p̄ aliquam eaz sed p̄ p̄sonam assumentē z suppositantem. vnde sicut plures albedines si ponerent̄ in eodē subiecto nō facerēt nisi vnū albū. sic in p̄posito. Quartus casus ē Ponamus qd̄ tres p̄sone diuine assumāt vnam z eandem naturā humanā. sicut de facto p̄sona x̄pi assumit eaz. tunc queritur nunq̄d̄ est vnus homo vel tres homines

Aliq̄b̄ aut̄ videt̄ qd̄ vnionē posse terminari ad tres p̄sonas p̄t̄ intelligi dupliciter Uno mō qd̄ eētia eūz i tribz sit p̄m⁹ termin⁹ vniois. Alio mō qd̄ tres p̄sone sint p̄mus termin⁹ vniois. p̄mo mō est possibile scdō mō nō. qd̄ sic pbat̄. qz in oī dep̄dētia eētiali vnū nō dep̄det nisi ad vnū qd̄ totaliter eius dep̄dētia t̄miat̄. patz h̄ in dep̄dētia effect⁹ cause efficiētis ad cām. qz vnū causatū nō dep̄det a duabz causis totalibz in eodē genere cause. qz si sicutunc aliqd̄ dep̄deret tanq̄ a cā ab aliq̄. q̄ nō exite nihilomin⁹ ipsum posset eē. Sed in p̄posito vna persona totaliter z sufficienter t̄minat̄ dep̄dētiaz sicut p̄ria p̄sonalitas in p̄ria specie terminaret. ergo nulla alia p̄sona p̄t̄ eē primus terminus huius dep̄dētie. Sed his non obstantibz dico qd̄ eadē natura humana potest vniri tribz personis. ita qd̄ a qualibet dependeat equaliter eodē modo sicut nunc dependet a verbo. Patet. quia non implicat̄ p̄tradicōiez plus q̄ vnā eadem albedo subsistat i tribz subiectis. Secūdo dico qd̄ per illam eandem naturā vnitam ille tres p̄sone sunt tres homines et non vnus homo. Patz. qz qlibet p̄sona est hō z vna non est alia. Nec debet haberi p̄o difficulti qd̄ p̄ eadē hūanitatē sunt tres homines plus q̄ vnā p̄ eandem albedinem si eēt in tribz hominibus eēt tres homines albi. Tercio dico contra assumptū illius opinionis qd̄ nō est incōueniēs qd̄ idē effect⁹ habeat duas causas totales. qz possibile est qd̄ sint due causae approximare passiuo dep̄posito q̄z vtraq̄ nata est causare formā sub eodē gradu sicut si duo ignes eiusdem vigoris approximatur passiuo dep̄posito equaliter. idem effectus numero causabitur ab vtroq̄z. si militer idem effectus potest dependere a duabus causis finalibus totalibus. ergo

tercū sententiarū

et efficiētibz. q̄na tenet. añs patz. qz aliquis p̄t eqliter appatere duos fines et eqlit̄ mo ueri ad faciēdū aliqd̄. p̄ter illos fines. et sic p̄ quēlibz eoz sufficiēnt mouet̄. Quarto dico seq̄ et p̄dict̄. q̄ licet in b̄ casu nō sit p̄cedendū q̄ aliq̄s hō est tres hoies. t̄m p̄t p̄cedi q̄ aliq̄ res ē hō et illa est tres homies. Primū p̄z. qz nec p̄ nec filius nec. s̄. ē tres hoies. Scdm̄ p̄z. qz sicut dicit̄ p̄mū correlatiū septē p̄p̄onis p̄t p̄cedi q̄ ip̄a diuinitas est hō et illa ē tres hoies cū sit tres p̄sone. S̄z h̄ dicit̄ q̄ vnā naturā hūanā posse subsistere in tribz supposit̄. qz oīs natura sic subsistens in tribz p̄sonis ē necessario illimitata sic natura diuina natura hūana. nō dico q̄ illimitatio nō facit p̄ q̄ vnā natura nūero possit subsistere in tribz supposit̄ q̄s limitatio. sed q̄ vnā natura sic subsistat in tribz supposit̄ q̄ ip̄a sit illa tria supposita. h̄ solū tenem̄ de natura illimitata. s̄. de natura diuina nō p̄t illimitationē nec p̄ter aliā rōnez s̄z p̄ solā fidē. nec ē euident̄ vtz ita possit eē d̄ alia natura zc. **A** Quis casus est. ponam̄ q̄ x̄ps nihil dimittēdo qd̄ iā assumpsit nūc assumat matrē suā. vel magis p̄prie loquēdo hūanitatē m̄ris sue. et uocet̄ illd̄ suppositū maria. h̄o em̄ p̄prie loq̄ndo uerū est q̄ x̄ps possit assumere m̄ris suā nisi intelligēdo q̄ possit assumere hūanitatē que fuit m̄ris sua. s̄z x̄ps non est illa hūanitas. et p̄p̄s nec est m̄ris sua. Et iō si hec ē uera. x̄ps ē maria hoc est et noua ip̄ositioe nois. qz nō ē illa maria q̄ fuit m̄ris sua sicut nō est illa hūanitas q̄ fuit m̄ris sua. possim̄ t̄m cōcedere q̄ x̄ps et maria sunt vnā p̄sona et q̄ x̄ps est uir et feia. S̄z t̄m in casu isto dubiū est. vtz sit p̄cedendū q̄ x̄ps genuit se. cū illa hūanitas genuit x̄pm. Ad qd̄ dico q̄ nō. imo demonstrato x̄po hec est negāda hec maria peperit x̄pm. s̄z hec hūanitas q̄ fuit x̄go maria peperit x̄pm. Et h̄ satis p̄z. **Sext̄** casus ē ponam̄ q̄ x̄ps aliq̄e genuerit ex feia sicut potuit sine pctō. qz nō erat subdit̄ legi et n̄nētie. et ip̄m assumpsit et uocet̄ illd̄ suppositū petr̄. t̄m p̄z et dicit̄ q̄ x̄ps est petr̄. S̄z t̄m dubiū est vtz x̄ps sit p̄r petri. Rūdeo q̄ si illa hūanitas sc̄do assumpta fuit hō ante et assumptioez patz solutio ex casu imediate p̄cedente. s̄. q̄ x̄ps mō est p̄r petri. Unde si x̄pus mō assumeret duos hoies siue hūanitates duoz hoim̄ adultoz. qz vn̄ eēt p̄r et alter filī. facta assumptione et demōstra

to illo supposito. ip̄m non est ille p̄r nec ille filius. ut satis p̄z et dicit̄. sed si x̄pus assumpserit hūanitatē p̄p̄ri filij ab instāti siue cōceptōis ita q̄ hec hūanitas nō fuerit assumpta postq̄ fuit hō t̄m auget̄ difficultatē. Et dico q̄ in isto casu oportz p̄cedere q̄ petr̄ est filī x̄pi et p̄p̄s q̄ eadē p̄sona ē p̄r et filī sui et respectu sui. ut p̄z zc. **D** S̄z h̄ uidet̄ esse Augu. i. de tri. reputas p̄ euident̄ q̄ idēz nō p̄t generare se. Ad qd̄ dico q̄ in supposito x̄ps nō esset p̄r et filī s̄m eandē naturā sed s̄m vnā naturā humanā esset p̄r et s̄m aliam filī. impossibile est aut̄ q̄ idēz sit p̄r et filī respectu eiusdē. seu quidē gignat se s̄m eandē naturā. Et hec est intentio Augu. qm̄ reputat euident̄ argumentū ad p̄bandū distinctionē p̄sonaz in diuinis. qz deus est p̄r et dē filī. et impossibile est q̄ idē gignat se. s̄. s̄m eandē naturā in diuinis ubi nō est pl̄alitas naturaz diuiaz b̄n̄ ualeat argumentū suū. et sic patz p̄positū zc.

Ex oibz supra dict̄ sequunt̄ aliq̄ p̄p̄oes. Primo sequit̄ q̄ aliq̄s hō fuit ab eterno q̄ t̄m incepit̄ esse hō. Patz de christo q̄ dicit̄ anteq̄ abrahā fieret ego sum zc. Sc̄do sequit̄ q̄ aliq̄s hō nō p̄t non esse et t̄m p̄t eē q̄ null̄ sit homo. Patz. qz x̄ps hō nō p̄t n̄ esse. licz possit nō esse homo. hec t̄m est possibilis nullus est hō. et esset uera si dē anni hilaret oēm hūanitatē. Tercio sequit̄ q̄ hec p̄na nō ualet. deus fact̄ est hō ergo hō factus est deus. qz p̄ns est falsum et añs uerum. ut facilliter patz. nec est ibi ouersio. s̄z debet ouerti. ergo qd̄ factum est vel fuit deus. Quarto sequit̄ q̄ hec cōsequētia non ualet. deus factus est homo q̄ fact̄ est aliqd̄. vel suba. quia ly factū includit negationē. et ab inferiori ad supius cū negatione non ualet p̄na. Multa autēz possent inferri per logicaz ex supra dict̄. S̄z hec sufficiunt bene intelligentibus ad respondendū in materia de incarnatione uerbi. Et hec de primo articulo zc.

P Quantū ad sc̄dm̄ articulū in q̄ uidentū est de s̄bi uñioe gratifica et collatione p̄tutū. Rūdeo breuit̄ q̄ licz x̄ps siue aia christi habuerit plenitudinē gr̄e et uirtutē tantā q̄ non potuit habere maiorem. tamē dico cū mḡo in hoc tercio. dist. xxvi. q̄ nō habuit fidē p̄tutē nec spes. quia nō enigmatica sed clarissimā habuit p̄gnitionē et per speciem uidebat ea q̄ credebat uel sperabat

questio prima

sed ut in seq̄nti distinctione dicit mḡ. habuit caritatē et dilectionē tantā qua maior eē nō p̄t. et sic nō habuit illas tres p̄tutes theologicas q̄ ponunt̄ in uiatoribz sed habuit p̄fectiores. Sicut etiā dicit̄ de angelis et alijs b̄tis p̄p̄sorbz. Sed gr̄a huius uidentia sunt hic aliq̄ de p̄dictis tribz p̄tutibz theologicas. de q̄bz mḡ tractat in hoc tercio. Et p̄mo mouebo aliq̄ dubia cōia illis tribz p̄tutibz theologicas. Sc̄do aliqua sp̄alia de spe. Tercio aliq̄ de fide. De caritate aut̄ satis dicit̄ in p̄mo libro. Quantū ad p̄mū punctū erit p̄mū dubiū vtz necessario sit ponere tales tres p̄tutes theologicas in uiatore. et uidet̄ q̄ nō. qz p̄ter finem p̄sequendū sufficit p̄gnitio et dilectio. igit̄ habit̄ ex illis actibz generati sufficiūt. sed tales sunt fides et caritas. igit̄ spes nō est necessaria. Itē si eēt necessarie uel hoc esset p̄ter actū naturālē uel supnaturalē. Non naturālē. qz respectu cuiuslibet tal̄ sufficit uirt̄ naturālē. nec p̄ter supnaturalē. qz tal̄ nō est nob̄ in uia sed naturāl̄ credim̄ et diligim̄. Ad oppositū est illud apl̄i. nunc aut̄ manent fides. spes. caritas tria hec zc. igit̄ tres sunt p̄tutes distincte zc. Pro solutioe huius dico p̄mo q̄ nō p̄t p̄bari rōne naturalis q̄ indigeam̄ habitu supnaturali q̄cūqz ad p̄sequendū finē uicimū. Patz. qz nō p̄t eē rō naturalis ad p̄cludendū tales h̄i nisi p̄t opationes ad q̄s inclināt. nā oēs h̄i innotescūt nob̄is p̄ opationes. sed oēs opationes q̄s expimur mediātibz h̄itibz istis possum̄ exp̄iri mediātibz naturalibz. patz inductie.

Sc̄do dico q̄ ex h̄i q̄ b̄tudo est hōi cōferēda p̄ter merita nō p̄cludit̄ euident̄ q̄ aliq̄s h̄i supnaturalis sit hōi necessarius. Patz. qz dē p̄t aliq̄ez acceptare in puris naturalibz ad b̄titudinē sine q̄cūqz h̄itu supnaturali. et etiā reprobare sine oī pctō. sic patuit in p̄mo li. Et sic posset dē acceptare actū diligēdi deū. et p̄similr̄ actū credēdi et sp̄andi sine q̄cūqz h̄itu supnaturali. q̄ re zc. Tercio dico q̄ respectu oīm actū q̄s habem̄ uel h̄re possum̄ possum̄ habere h̄itū naturālē inclinantē. p̄ba. qz nihil oportz negari uel p̄cedi nisi uel p̄ rōnez uel exp̄ientia uel autoritatē. sed in supposito nullū istoz cogit̄ negare dictos h̄itus naturales. Itē oīs act̄ que expimur in nob̄is ē naturalis et uolūtate efficiēte. q̄re et si ponat̄ habitus supnaturalis p̄currere t̄m oportet

p̄cedere h̄itum naturālē acq̄sitū generatū ex actibz zc. Quarto dico q̄ illi tres habit̄ supnaturalis sunt nob̄is necessarij de potētia dei ordiata ad p̄sequendū b̄titudinē et h̄ p̄cise tenet̄ p̄r fidē et sc̄tor̄ autoritatem. Ad hoc facit̄ rō p̄ oppositū. Rō aut̄ sc̄da p̄us facta aut̄ oppositū p̄cludit̄ p̄mā p̄p̄nez p̄mā aut̄ rō soluet̄ inferri zc. **Q** Secūdū dubiū est de ordie istaz p̄tutū. s̄. vtz fides sit p̄or spe et spes caritate eo ordie quo apl̄s eas noiat. Et uidet̄ q̄ caritas sit p̄ior spe. qz act̄ caritatis est p̄or actū spei. Nam act̄ diligēdi p̄cedit̄ actū desiderandi. nullus em̄ desiderat nisi desideratū p̄us diligat. igit̄ et h̄itus zc. **O**positū. qz aliquis h̄z spem uel h̄re p̄t sine caritate nō eōuer so. igit̄ zc. Ad h̄ dico q̄ iste p̄tutes simul in fundunt̄. t̄m spes ē p̄or ordie caritate. Et qm̄ d̄i q̄ act̄ caritatis est p̄or. dico q̄ duplex est amor et ita duplex act̄. Est em̄ amor amicitie et amor p̄cupie. Act̄ amoris amicitie ē act̄ caritatis. et act̄ amoris p̄cupie est actus spei. S̄z act̄ amoris amicitie p̄supponit̄ actū amoris p̄cupie. q̄re zc. Tercū dubiū ē vtz corrupt̄ h̄itū supnaturalibz possint h̄i naturales remanere. Uidet̄ q̄ non. qz destructa caritate null̄ p̄t diligere deū sup oīa. eodez mō uidet̄ de alijs. Rūdeo q̄ h̄i naturales p̄t manere h̄itū supnaturalibus destructis. t̄m de alijs et alijs diuersimode ē dicit̄. qz h̄i natural̄ corrūdens caritati p̄t manere destructa caritate infusa de potētia absoluta. non de potētia ordinata. qz dē ordiatur q̄ qm̄ aliq̄s diligit̄ deū sup oīa q̄ t̄m mereat̄ h̄re caritatē infusā et deus eā statiz infundit. s̄z fides et spes acq̄sita p̄t b̄n̄ manere sine infusis. qz ita intēse p̄t vnus pagan̄ credere sic xp̄ian̄ s̄m fidē acq̄sitam nō t̄m p̄t deū sup oīa diligere nisi h̄ita caritate et fide infusis. qz isti simul infundunt̄ zc.

R Quartū dubiū est de p̄possibilitate istoz habitū cū alijs et sp̄al̄ difficultatē de fide uel spe vtz uel quō st̄t cū sc̄ia uel clara uisioe. Circa qd̄ sciēdū est q̄ p̄possibilitas istoz p̄t intelligi tripl̄r. Uno mō q̄tum ad h̄itū vn̄ et actū alteri. Sc̄do mō q̄tum ad act̄ vtr̄qz. Tercio mō q̄tum ad h̄itū uel vtz. dico p̄mo p̄ p̄mo mō q̄ gēralr̄ null̄ act̄ repuḡ h̄itū. et iō h̄i fidei p̄t stare cū actu sc̄ie uel clare uisiois. p̄z. qz n̄ ē maior nec aparet̄ tāta repugnantia int̄ ista q̄nta uidet̄ eē int̄ actū errādī et h̄itum sc̄ie circa eandē

tercū sententiā rū

conclusionem. sed ista possunt simul stare. qđ patet. quia ponamus qđ qđs habuerit de monstrationē alicuius conclusionis et modo nō recordet de hoc iste pōt elicere circa illā conclusionē actū dubitādi vel errādi. et tamē adhuc hz habitū scie qz est magis inclinatus ad actū sciēdi qđ erat añ habitū. et eodē mō pōt argui de actu intēperatiē et habitu rēpantiē. zc. Secōdo dico qđ p̄dicti h̄tus saltem sub tercio gradu nō repugnat inter se supposito etiā qđ actus repugnet. Patet. qz nō pl̄ repugnat h̄tus fidei h̄tibz scie. vel clare visionis qđ actibz eaz. et qđ actus sunt generatiui h̄tus. sed habitus fidei non repugnat illis actibz vt p̄batū est. Tercio dico qđ dubiū est z est p̄bleuma neutriū vtrū illi actus repugnet aut vtz simul stare possint. seu de facto simul stēt. quia eq̄ p̄babilit̄ p̄t sustineri vna ps sicut alia. Quarto dico qđ tñ dicta sc̄toz magis vident sonare qđ nec habitus nec actus stent simul. Un̄ p̄ceduntq̄ caritas tñ manet in p̄ria et fides et spes nō manent cū clara visioe. Et hoc idē cōcedo p̄pter autoritates sanctorū et nō p̄pter aliā rōnem z etiā de t̄po vt in p̄ncipio huius articuli dicit. **S** Circa secundū punctū est p̄mū dubiū de spe quō distinguatur ab alijs h̄tutibz sic ipse distinguit inter se. Nā ad p̄sequendū sine sufficit noticia et amor sed ad cognitionē satis inclinatur fides et ad amorē caritas. Et si dicat qđ spes requirit ad actū desiderij. qz oportet illud qđ creditur amat etiā desideret. Cōtra nō videt aliqd req̄ri ad p̄sequendū sine nisi qđ nō dat obiectū diligibile tanq̄ possibile a nobis haberi. et sic de alijs circumstantijs et tūc illud amef a nobis. Sz ad hec sufficiunt fides et spes igitur zc. Dico ad h̄ qđ spes et fides sunt virtutes inter se et ab alijs distincte qz qñ aliqua sunt in se sepabilia illa inter se distinguuntur. sz spes et alie h̄tutes theologice sūt huiusmodi. qz aliqđ pōt credere et nō sperare. sicut patet in desperantibz. similr qđs pōt amare et nō sperare sicut in p̄ria. similr aliqđs pōt sperare se habiturū b̄titudinē et tñ nō diligere caritative sicut p̄z in multis p̄ctoribz. igitur zc. Secundū dubiū est qđ sit obiectum spei. et qz deo videt eē obiectū cuiuslibz h̄tutis theologice. tūc est dubiū quō obiectus idē pōt eē istaz triū virtutuz. Et si sic itēz ē dubiū quō sint distincti h̄tutes maxie cū vn̄ h̄tute sufficiat respectu intellectus. alī respectu

volūtatis. Rūdeo qđ obiecta istaz h̄tutum imediata sunt diuersa p̄plexa. Nā obiectū fidei est h̄ p̄plexū. oē reuelatū a deo ē verū eo mō qđ reuelat a deo. obiectū autē spei est qđ b̄tudo est nob̄ p̄ferēda a deo p̄pter merita. obiectū autē caritatis ē hoc p̄plexū. deus ē diligēd̄ et oē qđ deo vult diligere a nobis caritative zc. Sed tūc est instātia de obiecto spei. et licz h̄tutū theologice deus sit p̄ncipale obiectū tñ nō creatura vt videt. b̄tudo autē est creatura. qre zc. Rūdeo qđ h̄z deo sit obiectū mediātū cuiuslibz h̄tutis theologice tñ hoc p̄plexū est immediatuz obiectum spei. s. visio et fructio diuina sine b̄tudo est hōi p̄ferēda p̄pter merita. Nō credo sic esse intelligendū qđ b̄tudo hōi cōferet si fm legem dei meritoze opet. qđ patebit inferi. **T**ercū dubiū est in qđ potentia pōnēda sit spes et qđs sit ei actus. Nā in intellectu nō apparet eē alī actus qđ actus credēdi qđ est actus fidei. in volūtate autē nō nisi actus amādī qđ est actus caritatis t̄ct̄ volēdi qđ nō est actus spei vt patz. et actus desiderandi qđ etiā nō est actus spei. qz pōt esse iō sperantibz zc. Ad hoc dico qđ actus spei ē volūtio et desiderijz efficac̄ qđ statim oñso p̄ fidē qđ b̄tudo est sibi p̄ferēda p̄pter merita statim elicit efficaciter actū desiderij meritozū qđ nō pōt eē iō desperantibz. Un̄ desiderij est duplex. vnum est respectu possibilij qñ aliqđs efficaciter desiderat aliqd tanq̄ possibile haberi ab eo. et illud nō est in desperantibus aliud respectu impossibilij. scz qñ aliqđs desiderat aliqd et credit illud sibi eē impossibile. et illud pōt esse in desperantibus. sz quōcunq̄ sit talis actus est in volūtate zc. **U** Quartū dubiū est cum fides et caritas inclinēt ad actum spei quomodo possunt esse virtutes distincte siue habitus distincti a spe. Respondeo qđ sicut respectu actus sciēdi potest esse duplex habitus quorum vnus inclinatur ad actum sciēdi mediate. scilicet habitus principiorum. Alius immediate. scilicet habitus conclusionis. in talibus primus habitus potest haberi sine secundo. Unde habitus principiorum non inclinatur ad actum sciēdi conclusionem nisi quatenus est causa sui actus. qui actus cū potentia intellectiua est causa sciēdi conclusionem immediatam et partialis. Et ideo inclinatur mediate quatenus est causa. et quia actus ille principiorum cum

questio prima

Intellectu sufficienter inclinatur ad actū sciēdi conclusionē. ideo non potest haberi ille actus sine scientia sed ille actus sciēdi post causatus et actu cognoscendi principiorum et intellectu immediate causat habitū scientie. qui postea cum intellectu sine actu vel habitu principiorum potest inclinare ad actum sciēdi immediate qui actus sunt generatiui et augmentatiui habitus scie inclinans ad sciēdi conclusionē immediate. qz habitus ille immediate sicut cā p̄ialis causat actum sciēdi illam conclusionē. Et sicut p̄m̄ actus sciēdi pōt esse vel causari sine habitu scie. et hoc h̄tute actus cognoscēdi principiorum. ita post habitū scie generatū pōt h̄ctū qz actus sciēdi conclusionem eandem esse et causari sine habitu principiorum et actu. Sic ergo est in dictis habitibus theologice ita qđ habitibus fidei et caritatis inclinatur ad actū p̄mum spei mediate. qz mediantibus actibus suis credēdi et diligēdi. quia qñ credo aliquid mihi possibile et diligo illud tūc illud efficaciter desidero ita p̄statim et illo in operationem meritozā p̄cedo et tūc p̄t primus actus spei haberi sine habitu spei acquisito. sed p̄us et illis actibus generatibus immediate inclinans ad actum spei qz ois habitus est causa immediata sui actus. Et sic p̄t poni qđ sicut duplex est fides et caritas scz acquisita et infusa ita et spes. et p̄ter istos habitus acquisitos sunt alij habitus alterius rōnis ab istis. s. infusi. si enī essent eiusdem rōnis frustra ponerent quia tunc habitus acquisiti eis corrūdetes sufficerent. **E**t istis ergo dictis licet pateat quis et qualis sit actus spei. tamē adhuc difficile est videre quō actus spei distinguatur ab alijs duobus scz ab actibus credēdi et diligēdi cum ambos includat. Ad qđ dico qđ illos includit. id est p̄supponit mō supra dicto. tamen est vnus tercius actus distinctus ab eis. hoc tamē non est euident. imo oppositum posset p̄babilit̄ dici. quare zc. Circa terciū punctū est p̄mū dubiū de fide. Vtrū sit tñ vna fides acquisita sicut vna spes et vna caritas. Ad hoc dico p̄mo qđ quilibet articulus habet fidē acquisitam. patet. quia aliquis pōt habere fidem acquisitam circa vnū articulū et nō circa aliū. imo errare circa aliū sicut patet de heretico zc. Secōdo dico qđ fides acquisita vnus articuli differt a fide acquisita alie

rius non solū nūero sed specie. patet qz qñ aliquid cui repugnat vnū contrariorū stat cum reliquo illud qđ sibi repugnat et ipm necessario differunt sp̄e. Vtrū gr̄a. dulcedo in lacte p̄parat̄ albedinē et nigredo non stat cum ea. sic igitur dulcedo et nigredo differunt specie. patet etiā p̄ rōnem qz qñ aliq̄ sunt eiusdem speciei qđ quid formaliter repugnat vni et alteri et qđ stat cū vno stat cū altero. patet de duobz albedinibz. sed fides acquisita circa vnū articulū stat cū errore circa aliū sed nō circa eundē. sz circa vnū si des acquisita et circa alium sunt distincte sp̄e. Et istud est argumentū generale ad p̄bandum distinctionē specificā. **Y** Secūm dubiū est vtrū sit tñ vna fides infusa respectu oim articuloz sicut vna caritas respectu oim diligēdoz zc. Ad hoc pōt varie rūderi. Vno mō qđ fides infusa hz aliquod p̄plexū p̄ obiecto immediato qđ pōt esse premissa ad inferendū quēlibet articulū fidei in speciali. et est illud. oē reuelatus a deo est verū zc. pone exēplū. Un̄ sicut illud p̄plexū est p̄ncipiū inferēdi quēlibet articulū in speciali. sic habitus fidei infuse cuius illud est obiectū immediatū inclinatur mediate ad actū elicītū circa quēlibet articulūz virtute illius p̄plexi. Nō sic tñ qđ ille h̄tute sufficiat cū intellectu elicere actus credēdi circa articulū in sp̄ali. imo nec ad actū credēdi illud p̄ncipiū qđ est suū immediatū obiectū sic patet in puero baptizato qđ hz fidē infusam et tñ nullū actū pōt elicere sine fide acquisita. **E**t his patz quō cadē fuit fides in antiquis p̄ribz et modernis. qz alio modo in sp̄ali credebant et alia credibilia qđ nos. imo aliqđ credebant qđ nūc est falsum. Credebant enī de futuro. nos de p̄terito. pone exēplū. zc. Un̄ tūc nō fuit p̄prie loquēdo idē articulus dicitur qđ mō. et tñ nō obstat ista diuersitate fuit in eis et in nob̄ vna fides i sp̄e qz idē p̄plexū fuit obiectū immediatū fidei eoz et nre zc. **T** Secōdo ex his patz quō nō repugnet qđ aliqđs habeat demonstrationē siue sciam. et tñ nō p̄dat fidē infusam. q̄uis p̄dat fidē acquisitā. sic aliqđs pōt h̄re fidē circa p̄ncipiū et noticiā euidentē circa conclusionē. s. p̄ceptiua. nō tñ pōt simul h̄re fidem acquisitā circa conclusionē et noticiā euidentē. Un̄ aliqđs p̄ h̄re fidē infusā circa istud. cōplexū. oē reuelatū et zc. et tamen habere scientiā respectu vnus articuli in speciali vt

tercū sententiā

fatis patet zc. Alio modo potest rñderi. q̄ non est inconueniens q̄ multoz effectuz specie distinctoz sit vna causa equiuoca. si cut patet de sole respectu hominis et asini. Et sic fides infusa tanq̄ causa equiuoca inclināt immediate ad actus credendi oīuz articuloz diuersos specie. z tamen non inclināt ad actum vnum circa omnes. quia nō inclināt nisi mediāte fide acquisita que est diuersa specie respectu diuersoz articuloz. Nam quot sunt articuli tot sunt fides acquisite et actus specie distincti zc. Nec ē inconueniens q̄ de^o causet in intellectu viatoris habitum fidei infusum inclināntes immediate ad credendū omnes articulos fidei supposita fide acquisita respectu vni^o cuiusq̄. Sed vtrum inclinēt ad credendū omnes vno actu pbabilius videtur q̄ nō. vt dictum est. tamē neutra pars est euides.

Si dō obijciatur q̄rendo quomodo potest saluari vnitas fidei respectu conclusionum oppositarū. s. Christus morietur z christus non morietur. quia cum habit^o naturaliter inclinēt sic inclināt ad actū suum q̄ non ad oppositū. Apostoli autem aū passionem credebant illud cōpletum. xps morietur. z post. illud. xpus non morietur. et tamen per eandem fidem. Respondeo q̄ si deo acquisita respectu vtriusq̄ cōplecti est alia et alia sed infusa eadem. Nec est inconueniens q̄ causa naturalis concurrēdo cū alia z alia causa partiali habeat effect^o contrarios sicut calor cū humido radicali cōseruat z confortat. et sine humido vel cum humido non naturali corrumpit z consumit. Sic etiam fides infusa cum fide acq̄sita inclināt aliquando ad istam. christ^o morietur. z aliquando ad istam. christus moruus est z non morietur. sed cum alio habitu vel actu acquisito. Eodem modo potest dici de primo obiecto spei q̄ aliq̄d cōpletum est eius obiectuz immediatū z mediante illo inclināt ad alia obiecta secūda ria spei. Et eodem modo etiam de caritate q̄ obiectum eius primum est aliq̄d cōpletum. s. deus. z omne quod deus vult a me diligi est a me diligendum. z mediante illo tanq̄ principio partiali inclināt caritas ad diligendum proximum mediāte. vt possumus dicere q̄ immediate inclināt ad omnia diligibilia caritative. Unde si diligam deum et omne quod vult a me diligi.

z post constet mihi per scripturam q̄ vult inimicum diligi a me. tunc caritas infusa inclināt ad diligendum inimicum mediāte actu suo z caritate acquisita et volūtate sine vt cā mediata siue vt immediata vt q̄ potest dici. sed si cōstaret q̄ inimicus eēt damnatus sicut in p̄ia caritas inclināret ad non diligendum. z sic eadem caritas in via z in patria inclināt hic ad diligendum z ibi ad oppositum zc. Et hec de secūdo articulo pro nunc. De tercio articulo nihil hic specialiter tractat. quia ex dictis in primo articulo. et per tres rationes aū oppositum patet satis pars negatiua questiōnis.

Et sic est finis tercij sententiā.

questio prima

2 Ira quar tum senten

tiar. In cui^o p̄ma z se
cūda distinctōibz mgr
tractat in generali d̄ sa
cramentis z de differē
tia sacramentoz legis

christi et legis Moysi. Quero p̄mo istam
questiōne. Utruz ex lege christi recepta sit
summa p̄fectio sacramentoz. Arguit q̄ n̄.
Quia si sic hoc maxime esset qz sacramēta
legis xpi sunt cause effectiue gratie sic vide
tur inuere mgr p hoc ponens differētiā
in l̄ra inter sacramēta legis christi z sacra
menta legis moysi. Sed hoc nō valet. qd̄
p̄bo triplr. Primo. qz fm̄ Augu. lxxij.
q. q. liij. Soli deo p̄uenit aūas illumina
re scz per gratiaz. igit̄ nihil aliud a deo pot
efficere gr̄am. quare zc. Secundo gra
tia creat in aīa. quia licet p̄ducat in subie
cto n̄ tñ ex subiecto. qz creatura creare nō
potest. Nam hoc soli deo p̄uenit fm̄ Aug.
l̄ij. de tri. ca. xvij. et alijs multis locis. igit̄
zc. Tercio. qz supposito q̄ sacramēta le
gis xpi efficerent gr̄am. tñ p̄ter hoc nō cō
cluderet ipsa esse p̄fectissima seu p̄fectiora
sacramētis legis antiq̄. Nam mgr in l̄ra dif
finit generaliter sacramētū qd̄ est inuisi
bilis gratie visibilis forma. ita vt eius simi
litudine gerat z causa existat. qd̄ nō potest
intelligi nisi de causa efficiēte. vt patet in
ductiue. igit̄ sacramēta legis antiq̄e ita bñ
sunt cause effectiue gr̄e sicut sacramēta le
gis xpi none. z p̄ p̄ns sequit̄ p̄positum zc.

Oppositum arguit ex lege p̄fectissima re
cepta sunt p̄fectissima sacramēta. sed lex
xpi noua est p̄fectissima. igit̄ zc. In ista q̄
stione sicut z in oībus sequentibz erūt tres
articuli. ex q̄bus patebit questiō. Prim^o
erit iuxta materiā primū argumenti. Utrū
sacramēta legis noue habeant causalitatē
effectiua respectu gratie. Secund^o erit
iuxta materiā secūdi argumenti. Utrum
posse creare simpliciter repugnet creature
Tercius erit iuxta materiā tercij argu
menti. Utrū sacramēta legis noue sint p̄
fectiora sacramētis legis antiq̄e zc.

B Quantū ad p̄mum articulū ponā
tres p̄clusiones responsales. Quarū p̄ma

est q̄ nullum sacramētū debet p̄ter hoc
dici causa effectiua gratie qz in ipso sit ali
q̄ virtus sp̄ialis que sit ei principium. agē
di inq̄tum est instrumentū diuine miseri
cordie z p̄ quā ipm̄ sit cā characteris vel or
natus aut cuiuscūq̄ alterius dispositiōis
in anima ad gr̄am p̄uie. Ista p̄clusio est d̄
sanctū Thomā. p̄ cuius intellectu et opi
nio p̄t hic sub quatuor dictis breuiter re
citari. Primo em̄ dicit q̄ oēs ponere co
gunt sacramēta noue legis esse aliq̄ mo
do causas gr̄e. tam p̄ter autoritates sc̄oz
sicut est illa Augustini sup̄ Jo. omel. viij.
vbi dicit. Que virtus ista aque vt corp^o tā
gat z cor abluat. Et loquit̄ de aqua baptis
mali inuēs q̄ illa abluat cor siue aīas. qd̄
nō videt posse fieri nisi causando gratiam
tam p̄ter cōe dictū. qz dicit̄ cōiter q̄ sacra
menta noue legis efficiunt quod signant

Secundo dicit q̄ h̄mōi sacramēta non
p̄nt poni cā gr̄e sine q̄ nō. qz cā sine q̄ nō est
tñ causa p̄ accūf. Nam tñ nō poneret in ei^o
diffinitōe cui^o opponitū fecit mgr. Ter
cio declarat ista opinio q̄liter sacramētū
ponendū sit cā gr̄e. z dicit q̄ causa efficiēs
distinguit dupliciter. Uno mō ex pte effe
ctus scz in cāz dispositiua q̄ inducit effectū
p̄mum z imp̄fectū. z in cām p̄fectiua q̄ in
ducit effectum p̄ncipales z vltimā. Alio
mō p̄t distingui cā efficiēs ex parte effi
cientis scilicet in causam p̄ncipalem z cāz
instrumentalem. Instrumentū aut̄ dupli
cem habet actionē. vna ex p̄pria natura. ali
am. put̄ motū est a principali agente. et q̄
habet secūda simul temp̄ habet z p̄mam.
z illud ad qd̄ attingit p̄ secūda que ei p̄ue
nit inq̄tum est instrumentū aliq̄n est tñ
nūc p̄ncipalis agētis. z aliq̄n est tñ dispo
sitio ad illum terminū. Tunc ad p̄positūz
dicit q̄ aqua baptismalis p̄ formam suam
naturalem habet opationē p̄piaz. scz ablu
ere vel maderacere corp^o. Alterius aut̄ in
q̄tum est instrumentū diuine misericordie ha
bet effectū vltiorē non qd̄ ad gr̄az sic q̄
ipsam attingat in virtute p̄ncipalis agē
tis sed ad dispositionē p̄mā que in q̄bus
dā sacramētis est character. in alijs autē est
aliq̄s ornat^o aīe p̄portionat^o characteri.

Quarto dicit q̄ in sacramētis est aliq̄
virtus sup̄naturalis q̄ est ipsi principiu
agendi inq̄tum sunt instrumenta diuine mi
sericordie. z hec virt^o est ens spirituale in

completū sine intentionale. multa alia dicit. sed hec sunt principalia ad propositū. Hanc autē opinionē quo ad singula et pūcta reprobat multipliciter et diffuse Jo. sco. tus li. iij. solutione ad quartā q̄stionē ad q̄ntam vnica rōne pbando. et similr p̄ euz. **Ockam** in p̄ma q̄stioe q̄nti. **Sz** qz nolo hic insistere arguo q̄ cā vnica rōne pbando conclusioe predictā. quia illa positio ē irrōnabilis que ponit pluralitatē sine necessitate. Nam hoc est extra doctrinā phorū vt patet p̄mo phisicōz de opinione melissi et anaxagore. et iij. de anima. et vij. phisic. Quia em̄ natura nihil facit frustra semper vbi paucitas sufficit ad saluandū apparetias magis est ponenda. Et sicut sequēdo rōnem naturālē nihil est ponendū nisi qd ratio naturalis concludit. ita sequendo fidem nihil est ponendū nisi qd veritas fidei conuincit. Sz p̄dicta opinio nec ex rōne naturalī nec ex veritate fidei cogitur ponere sacramenta legis noue esse cās effectiuas gratie modo sup̄ius dēclarato. vt in sequentibz patebit. Hec est aliqua necessitas imo oino fictio et sup̄fluitas ponere vniuersaliter in sacramentis talem virtutem suā naturālē sicut in aqua vel in verbis platis. aut ponere in anima aliquā dispositionē p̄uam gratie q̄ sit character vel ornatu. qz sine tali pluralitate p̄nt om̄ia saluari vt inferius apparebit. igit̄ p̄dicta opinio est irrōnabilis. et p̄ns conclusio vera. **Secunda conclusio** est q̄ nullū sacramentū debet p̄ter hoc dici cā effectiua gr̄e qz de in sacramento assistat p̄ modū specialis p̄sentie. **Ista conclusio** est Henrici de gan. q̄rto q. q. iij. vbi tenet qd assistit specialit̄ sacramētis. et p̄ hoc vult saluare q̄ sacramta sunt cause gr̄e. **Contra h̄ p̄ conclusioe** arguit **Scot** sic. deus nō est fm̄ essentia p̄ntia vel potentia in aliq̄ sacramento plus q̄ in alio corpe. vt si ponat aliter hoc nō ē nisi ad aliq̄ effectū causandū. Sed q̄ sic sit ibi nō p̄t esse p̄ aliqua causalitatē sacramēti. sacramentū em̄ in nullo est cā deum determinans ad causandū effectū sibi p̄riū. ergo t̄m̄ est ibi deus aliter q̄ in alio corpe et determinatioe scz p̄rie volūtatis q̄ dispositū sic opari coexistēdo tali corpi. et p̄ns vel opinio illa falsum p̄supponit scz deum aliter assistere sacramētis q̄ dictum ē. vt ipsa habet. **cedere q̄ p̄ter sp̄alem assisten-**

tiā dei sacramēta nō sunt cause gr̄e nisi ad istum sensum impropriū q̄ deus in sacramētis ordinauit sic agere nō q̄ ipsa sacramta sic agant. et de tali ordinatioe et libera p̄missione ipse certificauit ecclesiā. vñ in h̄ sensu tenet **Scot** q̄ sacramēta sunt cāe effectiue gr̄e et non aliter. qd ipse diffuse declarat sed transeo cā breuitatis. etiā qz ista positio satis clara est et forte clarior q̄ sua declaratio. patet q̄ secūda conclusio. **Ad videndū aut̄ melius quōd sacra sunt cāe gr̄e et quōd non. et ad saluandū dicta scōrū et doctorū distinguendū est de cā efficiēte. qz em̄ cā est illud ad cui⁹ esse sequit̄ aliqd̄ dupl̄r p̄t aliqd̄ dici cā. Uno mō p̄rie. qm̄ ad p̄sentia esse vni⁹ virtute ei⁹ et ex natura rei sequit̄ esse alteri⁹. et sic ignis est cā caloris. Alio mō improprie. qm̄ ad p̄ntiam eē vni⁹ sequit̄ esse alteri⁹. nō t̄m̄ virtute ei⁹ nec ex natura rei. sed ex sola voluntate alterius. et sic actus meritorius dicitur causa respectu p̄m̄. Sic etiā cā sine q̄ nō dicit̄ cā. Et q̄ sequit̄ p̄mo q̄ cā sine q̄ non. nō d̄z absolute et simplr̄ dici cā. qz p̄rie nō est cā. **Secundo** sequit̄ q̄ in naturalibz nō repit̄ aliq̄ cā sine q̄ non respectu alicui⁹ effect⁹. sed in voluntarijs bñ repit̄ talis cā. qz in naturalibz sp̄ ex natura rei seq̄tur effectus. sed nō in voluntarijs. **Ista distinctioe p̄missa** pono t̄rcia conclusioe q̄ sacramēta legis noue p̄mo mō nō sunt cāe effectiue gr̄e sed bñ secūdo mōz improprie. **Ista conclusio simul** quo ad vtrāq̄ p̄tem pbat sic. **Ad p̄sentia** sacramētoz ex virtute ipsoz nō sequit̄ gr̄a s̄z solum ex virtute alterius scz dei sic agentis. nec talis sequela ē ex natura rei sed solū ex voluntate libera dei. igit̄ conclusio vera. **p̄na** tenet ex terminis. Et an̄s patet. qz solū ex eo sequit̄ gr̄a ad p̄sentiam sacramētoz. qz deus sic instituit q̄ non p̄feratur gr̄a nisi positis sacramētis et ipsis positis cofera. Et si oppositū instituit effectus oppositus sequeret. **Ex hac distinctioe** sequunt̄ duo correlaria s̄ sanctū Thomā. **Primū** est q̄ quodlibet noue legis sacramentū solū est cā gr̄e sine q̄ nō. et ita p̄nt intelligi om̄ia dicta vel autoritates scōz aut doctorū q̄ vident sonare q̄ sacramta legis noue sunt cause gratie. **Unde** quādo mgr̄ et sancti dicunt q̄ sacramenta noue legis efficiūt qd figurant. non est intelligendum q̄ proprie efficiant gratiam sed q̄ deus efficit eas ad**

eorū p̄sentia. et hoc sufficit magistr̄ et alijs ad ponendū differentia inter noua et antiq̄ sacramēta. **Secūdo** sequitur q̄ nullū sacramentū legis noue sine p̄ virtute p̄riaz sine p̄ virtutem ei⁹ collatam est p̄rie causa efficiens alicui⁹ dispositiois in aia ad gratia p̄uenie. Patet. qz talis rō p̄t fieri de tali dispositioe sicut facta est de gr̄a. hoc etiā diffuse pbat **Ockam** in solutione p̄me q̄stionis q̄rū libri. **Contra istud correlariū et secūda p̄tem q̄stionis** arguo sic. et p̄bo q̄ sacramētū sit p̄rie causa gratie et etiā dispositionis ad eam p̄uenie. qz videt̄ q̄ om̄e illud q̄ positū ponit aliqd̄ sit p̄rie causa illius. Nam de ratione cause p̄rie dicit̄ non est q̄ ad ipsam necessario sequatur effectus aut q̄ non possit poni sine ipsa. qz ignis est p̄rie causa caloris et tamen non necessario sed mere p̄tingēt̄ ad ignē sequit̄ calor. sic patuit de igne trium pueroz in fornace. si militer calor etiam igne p̄sente p̄t produci igne nihil causante sicut patz si de se solo p̄duceret calorē suspendendo actionem ignis p̄sentis. **Igit̄** ad hoc q̄ aliquid sit p̄rie cā alterius sufficit q̄ ipso positū ponatur illud et ipso non positū nō ponat. s̄z sic ē de sacramētis respectu gr̄e et c. igit̄ et c. Et confirmat̄ qz sicut ad p̄sentiam sacramento rū sequit̄ gr̄a solū ex voluntate alterius. s̄ dei sic volentis. ita ad p̄sentiam ignis sequit̄ calor solum ex voluntate dei. qz ipso sic volente sequit̄ calor. et ipso sic non volente non sequit̄. **Igit̄** ita p̄rie sacramenta sunt cause gratie sicut ignis est cā caloris. cui⁹ oppositū dictum est. **Pro solutione hui⁹ dubij** pono aliquas p̄ones. **Prima** est q̄ quicunq̄ deus facit aliq̄ effectū mediante causa secūda. ipse non solū facit illū effectū sed etiā facit cām secūda esse cām illius effect⁹. **Probat̄** qz deus facit oē positū. cām aut̄ secūda causare effectū suū est qd positū. igit̄ et c. **Secūda** positio sequens ex p̄dicta est q̄ deus nihil facit fieri p̄ aliqd̄ qm̄ illud idēz facit p̄ seipm̄. imo p̄us natura et p̄ncipaliter facit illud. **Tercia** plus facit de faciendo aliq̄ effectum mediante cā secūda q̄ si faceret eundem effectū se solo. quia in p̄ma factioe sunt plures termini diuine actiois q̄ in secūda factioe. vt patet ex p̄ma p̄pone. **Quarta** positio est q̄ nulla causa secūda sic est p̄rie cā alicui⁹ effectus nec ali-

quis effectus sic et natura rei sequit̄ et ali qua cā secūda q̄ causa necessario inferat effectū vt q̄ effectus necessario p̄supponat illam cām imo effectus pure p̄tingēt̄ seq̄tur et secūda. et secūda cā pure p̄tingēt̄ antecedit effectū suū. **Quinta** p̄pone q̄ nō obstantibz p̄dictis aliqua cā efficiens scōda sic est p̄rie causa q̄ ipsa agit effectum s̄tu te p̄ria. dico aut̄ virtute p̄ria non qdēdem p̄ria p̄ exclusionem s̄tutis extranee vel aliene. sed s̄tute p̄ria. i. virtute que est in ipsa vel q̄ est ipsamet et nō sibi aliena. Sic enīz ignis agit calorē virtute p̄ria scz aliq̄ s̄tute q̄ non est sibi aliena. **Hec t̄m̄** excludo qm̄ agar virtute dei que est sibi virtus aliena et a sua p̄ria s̄tute distincta. **Sexta** positio est. Aliqua est cā efficiens secūda ad cuius positionē sequit̄ effectus non solum ex voluntate dei sed ex natura rei. et sola talis causa secūda est cā proprie dicta. **Ista** patet ex p̄cedente. quia effectus q̄ seq̄tur ad positionem cāe et hoc ex virtute propria ipsius cause non solum sequit̄ ex voluntate dei sed ex natura rei. **Ex his** patz ad formam articuli. vñ qm̄ dicit̄ d̄ rōne cause p̄rie dicit̄ non est q̄ ad ipsāz necessario sequat̄ et c. **Ideo** sufficit q̄ ipsa posita et c. concedo an̄s. qz facit p̄ quarta p̄pone posita. s̄z nego p̄nam. qz nec p̄m̄z requiritur nec secundum sufficit ad hoc q̄ causa secūda sit cā p̄rie dicit̄. sed requirit̄ et sufficit q̄ posita ipsa ponat̄ effectus. scz ex virtute ipsius cause et non solum ex voluntate dei. sic aut̄ non est de sacramētis et c. **Ad confirmatioe** aut̄ quādo d̄z q̄ ad p̄sentia ignis sequit̄ calor solū ex voluntate dei. nego istd̄. quia qm̄ ignis producit calorēz talis calor sequit̄ ex voluntate dei p̄ncipaliter. sed tamē vna cū hoc virtute ignis. **Et qm̄** pbatur op̄positum qz deo sic volente sequit̄ calor et c. **Dico** q̄ hoc est verū sed nō est ideo verū q̄ ille calor seq̄tur solum ex voluntate dei. sed quia cessante voluntate dei cessant singla ex q̄bus ille calor sequitur seu ponit̄ in esse ideo et c. **Unde** concedo istam septimā p̄positionem q̄ licet ad p̄sentia cause secūde p̄rie dicit̄ sequat̄ effectus non soluz ex voluntate dei sed ex virtute ipsius cause et ex natura rei. tamen quod p̄ntiam alicui⁹ cause secūde sequat̄ aliquis effectus s̄tute ipsius cause seu ex natura rei. soluz est ex voluntate dei. **Nā** hoc solum est qz de vult

quarta sententiarum

talem causam assumere ad coopandum si
bi talem effectum quem si vellet possit sine
ea pducere. Ex qua sequitur octava ppo
q licet ois causa secunda pprie dicta causet
effectum ex natura rei. tñ q ipsa sit ca. pprie di
cta non est ex natura rei qz solum ex volun
tate dei. Et hec de pmo articulo q. sufficiat.

B Quamtu ad secundum articulum
videndum est. vtrū posse creare simplr re/
pugnet creature. qz etiam hanc materiam
tangit mgf ca. vlti. v. disti. q. rti li. vbi videt
tenere q potentia creadi saltem ministeri/
aliter seu instrumetaliter est concabibilis cre
ature scz sacramētis seu ministris sacrame
torz. cuius oppositū videt pbare secūda rō
q. Unde p intellectu hui' materie pemit/
to vnam distinctionē. scz q creare seu crea
tio in philosophia zin theologia solet capi
qdruplr. z tot modis sumitur annihilare.
qz quor modis dicitur vñū oppositorū tot
modis dicit z reliquum. Primo modo
creare comunissime et largissime sumit p
vt idē est qz facere aliqd esse post nō esse. et
correspondēt annihilare est facere aliqd
non esse post esse. Et sic accipit pmentator
creare. in de aia vbi dicit q intellectus cre
at intellectuē. Et hoc mō generatio non
differt a creatione vl corruptio ab annibi
latione. fm hunc modū clarum est q crea
tura pōt creare z etiam annihilare. ideo de
ista acceptione nihil dicam. qz etiam nec ē
ppria. Secūdo sumit creare minus cō/
muniter z minus large. put idem est qz fa
cere aliqd esse post nō esse ab illo agēte qd
pōt hoc sine causali influxu materie vl sub
iecti. et correspondēt pōt sumi annihilari seu
annihilatio. z sic accipit creare. qñ dicit q
omnis res est creator vel creatura. qz licet
deus producat multa ex subiecto sicut oēs
formas materiales. tñ dicit oia creare. qd
oia pōt pducere sine causali influxu mate
rie vel subiecti. Et fm hunc modū possibi
le est idē creari z generari. z idem annibila
ri z corrūpi. Multa em h mō creant q etia
generant z pducunt ex matia vel subiecto
Unde hic z in sequentibz cum loquor de ma
teria non intelligo solum matiam piaz que
est subiectū formaz substantialiū sed p ma
teriam intelligo quodlibet subiectū de cu
ius potētia pōt educi aliq forma. z sic intel
lectus est matia sue intellectuōis sic etiaz
eadem res est matia z forma. Nec ista ac

ceptio est impropria. qz sic capit phus ma
teria. q. pbi. z. v. metha. qñ distinguit qtu
or genera cāz. s. matiam formā efficiētē z fi
nem. qz aliter nō ois cā reduceret ad aliqm
istaz. Tercio mō sumit creare magis str
cte z magis pprie. put idem est qz facere ali
qd esse post nō esse sine cōcursu causali seu
influxu materie vl subiecti sine subiecto p
supposito ex quo illud fiat. z correspondēt p
sumi annihilare. Et sic accipit creare qñ
dicit q anima creat vel grā in anima. qz licet
grā vel anima pducatur in subiecto nō tñ ex
subiecto. Nam in suo fieri vel suo esse non
dependet causaliter a subiecto. Et isto mō
capiendo creare nō est possibile idem sumi
creari z generari aut annihilari z corrūpi.
qz creatio et annihilatio nō p supponunt sub
iectū ex q. generatio pō z corruptio illō p
supponunt. Et fm hanc acceptionē nō est
bona diuisio entis qz oēs ens est creator vel
creatura. qz sic nullū ens generatū est cre
atura. Nam de generatū sit ex subiecto. Et
intelligo oia ista de pductione ad extra. qz
pductione ad intra non essent vera. Nam
filius dei nō pducit ex subiecto z tñ nō cre
atur sed generat. Clar est igitur q nō stat
aliqd creare vel aliqd creari isto tercio mō
z non secūdo mō prius dicto. sed bñ econ
tra. tñ qdquid pōt creare isto mō pōt crea
re secūdo mō z ecōtra. Ideo d secūdo mō
nihil dicā. qz dicto tercio patet de illo.

Quarto mō sumit creare satis stricte et
satis pprie. licz non capiat sic comuniter p
ut idem est qz facere aliqd esse post nō esse ab
agente se solo cauante z sine pcurfu alteri
us cause efficiētis. siue pducatur ex subiecto
siue non. z correspondēt pōt sumi annihilare
Et sic capit creare Gen. j. c. vbi dicitur. creatur
deus oēm animā viuētē zc. Nō em opoz
ter intelligere qd ens tunc creat omnē ani
mam ex nihilo. sed iō oēm talem aiam cre
ate dicitur qz se solo pducit licet pducant
ex subiecto. Et fm istū modū patz q bene
stat idē simul creari z generari. qz ille anie
de qbz dicitur est fuerit create qz a solo deo
facte. z tñ fuerit generate. qz ex subiecto p
ducte. Sic ergo patz quō creare dicitur qtuor
modis. De qbz quatuor duo vltimi magis
sunt adpositum. ideo de illis solum ponā
tres conclusiones. **P**rima cōclusio
est qz capiendo creare z annihilare quarto
mō p nullā potētiā siue ordinatā siue ab

questio prima

solutam creatura potest creare vel annibi
lare. Secunda est qz capiendo creare z
annihilare tercio mō z loquendo de potē
tia naturaliter ordinata nulla creatura pōt
creare vel annihilare. Tercia est qz capi
endo creare z annihilare illo tercio mō. et
loquendo de potētia simplr absoluta qli
bet creatura potest creare z annihilare. Et
istam tercia non assero. qz cōiter negat ab
omnibz. sed eam solum pono pbabiliter et
disputatiue. Prima conclusio probat sic.
p nullam potētiā creatura se sola aut sine
alio agente pcurrente pōt facere aliqd esse
post non esse. vel aliqd nō esse post esse. igit
tur conclusio vera. consequētia est clara. z
aīz patz. quia creatura nihil oīno pōt nisi
deo pcurrēte. Nam sicut necessario dicitur est
oipotens ita necessario si aliqd sit ipse est
oifaciens. z etiam si aliquid de esse transit
in non esse ipse respectu illius subtrahit su
am influentiā conseruatiua. ac p hoc ipse ē
illius cā destructiua. Et hoc tenendū est
ex fide licet nō possit pbare euidenter. et sic
patet de quarto mō creandi de quo breui
ter transeo. qz de illo modicū loquunt do
ctores. Secunda conclusio pbat. circa
cuius pbationem dico duo. Primo dico
q ipsa non pōt probari euidenti rōne. Tñ
pmo quia ois probatio eius potest appare
ter solū etiam sequendo purā phiam na
turalem. Tum secundo quia puri philoso
phi posuerunt oppositū sicut Auicenna q
cōcedit creaturam creare posse. imo de fa
cto creare. sicut patet. ix. metha. vbi ipse po
nit intelligentiā secūda esse cāz producti
uam tercie z tercia z quarte z sic deinceps.
illa aut intelligentia secūdo vel tercio pdu
cta creata est. z productio vtriusqz creatio
est eo mō quo ipse loquitur de creatione z
creatura sexto Metha. put scz creatio ē p
ductio de nihilo z est post nihil nō ordine
durationis sed ordine nature. put ipse expo
nit ibidem vel de nihilo id est nō de aliq ip
sius producti supposito. Hoc ē mō ipse po
nit intelligentiaz secūda productā a deo.
z tercia a secunda nullo p supposito. z cape
esse post nō esse ordine nature sed nō dura
tiōis. qz nō ponit nouitatem. z iste modus
ponendi est bene subtilis z valde probabi
liter sustinibilis. nec oppositum posset eui
dētē probari. Ex quo patet error Aresto
tilis z sui pmentatoris q reputauerūt pnci

pium euidentē qz ex nihilo nihil fit. siue qz oēs
qd sit sit ex aliquo. quia nec est euident nec
euidenter probabile. Et sic patet qz p dicta
secunda cōclusio nō pōt euidenter proba
ri sicut dicit. **I** Dico tñ secundo qz ipa
potest apparētē probari. Unde eam nō solum
est probare multiplr sanctus Thomas. sz
oēs rōnes eius reprobat Scotus. eo qz il
le supponunt multa falsa sicut ipse ostendit
in pma q. quarti. ideo ipse facit alias rōnes
qs etiam refellit D. cka. q. q. rta secūdi. ostē
dens ibi eas nō pcedere ex veris. Nolo tñ
hic insistere sed probō seu psuadeo cōclusi
onem ostendendo pmo qz de potētia natu
raliter ordinata nulla creatura potest crea
re id est aliquid facere esse sine subiecto cō
currente. Secundo qz nec pōt annihilare
Primo probat sic. qz si creatura posset cre
are. vel naturaliter vl libere. Primo nō pōt
dici q naturaliter. quia agēs qd equaliter
se habet ad plura producibilia eiusde rō
nis qm est de se vel oia producit vl nul
lū. qz nō est rō quare illud z nō istud. sed a
gēs naturaliter equalit se bz ad oia produ
cibilia eiusde rōnis qm est de se imo est
ad infinita z agit fm vltimū potētie. igit
si possit producere vñū non reqrendo sub
iectū receptiuum ex quo producat pari rō
ne producz oia producibilia eiusde rōnis
cum illo. z psequēs poterit producere in
finita. hoc autem est falsum. igitur zc.

Secundo nō pōt dici q creatura possit
creare libere seu p libez arbitriū. quia sic
nō pōt creare nisi mediante suo velle. z tñ c
si ponat qz pōt creare per suum velle. vel h
erit sic qz eo ipso qz vellet ipsum producibi
le esse ipm esset. vel sic qz volitio posita est
cā ipsius producendi seu creandi. Si se
cundo mō cum volitio posita z causata na
turaliter causet illud cuius est cā. patet qz
redit idem argumentū qd factū est de acti
uo naturali. Si pmo modo cum volūtas
creata possit velle infinita eqliter sicut fini
ta z eq leuiter. igit poterit creare etiam in
finita. z si non p vnam volitionē tamē p in
finitas volitiones successiue. hoc autē vide
tur falsum sicut phus. qz non videt esse fini
te potētie posse producere infinita. Hanc
rationē prolixē tractat Adam p. q. quarti.
ipsam fortificando z declarando. et videt
mibi q ipsa bene concludit q creatura fm
potentiam naturaliter ordinatā seu pntē

quartū sententiā rū

hūa naturalī non potest aliquid creare seu aliqd facere et non ex subiecto. et hoc tenent philosophi propter experientiam. quod videtur in multis tam artificialibus quam naturalibus quod omne quod fit. fit ex aliquo. sic videtur ex pane. panis ex lana. ignis ex lignis et sic de alijs. Et non videntur instantias in aliquo. ideo tenentur quod quicquid facit aliquid de nouo facit illud ex aliquo. nec potest illud facere ex nihilo. et hoc est bene verum secundum potentiam naturaliter ordinatam. tunc videtur mihi quod cum omnibus predictis stat quod de potentia simpliciter absoluta creatura possit creare. quod deus absolute posset creaturam supernaturaliter concipere potentiam creandi. sicut patebit in tertia conclusione. quibusdam autem adam teneat oppositum et communiter omnes. Secundum probatur scilicet quod nec etiam creatura potest naturaliter seu de potentia naturali annihilare. quia agens naturaliter semper intendit per prius productionem alicuius quam destructionem alterius. ideo quod potest annihilare potest creare etiam. Unde videmus per experientiam quod in operationibus naturalibus semper ad destructionem unius sequitur productio alterius. ideo dicit Aristoteles primo de generatione quod semper corruptio unius est generatio alterius. igitur etiam. **R.** Sed contra predicta conclusionem sunt tria dubia. Primum est utrum deus possit creare mediante creatura ipsa creatura pure naturaliter agente. Et videtur quod sic. quod deus creat animam humanam mediante homine ipso homine pure naturaliter agente. aliter in productione hominis homo non esset causa efficiens naturalis. igitur videtur quod creatura naturaliter possit creare saltem partialiter et instrumentaliter. Secundum dubium est. quod videtur quod creatura possit annihilare. quod peccatum mortale destruit gratiam et infidelitas fidem. sed destructio gratie vel fidei est annihilatio sicut eorum productio est creatio. igitur etiam. Tercium dubium est contra modum probandi conclusionem quod per similem rationem probaretur quod creatura non potest naturaliter generare. quod arguitur sic. omne agens naturaliter non impeditur respiciens plura producibilia equaliter producit quodlibet vel nullum. Sed omne agens naturaliter equaliter respicit omne formam producibilem de potentia huius materie ab ipso in eam. Et similiter illa materia vel subiectum indifferenter est in potentia ad receptionem cuiuslibet illarum. quod nec habent or-

dinem ad agens nec ad passivam cum quibuslibet illarum omnino nihil sit. igitur producit quodlibet tale. et per omnes potest producere infinitas vel nullam potest etiam. Item si illa ratio aliquid probat non videtur aliud probare nisi quod creatura non potest aliquid producere nisi in receptivo sicut anima et gratiam. igitur etiam. Pro solutione primi dubij sciendum est quod deum creare mediante creatura potest intelligi dupliciter. Uno modo quod deus creet aliquid creatura illud idem producente. sicut celum agit mediante lumine calorem quod lumen secum agit calorem. Et sic loquendo deus non potest creare mediante creatura. ipsa creatura naturaliter agente seu secundum naturam. quia si deus sic faceret esset miraculum. Utrum autem possit sic facere videbitur in tertia conclusione quod sic. Alio modo potest intelligi deum creare mediante creatura quia dat potestatem creaturam aliquid faciendum in aliquo receptivo. quo facto ipse vult immutabiliter causare. sicut dedit potestatem homini sic disponendi materiam in generatione hominis quod ipsa sic disposita ipse immutabiliter velit animam intellectualem creare. Et isto modo posset deus multa creare per creaturam seu mediante creaturam. quod ipse de facto sic non crearet. Sic enim potest conferre sacramentis vel ministris sacramentorum potentiam creandi. id est est causandi aliquem effectum naturalem vel faciendi aliquid naturaliter circa aliquod subiectum utpote circa puerum baptizatum. quod facto immutabiliter ipse vult creare. hoc autem potuit sed non fecit. sicut dicit Augustinus. omel. v. super Jo. et allegat illud magister quod primo libro. dist. v. Et sic dicit Scotus et Adam post eum quod magister intelligit in illa distinctione deum posse concipere creaturam potentiam creandi. licet hoc non concipiat de facto sacramentis vel ministris sacramentorum. **P.** Pro solutione secundi dubij pono aliquos rationes. Prima est quod nec peccatum mortale active destruit gratiam nec infidelitas fidei infusam. Secunda quod infidelitas bene destruit actionem fidem acquisitam. quod illa destructio non est annihilatio sed corruptio. sicut productio si dei acquisita est naturalis generatio. Tercia est quod peccatum mortale demeritorie destruit gratiam et infidelitas fidem infusam deus autem solus active destruit eas. si non per uando seu subtrahendo influentiam manentis sue ab eis. Quarta ratio est quod quod ponit casus culpe mortalis tam cito et non

questio prima

prius vel posteriori tempore vel natura deus annihilat gratiam. Exemplum de obstaculo luminis. Ad tertium dubium potest responderi dupliciter. Uno modo secundum D. Thomam qui tenet quod idem agens naturale de eodem passo non est in eternum natura producere nisi unicum individuum eiusdem rationis ad eundem finem sue activitati ex eodem passo secundum numerum. et quod ista forma rediret quod idem agens produceret individuum eiusdem speciei ex illa materia. Et istud tenet Scotus in li. quarto esse multum probabile et magis videtur ad hoc declinare. et secundum istum modum leuissime respondetur ad illam objectionem que fiebat contra illam rationem conclusionis sicut patet intentioni. Sed Adam reprobat illud et ostendit quod idem agens numero possit de eadem materia numero producere diuersa individua sue virtuti adequata. sicut ignis de eadem materia multos ignes successiue producere potest. quod quodlibet portiones activitati sue. Unde processum suum si placet. quod transito causa breuitatis. Secundo modo potest responderi secundum hanc viam ad illam objectionem. pro quo pono aliquas rationes. **P.** Prima sit hec. Quod agens naturale potest producere infinita. uno aliquid est agens naturale quod non potest producere quod producat infinita quia aliquod est agens naturale quod non potest producere nisi producat ens primum. et quodlibet tale est in finitum. quod infinite partes proportionabiles. Secunda est quod nullum agens naturale potest producere infinita actu separata. patet quod non est possibile infinita multitudo in diuersorum actu separatorum. Tercia est quod in finita actu separata eiusdem rationis potest agens naturale naturaliter producere seu generare de quolibet passo de quo potest unum individuum producere. patet. quod cum unum possit producere non solum unum ut dictum est sed plura eiusdem rationis sequitur quod non tot potest producere quod plura possit. et hoc si duraret. igitur etiam. Quarta ratio est quod nullum agens naturale potest naturaliter producere ex aliquo subiecto seu passivo nisi unicum individuum vna vice. et ideo agens quibus sit de se indeterminatum ad recipiendum istud vel illud in passivum non est naturaliter natum suscipere plura simul. Ideo agens ex subiecto determinatur ab ipso subiecto naturaliter ad producendum unicum vna vice quibus non determinatur ab ipso passo ad plus producendum illud. quod producit primo quod aliud secundo producibi-

le de eodem. Si vero gratias a quibus sic determinat. Respondet Adam quod ab agente libero. scilicet a deo ipso secundum agens proueniente liberere determinante ad producendum istud individuum plus vel prius quam aliud. Unum dicit quod ex hoc sumitur efficacissimum argumentum ad probandum quod philosophus maxime Aristotilem et suum interpretatorem deum esse agens liberum libertate contingente. Et hoc idem post eum tenet Gregorius. primo in materia de intentione formarum. Ex predictis patet faciliter solutio ad objectionem contra rationem conclusionis. Sed ad confirmationem eiusdem objectionis quando dicitur quod si illa ratio aliquid probat non videtur aliquid probare nisi quod agens creatum non potest aliquid producere nisi in subiecto modo cum sit stat quod possit creare. etiam. Dic dico primo quod stat aliquid producit in subiecto et non producit ex subiecto. ut bene probat ratio. Unde differentia est inter illa sed bene difficile est illa explicare verbis. hoc autem debet videri super secundo libro. Dico secundo quod non stat naturaliter agens creatum aliquid agere in subiecto et illud non agere ex subiecto. Ideo ratio conclusionis procedit. quod etiam. Utrum autem agens creatum absolute possit aliquid facere in subiecto et non ex subiecto teneo quod sic. quod cum vtriusque. scilicet producere in subiecto et producere ex subiecto proueniat ageti creatori primum absolute possit separari a secundo. Non videtur quod primum absolute possit inesse sine secundo quod etiam. **A.** Tercia conclusio probatur circa quam sciendum est quod sicut dicitur quod de aliquo potest de potentia absoluta quod non potest de potentia ordinata. ita dico de creatura. ideo concedo probabile quod licet creatura de potentia naturali seu naturaliter ordinata non possit creare vel annihilare ut dictum est. tamen ista potest de potentia simpliciter absoluta. scilicet supernaturaliter seu miraculose. Et hoc capiendum creare et annihilare tertio modo. Unum arguit primo sic. non apparet aliquid dictio quod de velle vel absolute possit velle creaturam active facere aliquid esse post non esse vel non esse potest esse sine passo passivo posito ex quo sic ageret. igitur hoc est absolute possibile. Secundo arguit sic firmando. potest creatio quod si posse creare absolute repugnet create hoc est maxime quod necessarie esset quod prius creatura sit infinita. scilicet probo quod hoc non sit necessarium absolute. quod autem hoc est ratio tamen producat. scilicet ipsi producti. aut ratio productiois aut ratio distinctiois est terminum a quo terminum ad quem. scilicet esse etiam esse

quarti sententiarū

Sed primum non valet. hoc enim non erit
gratuitate. quia omnis terminus creatiois est fi-
nitus. Nec secundum. cum omnis modus cre-
ationis sit finitus quia est aliquid extra deum. Nec
tertium. quia ipsa productio est finita cum sit cre-
atura vel aliquid in creatura. Nec quartum
quia nulla est ibi distantia positiva nec prima-
ria. Et de hoc bene persequitur Scotus contra
Thomam per. q. sup. quarto. et alibi in primo. et
alijs multis locis. Et etiam sicut bene dicit
Ockam illa causa de distantia terminorum nihil
valet. quia si valeret ita concluderetur quod creatu-
ra nihil posset facere. Nam tanta distantia
est inter terminum a quo et terminum ad quem pro-
ductionis naturalis sicut creationis si ali-
qua sit ibi distantia. igitur non apparet ratio
cur potentia creatura necessario debeat esse
infinita. et per consequens cur non sit absolute comu-
nicabilis creature. Tertio arguitur sic. quia
licet deus talem legem naturalem rebus ordi-
nauerit quod vnus angelus non producat alium
angelum. tamen non apparet aliquid contradictionis
cur hoc non possit absolute sicut ignis potest
producere ignem. cum sit perfectiois posse produ-
cere sibi simile. et angelus sit multo perfectio-
ris speciei quam ignis. Quarto probatur quod facta
creatura sepe creatur et deinde quod annihilat.
et arguitur sic. Quicquid conseruat aliquid et
non ex subiecto creat illud quod sic conseruat
sed creatura sepe conseruat aliquid et non ex sub-
iecto. igitur creatur et. maior videtur vera. scilicet mi-
nor pars de accidentibus que sunt in eucharistia.
que conseruantur a causa naturali non in subiecto
ita bene sicut que erant in subiecto. Ad istam
rationem respondet Ockam in secundo libro dupli-
citer. Uno modo quod accidentia eucharistie
conseruantur a solo deo et non a creatura. Alio
modo quod non est simile de creatione et conser-
uatione. quia aliter agens respicit productum in
actu et aliter non productum. quia ad quodlibet pro-
ducibile non productum est indifferens. et. Non
conceditur quod creatura potest conseruare aliquid
sine subiecto sed non creare. Sed prima
responsio non videtur valere. quia apparet
sensui humano quod illa accidentia conseruantur
a creatura sicut antequam erant sine subiecto.
igitur non est magis negandum quod conseruantur
a creatura postquam ante. ante est notum
cuiuslibet et sequentia tenet. quia in fide christi-
anorum neganda est apparentia sensus natu-
raliter bene dispositi nisi ubi expressa auto-
ritas fidei vel efficax ratio sumpta ex his que

sunt fidei ad hoc cogit. Sicut negamus quod
eucharistia sit panis quous hoc eque appa-
reat post plationem verborum sacramenta-
lium sicut ante. quia ad hoc negandum cogit
expressa autoritas vel ratio. et. sicut patet
intuenti. igitur et. Similiter secunda re-
sponsio non videtur valere. quia probatur quod
conseruare aliquid et non ex subiecto sit creare
D Ad cuius probationem pono aliquas
propositiones. Prima est quod conseruatio
alicuius rei est eiusdem rei continua productio
ita quod omne quod ab alio conseruatur ab eodem
continue producat. Ista propositio manifeste est de in-
tentione Auicene ubi dicitur allegat in secunda
conclusionem. Et patet etiam secundum philosophiam
Aristotelis quia secundum eam non sunt nisi quatuor
modi causarum. scilicet materialis. formalis. effici-
ens et finalis. Sed constat quod conseruare est
causare. et esse conseruatorum est esse causam.
sed hec causalitas non est causalitas mate-
rialis formalis aut finalis ut notum est igitur
est causalitas efficiens. et per consequens conser-
uare aliquid est efficere seu producere illud.
quare et. Secunda est quod omnis productio
alicuius rei non ex subiecto est creatio. bene tamen
verum est quod noua productio alicuius rei non
ex subiecto est noua creatio et productio talis
que non est noua sed continua est continua crea-
tio. Et ita ex duabus propositionibus patet quod conser-
uatio alicuius rei non ex subiecto quous non sit
noua productio nisi est productio continua. et per
consequens quous non sit noua creatio nisi est crea-
tio continua. Unde pro maiori intellectu
predictorum sit hec tertia propositio quod quous istum termi-
ni productio et conseruatio pro eodem suppo-
nant ut iam dictum est tamen diuersa con-
notant. et etiam productio se habet in plus
quam conseruatio. quia iste terminus produ-
ctio dicitur generaliter de illo quod est ab alio
sive de nouo sive non. conseruatio vero so-
lum dicitur de illo quod est ab alio et non de
nouo sic quod non sit ab eo primo sed prius
ab eo. et. Ex his omnibus sequitur qua-
rta propositio quod hec consequentia non valet hoc in-
cipit creari ergo hoc incipit produci. Nec ista. sed
de nouo creatur ergo de nouo producat. Patet quia
ante est verum de accidente eucharistie im-
mediate post consecrationem panis. et per consequens
eodem est falsum. igitur et. Quinto ad prin-
cipale arguitur sic. Appropinquetur hostia
consecrata igni certum est quod ibi producat
tur calor et tamen non in subiecto. Sed

questio prima

non est negandum quod ille calor producat ab
igne cum hoc appareat sensui et fides non co-
gat illud negare. igitur ignis creat ibi calorem.
et. Sexto arguitur quod creatura annihilat
quia appropinquat hostie consecrate aliquid agens
naturale corruptiuum albedinis certum est
quod illa albedo destruetur et per consequens annihilabitur
Sed non est negandum illa destructionem seu
annihilationem esse ab illo agente naturali
cum hoc appareat sensui et. sicut immediate
arguebat igitur et. Sed ad hanc rationem respon-
det Ockam in quarto dupliciter. Uno modo quod
accidens separatum nulla virtute creata potest cor-
rumpi. quia hoc esset per annihilationem. et nul-
la creatura potest annihilare sicut nec creare
et ista ratio non ipse simpliciter tenet in secundo. q. v.
et in secundo. q. nona. Sed et est ratio ista
facta de apparentia sensus. Aliter respon-
det quod creatura potest annihilare licet non cre-
are. et rationem diuersitatis assignat qua tra-
se causa breuitatis. Etiam quia ista ratio con-
cedit positum de annihilatione. Sed contra
tra ea arguo probando quod si creatura in casu
posito annihilat quod etiam creat. quia experientia
docet quod si corrumpitur in eucharistia aliqua
qualitas ibi alia introducitur ad partem eius-
dem actus ad cuius partem corrumpitur pri-
ma. Et ita dicendum quod ab eodem actu produ-
citur secunda a quo destruetur prima. ut si
ab igne destruitur frigiditas ab eodem intro-
ducitur caliditas. Et ista secunda ita bene est si-
ne subiecto sicut prima maxime si non ponatur
quantitas distincta a qualitate sic iste
Ockam ponit. Igitur si agens creatum annihila-
tur ut probatum est. et ab isto processu sequitur quod
etiam creat. et sic patet conclusio. et. P
Sed contra predictam conclusionem expres-
se videntur esse quedam autoritates sanctorum et
doctorum. Prima est Augustini sup. Gen.
xv. de magnis et. et. de pnis. Angeli nulla
omnino potest creare naturam. et ibidem ca. xx. Cre-
are aliquam naturam tam nullus angelus quam nec
seipsum creare potest. Si ergo non potest angelus nec
aliqua inferior creatura. Secunda est Da-
mas. ca. xvij. Qui dicunt angelos esse cre-
atores alicuius nature sunt omnes filii diaboli.
Tercia Athanasij li. suo contra arru. po-
nentem. esse creaturam. Creaturam creatricem
esse non posse nulli omnino esse estimo ambiguum.
Quarta Hugonis de sacramentis
li. primo. pre. vj. ca. vii. De nihilo facere ali-
quid sive de aliquo nihil solus deus potest. Dul-

te alie possent induci sed iste videtur magis
explicite. Ad istas autoritates et omnes simili-
les potest responderi quod intelliguntur de potentia na-
turaliter ordinata et creature naturaliter in-
dita. et sic sunt per secundam conclusionem. sed per
eas non negatur quin creatura possit creare
vel annihilare de potentia simpliciter absoluta
et facto aliquid miraculo propter vel per potentiam na-
turaliter ordinatam. et hoc non est contra predictam
tertiam conclusionem. Vel aliter potest dici
quod nulla creatura potest creare vel annihilare
autoritative se sola et virtute propria. sicut po-
nitur prima conclusio. et sic potest intelligi predi-
cte autoritates de quousque potentia siue or-
dinata siue absoluta. sed tunc non sunt con-
tra tertiam conclusionem. Nec de secun-
do articulo.

Quantum ad tertium articulum vi-
dendum est verum sacramenta legis noue sint
perfectiora sacramentis legis antique. Circa
quod tria videnda sunt. Primo quod sit sacramen-
ti definitio. Secundo quod antiquum referat cir-
cuncisio. Tertio ex his patebit huiusmodi articuli
ratio. Ad videndum enim differentiam sacro-
rum veterum et nouorum prout est videndum de circun-
cissione utrum ipsa referat gratiam. quia de hoc tra-
gitur magis in prima distinctione huiusmodi quarti. et ter-
cia ratio an oppositum quod. Primo igitur circa
definitionem sacramenti notandum est quod secundum
Aristoteli. posterior duplex est definitio.
Una est exprimens ad rem. Alia exprimens quod
nois. Primo modo nihil diffinitur nisi sit res
vna. et si sit vna unitate compositionis prout
diuersarum rationum sicut materie et forme. tunc
proprie diffinitur per genus et differentiam essentia-
lem. que diffinitio vocatur diffinitio quod dicitur
vna. Si vero sit res simplex sicut angelus vel
aita aut res vna unitate compositionis prout eius-
dem rationis sicut caliditas vel frigiditas tunc
non potest diffiniri diffinitione quod dicitur
vna. sed bene diffinitione descriptiva que datur per
genus et differentiam vel differentias acci-
dentales et per multos conceptus quousque quilibet est in
plus et totum in eque. Secundo autem modo potest
omne vniuersale diffiniri quousque quod significet in
recto vel in obliquo. eo quod per omni nomine potest poni
noia distincte significantia illa que significatur
per vnum nomen. Ad positum ergo dico quod
sacramentum non potest primo modo diffiniri. quia
non est aliqua res vna. et hoc requiritur ut
diffinatur illo modo. sed bene diffinitur se-
cundo modo. scilicet diffinitione quod dicitur
nois.

quarti sententiarū

Et sic diffinit magister sacramentū q̄ est inuisibilis gratie uisibilis forma. Et Augu. r. de tri. ca. v. Sacramentū est sacre rei signū. Secūdo notandū est q̄ Scotus. ij. q. quarti exponendo p̄dictā diffinitionem magri diffinit sacramentū sic. Sacramentū est signū sensibile gr̄am dei vel effectū dei gratuitū ex institutione diuina efficacit̄ signans ordinatū ad salutē hominis uiatoris. Et in hoc q̄ dicitur efficaciter includit t̄z certitudinaliter q̄ p̄nostice. Et fm̄ h̄ ut dicit est intelligēda diffinitō magistri. Un̄ cum in ea ponit̄ forma debet intelligi p̄ signū. sicut ymago. Hercules dicitur forma eius. Qū aut̄ dicit̄ uisibilis. capis̄ ibi p̄ sensibili cuiuslibet sensus. q̄ uisus est excellētiōr oī sensu z pluriū differentiaz p̄gnosci tius fm̄ p̄m̄ p̄mo metha. Ponit̄ aut̄ ibi inuisibilis gr̄a p̄ effectū dei gratuito interiōri ordinato ad salutē hoīs uiatoris. Nō em̄ oportet q̄ semp̄ res sacramenti sit gr̄a existens in ania. sicut patet in eucharistia. Debet etiam in dicta diffinitione suppleri ex institutione diuina contra signū signās naturaliter. z efficaciter contra signū equi uocum seu dubiū z cōtra signum sequens naturaliter signatū. Tercio notandum est q̄ De kam p̄. q. q̄rti diffinit sacramentū q̄ est signum signans effectū dei gratuitū. Et dicit q̄ hec oratio non predicat̄ nō nisi de sensibilibz. si t̄m̄ deus institueret sp̄ualia ad signandū dei effectū gratuitū tunc illa eis p̄teret̄ sicut modo sensibilibz. ideo in illa diffinitione nō ponit̄ sensibile ut possit esse cōis tam sensibilibz q̄ sp̄ualibus q̄bus potest diffinitū p̄terere. Et in hoc bñ dicit̄ ut mihi uideatur z ualde p̄cordat̄ cuz illa diffinitōne Augustini. sacramentū est sacre rei signum. intelligēdo p̄ rem sacram effectū dei gratuitū. Sed t̄m̄ diffinitio sco ti uidet̄ p̄pletioz z magis circumstantiona ra ad differentia signoz q̄ nō sunt sacramēta. R̄. His p̄missis ponam tres p̄clu siones. Prima est q̄ licet possibile sit dō de potentia absoluta culpam delere origi nale aut aliam quālibet mortale sine infu sione gratie vel collatione cuiuscūq̄ positi ui uere repugnātis illi peccato. v̄puta ori ginalis iusticie. tamen de potentia ordina ta hoc non est possibile. Primā p̄m̄ diffi se p̄bat Scotus sup̄ q̄rto. q. v. Et stat p̄n cipale motiū in hoc. q̄ aliquis potest sic

ri de peccatore nō peccator per solam libe ram dei acceptationē. et licet circa istā ma teriam plura possint dici tamē transeo. q̄ de his magis spectat videre supra p̄m̄ li brū in materia de gratia. Secūdam p̄ez cō clusionis q̄ magis est ad p̄positum p̄bo sic q̄ licet absolute sine p̄traditione possit eē mediū in specie humana inter filiū regni z filiū p̄ditionis scilicet homo in pur̄ na turalibus. tamen fm̄ legem ordinatā post lapsum nullum est mediū inter gratiū qui est filiū regni z ingratiū seu peccatorē mor talē qui est filius carceris. igit̄ fm̄ legē or dinatam nō est possibile q̄ aliq̄s sit sine pec cato mortali z non habeat gr̄az. q̄ fm̄ au gustinū. r. de tri. ca. r. v. Gratia est q̄ diu dit filios regni z p̄ditionis. q̄re zc. S

Secunda cōclusio est ista q̄ sicut in cir cumcisioe debebat̄ originalis culpa. sic in ea conferebatur gratia. Prima pars suppo nenda est tanq̄ doctrina sanctorū. et etiam ad hoc est ratio. q̄ nullo tempore deus di misit genus humanū. z maxime illos qui bus dedit legem sine remedio cōtra pecca tum z necessario ad salutē. sed in lege moy si non uidetur aliud remediū p̄tra origina le peccatum nisi circumcisio. igit̄ zc.

Sed circa secundā p̄tem p̄clusiōis scie dum est q̄ d̄ ea est duplex opinio. Quidam dicunt q̄ de facto in circumcisioe debeba tur culpa originalis z nō p̄ferebatur gra tia. Et hoc dicunt p̄pter auctoritates que vi dent̄ negare gratiam a sacramētis ve. le. si cut est illa glosa ad Ro. iij. q̄ dicit q̄ in cir cumcisioe peccata solum dimittebantur sed gr̄a ad bñ opandū adiutrix nō p̄stabat̄. Et illa auctoritas Augusti. sup̄ ps. vij. vbi dicit q̄ sacramēta ve. legi t̄m̄ p̄mittebant z significabāt. hec aut̄ dant salutē. scz sacra menta noua. Alij autem dicūt q̄ p̄ncipalr̄ instituta fuit circumcisio p̄pter deletionē cul pe originalis ex p̄nti ad gratiam p̄ferendā z p̄ tanto dicitur nō p̄ferre gr̄am q̄ non ex p̄ncipali institutione sed concomitāter.

Cōtra p̄mā opinionē apparet satis ex le cūda p̄te p̄me p̄clusiōis q̄ in circumcisioe cō ferebatur gratia. z ad hoc etiam sunt aucto ritates p̄ma Augustini in libro de nuptiis z p̄ncipiscentia. z ponit̄ de p̄se. dil. iij. Et q̄ instituta est circumcisio ad purgationē pec cati veteris ualebat magnis z puulis sicut baptisimus ualere cepit ex quo institutus

questio prima

est quod non esset nisi conferret̄ gr̄a. Item Beda sup̄ illud Luce. ij. postq̄ p̄summati zc. salutare curationis auxiliū circumcisio in lege agebat q̄d̄ ba p̄tinuit tpe gratie cō sueuit. igit̄ zc. Sed cōtra secundam opinionē p̄bat̄ q̄ in circumcisioe intēdebat̄ gratia. quia agens fm̄ rectam rōnem p̄nci palius intendit p̄fectionem q̄s carentiam imp̄fectionis. quia non intendit illam ca rentiam nisi p̄pter p̄fectionē. igit̄ zc. Ter cia p̄clusio est q̄ licet sacramenta noua sa cramentis antiq̄s sint p̄fectiora tamē hoc non est ideo q̄ in solis sacramentis nouis conferat̄ gratia. Prima pars patet. quia legis p̄fectionis sacramenta sunt p̄fectiora. S; secūda ps patet. q̄ etiam in antiq̄s sa cramentis conferbat̄ gratia sicut iam p̄ batum est de circumcisioe. igit̄ zc.

Hic est ergo dubitatio in q̄ sacra menta noua sunt alijs p̄fectiora cū in alijs conferebat̄ gratia sicut confertur in istis. Item q̄d̄ dicendū ad auctoritates supra ta ctas que uident̄ negare gratiaz a sacramē tis antiq̄is. Pro solutione istoz notan da est q̄dam distinctio quam ponit̄ Sco tus. s. q̄ sacramentū potest capi p̄prie z im p̄prie. Modo in lege moy si fuerūt mul ta sacramēta improprie dicta. sicut purga tiones ab immūdicis z tractis. v̄ta tactu mortui z a lepra z sic de alijs. Erant etiam ibi q̄dam sacramenta improprie dicta alia a p̄dictis tamen plus accedentia ad p̄fe ctionē sicut erāt oblatiōes hostiaz. hec em̄ pertinebant ad cultūz latrice pro tpe illo q̄ de sic uoluit coli. Et iste scz purgatiōes et oblationes dicebant̄ cerimonie v̄l cerimo nialia sacramenta. Et de istis potest p̄cedi q̄ nō dabāt gr̄am tanq̄ signa efficacia re spectu gr̄e modo q̄ expositū est efficaciter i diffinitōe sacramēti. imo etiā dixerūt aliq̄ q̄ nec in illis p̄ferebat̄ gratia p̄ modū meriti. sed istud uidetur nimis durū q̄ aliq̄s ex obedientia seruet̄ dei p̄ceptum cuiusmodi erant p̄cepta de p̄dictis cerimonis in lege z t̄m̄ q̄ nō mereat̄ gr̄am vel augmētūz eius si eā habeat̄ p̄us. q̄ licet in illis non p̄ferret̄ gr̄a ex uirtute opis opati sicut fit in sacra mentis p̄prie dictis. t̄m̄ in illis p̄ferebat̄ uir tute opis opantis. i. s̄tute boni motus in teriōz tanq̄s meriti. S; p̄ter illa adhuc in lege erat̄ circumcisio que fuit proprie sa cramentū. in ea em̄ cōferebat̄ gratia uirtu

te operz operati ita q̄ non requirebatur in suscipiente bonus motus interiōz qui me reretur gratiam. sed sufficebat q̄ suscipies eam non poneret se obicem. Et si sint ali qua dicta sanctorū aut doctorū negā tia gratiam a sacramētis antiq̄is loquē do non solum de sacramētis improprie di ctis sed etiam de circumcisioe. illa possunt tripliciter intelligi fm̄ triplicem compara tionem p̄fectionis sacramentozum no uozum supra antiqua sacramenta.

Primo modo potest intelligi q̄ cir cumcisio non conferebat gratiam nec alia sacramenta antiqua. id est parnam gratiā conferebant respectu baptisimi et aliozū honozum sacramentozū. Secūdo mo do potest dici q̄ non conferebant gratiam scz que esset immediata dispositio ad glo riam. quia illa gratia non aperuit ianuam regni. sed hoc non fuit ex defectu illozū sa cramentozum. sed quia fluerunt tempore quo nondum erat̄ p̄cium solutum. id est ante passionem christi. Unde ita fuit̄ tūc de sacramētis nouis. Nam licz omnia sa cramenta tam noua q̄ antiqua habuerūt efficaciam a solo deo tanq̄ a causa p̄nci pali. tamen a christo patiente siue a passio ne christi habuerūt efficaciam tanq̄ a cau sa meritoria sicut probat Scotus i quar to. p. questi. ij. distinc. Modo sicut ipse di cit̄ ibidem quia obsequium iusticie de fa cto exhibitum ad maius acceptatur q̄ ip sum solum p̄uisum. Trinitas uero in sa cramentis antiq̄is conferebat gratiā me rito passionis christi tanq̄s ab ea p̄uiso. ipsa autem nunc in sacramētis nouis cō fert gratiam merito passionis christi tanq̄s iam exhibitio. Ideo maiorem efficaciam ha bent sacramenta noua q̄ antiqua. Et etiā noua maiorem habuerunt efficaciaz post christi passionem q̄ ante. quare p̄fectio ra fuerūt post q̄s ante. Tercio modo po test intelligi q̄ circumcisio non conferebat gratiam. quia non uniuersaliter cuiuscūq̄ suscipienti. ipsa enim forte ex sua instituti one determinabatur ad certum gradum gratie ita q̄ ultra illum non conferebat. et si tantum gradum inueniebat in suscipient tenibil conferebat eidem. Et iste uicimus modus apparet de intentione magistri. Unde cum ipse dixerat q̄ in circumcisio ne gratia non dabatur. statim ipse subdit

quarti sententiarum

vt in baptismo. Et causam reddit. quia qn
tuncunq; iustus accedit ad baptismum.
vltiorem ibi accipit gratiam supple nisi
tantum habeat q; maiorem habere no; pos
sit sed sic non erat de circūcisioe. Un; abra
he iam iustificato signaculū tantū fuit z ni
hil ei cōtulit supple p modū sacramēti. qz
iam habebat illū gradū ad quem determi
nata erat circūcisio z ad quē poterat p̄tu
te opis operati. sed tñ ei bene p̄tulit virtute
opis opantis. quia credendū est q; act^o cir
cūcidendi ex obedientia dei z caritate p̄ce
dens fuit ei valde meritorius sicut imola
tio ysaac. Licet ergo in circūcisione non
semp; daret gratia tamē ipsa erat verum et
certū signū gr̄e. vel in fieri si nō erat ober.
vel in esse sicut in Abrahā. z ita de circūci
sione z baptismo christi. **E**x predi
ctis patet q; sacramenta noua tripl̄r perfe
ctiora sunt antiq; sacramentis. sed adhuc
quarto sunt p̄fectiora. quia licet omnia sa
cramenta sint instituta a deo tamē antiq; a
deo instituta fuerunt mediante alio. quia
fm apostolum lex per angelos data est in
manu mediatoris. Noua vero sacramen
ta a christo vero deo imediate instituta sūt
vt de singulis patet. De baptismo **Mat**
thēi vltimo. **Ite** baptizantes zc. De eucha
ristia **Matthēi** vicesimo sexto. in cena. De
confirmatione **Johannis** vicesimo. **Acci**
pice spiritum sanctum zc. vel **Actuum** se
cundo. De penitentia **Johannis** vicesimo.
Quorum remisit peccata zc. De extre
ma vnctione non apparet vbi fuerit in
stituta. tamen **Barci** sexto legitur q; apo
stoli vngebant infirmos zc. quod non fe
cissent nisi ex institutione christi. De matri
monio **Barci** octavo apparet q; christus
approbat illud quod deus in statu innocē
tie per os **Ade** publicauit. De ordie **Mat**
thēi vicesimo sexto. **Hoc** facite in meam zc
Et **Johannis** vicesimo. **Quorum** remisit
peccata zc. **Et** hoc verum est fm tho
mam et **Scotus**. Quod tamen non tenet
dominus **Armanacus** libro suo de questi
onibus armenozum **Sz** de hoc z de alijs
in suis locis videbitur.
Et hoc de tercio articulo. **Ad** rationes an
te oppositum patet ex dictis quid dicendū
sit zc. **Et** hoc de questione.

Questio secunda.

Via in secun

Quia distinctione huius q̄rti
magister incipit tractare in
speciali d; baptismo christi
ideo quero **Utrum** baptis
mus christi sit ad salutē necessari^o cuiuslibet
viatori. **Arguit** primo q; nō. **Null^o** bap
tismus christi est ad salutem necessari^o via
tori. igitur q̄stio falsa. p̄na est clara. **Et** añs
patet p̄mo de necessitate absoluta. qz clar
est q; deus possit de potētia absoluta salua
re aliquem non baptizatū. **Secūdo** d; neces
sitate ordinata. quia clarū est q; de lege or
dinata baptismus fluminis nō est ad salu
tē necessari^o viatori. **Nā** p; baptismum san
guinis p̄t saluari. sicut patz de innocētib;
z ita arguit de quolibet baptismo inducti
ue. igitur nullus zc. **Secūdo** arguit sic
Qui baptisati fuerūt baptismo **Johānis**
nō tenebant itez baptisari baptismo chri
sti igit zc. p̄na est clara. z añs patz p; mgr̄m
in fine secūde distinctōis. vbi dicit. q; spem
posuerūt in baptismo **Jo. z pa. z fi. z. ff.** cre
debant nō sunt postea baptisandi. **Ter**
cio sic **Circūcisio** aliqui sufficiebat ad salu
tē. qz z peccatū debebat z gr̄am p̄ferēbat vt
dictū est in p̄cedenti q̄stione. **Sed** xp̄us
p; institutionez baptismi nō euacuauit nec
reuocauit circūcisionē. **Tum** p̄mo qz ipse
dicit **Mat. v.** Non veni soluere legē s; ad
implere. **Circūcisio** aut data fuit in lege
Hei. xvii. **Tum** secundo. qz **Hei. xvii.** da
ta fuit **Abrahę** circūcisio in fedus sempit
nū. ergo semp; mātura. **Tum** tercio. qz de
instituit circūcisionē. nec apparet vbi eā re
uocauerit. imo xp̄s eā seruauit toto tpe vi
te sue. nec alius a deo p̄t aut potuit eā re
uocare. igit; ipsa adhuc sufficit ad salutem.
z p; añs non est necessarius baptis^o zc.
Oppositū patet **Joh. iij.** **Nisi** q; renat^o
fuerit ex aqua zc. **In** ista q̄stione erūt tres
articuli sicut in alijs. **In** primo articulo
videbitur q; sit baptismi diffinitio. **In** se
cundo articulo videbit de p̄ncipali ques
to. **In** tercio articulo vtrū p; institutōez
baptismi euacuata sit circūcisio. qz de isto
tangit in tercio argumento añ oppositū q;
B Quāntū ad primū articulū ponē
da z exponēda est baptismi diffinitio q; fm
doctores p̄t dari sic. **Baptis^o** est ab

questio secunda

lutio hominis viatoris. nec actualiter nec
habitualiter dissentietis. facta in aq; elemē
tari fluida ab alio simul ablutente z p̄feren
te certa verba a xp̄o instituta cū intentōne
faciendi quod intendit facere ecclesia chri
stiana. **Ex** hac em; diffinitione patet qd
sit materia z quid forma baptismi. sic loqn
do sicut doctores loquunt d; materia z for
ma sacramenti. **Patet** etiam que sit perso
na ministrans vl; p̄sona suscipiens bap
tismi. **Primo** em; patz que sit materia bap
tismi. quia aqua elementaris fluida. p; hoc
q; dico elementaris excluditur q̄cunq; hu
mor mixtus mixtione que variat speciem
aque z de quo aqua dicit equinoce. sic aq;
rosacea vel vna que est colatura sanguis
vl; ceruisia maxime bona que bene nutrit
Ubi s; mixtio non mutat aquam a specie
sua aqua est conueniēs ad baptismū. sicut
est in aqua mixta per p̄fusionez p̄tium ter
restrium iuxta positaz vel aliarum manen
tium in suis speciebus vt aqua maris. liti
uū vl; aqua sulphurea. **Ubi** s; dubiū eēt
de mixtione an variaret sp̄em aque vel nō.
vt in farina z in bzodio carniū et in aliq;
bus ceruisijs aut alijs similibus. de quo nō
ad theologum sed ad p̄hm vel ad medicūz
p̄inet iudicare. tunc in tali dubio via cer
tior est tenenda zc. **Per** hoc autem q; dico
fluida excluditur congelata vt nix vl; glaci
es. z generaliter omnes aque que licz ma
neant in specie sua tamē per iuxta positōez
grossoz corpoz vel alias efficitur tam sp̄is
sa q; non potest abluere vt lutum talia si q;
sunt similia. **Si** autem queras cur bap
tismus fiat potius in aqua q; in aere. cum
aer sit cōmuni^o q; aqua. **Dico** q; sola ra
tio est diuinum bñplacitūz q; ita voluit or
dinare. **Ad** hoc tamen sunt congruētie.
Primo quia aqua est magis frigida. **Se**
cundo quia ipsa est magis humida. **Ter**
cio quia ipsa est lucida. **Quarto** quia satis
cōmuniter habita. **In** p̄mo signat cōcupi
scentie extinctio. in secūdo signat gratie in
unctio. in tercio significat fidei illustratio
in quarto signat baptismi cōmunis obliga
tio. **Aer** autem nō habet omnes predictas
conditiones. z etiam non est elementū res
stans tactui sicut aqua zc. **Est** igit; bap
tismus ablutio hominis facta in aqua ele
mentari fluida. **Et** dico ablutio nō p̄fusio
nec aspersio nec immersio. quia requirit z

sufficit q; sit ablutio seu lotio. z nō dico vni
ca vel trina. quia quelibet sufficit ad neces
sitate sacramenti. sed minister tenet sua
re modum ecclesie in qua baptisat aliter q;
uiter peccat. **E**x his sequunt aliq;
correlaria. **Primo** sequit q; puer non p̄t
baptisari existens in vtero matris fm oēs
partes. nec sufficit q; mater baptizaretur.

Ratio est nō illa quā **Thomas** assignat
scz quia est coniunctus cause corruptōnis
vt p̄bat **Scotus**. sed quia baptismus ē lo
tio seu ablutio que fieri non potest in vte
ro matris. **Si** aut; puer apparet extra vte
rum matris fm p̄tem p̄ncipalem vt caput
tunc potest baptisari. nec oportet ipsum
postea rebaptisari. **Si** s; fm partem mi
nus p̄ncipalem vt manū vel pedem il
la pars est baptisanda quia in ea est tota a
nima vt dicit **Scotus**. licet quidaz dicāt
oppositum. **Si** tamen puer postea nascat
vnius plenarie potest baptisari sub condi
tione. **Si** autem mortuus fuerit non est ei
neganda ecclesiastica sepultura. **Tum**
ergo dicit baptismus est ablutio hominis
intelligendū est fm totum corpus vel par
tem p̄ncipalem vel etiam quācunq; i ca
su necessitatis fm **Scotum**. **Secundo**
sequitur q; si paruulus corio inuolueret z
poneretur in aqua. **Ira** tamen vt aqua nō
tangeret corpus eius sed corium solum nō
esset baptisatus. sed si tangeret corpus essz
baptisatus. si alia ad baptismū requisita fi
erent. **Sed** **scotus** dicit q; si p̄ceretur de
ponte non esset baptisatus quia talis pie
ctio non est ad vitam nec ad lotionē. s; ad
mortem. **Holcot** tamē dicit q; si hoc fieret
in casu necessitatis z puer moreret ipse sal
uaret; deo perficiente illud quod ab homi
ne fit imperfecte. si autem euaderet mortem
esset sub conditione baptizandus. **Ter**
cio sequitur q; aqua inbibita in sp̄ogia dū
est ibi si contingat carnem p; contactū sp̄o
gie non est sufficiens materia baptismi. qz
talis contactus non est lotio sed cōtactus
aque fluide libere contingentis securi z se
parātis int; cutez z aliud corp^o vt dicit **leo**
tus. **Quarto** sequitur q; si quis in casu
necessitatis puerum in calato positum cuz
corda immergat in aqua putei. faciendo
alia requisita. talis est vere baptisatus z nō
rebaptisandus. quia non oportet q; bap
tisatus tangatur immediate ab aliquo hoīe
A

quarti sententiarū

sed sufficit q̄ laueſ zc. Et sic patet de materia baptismi. **D** Secundo ex predicta diffinitione patet que sit forma baptismi. quia certa verba a christo instituta ista scz. Ego baptizo te in nomine patris z filij z spūs sancti amē. In quibus verbis quā notantur. Primo p̄sona baptizans ego. Secundo actus exercitus. baptizo. Tercio p̄sona baptizata. te. Quarto inuocatio trinitatis. in nomine patris. zc. Quinto deprecatoria oratio. amen. id est ita fiat. de quibus quinq̄ primū z vltimū scilicet ego z amen non sunt simpliciter de necessitate forme nec de essentia. sed de decentia. Un̄ non ponunt in euangelio Marci vltimo vbi est institutio baptismi. Etiam licet de essentia forme baptismi sit ipsa exprimat actum exercitum z p̄sonam baptizatam qz exprimunt in euangelio vbi dicitur baptizantes eos. tamen non est de essentia quia duo exprimant sub verbo prime persone z p̄nomine secunde. dicendo. baptizo te. qz nec sic in euangelio exprimunt nec greci sic exprimunt. sed dicunt. Baptizetur seruus xpi in. zc. z tamen baptizati ab eis non rebaptizantur. Verū tamen a tempore cōstitutionis Alexandri que habet extra d̄ baptismi et ei⁹ effectu. ca. Si quis. illa forma superius posita saltem quo ad quatuor p̄ma puncta a ministro ecclesie romane est seruanda aliter grauer peccat. Et dico saltem quo ad quatuor prima puncta. qz illa dicitio amen in dicta constitutione non ponitur. ideo soluz est de honestate. Dico etiā a ministro ecclesie romane zc. qz forte greci tenendo formam suam non peccant. Et hoc si ecclesia romana permittat z non exprosse eis prohibeat vti ea. sicut diceret de vnica vel trina immersione fm vsū z cōsuetudinem diuersarum ecclesiarum. Et dixi. forte non peccat. quia nescio si de hoc sit prohibitio zc. Ad hoc autem q̄ predicta verba sint debita forma baptismi non oportet q̄ illa met proferantur sine quacūq̄ mutatione vocis. quia verba alia q̄ latina possunt esse forma baptismi. Et similiter non quelibet mutatio illoz verborū in latino viciat formam sed sufficit z etiam requiritur ad debitam formam q̄ in ipsa maneat significatio completa dictorum verborū ita q̄ non fiat mutatio circa significationē vel modum significandi. Ideo si diceret.

baptizo te in nomine genitoris z geniti z spiritus almi non esset baptismus. quia licet ista nomina supponant p̄sonis tamē principaliter significant notiones. nec d̄z baptizari in nomine trinitatis z vel patris vel christi. Et licet aliquando liceret in nomine christi baptizare scilicet ex speciali dispensatione vt nomen christi amplius promulgaretur. sicut Act. ij. r. z. c. Patet tamen q̄ istud amplius non licet. Si tamen de scō istud fiat dubitat Scotus vtrum sit baptismus z non est ausus dicere q̄ sit baptismus nec etiam q̄ non sit baptismus. quia dicit ipse. Non lego vbi fuerit illa dispensatio reuocata Ideo reputat dubium vtrū sit baptismus vel non. Et dat remediū q̄ sic baptizatus in nomine xpi sub conditione rebaptizetur in forma communi. Sed videtur mihi q̄ hic non est reputandū dubium. quia licet non legat quando et vbi illa dispensatio fuerit reuocata. tamen censetur fuisse reuocata quando causa dispensationis cessauit. scz quando nomen christi fuit sufficienter promulgatum. Unde ab illo tūc nec illa forma licuit nec valuit. Et licet dubium sit quādo illud primo fuerit tamen iam non est dubium quin ita sit.

E Forma igitur supra dicta tenenda ē. que tunc valet quādo nō sit circa eaz mutatio que impediatur eius significationem. vel modum significandi. Unde circa illaz formam vocalem potest fieri mutatio tripliciter. Primo fm substantiam orationis plate scilicet cōmutando vel corrupendo. Secundo fm quantitatem scz addēdo vlt̄ diminuendo. Tercio fm ordinē verborū. scilicet interponēdo vlt̄ transponēdo. Et sic licet tribus modis generaliter tamē sex modis specialiter pōt fieri predictorum verborum mutatio. Et fm hoc ponam sex regulas. Prima est q̄ si circa substantiam dicte orationis vocalis fiat mutatio per totalem mutationem vocum manente penitus eadem significatione hoc nihil nocet. quia in omni lingua baptizari potest. Sz si mutetur significatio talis obest sacramēto. vt si dicatur abluo istum in virtute genitoris vel trinitatis vel christi. Secunda regula est q̄ si circa substantiā dicte orationis vocalis fiat mutatio per partialem corruptionem alicuius dictionis sic q̄ nō maneat eadem significatio. nec fm p̄mari

questio secunda

am institutionem illius. nec fm transumptionē cōmunis vsus tunc talis corruptio nocet. Sed si maneat eadē significatio nō fm p̄mariā impositionē tamē fm accommodationē vsus maxime apud simplices. tunc talis corruptio non obest. Vt si dicatur baptizo te in no. patra z filia z spūs sancta de p̄seca. distinctiōe q̄nta retulerit zc.

Tercia regula est q̄ si circa quantitatem dicte orationis fiat mutatio alicuius p̄ additionē cum intentione mutandi formā ecclesie tunc nihil fit. vel etiam cum intentione introducendi errorem sicut fecit arrius vt dicēdo. in noie patris maioris z filij minoris zc. Si autē fiat ex simplicitate vlt̄ de uotione non impedit. Vt in noie patris zc. z beate marie vel beati nicolai. melius est tamen a tali deuotione abstinere. Quarta regula est q̄ si circa quantitatem dicte orationis fiat mutatio p̄ diminutionē alicui⁹ z fiat voluntarie tunc impedit. Si autem inuoluntarie vt quia baptizans morit̄ vel impeditur ante prolationē cōpletam tunc pie creditur q̄ summ⁹ sacerdos supplet defectum. z si sic baptizatus moritur saluabitur z gaudebit ecclesiastica sepultura. si vero viuat debet sub conditione rebaptizari.

Quinta regula est q̄ si circa ordinē dicte orationis fiat mutatio per transpositionē dictionū. z hoc fiat ex simplicitate tunc non nocet. Si autē ex malicia vt quia sic faciens nō intendit seruare ordinem ecclesie tunc impedit. Sexta regula est q̄ si circa ordinem dicte orationis fiat mutatio p̄ interpositionē. z illa sit magna. ita q̄ fm vsū intentio z actus prolationis non debet iudicari vnus tunc non est baptismus. sed si sit parua interpositio per silentiū vel tussim tunc non nocet etiam interpositio nominis p̄mari quod tunc imponitur paruulo nec obest nec prodest sacramento. Et hec de forma.

Tercio principaliter ex supra dicta diffinitione patet quis sit minister conueniens huius sacramēti per hoc q̄ ibi dicitur ab alio supple homine viatore viro scilicet vel muliere simul proferente verba z abluente cū intentione zc. Ex q̄ patet q̄ ex parte ministri quatuor conditiones requiruntur. Prima est q̄ sit alius ab eo qui baptizatur. quia ideo hō non potest seipsum baptizare. Extra d̄ baptismi. z eius effectum. Debitum. Probat̄ exēplo auctori-

tate et congruentia. Secunda conditio est q̄ minister sit homo viator vir scilicet vlt̄ mulier. Unde generaliter congruus est q̄ minister baptismi sit suppositū humanū in statu vie. quia christus existēs homo viator instituit baptismum. Secūdo quia apostolis existētibz viatoribz dedit ministeriū baptizandi. Tercio quia p̄ baptismū efficitur quis membrū ecclesie militantis. Ideo debet dari ab eo qui est de ecclesia militante. Et ideo de cōmuni lege ad hoc q̄ aliquis sit debitus minister baptismi z q̄ ab eo reputetur dari baptismum requiritur z sufficit suppositum humanū in statu vie. Ex quo sequuntur aliqua correlaria. Primo sequitur q̄ de cōmuni lege spiritus angelicus vel hūanus vlt̄ etiaz purus homo beatus vel damnatus nō potest baptizare. Unde baptizat⁹ a spiritu vlt̄ homine damnato simpliciter non debz reputari baptizatus nisi per speciales relationem constaret q̄ hoc fecisset ex precepto dei. sed baptizatus a spiritu vel homine beato si constaret q̄ esset beatus simpliciter debet reputari baptizatus. quia ille nullū officium vsurpat sed omnia que operatur facit cū diuina approbatione. Secundo sequitur q̄ de cōmuni lege mulier potest baptizare. de consecra. distin. iij. Mulier. tamē mulier non debz baptizare p̄sente viro nec vir laycus p̄sente clerico. nec vir cleric⁹ vel in alijs ordinibus constitutus p̄sente p̄sente bitero. Sacerdos autē hoc potest p̄sente episcopo quia hoc est officium suū quod nullus alius debz facere nisi in casu necessitatis vlt̄ nisi vbi se redderet indignū vt si non veller in casu necessitatis. baptizari nisi daretur sibi pecunia. nihil enim sibi debet dari ex pacto. ij. q. j. Sed idem est faciendum ac si nullus sacerdos p̄sens esset. ij. q. j. baptizandis. Tercio sequitur q̄ de cōmuni lege quantūcūq̄ malus heretic⁹ vel infidelis potest baptizare. dum tamen habeat intentionē faciendi quod ecclesia intendit facere. etiam si nihil credat de veritate sacramēti tamen a malo ministro. s. heretico excommunicato vel fornicario notorio non debet recipi sacramenta nisi in necessitate. Tercia conditio ex parte ministri requisita est q̄ ipse simul abluat et proferat verba. Un̄ tota forma verborū debet tota proferri ab vno. et etiam qui p̄fert

quarti sententiarū

verba debet simul abluere et proferre. quia sacramenta ecclesie sunt sacramenta unitatis et diuina non debent. de consecratione dist. ij. Quia passus. Ex quo patet solutio vnius casus qui communiter ponitur scilicet quod si mancus debita verba proferat et tunc abluat puer non est baptizatus. Nam tunc proferens verba diceret falsus. Etiam sacramenta ecclesie que ad illa que sunt necessitatis non recipiunt diuisionem sed bene quo ad ea que sunt solennitatis etc. Quarta conditio ex parte ministri requisita est debita intentio scilicet faciendi quod ecclesia intendit. Et secundum Scotum non requiritur intentio actualis nec sufficit habitualis sed virtualis. hoc est quod baptizans quandoque habuerit intentionem actualem ex qua descendat actus baptizandi. **B** Quarto ex supra dicta definitione patet que sit persona suscipiens baptismum. quia homo viator scilicet vir vel mulier. nec actualiter nec habitualiter dissentiens. Scotus vero dicit aliquando consentiens vel nunquam versus libero arbitrio. quia secundum eum in habente usum libero arbitrii requiritur consensus. imo dicit quod forte non sufficit consensus habitualis sine actuali. Quicquid tamen sit de hoc certum est quod requiritur in baptizato quod non sit dissentiens. Unde circa hoc possunt poni aliquae propositiones. Prima est quod si baptizandus sit paruulus non requiritur consensus nec ipsius nec parentum. Unde inuitis parentibus possunt paruuli baptizari. non tamen debent baptizari inuitis parentibus alterius secte sicut iudeis vel paganis. Et hoc maxime a persona priuata. quia parentes habent ius in filios quod non debet eis tolli a persona priuata etc. Scotus tamen dicit quod persona publica sicut princeps si tolleret a iudeis filios paruulos et eos faceret baptizari et religiose educari bene faceret. dummodo hoc faceret cum bona cautela scilicet ne parentes precognoscentes hoc prius occiderent paruulos. imo quod est plus quam religiosum esset illos parentes cogere minus et terribus ad suscipiendum baptismum et ad seruandum postea susceptum. Et hoc ipse declarat et respondet ad oppositas rationes etc.

Secunda propositio est quod si baptizandus sit adultus perpetuo furiosus stultus vel insanus mentis aut nunquam versus libero arbitrio de ipso est idem iudicium sicut de puulo.

Tercia est quod si baptizandus sit adultus furiosus stultus aut insanus mentis que tamen non fuit semper talis sed habet lucida intervalla tunc requiritur aliquando habuerit intentionem baptizandi. vel saltem quod ante non habuerit contrariam intentionem. Et ideo amens vel dormientes si ante furiam vel somnum habuerint contrariam voluntatem non recipiunt sacramentum cum in somno vel in furia baptizant. Si vero ante innotuit eorum voluntas possunt in articulo necessitatis baptizari. etiam si furiosus tunc contradicat. Si autem non sit in articulo necessitatis debet in furioso expectari lucidum intervallum.

Quarta propositio est quod si baptizandus sit adultus sane mentis et de facto utens libero arbitrio requiritur quod non sit in eo dissentiens nec actualis nec habitualis. Et hoc est certum. imo secundum Scotum requiritur consensus aliqualis. Et sicut dicit Holkot in tali requiritur intentio et fides et voluntas sacramentum recipiendi absoluta vel conditionata. Unde si quis omnino cogere ita quod simpliciter esset coactionis nihil fieret. Si tamen sit voluntarium mixtum. sicut si per meum inducitur tunc recipit sacramentum sed non rem sacramenti. Ex his patet quod dicendum de eo qui sicte accedit ad baptismum. **D** Unde de hoc sit hec quinta propositio quod sicte accedens ad baptismum sic quod ostendit se velle recipere baptismum eodem modo quo ecclesia intendit eum conferre et tamen oppositum habet in animo. nec sacramentum recipit nec rem sacramenti.

Sexta propositio sit hec quod sicte accedens ad baptismum sic quod ostendit se dispositum ad recipiendum illud sacramentum et tamen est ind dispositus. ut vel per infidelitatem vel per aliquod mortale peccatum de quo non penitet. non recipit rem sacramenti scilicet gratiam quia ponit ipse obicem. modo sic dicit Augustinus. qui creauit te sine te non iustificabit te sine te. Si autem talis habeat infidelitatem respectu articuli de baptismum ut quod credit baptismum non prodesse nec sacramentum recipit nec rem sacramenti et recedente fictione est rebaptizandus. Si autem habeat veram fidem respectu articuli de baptismum. et habeat infidelitatem respectu alterius articuli imprudentis ad illum vel etiam habeat quodcumque aliud peccatum tunc recipit sacramentum. et recedente fictione

questio secunda

ne scilicet per penitentiam recipit rem sacramenti et non est rebaptizandus. Et de hac ultima fictione loquuntur sancti. Unde dicit Augustinus de baptismum paruulorum. Tunc valere incipit baptismus ad salutem cum illa fictio veraci confessione recesserit que in corde malicia perseverante peccatorum ablutione non sinebat fieri. Sic ergo ex definitione baptismi supraposita patet quod sit materia et quid forma baptismi. et etiam quid sit persona conferens et quid persona suscipiens baptismum. **I** Sed adhuc iuxta hanc materiam solent poni a doctoribus multum casus dubii. quorum plures etiam dictis sunt soluti. Ponam tamen aliquos et quod magis videntur difficiles ad soluendum.

Primus casus sit iste. Pone quod aliquis habens puerum pagani vel iudei in custodia videns ipsum periclitari morte baptizet illum sub tali conditione Ego te baptizo etc. si pater tuus cras presentiat. nunquid talis est baptizatus? Uno modo potest dici quod si puer ante conditionem impletam transeat non erit baptizatus. quia tunc non erit capax baptismi eo quod non erit de foro ecclesie militans. nec est contra hoc illud capitulum Anobis. Ex tra de sententia excommunicationis. Ubi habet quod mortui sententia excommunicationis ligantur et solvuntur. et sic videntur esse de foro ecclesie militantis. Nam hoc solum tenet in iurisdictionibus non in sacramentalibus. illud est etiam propter facta precedentia quibus hoc meruerunt. alii non. Et ad hoc est Augustinus de cura pro mortuis agenda. Sed non sic in proposito. quia iste paruulus nihil omnino meruit. Alio modo tamen potest quod nullum sacramentum recipit conditionem nisi de presenti vel de preterito propter certitudinem sacramenti. Quod autem matrimonium admittit tractum de futuro non est quia sacramentale sed quia contractus siue pactum. Et adhuc talis contractus non est matrimonium nec sacramentum sed sponsalia. ideo nec in casu nostro est baptismus. Dicit tamen ad quod in casu ubi hoc pie ageretur. ut sibi gratia si seruus christianus alicuius pagani non audens absolute hoc facere in presentia aliorum seruorum agat ut dictum est. credibile est quod fides seruorum cum tali opere paruulo subueniret. Ego autem dico simpliciter et absolute quod in casu isto non est baptismus nec aliquid quod paruulo valeat ad salutem.

quia conditio adiecta sicut dicit Holkot repugnat significationi forme sacramentalis. Nam cum dicitur Ego te baptizo denotatur quod ita sit in hoc tempore presenti ita quod baptizet eum et conferat sacramentum. Cui autem adiungitur predicta conditio illa interimit significationem actus exercitii significati prius quia dicitur si pater vult. Et ideo est mutatio forme quantum ad significationem que semper sacramentum impedit ut supra dictum est. quare non sit quod requiritur ad salutem. **R** Secundus casus. Pone quod duo sunt sacerdotes qui eundem puerum simul sub hac forma baptizent. Ego te baptizo si nullus alius te baptizet. vel etiam pone quod vterque sine aliqua conditione dicat. ego te baptizo. nunquid puer est baptizatus?

Ad primam partem casus potest dici quod illa conditio est corruptiva significationis forme in tali casu ut nunc. et ideo est contraria effectui baptismi et non tenet sacramentum. Quis conditio sit impleta. sicut est de matrimonio extra de p. di. appo. cap. 10. vlti. Si dicatur ego contrahe tecum si semper velis esse adultera etc. Adam tamen dicit quod si vterque pie ageret non intendens agere contra communem formam ecclesie. nec aliquid sciens de consocio sed scrupulose hoc faciens ut caueret ab irregularitate etc. et intendens omnino puerum baptizare tunc puer esset baptizatus. Si autem vterque casualiter ageret. quasi diceret. valeat istud factum quantum solum verba dant. tunc puer non esset baptizatus. et hoc est probabile.

Ad secundam partem casus potest dici quod si vterque baptizans intendat principaliter baptizare et eque primo baptizet ab utroque puer est ministerialiter baptizatus. et dicitur semel solum baptizatus. quia non imputatur nisi vnus character. nec maior gratia datur quam si vnus solus baptizaret. Nec puer vel baptizans est irregularis. quod non est iteratio sacramenti secundum intellectum illius canonis. de p. sacra. dist. iij. quibus. Nam illud sacri canonis statutum fuit in penam et detestationem volentium iterare baptismum. Ista autem hoc non intendunt nec reuera est ibi iteratio. sicut in casu quo plures assistentes episcopi verba simul proferunt p. sacra. dist. iij. hostie. non est iteratio. **T** Tercius casus. Pone quod sacerdos de pluribus sibi oblatis. vnum solum baptizare intendit. nec aduer

quarti sententiarū

est q̄ duo sibi offeruntur nec plus habet in-
tentionē super vnum q̄ super alterum sed
cogitet in generali volo puerum nūc mihi
oblatum baptizare zc. Nunquid vterq̄ est
baptizatus v̄ non. potest dici probabiliter
q̄ nullū baptizat. quia intentio in casu isto
repugnat effectui. Nam qua rōne vnu bap-
tizaret pari ratione vtrumq̄. Et tamē nō
vtrūq̄ quia intentio contrariatur in casu.
Et similiter potest dici d̄ monstro bisformi
q̄ si baptizatus singulariter z̄ precise inten-
dat vnum solum baptizare et super neutz
plus intendat q̄ super reliquum et sint ibi
due anime neutra est baptizata. Adam ta-
men dicit q̄ si sacerdos non haberet inten-
tionē expresse contrariam et faceret in forma
ecclesie q̄ vterq̄ baptizat eo q̄ singulare p̄t
se extendere ad plurale. Tunc est tamē vt
dicit Holkot vnum baptizare z̄ postea ali-
um sub p̄ditione dicendo. si non fueris zc.
Unde generaliter in hoc casu z̄ alijs dubi-
is sunt tres regule quas ponit Scor⁹ vbi
agit de forma baptismi. Prima est si possi-
bilitas adest via tutissima est tenenda. Se-
cunda si non adest possibilitas via tutissi-
ma proxima. Tercia. cessante impossibili-
tate caute suppleddū est q̄ impossibilitas p̄-
hibebat. Quartus casus. Pone q̄ sacer-
dos intendat baptizare masculum et offe-
ratur sibi femina nūquid erit baptizata po-
test dici q̄ sic. quia non requiritur noticia di-
stincta persone in baptismo s̄ sufficit q̄ ta-
lis intendat baptizare. Et hoc est veruz dū
tamen iste volēdo baptizare masculuz non
habeat expresse intentionē nō baptizan-
di femina. alias non. **¶** Quintus ca-
sus. Pone q̄ aliquis faciat se sub conditio-
ne baptizari dicendo. si non fueris baptiza-
tus zc. z̄ tamen sciat se baptizatum nunqd
talis peccet et sit irregularis. potest dici q̄
talis nisi per factū aliquod aut per volūta-
tes vtatur secundo baptismo tanq̄ valido
non est irregularis. nec secundo baptizat⁹
vere vel interpretatiue quia hoc non est ex-
presse cautum in iure. Si tamen sic vteret
esset interpretatiue secundo baptizatus et
esset irregularis. Talis tñ quocunq̄ mo-
do sit peccat semper. eo q̄ non debet deriso-
rie aut frustratorie hoc facere z̄ q̄ validuz
z̄ scitum reddit dubiū. et sic talis conditio-
nis appositio non est p̄cessa nisi vbi est du-
bitatio. z̄ vbi nescitur de baptismo p̄cedē

tē q̄d talis non seruat. ideo peccat. nisi for-
te vbi hoc faceret ex ignorantia z̄ simplici-
tate. Sextus casus. Pone q̄ aliquis nō
baptizatus credens tamen se baptizatū oz
dinet in sacerdotem nunqd talis si sic dece-
dat damnatur. Item nunqd fuit sacerdos.
Item nunqd cōsecrauit z̄ absoluit. Ad
p̄mum potest dici q̄ nō. si veresimiliter z̄ p̄-
babiliter credidit se baptizatū. q̄ hoc ex-
sat eum z̄ sufficit ad salutem. Aliter quilibz
haberet semp̄ dubitare vtrū esset baptizat⁹
zc. Ad secundū dico q̄ non. q̄ baptism⁹
est ianua sacramentoz. zc. Ad terciū di-
co q̄ sic. q̄ bona fide credidit se esse sacer-
dotem ideo p̄cedunt aliqui q̄ talis licz nō
fuerit sacerdos. tamen potuit corpus chri-
sti p̄secrare z̄ absoluere a peccatis. S̄ me-
lius dicitur q̄ ista p̄ eum tanq̄ per sacerdo-
tem gesta. rata fuerūt. sed tamen ea non fe-
cit. sed q̄d ipse facere credidit summ⁹ sacer-
dos per suam gratiam suppleuit. Non po-
no hic plures casus. quia ex predictis plu-
res possunt solui. Et hec de primo arti-
culo. Sequit̄ articulus secund⁹

¶ Quantum ad secundū articulum
in quo videndū est de p̄ncipali questio.
Primo ponam p̄positiones cōcedendas d̄
virtute sermonis. Secundo p̄clusionē re-
sponsalem ad intentionē querentis. Ter-
cio inferam aliqua corrolaria ex dictis.
Prima p̄positio sit ista loquendo de necessi-
tate absoluta nullus baptismus christi est
ad salutē necessarius viatori. Secunda
loquendo de necessitate de lege cōmuni oz
dinata nullus baptismus christi est ad sa-
lutē necessarius viatori. Et istas duas p̄-
bat prima ratio ante oppositū questionis.
Ex quibus patet q̄ questio est falsa de vir-
tute sermonis. Tercia p̄positio loquēdo
de necessitate de lege cōmuni ordinata cui
libet viatori est ad salutē necessarius bap-
tismus christi. Unde p̄ intellectu istorum
sciendum est q̄ triplex est baptism⁹. sc̄z bap-
tismus fluminis. baptism⁹ fluminis. z̄ bap-
tismus sanguinis. modo de lege ordinata
quilibet istoroz sufficit ad salutem. et per cō-
sequens null⁹ istoroz requiritur. tamē aliq̄s
istoroz. Ideo p̄cedendū est q̄ nullus bap-
tismus de lege ordinata est ad salutem neces-
sarius viatori. tñ cuilibz viatori aliq̄s bap-
tismus est necessarius ad salutē de lege or-
dinata. Similiter refert̄ dicere baptismus

questio secunda

est necessarius viatori z̄ dicere viatori ē ne-
cessarius baptism⁹. sicut refert̄ dicere ocu-
lus est necessarius ad videndū. z̄ dicere ad
videndū necessarius est oculus. quia p̄ma
est falsa z̄ secunda est vera. Et differentia p̄-
logica patet zc. Sed q̄ sancti et doctores
loquentes de baptismo cōter intelligūt d̄
baptismo fluminis. ideo sp̄aliter videndū
est quō ad salutē necessarius sit huiusmo-
di baptismus. de quo ponit̄ p̄clusio respō-
salis ad intentionē querentis q̄ cuilibet vi-
atori baptismus est necessarius ad salutē
de lege ordinata z̄ cōmuni. Ad istū sensum
q̄ quilibet qui non impleuit p̄ceptū bap-
tismi fluminis de lege ordinata et cōmuni
sub pena p̄ditionis salutis tenetur ad ip̄m
sc̄licet affectu suscipiendi p̄ loco z̄ tempo-
re et effectū si viator manet quousq̄ possit
cōmode recipere. Et hoc probat Scor⁹
in quarto vbi querit vtrum iam iustificati
teneant ad susceptionē baptismi. Et facit
ad hoc duas rationes que vt credo nō cō-
cludunt. quia nimis difficile esset hoc p̄ba-
re ratione sed bene tamē potest p̄bari auto-
ritate scripture sicut facit dominus Arma-
canus li. viij. de questi. armenioz. ca. xxxv.
¶ Ex predictis sequunt̄ aliqua cor-
rolaria. Prīmū est q̄ iam iustificati si nō
fuerint baptizati baptismō fluminis tene-
tur baptizari. Et hoc veruz ad sensum supra
dictum. Secundū est q̄ nō baptizat⁹ et
martyrizatus si postea miraculose resurgat
tenetur baptizari. Et talis baptism⁹ iusti-
ficatoz non est frustra. quia per eum serua-
tur obedientia diuini p̄cepti. Terciu⁹
est q̄ beata virgo et apostoli christi fuerūt
baptizati. licet hoc non legat̄ expresse. quia
ad hoc tenebantur nisi cū eis fuerit dispen-
satum. Nam erant in tempore quo bap-
tismus fluminis erat p̄mulgatus p̄ modum
p̄cepti z̄ nō apparet q̄re x̄ps cū eis dispen-
sauerit. imo nec istud fuisset conueniens. q̄
exemplo christi ipsi debuerūt facere q̄d do-
cebant. Sed contra conclusionem argui-
tur primo. quia sola fides sufficit ad salutē
Unde apl̄s Arbitramur iustificari hoiez
p̄ fidem sine opibus legis. Et iterū. Corde
credit ad iusticiā zc. Et multa similia ha-
ben̄ i scripta. Igit̄ ad salutē nō requirit̄ bap-
tismus fluminis zc. Secōdo sic in noua lege p̄-
cipit̄ baptism⁹ ita i antiq̄ p̄cipiebatur circūci-
lio Gen. xvij. S̄z mlti nō circūcisi tūc salua-

bant sic iob zc. ita z̄ i noua cū sit mitior zc.
Tercio x̄ps dicit Jo. vi. Nisi māducaue-
ritis carnē filij hominis zc. non habebitis
vitā. vbi ita expresse et in verbis similibz af-
firmat necessitas sumptōis sacramenti eu-
charistie. sicut in casu tercio p̄cedente affir-
matur necessitas baptismi. sed sine eucha-
ristia saluant̄ mlti. igitur zc. Quarto vi-
det̄ q̄ ad minus illi qui nunq̄ audierūt lo-
qui de lege euangelica christi nō tenentur
baptizari. sicut forte aliqui sunt in aliq̄bus
insulis. Et ad hoc est illud christi. Joh. xv.
Si non venissem z̄ locut⁹ eis non fuisset
peccatū non haberent. Quinto videtur
q̄ si parentes infantē baptizare laborant z̄
p̄uenitur morte anteq̄ valeat baptizari q̄
fides parentū ei sufficiat ad salutem. Tunc
q̄ talis fides videbat̄ sufficere paruulis in
lege nature. Tū etiā q̄ puuli ab herode oc-
cisi vt inter eos x̄ps occideret saluati fuerūt
cum ecclesia teneat eos esse martyres. sed i
illis puulis nulla cā salutis repiri pōt. aut
non tanta quantā in p̄posito. vbi est fides
parentū zc. Sexto ipotētia hoies etiā
adultos excusat a susceptione baptismi. igit̄
puuli naturaliter impotentes si moriātur
ante baptismū legitime excusant. igit̄ non
damnant̄ sed saluant̄ zc. Ad primū di-
co q̄ fides que p̄ caritatē opatur est p̄nci-
piū sufficiens ad salutem dum tñ habens
eam. legē obseruet. ideo hñs eā baptizari te-
net̄ cum lex hoc p̄cipiat. Et sic intelligēda
sunt oīa similia. Ad secundū dico q̄ lex
circūcisionis solū data erat abrahe et semī
ei⁹ vt patz̄ ex textu scripture vbi dat̄ illa lex
sed p̄ceptū baptismi dat̄ oībz. igit̄ zc. Ad
terciū dico q̄ illud dictū intelligit̄ de sum-
ptione seu māducatōe sp̄iali p̄ fidē. z̄ sic ē
necessitatis zc. Et tñ si d̄ sumptōe corpali
accipet̄ eēt̄ intelligēdū cū modifictōe sicut
etiā obfuit̄ alioz p̄ceptoz affirmatiuoꝝ
sic. nisi rōnal̄ et legitima cā excuset. Jō illa
duo q̄ten⁹ sunt p̄cepta necessitate hñt. n̄ dico
tñ parē v̄ eqlē. Ad q̄rtū dico cū apl̄o ro.
z. quō iuocabūt̄ i que n̄ crediderūt. aut quō
credēt̄ ei que n̄ audierūt. Et seq̄ statiz. S̄z
dico nūqd n̄ audierūt. Et q̄dē. In oēs trā ex-
iuit son⁹ eoz zc. Cū d̄ intētiōe apl̄i z̄ scrip-
ture i pl̄bz locz̄ videt̄ eē q̄p̄dicatio legi x̄pi
exiuit in oēs trā. iō ad eā p̄uandā oēs tenet̄
q̄ret̄. **¶** Ad q̄ntū dico q̄ fides pentū
non sufficit ad salutem paruuloꝝ nec vni-

quarti sententiarum

quod sufficit ante legem sine sacrificiis. quoniam omni tempore ab origine mundi fideles deo sacrificia offerebant ut placerent. ut patet Genes. iij. et deinceps per scripturam. et hec erant pro suarum filiorum salute. Ad illud quod dicitur de paruulis ab herode occisis dicit dominus Armacan^o libro supra dicto. caplo. xxxvij. quod paruuli non circumcisi qui fuerunt occisi non fuerunt saluati. quia caruerunt sacramento salutis. nec erant innocentes sed peccatores. et eorum salutem manifeste obuiat illud Vasculus cuius pro pucij caro et circumcisi autem innocentes erant. Et ideo congrue festum eorum festum innocentiu vocatur. Nec videtur iuxta scripturam nobis tradita quod illi circumcisi occisi ampliozem beatitudinem acceperunt quam ceteri circumcisi non occisi aut quam baptisati infantes comuniter morientes. licet quodammodo martyres dici possint. Nisi forte deus occulto suo iudicio eis aliquid amplius dederit quod negare nec temere affirmare presumendum est. quia hoc non habetur ex scriptura. Istud autem videtur bene durum. quia ad minus videtur quod circumcisio sanguinis suffecerit ad salutem sine circumcissione carnis. sicut baptismus sanguinis sine baptismo fluminis in paruulis etc.

Ad sextum dico quod verum est quod primo inferitur scilicet quod impotentia in infanti bus eos excusat ab obseruantia precepti de baptismo habendo. Et ideo eis non imputatur ad culpam nouam quod non fuerunt baptisati et ita de circumcissione. sed non recte inferitur ulterius. ergo non damnantur etc. quia sola anima christiana saluabitur et que patetum dei seruauerit. quod non est in istis. ideo damnantur. non quia culpam incurrerint ex non obseruantia sed quia pactum non seruauerunt. et ita dicerem de ignorantibus legem et nomen christi si alicubi essent aliquid scilicet quod lex illa siue preceptum baptismi eos non artat. nec illam seruare tenentur sed de eius non obseruantia per ignorantiam excusantur. tamen penam legis iuste subire compelluntur. Exemplum de latrone qui hanc legem quod latro suspendatur seruare non tenetur. quia non debet esse homicida sui. et tamen penam legis per iudicem iuste compellitur sustinere. Et hoc de secundo articulo. **Q**uoniam ad tertium articulum in quo videndum est verum per bap-

tismi institutionem euacuata fuerit circumcisio. Primo videndum quando fuerit baptismi institutio. Secundo quando incepit eius obligatio. Tercio videndum quando fuerit circumcissionis euacuatio.

De primo puncto sit prima propositio **Q**uod baptismus non fuerit institutus quando christus fuit baptisatus a Johanne. quia ille non fuit baptismus christi id est forma. sed forma Johannis. tamen christus tunc dedit aquam tanquam materiam idoneam.

Secunda propositio. quod nec illo verbo Johannis. iij. dicto ad Nicodemum. Nisi quis natus fuerit denuo etc. Quia non est verum simile tam necessarium sacramentum clam et cum persona priuata que non debuit esse proco illius institutionis institutum fuisse.

Tercia propositio quod baptismi institutio non differat usque ad illud tempus quo dictum est Mathei vlti. Euntes ergo etc. Nam discipuli christi ante baptizabant ut patet Johannis. iij. Quarta propositio quod precisa hora institutionis baptismi non legitur in euangelio. nisi bene conuincitur tempus institutionis fuisse ante tempus illud quo discipuli baptizabant. **R** De secundo puncto sit prima propositio quod institutio baptismi precessit promulgationem et promulgatio obligationem. Primum patet. quia non promulgatur lex nisi primo sit a legislatore determinata etc. Secundum patet quod nullus tenet ad aliquid diuinum preceptum nisi per aliquod autenticum et idoneum etc. sit promulgatum. iuxta illud Johannis. xv. Si non venissem et locutus es non fuisset etc. Et hoc verum est de lege positiva cuiusmodi fuit preceptum baptismi. Secunda propositio quod congruum fuit promulgationem baptismi primo fieri per modum consilij. deinde per modum precepti. Tunc primo. quia lex perfectissima non debuit precipitari imponi. Tunc secundo quia lex veterum non esset mala non debuit subito repelli sed debuit synagoga cum honore sepeliri etc. Tercia propositio. quod promulgatio baptismi et generalis promulgatio cuiuscumque per modum consilij diuini obligat omnes ad quos legitime venit ad non preterendum. promulgatio autem per modum precepti obligat ad obseruandum. Secundo notum est. sed primum patet. quia qui preterit consilium. preterit consulentem. ideo ut bene dicit scriptura. caueant sibi mordentes paupertatem euangelicam mendicantium fratrum etc.

questio secunda

Quarta propositio quod baptismus solus habuit duo tempora. Primum quo erat sub consilio quod durauit a principio ex quo predicatum fuit euangelium vel baptismus a christo et apostolis usque ad predicationem solennem eiusdem post ascensionem christi. Secundum tempus quo erat sub precepto quod incepit secundum Scotum in die Penthecostes in Hierusalem quia usque ad illum diem non predicauerunt apostoli publice. iuxta illud. Vos autem sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Consequenter pro ad alias ciuitates et loca secundum ordinem cuiuslibet incipiebat secundum tempus quando ibi publice et solenniter predicabatur lex euangelica. Et ita quibusdam incepit illud secundum tempus per mensem post penthecostem. quibusdam per annum. quibusdam per decennium. et ita deinceps. Quare patet quod non eque cito apud omnes fuerit baptismi obligatio sed diuersis temporibus.

S De tercio puncto sit hec prima propositio quod tempus ad circumcissionem distinguenda sunt quatuor tempora. Primum per quo fuit necessaria. Secundum pro quo fuit utilis nec necessaria. Tercium pro quo nec utilis nec necessaria tamen non mortifera. Quartum pro quo omnino mortifera et illicita. Secunda propositio quod primum tempus circumcissionis precessit verum tempus baptismi. Quia ex quo consuebatur baptismus non fuit circumcisio necessaria volenti baptisari. Tercia propositio est quod secundum tempus concomitabatur primum tempus baptismi. quia quod diu baptismus fuit sub consilio licuit eligere quod cuius placuit vel circumcidi vel baptisari et utrumque erat utile nullum necessarium.

Quarta propositio quod tertium tempus circumcissionis concurrat cum secundo tempore baptismi et hoc quo ad iudeos usque ad illud tempus Pauli quando dixit ad Galathas quinto. Si circumcidimini christus nihil vobis prodest. imo verisimile est quod huius ultra et multo post videbantur fratres hierosolimitis approbare obseruantiam legis et de ea consulere paulo. Quinta propositio quod quartum tempus circumcissionis concurrat cum secundo tempore baptismi et hoc quo ad gentes conuersos ad fidem saltem post illud tempus quo Paulus ascendit hierosolimam ad seniores super illa questione de

qua habetur Actuum decimo quinto. Ita quod secundum tempus baptismi a principio sui totaliter fecit circumcissionem illicitam tempus ad gentes conuersos vel saltem post tempus tercij concilij in hierosolimis. de quo tractum est in quo seniores determinabant legem non debere imponi gentibus conuersis.

Secunda propositio quod tempus ad iudeos conuersos secundum tempus baptismi nec a principio sui nec post tercium concilium apostolorum excludit omnino circumcissionem tanquam illicitam nec alia legalia sed multo tempore post licite seruabantur. Nec legitime in scriptura quando fuerit circumcisio iudeis conuersis simpliciter prohibita. quia huius scriptura non producit ultra quintum annum neronis. scilicet non ultra. xxx. annum a passione christi et toto tempore illo iudei conuersi obseruabant leges quod eis licuit. Verisimile est tamen quod deus per apostolos vel illorum successores tempore determinato simpliciter prohibuit legalia obseruari. licet de hoc non habeat in scriptura. quia aliter ecclesia non teneret esse hereticum dicere legalia currere cum lege euangelica. ut extra de baptismo et eius effectu. ca. maiores. nisi deus hoc specialiter reuelasset etc. **T** Extra illud quod hic dictum est de exclusionem circumcissionis quo ad iudeos etc. videtur sensisse apostolum ad Galathas secundo. Ubi dicit se reprehendisse Petrum. Et hoc reprehensio facta fuit satis cito post illud tertium concilium suum predictum. quare etc. De isto facto Petri si errauerit vel non. videtur controuersia inter duos egregios apostolos Petrum et Paulum. et postea inter duos egregios doctores Augustinum et Hieronymum. de hoc tamen pono propositiones. Prima sit hec **Q**uod Petrus illo facto errauit. patet. quia licet apostoli in factis vel dictis potuerunt errasse. non tamen in scriptura scriptores alicuius partis scripture. cum ergo Paulus in epistola ad Galathas que est per scripture canonicam scribat quod Petrus reprehensibilis erat et non recte ambulans ad veritatem euangelij. sequitur etc. Secunda propositio **P**etrus in illo facto non errauit. quia leges seruauerit. quia post illud factum Paulus circumcidit Timotheum. et tota multitudo conuersa in iudea obseruabat legem Actuum duodecimo. quare etc.

quarti sententiarū

Tercia propositio est q̄ Petrus in illo facto errauit. vel quia in illo actu obseruabat legem subtrahendo se a gentibus in cibo et potu. et q̄ illud non erat faciendum videtur prius sibi fuisse monstratum Actuum decimo de Cornelio. vel quia non obseruans legem coram gentibus postea ueniebat iudeis eam obseruabat. Et utrumq̄ istorum potest poni multipliciter sicut declarat Scotus. in quo videndum est de plenius. Quarta propositio est q̄ ille error Petri fuit peccatum ueniale. quia melius est hoc dicere dummodo possint saluari uerba Pauli. Nec illud factum Petri potest excusari propter scandalum uitandus in iudeis. quia non erat ibi materia scandalis perfectis aut paruulis. sed solum pharisais. de quo non erat curandum exemplo christi Mathei. xv. de comestione manibus non lotis etc.

U Ad rationes ante oppositum. Ad primum patet quid dicendum. Ad secundum dico q̄ baptisati a Jobane in forma baptisati christi quam forte sciuit. vel a discipulis christi vel alias. non erant rebaptisandi. Ad tertiam dico primo q̄ christus in nullo soluit legem quo ad spirituales sensum qui uiuificat. sed bene quo ad litteram que occidit. iuxta uerba apostoli. Dico secundo q̄ circumcisio data fuit in seculum sempiternum vel in se vel in equitate. modo christus non euacuauit circumcisionem quo ad fructum eius. quia dedit sacramentum equivalentis fructus. imo maioris. Dico tertio q̄ quantum ad gentiles conuersos preceptum de circumcisione fuit reuocatum in tertio concilio auctoritate Petri et Jacobi imo spiritus sancti quia ibi dicitur Usus est spiritus sancto et nobis etc. Quantum uero ad iudeos supponitur reuocata aliquando. licet tempus reuocationis non legatur in scriptura. Quod autem dicitur christum circumcisionem obseruasse soluitur per hoc q̄ lex uetus non debuit statim dimitti. sed ipsa in morte christi casualiter exspirauit quando dictum est consummatum est. non tamen pro tempore publicatiouis huius cause et noue legis. Et ideo uisus ad mortem decessit christum illa ceremonialia obseruare.

Et hec de questione.

Questio tertia

De uariis iaz

Q quasi omnia declarata sint que tractat magister distinctione tertia usq̄ septimam distinctionem huius quarti libri. tamen adhuc specialiter videndum est de effectu baptisati de quo aliquo modo agitur in quarta distinctione. Ideo quero utrum omnes suscipientes baptismum equaliter recipiant baptismi effectum. Et arguo primo q̄ non. et q̄ plus recipit adultus q̄ paruulus. scilicet maiorem gratiam. quia omnis ratio que est de paruulo ut recipiat gratiam est etiam de adulto rite baptisato. et propter hoc adultus talis habet meritum personale quod non habet paruulus. quare eadem datur maior gratia q̄ paruulo etc.

Secundo arguo q̄ plus recipit paruulus q̄ adultus. scilicet q̄ plus sibi ualet in casu baptisati q̄ adulto. quia ponamus q̄ adultus uenit ad baptismum cum deuotione et contritione. tunc arguo sic. In casu isto baptismus multo minus potest adulto q̄ paruulo. quia tam bonus est quod confertur paruulo per baptismum q̄ malum est illud quod haberet paruulus si careret baptismum. sed illud est peius q̄ malum quod accideret adulto si non baptisaretur in casu predicto. quia illud foret carentia uisionis diuine in eternum pro peccato originali. sed adultus uolens baptisari ipsa uoluntate purgatur ab originali peccato. quia si sine baptismum decederet haberet uitam eternam. ergo illud est sibi debitum ante baptismum. et per consequens minus sibi confertur per baptismum q̄ paruulo.

Tercio arguo de duobus adultis uel de duobus paruulis. quia de duobus adultis baptisatis unus recipit gratiam et alius non si unus sit magis deuotus q̄ alius. Etiam de duobus paruulis baptisatis quorum anima unus sit perfectior et melior in naturalibus q̄ anima alterius. Arguitur sic. Licet sacramentum quantum est de se equaliter conferat gratiam in anima utriusq̄. tamen cum actus actiuorum sint in patiente disposito secundo de anima. sequitur q̄ in anima nobiliori causabitur plus de gratia.

questio tertia

Et confirmatur. quia secundum magistrum libro secundo. distinctio. secunda. deus contulit angelis in sua prima creatione maiorem gratiam uel minorem secundum naturalium differentiam. igitur etc. Oppositum arguitur sic. Nullus suscipiens baptismum recipit baptismi effectum nisi in uirtute et ex merito passionis christi sed meritum passionis christi est equale omnibus in christo renatis. igitur etc. Quia hic queritur de effectu baptismi qui triplex est. capiendum effectum large et improprie scilicet characteris impressio. gratie infusio. culpe et peccati dimissio. Ideo de his tribus per ordinem in tribus articulis uidentur etc.

B Quantum igitur ad primum articulum in quo uidentur est Utrum in baptismum character impressum tria sunt uidentur. Primo de characteris descriptione.

Secundo de characteris conditione. Tercio de characteris impressione. De primo puncto sciendum est q̄ character in proposito ut sumitur apud theologos est signum spirituale impressum suscipienti sacramentum non iterabile indelibiliter manens postquam est semel impressum et distinguens suscipientem tale sacramentum a non suscipiente.

De secundo puncto patet ex predicta descriptione q̄ aliquid conditiones seu proprietates attribuunt characteri. scilicet q̄ est assimilatiuum distinctiuum. figuratiuum. dispositiuum. rememoratiuum. et obligatiuum. Prima conditio characteris est q̄ est signum assimilatiuum scilicet huiusmodi Et hec conditio et sequens conueniunt characteri naturaliter et sunt communes tam ei q̄ cuiuslibet alteri forme. Secunda conditio est q̄ est signum distinctiuum scilicet a non habente. Tercia est q̄ est signum configuratiuum seu conformatiuum. scilicet christo. nam per ipsum ascribitur quasi familie christi. Quarta conditio est q̄ character est signum dispositiuum scilicet ad gratiam tanquam causa sine qua non. Et hoc solum ex uoluntate et ordinatione dei. non ex natura rei scilicet quod deus sic ordinauit quod baptisatus prius aliquid modo recipiat characterem. et postea characterem recipiat gratiam nisi ponat se obicere. Quinta conditio est q̄ character est signum rememoratiuum seu recordatiuum scilicet suscepti sacramenti. Et hoc ex diuina ordinatione que uult characterem sic inducere in noticiam sacramenti suscepti. Sexta conditio est q̄ character est signum obligatiuum. scilicet ad legem christi eo modo que suscipiens sacra-

mentum obligat per eius susceptionem plus q̄ non suscipiens etc. Et de tertia propositio pono aliquas propositiones. Prima sit hec q̄ characterem imprimi anime non potest probari aut improbari per rationem naturalem nec per efficacem seu expressam biblicam auctoritatem. Primo q̄ non possit sic improbari saltem receditur. sed q̄ nec possit sic probari. patet. quia illi qui ponunt characterem imprimi non inducunt ad hoc rationem naturalem que ualeat nec auctoritatem biblicam cogentem. nec probant q̄ magis imprimatur in baptismum q̄ in circumcisione. et tamen ipsi negant in circumcisione. Secunda propositio est q̄ characterem imprimi ante maxime in baptismum magis q̄ oppositum est sonum auctoritati ecclesie et rationabili congruentie. Auctoritas enim ecclesie uidetur magis hoc sonare q̄ oppositum. Extra de baptismum et effectu eius. Maiores. Ubi uidetur dicere q̄ aliquid recipiunt characterem sacramenti quibus non re. hec tamen auctoritas non cogit. quia possit exponi q̄ intelligit per characterem ipsum baptismum sicut quibus facit magister. Congruentia tamen est ad hoc q̄ rationale uidetur et congruum q̄ quod libet receptus in dei familia aliquid permanens recipiat quo distinguitur ab alijs.

Tercia propositio est q̄ si character sit aliquid est forma absoluta et non relativa contra seotum qui dicit q̄ utrumq̄ potest teneri. Et intelligit per formam relativam rem aliquam que non est res absoluta. Contra que dico q̄ omne quod est res absoluta et quod nihil illo modo est res relativa scilicet distincta ab absoluta quod habet alibi probari.

Quarta propositio est q̄ convenientius ponitur q̄ character est qualitas de prima uel tertia specie q̄ de secunda. contra Scotum qui ponit q̄ est de secunda specie qualitatis. Character enim si aliquid est. est habitus uel dispositio passio uel passibilis qualitas. sed non est naturalis potentia. quod ipsa dicitur in respectu ad actum potentie actiue uel passive quorum neutrum conuenit characteri. Non enim uidetur potentia naturalis actiua respectu actum naturalium. quod omnes tales actus sufficienter producere habitus naturales et infusi. Nec est potentia naturalis actiua respectu actum supernaturalium. quod tales actus sunt immediate a deo. Nec potest esse potentia passiva respectu predictorum actum. quod actus est sufficiens passiuum respectu illorum.

quarta sententiarum

Quinta propositio quod character sicut est in anima ita est in qualibet eius potentia. quia idem sunt. Si tamen potentie anime distinguerentur ab anima vel inter se tunc character ueniretius poneretur subiectiue in esse substantie anime quam alicui eius potentie contra Scotum quod simpliciter ponit quod est in voluntate et tamen uidetur tenere quod hec potentia distinguitur ab ipsa substantia anime quod uidetur minus consequens quod frustra uidetur poni character in potentia anime nisi ut sit principium sui actus. sed character non uidetur esse principium alicuius actus nec inclinare ad aliquem actum ut dicit Ockam quod dat exemplum de habitu religiosi per quem distinguitur a non religioso et obseruatias certas significatur promississe ad quas obligatur. qui tamen habitus non est principium alicuius actus. quia ad nullum inclinatur. Sic est de characteribus et ceteris. Ideo uerisimilius dicitur esse in essentia anime subiectiue quam nullum actum connotat quod in potentia quod connotat actum.

Sexta propositio quod si potentie anime distinguerentur realiter inter se sicut tenet sanctus Thomas et character ponitur in aliqua potentia anime adhuc conuenientius ponitur in uoluntate quam in intellectu. quod ut dicit Scotus dispositio ad formam est in eodem susceptiuo cum forma. sed character est dispositio quedam ad gratiam quod est in uoluntate. igitur et cetera.

Septima propositio quod licet character de lege ordinata sit signum indelibile non tamen simpliciter et absolute. quod de absolute posset illud separare a subiecto et destruere subiecto remanente. Octaua propositio quod characteres in diuersis sacramentis impositi sunt alterius et alterius speciei. quia licet accidentia eiusdem speciei possint esse in eodem subiecto tamen hoc non est ponendum sine aliqua necessitate id est sine ratione experientia uel auctoritate cogente. sed hic non est aliquid tale sed potius uidetur ratio ad oppositum. quia character impositus ad distinguendum. nunc autem si in tribus sacramentis irreuerentibus in quibus impositus character. scilicet in baptismo confirmatione et ordine characteres essent eiusdem speciei per eos non distingueretur baptisatus a confirmato aut sacerdos a baptisato uel confirmato et cetera. Et hec de primo articulo.

Quantum ad secundum articulum in quo uidendum est Utrum in baptismo gratia infundatur. quod ita posset queri de alijs uirtutibus ponam tres conclusiones. Prima est

quod cuiuslibet rite suscipienti baptismum infunditur gratia. Secunda quod cuiuslibet rite suscipienti baptismum infunduntur alie uirtutes theologice siue supernaturales. scilicet fides et spes. Tercia quod nulli quantuncumque rite suscipienti baptismum infunduntur uirtutes morales. Et istas tres conclusiones declarabo per ordinem. Prima igitur conclusio probatur sic. Et intelligendo de illo suscipiente quod antequam suscipit non habet gratiam. tunc de tali arguitur quia sibi dimittit mortalis culpa. igitur ei infunditur gratia. Antea patet. et contra patet ex prima conclusione tertijs articuli prime. quod quod de lege ordinata non dimittit mortalis culpa sine infusione gratie. Et aduertendum est quod hec conclusio est intelligenda prout licet rite imponatur dispositio baptismi quod non requiritur necessario ad esse sacramenti sed ad bene esse cum ceteris necessario requisitis. quod si licet rite imponatur dispositio necessario requisita tam sacramenti. sic non oportet et cetera. sicut patet in multis malis rite baptisatis quo ad necessaria. igitur et cetera. Secunda conclusio probatur scilicet quod alie uirtutes puta fides et spes infunduntur in baptismo rite suscepto ad sensum iam expositum. Pro cuius declaratione pono aliquas propositiones. Prima sit hec. Quod gratia de potentia dei absoluta potest infunditur sine alijs uirtutibus theologis scilicet fide et spe. Patet. quod caritas est quod absolute quod non dependet a fide et spe. igitur et cetera. Secunda propositio. quod non potest efficaciter probari per rationem uel auctoritatem quod gratia de lege ordinata non potest diuidi seu non infunditur in baptismo sine alijs uirtutibus theologis scilicet fide et spe. Patet quod non per rationem quia cum oppositum absolute possit fieri non uidetur posse fieri ratio efficax ad probandum quod non fiat uel non possit fieri de lege ordinata nec aliqua solet adduci. Patet etiam quod non per auctoritatem. quia ille auctoritates qui non crediderit condemnabitur. Bar. ultimo. Ad hebreos. xj. sine fide impossibile est placere deo. Et si que sint similes que possent induci ex biblia possent omnes intelligi de adultis non de paruulis. Auctoritas etiam ecclesie extra de trini. et fide ca. li. vij. non uidetur cogere. quod non uidetur ibi determinate simpliciter ita esse. sed dimittit auctoribus disputantibus. igitur et cetera. Tercia propositio est. Quod probabilius est quod oppositum quod gratia de lege ordinata non potest infundi seu

questio tertia

non infunditur in baptismo sine fide et spe patet. quia non uidetur rationabile quod deus unum infunderet sine alijs. et communiter doctores tenent quod omnes infunduntur in baptismo etiam paruulorum. et ad hoc magis declinat auctoritas ecclesie ubi supra. Et sic ex hoc patet conclusio intuenti. Et Tercia conclusio probatur scilicet quod uirtutes morales nate acquiruntur ex actu non infunduntur in baptismo de communi lege. quia aliquis ante baptismum habens uirtutes morales uiciosos quibus rite baptisetur tamen sentit se per unum ad uicia conuersa sicut prius. igitur tunc manet habitus inclinans ad talia peccata. Sed non uidetur quod deus infundat unum habitum et non expellat habitum contrarium. igitur et cetera. Nec ualeat ratio quorundam dicentium oppositum conclusionis propter hoc quod deus non minus profecte operatur in operibus gratie quam nature. sed non inuenitur quod deus in naturalibus det principium aliquorum operum nisi de oia necessaria ad illa opera. sicut natura non dat uirtutem uel potentiam progressiuam nisi det organa et cetera. modo habens gratiam siue caritatem habet principium omnium operum meritoriorum que non possunt exerceri sine uirtutibus moralibus. igitur et cetera. Nec enim ratio assumit falsam. pro quo dico aliquas propositiones.

Prima est quod sepe contingit in operibus nature quod deus dat principium alicuius operationis. et tamen non dat actualiter necessaria ad illam operationem. Exemplum. deus creando hominem dat sibi principium respectu alicuius sciendi et uolendi quia intellectum et uoluntatem. et tamen non oportet quod det sibi tunc habitum per quos potest et sine quibus non potest faciliter in talia opera. sed sufficit quod det sibi potestatem acquirendi tales habitus. sic est in proposito et cetera. Secunda propositio est tunc communiter deus dat alicui nature principium alicuius operationis dat etiam necessaria ad illam. quoniam scilicet illud principium est ex se sufficiens ad talia exercenda sicut est in illo exemplo de uirtute progressiuam. sic autem non est in proposito. Pro qua sit tertia propositio quod caritas infusa saltem cum caritate acquisita est sufficiens principium cuiuslibet operis meritorij sine uirtutibus moralibus. quia caritas inclinatur immediate ad actum cuiuslibet uirtutis. Ideo dicit Breg. quod omnia precepta sunt unum in radice caritatis. Et hoc modo etiam uirtutes sunt

connette in caritate. quia caritas inclinat ad actum cuiuslibet earum licet non ita proprie et expedite sicut cum alijs uirtutibus igitur et cetera. Ex his sequitur correlatiuam solutionem unius obiectionis scilicet quod licet deus in baptismo infundat uirtutes in parte intellectiua et non in parte sensitiua. quod uirtutes dicuntur morales. tamen deus perfecte sanat hominem in baptismo quia dat omnia necessaria ad salutem. Nam ille uirtutes morales non sunt necessarie ad salutem. dat etiam homini uirtutes tales uirtutes acquirere et cetera. F.

Contra primam conclusionem et secundam arguitur ex tertia. quia tam incoposibilia sunt amor habitualis et odij habitualis respectu eiusdem obiecti quam incoposibilia sunt fides et scientia respectu eiusdem obiecti. sed fides et scientia non stant simul respectu eiusdem obiecti. igitur nec prima. Sed habens habitum acquisitum odiendi deum non obstante tali habitu potest nihilominus habere unum actum quo potest diligere deum et uelle baptisari. et sic rite suscipere baptismum. et tamen tunc non potest per habitum odiendi plus habitum per predicta in tertia conclusione. igitur non recipit gratiam siue caritatem propter incoposibilitatem caritatis et odij habitualis. Et ita posset argui de alijs uirtutibus theologis. Et si dicatur quod isti habitus non sunt incoposibiles. quia unum est infusus et alter acquisitus. Contra. illi habitus sunt incoposibiles quorum actus sunt incoposibiles. aliter non potest probari incoposibilitas habituum sed actus istorum habituum sunt incoposibiles. igitur et cetera. Item aut habitus infusus in baptismo sunt eiusdem speciei cum acquisitis aut diuersarum. Si diuersarum. tunc cum habitus infusus sit perfectior inclinabit ad perfectiorem actum. et perfectius inclinabit quam habitus acquisitus. et per hunc cum acquisitus inclinatur ad actum omni alio circumscripso ergo multo magis habitus infusus et cetera. ergo paruulorum poterit in actum fidei. Si autem sint eiusdem speciei tunc poterunt facere infusi quicquid faciunt acquisiti. quod patet falsum de paruulo ut prius. Item queritur quare ponitur quod uirtutes theologice in baptismo infunduntur cum habitus inclinatur ad actus quos paruuli habere non possunt. uidentur igitur frustra. Ad primum dico quod illud primum assumptum et similia debent intelligi de habitibus

quartū sententiarū

acquisitis. et sic sunt vera. alias nō. quia in illis tanta est repugnantia habitū quāta actū. quia acquiruntur et augmentantur et actibus. sed vnus infusus et alius acquisitus non repugnant. sicut fides infusa et scientia non repugnat. quia habitus infusus non requiritur ex actibus nec augmentatur. sed solum se habet actiue ad actus. Et quādo dicitur actus sunt incōpossibiles igitur habitus. sequentia non valet nisi solū de habitibus acquisitis per actus. Ad secundum dico quod habitus infusi distinguuntur specie ab acquisitis. sed non sequitur ultra igitur magis inclinant ad actus quāuis sint perfectiores. sed bene sequitur quod quando cōcurrunt ad actū faciunt ipsum perfectiores.

Ad tertium dico quod illi habitus licet nō valent ad eliciendū actus tempore infusite tamen valent quā erit adultus. quia tūc per illos poterit in opa meritoria medianribus acquisitis et valent sibi quocūque tempore vt ostendatur diuisus a filiis pēditōis et. Et hec de secundo articulo.

B Quantum ad tertiam articulū in quo videndū Utrum in baptismo omnis culpa et pena dimittatur ponam tres conclusiones. Prima erit de culpe dimissione. Secunda erit de pene remissione.

Tercia erit de pncipalis questio solutio ne. Prima igitur conclusio sit ista quod cui libet rite suscipienti baptismū omnis culpa tā mortalis quā venialis dimittit. Et intelligo p rite suscipientem illum qui nō ponit se obicem scilicet quod penitet de peccatis et.

Pro declaratione huius conclusionis ponam aliquas propositiones. Prima sit hec quod non ideo in baptismo dimittit culpa quia in ipso infundatur gratia culpe contraria. et ipsius tanquā sui contrarij expulsiua contra aliquos qui pbant p dicitam conclusionem p hoc quia in generatione qualibet per inductionem vnus forme omnis forma cōtraria expellitur et etiam dispositio ad formam contrariā. sed baptismus est generatio ad vitam eternā. et culpa et gratia sunt contraria. igitur in baptismo infusio grē tollit culpam originalem actualem et veniale et. Hec enim ratio non valet. Tum quia petit principium. nam magis clarum est quod in baptismo culpa dimittat quā gratia conferatur Tum etiam. quia non pbat de peccato veniali cum ipsum stet cum gratia. sicut

ulterius hec ratio assumit falsum. Pro quo sit secunda propositio quod gratia et peccatum sine culpa non sunt pncipie contraria. quia gratia quo ad omne illud quod est in ea positum et absolutū potest stare cum qualibet culpa. et hoc dō potentia dei absoluta. sicut tūc nō esset gratia id est nō faceret tunc aliquē esse gratū deo. Quia igitur gratia repugnet culpe non est naturaliter sed libere scilicet ex voluntate dei libere acceptantis talem qualitatem vt faciat aliquē gratū cum quod nō stat ipsum esse in peccato. sic non stat quod sit amicus et inimicus dei. Tercia propositio est. quod non potest probari naturali ratione sed solum debet credi simplici fide omnes culpā dimitti in baptismo. Quia debet credi patet. quia creditur quod rite baptisatus siue dignus est dignus vita eterna. sic quod si decederet tunc statim haberet eam. Ideo et. Sed quod illud non possit ratione pbari patet. quia supposito quod forma gratie formaliter repugnet actui peccati vel habitui vicioso p fenti. quod tamen falsum est. adhuc videtur clarum quod non sic repugnat actui preterito qui nullum habitū relinquit. quia pncipaliter corrumpit. nec repugnat obligationi ad penam formaliter. Nam deus absolute posset manente obligatione ad penam eternam infundere gratiam et dimittere culpam sine iniusticia. sicut posset aliquē eternaliter punire sine demerito. licet illa punitio non esset pncipie pena quia pena dō respectu culpe sed pncipie diceret dolor.

B Et predictis patet de conclusionem. Sed hic est dubium vtrum culpa originalis possit dimitti in baptismo sine culpa actuali. etiam in adulto videtur quod sic. quia sic peccatum contractum cum consensu non remittitur sine consensu. ita contractus sine consensu remitti potest sine consensu per vim sacramenti. Si ergo adultus suscipiens baptismū nō consentit nec dimittit et dimisit peccatum actuale illud non dimittitur. quia dimissum cum consensu. igitur cum peccatum originale sit in eo contractum sine consensu videtur posse dimitti sine consensu virtute sacramenti. quare et. Ad istud dico quod adulto non dimittitur peccatum originale quod dimittatur actuale. Cuius duplex ratio assignatur de baptismo et eius effectu. quare vna est. quod deus ex toto facit bonum et non ex parte. ideo dicit Augustinus Impium est a deo dimidium sperare veniam. quia si de

questio tertia

alicui dimittit aliquod peccatum mortale dimittit omnia que habet. Alia est. quia p remissione originalis aperitur ianua paradisi et peccato actuali debet pena eterna. quare et. Et ad argumentū in contrariū dico quod verum concluderet scilicet quod peccatum contractum sine consensu et. nisi esset aliud impedimentū speciale quale est in adulto preter peccatum contractum sine consensu scilicet peccatum actuale sine quo nō potest dimitti aliquid et. Et intelligo ista de lege ordinata.

I Secunda conclusio de pene remissione sit ista. quod nulli quocūque rite suscipienti baptismū remittitur omnis pena. Pro cuius declaratione sciendū est quod duplex est pena. Una eterna. Alia temporalis. Et temporalis est duplex. vna voluntarie contracta. alia naturaliter infligta. Iuxta hoc ponam aliquas propositiones. Prima sit hec quod pena eterna remittitur in baptismo. quia baptismus redditur dignus vita eterna. igitur et. Et hoc verum est de rite baptisato cui ante baptismū non est remissa. igitur et. Secunda sit hec quod pena temporalis voluntarie contracta. ad debita pro peccato voluntario remittitur in baptismo. Et hoc verum est in adulto rite baptisato cui nō est prius remissa seu qui ante susceptionem baptismi erat obligatus ad eam sed in paruulo baptisato nō remittit talis pena quia ad nullam talē obligatur et. Tercia conclusio. pena temporalis naturaliter infligta non remittitur in baptismo. quia talis pena que cōsequitur omnē hominem sine cōtinuam cursum naturę sicut elurire sitire et huiusmodi durat ita post baptismū sicut ante. Et hoc solū ex ordinatione diuina. quia posset oppositum facere si vellet. Et sic patet quomodo in baptismo remittitur pena et quod non.

R Et predictis patet correlarie quod licet nulla sit causa a priori. quare non licet iterare baptismū et quod si iteretur de facto nullū habet effectum nisi sola institutio diuina. tamē ista institutio est rōnabilis. quia aliter daretur occasio et incentiuum delinquenti cū in baptismo sit plena remissio culpe pene vt dictum est Unde nō valet illa ratio quod aliqui assignant scilicet quia in baptismo imputatur character qui est indelibilis. Nam hec est probatio per immanifestius. A principio enim institutionis baptismi manifestum fuit quod nō licuit iterari. quare autem character im-

primatur non fuit nec est sic manifestū nec ex scriptura. nec ex autoritatibus sanctorū Unde si multum fuisset de eo tractatum a sanctis magister sententiarum de eo fecisset mentionem. qui tamen de e characterē in toto tractatu de baptismo non loquitur nisi in vno loco. vbi dicit. quod ab hereticis baptisati sunt seruator characterē xpi baptisandi nō sunt. Ibi autem vocat characterē xpi formam baptismi xpi sic patet ex textu. Et sic nihil loquitur de characterē sine illam significationē qua vtimur et de qua supra. quare et. Pena autem iterantium baptismum tam pferentiū quā suscipientiū est irregularitas. Extra dō apostat. Et litera. nisi ignorantia facti excuset sic potest. Ut de se. distin. iij. de quibus ignorantia iuris hie nō excusaret. Est etiam differentia si illa iteratio fiat publice vel occulte. quia in prima solū papa potest dispensare. In secunda vō forte potest episcopus sine Scorum qui in hac materia inuehit contra canonistas nō semper bene attendentes formam verborum iuris. nec distinguentes dicta decreti quādo sunt a legislatore vel ab alio et. Et predictis ergo patet quare baptismus nō iteratur. scilicet quia ibi dimittitur pena et.

I Sed contra illud arguitur Quia sic nullū bonū irremuneratū ita nullū malū impunitum Si autem in baptismo remittatur pena et tunc aliquod malum est impunitū quod est iniustum. Ad hoc dico primo quod nullum bonum meritorium fit quod nō premiatur a deo. Dico secundo quod aliquid peccatum fit quod nō punitur a deo sic est in proposito. Et hec est. quia deus est promissor ad remittendū et premiandum quod ad puniendum. Dico tertio quod nullum peccatum est quod nō puniatur quia ipsummet est sibi pena. Dico quarto quod nullum peccatum remanet impunitum a deo. quia quodlibet peccatum quod remanet punit a deo. sed in proposito peccatum nō remanet. Ideo et. Tercia conclusio de pncipalis questio responsio ne sine ad titulum questionis propositę respōditur sit ista. quod nō omnes suscipientes baptismū equaliter recipiunt omnes baptismi effectū. Pro cuius declaratione pono aliquas propositiones. Prima est quod omnes baptisati equaliter recipiunt primū effectū baptismi. scilicet characterē. quia ille est similis in omnibus baptisatis. Secunda est quod non oēs

quarti sententiarū

baptisati equaliter recipiunt secundū effectum baptismi scilicet gratiam. quia alii non recipiunt. Tercia quoniam non omnes baptisati recipientes gratiam equaliter recipiunt eam. quia aliqui plus et aliqui minus. Pro cuius probatione pono aliquas propositiones. Quarta propositio sit hec quod adultus baptisatus recipiens gratiam. maiorem recipit quam paruulus. quia adultus quantumcumque habeat tenuem voluntatem dum tamen consentiat recipere sacramentum et non se ponat obicem ad gratiam haberi meritum. prout quod non habet paruulus. ideo est magis dispositus quare etc. Sed contra. Pono quod adultus toto tempore baptismi et post peccata venialiter. videtur esse indispotus aliquo modo qualiter non est paruulus qui nullam habet indispotionem. igitur in hoc casu paruulus maiorem recipiet gratiam. Hic dico quod peccatum veniale nullo modo prohibet gratiam infundi nec actum meritorium si simul habeat. Et supposito quod peccatum esset aliquo modo indispotus ad gratiam. quod tamen cum ipsa stat aliqua dispositio scilicet meriti que non est in paruulo. et est maior dispositio quam ipsum sit indispotus. ideo etc. Quinta propositio stat de lege ordinata quod de duobus paruulis baptisatis vnus recipiat maiorem gratiam quam alius. quod in parentibus vnus vel in ministro conferre potest esse maior motus deuotionis quam alterius. propter quorum merita deus vni paruulo potest conferre maiorem gratiam quam alteri. Sed hoc non est virtute baptismi sed meriti. Et dicit scotus quod hoc modo forte fuit de beato Nicolao quod parentes eius meruerunt sibi talem gratiam que fuit principium tam mirabilis effectus ut duobus diebus in ebdomada vnica lactatione contentus maneret. Et quo ad hoc melius est puerum a bono sacerdote baptisari quam a malo. quod eius orationes quas facit in baptismo magis exaudiunt et valent illi pro quo fiunt quam orationes mali. Et quo sequitur correlarie quod stat de lege ordinata quod duo paruuli inaequaliter premient in celo patet ex dictis. prout etiam ex alio. quia paruulus confirmatus moriens habet maiorem gloriam quam baptisatus tamen et non confirmatus. Et ideo sicut dicit Adam ex pediret quod ista duo sacramenta scilicet baptismus et confirmatio sine magna mora inposita conferrentur si adesset semper qui possit.

sed episcopus non semper est presens. ideo non est consuetum fieri. Aliter tamen dicit Dohkor de ista confirmatione licet non neget predictam viam scilicet quod licet paruulus baptisatus et confirmatus habeat duas gratias et alius vnam tamen. gratia tamen confirmatoris non est gratia vniuocum cum alia nec redit habentem digniore vita eterna. sed nata est reddere fortiore habitum fidei. Ad quem effectum specialiter ordinatur. Et sic patet de secundo effectu baptismi. A

Sexta propositio quod non omnes baptisati recipiunt equaliter tertium effectum baptismi scilicet remissionem culpe et pene. quia alii non recipiunt. Septima propositio quod non omnes baptisati recipientes predictum effectum equaliter recipiunt ipsum. patet ex dictis in prima et secunda conclusionibus.

Octaua propositio est quod omnes baptisati equaliter recipiunt effectum baptismi quantum est ex parte baptismi. et hoc probat ratio postposita questionis. Est quandoque sit inequalitas hoc est ex parte dispositionis alterius et alterius alio et in alio suscipiente. vel in alijs pro eo sicut patet ex supradictis. Et sic patet de conclusione. D Sed hic est dubium vtrum sit de lege ordinata quod gratia vnus adulti sit equalis vel minor quam gratia baptismalis vnus paruuli. Videtur quod sic. quia cum iste sunt eiusdem speciei et prima non excedat in infinitum secundum sequitur quod gratia huius adulti poterit diminui quousque fiat equalis vel minor etc. Dic potest dici primo quod quelibet gratia debita merito personalis est maior quam gratia infusa in baptismo seu gratia baptismalis. et ideo est dare minimum actum meritorium qui habet per se subsistere cui respondet gratia vna minima data pro merito voluntatis. licet non sit minimus actus meritorium simpliciter. quod quelibet pars illius actus meritorij et quelibet pars gratie est gratia. non tamen possit voluntate viatoris fieri actus meritorium per se existens minor isto. ideo non est possibile quod vnus adultus mereatur in duplo minus et iterum sic usque ad equalitatem paruuli. quia stat est in minimo actu meritorio per se existente qui est maioris gratie meritorium quam sit gratia paruuli. Et si dicatur nihil est tam in potestate voluntatis quam actus vnus. ergo quocumque dato potest causare minimum. concedendo quod minor est. sed non erit

questio quarta

meritorius. licet pars huius actus meritorij sit minus meritum. sed si per se existeret non esset meritum. Exemplum. medietas huius ignis agit ad aliquam distantiam ad quam non ageret si per se existeret. sicut patet in casu.

Secundo modo potest dici concedendo conclusionem scilicet quod possibile est ad illum cathecuminum mereri tantam gratiam ante baptismum precise quanta conferret paruulo in baptismo. Item potest concedi de peccatore quod potest ita remisse conterere cum talibus circumstantijs quod non habebit maiorem gratiam quam paruulus in baptismo. Tercio modo potest dici quod predicte gratie scilicet baptismalis et gratie meriti personalis non sunt comparabiles. quod non sunt eiusdem speciei. Unde secundum Thomam gratia baptismi et confirmatoris. et gratia virtutis et donorum distinguuntur secundum speciem. quia ad alios effectus ordinatur. Et secundum hoc si sit verum patet de dubio et per consequens de questione principali. B

Tunc ad rationes. Ad primam patet quid dicendum. Ad secundam concedo quod in casu baptismi paruulus potest paruulo quam adultus. scilicet quando adultus ante baptismum est iustificatus. et hoc probat ratio. et non est contra dicta prius. Ad tertiam quantum ad illud quod concludit de duobus adultis conceditur. nec est contra dicta. Sed quantum ad id quod arguit de duobus paruulis potest dupliciter dici. Uno modo quod omnes paruuli sunt equales in naturalibus quo ad id in quo gratia immediate recipitur. quia omnes anime sunt equales in perfectione. licet sint inequales in dispositionibus suorum corporum. Alio modo potest dici. si teneretur. quod anime non sunt equae perfecte essentialiter sicut videtur sonare articulus parisiensis. Unde potest negari consequentia. sunt inequales in naturalibus. ergo gratia causatur perfectior in perfectiori anima. Et quando arguitur Sacramentum equaliter agit tactus actiuorum sunt etc. Dico quod sacramentum proprie non agit gratiam sed deus libere agit eam quando sacramentum suscipitur. et ideo potest causare maiorem vel minorem. sicut sibi placet. quare etc.

Questio quarta.

A

Verò circa di

stinctiones septimam huius quarti libri. Vtrum sacramentum confirmationis sit sacramentum noue legis. Arguit primo quod non. quod in toto euangelio non legitur vbi Christus ipse instituerit. igitur etc. Secundo quod in tota scriptura noue legis non legitur de forma ipsius aut de materia. igitur etc. Tercio. quod confirmatio de lege communi non est possibilis in via. igitur confirmatio non est sacramentum. Quod tamen tenet. ante patet. quod de lege communi soli beati sunt confirmati in bono. i. stantur firmi in bono. igitur etc. Quod tamen tenent omnes. et patet per magis in hac distinctio. et de se. distinctio. v. p. totum. In hac questione erunt tres articuli. In primo videbitur quod sit confirmatio. In secundo soluetur questio. In tercio mouebitur triplex dubitatio. B Quantum ad primum articulum distinctio confirmationis ut hic sumitur potest assignari talis. Confirmatio est vnctio hominis viatoris viri scilicet vel mulieris nec actualiter nec habitualiter dissentientis facta in fronte in figura crucis cum crismate sanctificato et hoc a ministro ydoneo simul cum intentione debita in unguente et certa serba preferente ex institutione dei signans vnionem aie per gratiam roborantem ad ostendendum cum fiducia fidei Christi. Et ex hac distinctio patent serba correlaria. Primo patet quod hic non sumitur confirmatio ut est constans firmitas in bono. nec ut est signum talis confirmationis. quia talis de lege communi solum est in beatis. Sed capit per quadam vnctioe que est signum cuiusdam spiritualis roboris quod fortificat in bono non tamen sic stater vel firmus quam homo possit de lege communi cadere ab illo. et talis vnctio est sacramentum. Et sic patet solutio tertie rationis ante oppositum questionis. Secundo ex dicta distinctio patet quod sit materia huius sacramenti. quod crisma sanctificatum. i. oleum oliue balsamatum seu mixtum cum balsamo ab episcopo consecratum vel ab alio cui talis consecratio potest committi. Quod autem hec sit materia non legitur ex euangelio sed auctoritate ecclesie. Tercio patet quod sit forma huius sacri quod certa verba ista scilicet signo vel signo te signo crucis. confirmo te crismate salutis vel sanctificationis. in nomine patris et filii. et. amen.

Quarto patet quod sit referens hoc sacramentum quod minister ydoneus episcopus scilicet vel alius cui hoc committi potest. Et requiritur ex parte ministri

B 3

quartū sententiarū

simultas in faciendo vtrūq; actū. s. vncio nis z prolacionis forme z etiam debita in tentio que oīa debet intelligi sicut supra d̄ baprisimo. Quinto patet quis sit suscipiens hoc sacramentū. qz homo viator vir. s. vel mulier nec actualiter nec habitualiter dissentis. Vel s̄m Scotū aliquantū cō senties aut nunq; vsus libero arbitrio S̄z de hoc dicendū vt dictum est supra de baprisimo. Sed iste est solum suscipiens s̄m de terminataz p̄tem scilicet frontem. z ideo ex p̄te suscipientis requirunt̄ duo p̄ter illa q̄ requirunt̄ in baprisimo scilicet frons. z etiā qz baprisatus sit. quia baprisimus est ianua sacramentorum. distinc. xv. sollicitudo.

Sexto ex dicta diffinitione patet qd sit effectus huius sacramenti p hoc qd dicit̄ si gnans vncionē anie. zc. Unde effectus huius sacramenti est acceptio spūs sancti ad ro bur p̄tra oīa tentamenta. z p̄fortatio aie in virtute z spāliter in virtute constantie in si dei confessione. Un̄ Actū. viij. Tunc im ponebant manus sup illos z accipiebāt. s̄. Et sic patet sex correlaria circa istō sacra mentū. **L** Sed p̄tra p̄dicta successi ue z p̄ ordinē obijct̄. Primo p̄tra materiā z formā simul. qz x̄pus non sic instituit nec apostoli tali forma vel materia vtebantur. sed impositione manū vt tactus est. Se cūdo p̄tra materiā specialiter. quia in baprisimo non est necessaria aq̄ consecrata. igit̄ nec hic oleum p̄secratū. Tercio p̄batur qz non oportet qz minister sit ep̄s. qz de con se. disti. v. puenit. dicit̄ sic. Ubi ep̄scopi de sunt vt p̄s̄biteri etiā in frōtib; baprisatos crismate tangere debeant p̄cedim̄. igit̄ zc.

Quarto probatur qnō oportet qz suscipiens sit baprisatus qz Actū. xij. paulus fuit p̄firmat̄ p̄ ipositionē manū ab ana nia z accepit. s̄. z tamen nōdum erat baprisatus. igit̄. Quinto obijctur de effectu. quia in baprisimo in extrema vncioe in or dine z penitētia accipit̄ spūs sanctus z dat̄ gratia. sed quicūq; accipit. s̄. z cuiq; da tur gratia ipse ex hoc efficit̄ in spū fortior z in virtute cōfirmat̄ et roborat. Cur igitur ista datio. s̄. appellatur confirmatio sicut il la de qua supra. z que differentia effectūz bic z ibi. **D** Ad p̄mū istozū potest di ci qz supponit̄ sic institutū fuisse a christo. et apostolos sic vfos fuisse. licet hoc nō legat̄ in scriptura. qz aliter ecclesia nō sic vteret̄

nisi sumpisset ex doctrina christi zc. Nec z incōueniens multa esse edita a x̄po autēti ca p̄ apostolos que tū in scriptura nō legi mus sicut dicit̄ Dam. li. ij. capi. iij. De for ma vero tenet d̄ns Armagn̄ li. ix. de q̄st. arme. ca. xij. qz p̄babile est vnaz esse formā baprisimi z oīm istozū sacramentozū scz con firmatiōis. ordinis. p̄nie. z extreme vncio nis. q̄uis multas z diuersas oratiōes eccle sia in ipsoz collatione exerceat. Nā ipse te net li. viij. ca. ix. qz ista p̄ba vel eozū sensus scz in noie p̄ris z filij z. s̄. sint forma baprisimi q̄uis ep̄gan̄t̄ alia verba. Et ita cōsequē ter dicit̄ de p̄dictis sacramētis S̄z quia hoc cōiter nō tenet nō assero. licet iste bene loquat̄ p̄sequenter ad scripturam sacram.

Ad secundū dico qz christus oīm aquā tactu sue mūdissime carnis sufficienter cōsecrauit in vsum baprisimi. ideo nō requirit̄ specialis cōsecratio. Et hoc rationabi le fuit p̄pter necessitatem baprisimi secus in proposito. ideo zc. Ad terciū dupliciter pōt̄ dici s̄m Scotū. Uno modo qz in p̄mi tina ecclesia nō erat differētia inter sacerdo tes et ep̄scopos. et hoc ipse probat̄ diffinē et etiam dominus Armagn̄ li. ij. de q̄sti. arme. p̄lix declarat qz nullus p̄latus habz amplius de potestate ordinis siue sacramē tali qz simplices sacerdotes. Et in ca. q̄ro ostendit̄ qz simplices sacerdotes habēt por testatē p̄firmandi z absoluendi a quocūq; peccato. tamē s̄m eum si hoc faciāt peccāt. z sunt grauit̄ puniēdi. de hac materia in feri⁹ videbit̄. Alio mō potest dici qz si a p̄ncipio nō licuit sacerdoti cōi tamen in dicto casu papa potuit quēlibz illius regiōis ad cui⁹ ep̄m scribebat̄ facere ep̄m q̄ntuz ad il lum actum. z tunc quilibet eoz vere et licē te p̄firmabat tanq̄ ep̄s q̄ ad illud licz nō quo ad alia. Et ratio huius dispensatiōis potuit esse scandalū vitandū. Ad q̄rtuz p̄t̄ dici qz baprisimū flumis p̄cedere nō req̄ rit̄ simplr. sed vel ipm̄ aut aliqd. equalens q̄le credit̄ tunc fuisse in paulo cū vidit̄ ar chana zc. Ad q̄ntum pōt̄ dici qz in alijs sacramētis vel in alijs acceptionib; s̄. q̄b; legi in scriptura n̄ accipit̄. s̄. sicut hic. nec ad similem effectum. qz abundantius qz in alijs sacramētis in isto dat̄ vigor resisten di peccatis. et principalis effectus ei⁹ ē cō firmare aniam in virtute. iuxta illud Uos autem sedete in ciuitate quousq; induam̄

questio quarta

ni virtute ex alto. Et precipue in p̄te cō firmantis p̄fessionis fidei. iuxta illud Actū. iij. Virtute magna reddebant apostoli te stimoniū resurrectiōis domini zc. In alijs autē sacramētis est alius effectus p̄rius ideo hoc solum vocatur p̄firmatio. zc.

Et hec de primo articulo.

E Quantum ad secundum articulū. in quo soluenda est questio. ponā tres con clusiones. Prima sit hec qz confirmatio est aliquod sacramētū ab alijs sex sacramē tis noue legis distinctū. ista patet satis ex di ctis. Secunda qz p̄firmatio est noue le gis sacramētum a christo institutū. Pri ma pars sequit̄ ex secunda z totum pars ex actibus apostolorū. qui conuersis ad fidē et baprisatis manus imponebāt. Act. viij. z. xij. caplis. Tercia qz confirmatio seu confirmatiōis sacramētū fuit a christo in stitūtū. z ipsuz sic fuisse institutū fuit ab eo declaratus. Mar. x. Mat. xij. quando scz imponebat manus super paruulos z bene dicebat eos sicut ibidem legitur. non enim alibi legitur christum hoc exercuisse sacra mentū. Sed contra ista arguitur. Pri mo. quia in autoritatib; allegatis nulla fit mentio de confirmatione sed solum de ma num impositione. modo in collatione sa cramenti ordinis manus imponunt̄. Un de de ipso apostolus dicit̄ p̄ma ad Thi. v. Manus cito nemini imposueris. Idē fit in sacramento extreme vncionis. Marci vlti. Super egros manus imponent z be ne habebūt. quare nō videtur qz hoc sacra mentū dicatur manūz impositio plus qz aliud p̄dictoz. Et p̄sequēs impertinē ter concludit̄ supra de institutione confir mationis. Secundo non legitur qz illi paruulz quib; christus manus imposuit p̄ ne fuerint baprisati vt sacramētū confir mationis possent accipere. Tercio si hoc sacramētū fuit a christo institutū vt fu it a christo institutū vel fuit ab ipso suis a postolis collatum ante suam passiōē vel non. Si non. contra. quia hoc magis de buit fieri in eis qui erant ad p̄dicationēz fidei cum pericō corporis mittēdi qz par uulis qui huiusmodi pericula non erāt su scepturi. S. sic. ergo illa receptio. s̄. in die penthecostes non fuit apostolis sacramē tum confirmatiōis. aut fuit secunda cōfir matio ipsorum. z sic fuit duplex sacramen

tum cōfirmationis in eis. quare erit itera bile zc. **F** Ad primum dico primo qz in p̄dicta impositione manūz christi z apostolorū fuit aliquod sacramētū colla tum. z hoc videtur clarum cum appareat p̄ illam impositionē spūs sanctum datuz fu isse. Dico secundo qz ex facto christi qui hoc sacramētūz paruulis p̄tulit. z ex hoc facto apostolorū qui ipsum statim baprisa tis p̄tulerunt. satis patet qz hoc sacra men tum debet alia sacramenta de cursu p̄mu ni p̄cedere que non dantur nisi p̄uocet̄ z discretionē hūitib; z ipm̄ debet dari omi bus baprisatis. Et qz patz terciū qz ratio nabiliter placuit sanctis patrib; hoc sacra mentum impositionis manūz siue potius eius effectum confirmationē vocare. quia scilicet baprisatis recipientibus per baprisi mum spūs sanctus ad remissionē peccato rum. statim debet dari hoc sacramētū ad receptionē spūs sancti vt habeant virtutez ampliozem tentationib; resistendi z confir mentur in bono zc. Et quo patet quar to quare hoc sacramētū p̄re ceteris in q̄ bus manus imponunt̄ vocetur manuum impositio. quia scilz hoc sacramētum ge neraliter cunctis baprisatis debet confer ri. non sic autem alia. ideo nomen p̄mune sibi meruit appropriare. Ad secundū di co qz supposito qz illud nō legeretur tamen sic esse tenendū est scilicet ex ordine que te nebant apostoli. Et tamē satis illud habe tur. quia christus dicit̄ qz talis erat regnū celozum. quod nō conuenisset illis paruulis si fuissent in peccato. z p̄sequens si nō fu issent baprisati aut circūcisi aut alias a pec cato purgati. **B** Ad terciū duplici ter potest dici s̄m Armagn̄. li. nono ca. xij. Uno modo qz ex tota serie euangelij nō ap paret qz christus alijs a paruulis supra di ctis hoc sacramētū contulerit ipso exis te in terris corporaliter. z ideo in die penthe costes ip̄s apl̄s z discipulis p̄gregatis in vnū p̄mo dat̄ fuit spūs sanctus vice but̄ sa cramenti confirmationis siue impositiōis manūz Actū. ij. Et qz x̄ps in hūanitate absens erat. loco ipositionis manūz cecidit ignis ab eo missus sup capita singloz. q̄lis appitio nō legit̄ cū apl̄i man⁹ alijs ipone bāt. Alio mō si q̄s velit dicere qz apl̄i ante x̄pi passiōē b̄ facim̄ suscepant. pro quo vi det̄ facere qz apostoli baprisatis quibusq;

quarti sententiarū

statim man⁹ imponebant qd non fecissent vt videtur nisi cū eis ita actuz fuisset a xpo tunc cōsequēter potest dici q illa donatio spiritus sancti in die penthecostes non fuit eis sacramentū confirmatiōis sed alijs discipulis qui cum eis erant. Prima autē via videtur pbabilior huic doctori. licet ex ea sequatur q apostoli sacramētū ordinis aut sacramentū confirmatiōis susceperunt. quod ipse ostendit non esse inconueniens. Secunda autē via simpliciter concedere tur ab eo si tamen ostenderet quid apostoli susceperunt in die Penthecostes cū eis christus promiserit dare spūm sanctuz. Et si declarēt quomodo illa taz ingens donatio spiritus sancti non fuerit sacramētuz quod est difficile vt dicit.

Quantū ad terciū articulum soluenda est triplex dubitatio. Prima est vtrum h sacramentū sit necessarium ad salutē. Unde q sic de conse. distin. ij. Omnes fideles p manus impositionē episcopoz post baptismū spiritus sanctuz suscipere debent vt pleni christianī inueniant. ibi dicit debent. Item quilibet tenet esse plenus christian⁹. Respondet fm Scotum q nō est simpliciter necessariū. iuxta illō Dat. vi. Qui crederit et baptizatus fuerit etc. est tamen necessariū adulto sic q nō contēnat alias nō est plenus christian⁹ vt dicit auctoritas etc. Dicit tamē dominus Armacanus q receptio huius sacramēti in adultis habet vim pcepti ita q ipsa est necessaria si haberi possit. Et hoc ipse probat libro quarto capitulo. lxxij. et respondet ad obiecta contra etc.

Secunda dubitatio Utrum hoc sacramentum sit iterabile vlt non. Respondet q iterari non debet. et si iteretur nullum effectum habet. de consecra. distin. ij. dictum. Unde sciēter iterans peccat mortaliter. Ratio autem sola et principalis est institutio diuina. de qua non patet clare ex scriptura sed auctoritate ecclesie etc.

Tercia dubitatio. Utrum pena iterantiū hoc sacramentum sit irregularitas. Respondent canonice q sic. Quod probat p locum a simili de baptismo p calum. de consecra. distin. iij. Quibus tamen Scotus dicit oppositum. quia nulla pena canonica q nō est inflata a papa condente ius incurritur ipso iure. nec propter argumentū exponentiū canones siue a simili siue a ptra

rio sensu est aliquis tali pene astrict⁹. quia possunt exponere ius condituz non nouū ius cōcedere. Cū ergo non inueniat ex p se dicta pena in iure imo magis oppositum de conse. distin. v. dictuz. vbi nulla pena infligitur episcopo iterū confirmanti vlt etiā suscipienti nisi q soli dō sub habitu monachali vel clericali seruiat. illud enī innuit non penam irregularitatis sed magis oppositum. Igitur illa pena nō est imponēda maxime cum pene sint restringende. etc.

Ad rōnes qstionis patet qd dicēdū sūt. De sacro eucharistie. Questio qnta.

Via postquā

magister egit de sacramento baptismi quo regeneramur. et de sacramento confirmationis quo roboramur. consequenter agit ab octaua distinctiōe vsqz ad decimā qntā de sacramento eucharistie q nutrīmur. Ideo quero Utrum idem corpus xpi localitē sit in celo et realiter in eucharistie sacramento.

Arguitur primo q nō. quia si sic sequeret q corpus xpi distaret a seipso. Cōsequens videt implicare. et pna tenet. qz quanta est distantia inter loca tāta est inter locata vt videt claz. igitur etc. Secūdo sequeret q xpi corp⁹ et spēs eucharistie essent eqlia. Cōsequens apparet falsum. et pna pbat. qz q occupant locū eglez sunt eqlia. Nā qcumqz vni et eidē sunt eqlia inter se sunt eqlia. hoc est eqliis locato et eontra. Si ergo corp⁹ xpi et species ille occupant equalē locū. sequitur etc. Tercio si sic. vel omnis actio et passio et omne accidēs q insunt corpi xpi localiter existenti in celo etiā insunt eidē existenti in eucharistia vel nō. Si dicat q sic. cōtra. qz in eucharistia nō pōt videre nec audire nec videri nec audiri. ista ppetur sibi in celo. igitur. Si dicat q nō. cōtra actiū sufficienter appropimato passiuo pōt seq actio. s. sic est hic. igitur etc. Oppositū t. fides p illō dictum xpi. hoc est corp⁹ meū. In ista qstione erūt tres articli. sic in pcedentib.

Primo videbit qd est eucharistia. Secūdo de qstione pposita. Tercio de illo qd tāgit rō ecia. s. vtz oīs actio aut passio rōe accidens qd inest corpi xpi existenti in celo possit eidē inesse sub eucharistie sacramento

Quantum ad primū articulū fm

questio quinta

Scoti et cōmuniter loquentes Eucharistia est sacramentuz corporis xpi contenti/ num sub speciebus panis et vini post cōsecrationē factam a sacerdote sub certis verbis cum debita intentiōe prolatis ex institutione diuina veraciter signans corp⁹ xpi et sanguines sub vtraz panis scz et vini specie realiter contineri. et ipsum digne comedentes aut bibentes spiritualiter refici. Et hec descriptio patebit ex dicendis. Et hac descriptione patent ser correlaria. Primo patet quid sit materia huius sacramenti. quia panis et vinum. Et debet esse panis triticus cum aqua elementari coagular⁹ de consecra. distin. ij. caplo Non oportet. Et caplo sequenti. Cuius congruetia accipit ex illo verbo christi Joban. xij. Nisi granū frumenti etc. Ubi christus grano frumenti se comparat. Debet etiam esse vinū de vna expressum. de conse. distin. ij. Vinum. Cuius congruetia accipitur ex illo verbo xpi. Ego sum vitis etc. Ubi christus se comparat viti. Et ideo vinū artificiale vel qd nō est de vite non est conueniens materia huius sacramenti. Ratio autē omnī istoz est sola institutio diuina. quā congruetie ad hec possunt dari. Secundo patet qd sit forma huius sacramenti. quia certa verba a sacerdote prolata. Pro quo pono aliquas propositiōes. Prima est q forma consecrationis corporis sunt hec vba. hoc est corpus meum. Unde illa cōiunctio enī non est de essentia forme sed ponitur ad cōtinuandū. ne illa verba que sunt de forma pferantur sine pcedentib. Secunda propositio q illa verba pcedentia debēt dici propter reuerentiā vel ppter orationē pmit tendā. licet non sint necessaria ad psecrationem faciendam. Tercia propositio. Qd psecrationem sanguinis ista verba sunt necessaria vel eoz sensus. hic est sanguis meus. quoniam omnes quatuor euangeliste in illo sensu concordant quia idem intelligit p ista. hic est calix sanguinis mei hic est enim sanguis meus. hic est calix in meo sanguine que verba illi quatuor posuerunt. Hec autem verborū diuersitas fuit forte propter h quia a principio in diuersis linguis scripserunt. vel quia ex diuersis liguis in latinū translata sunt euangelia. vel quia sic voluit spiritus sanctus vt sciretur q non eadem verba requirunt sed equiualens sensus. vt

propter aliud misterium. Non est ergo dubium sensum illozū exigi ad consecrationē sanguinis. sed vtrum aliud requiratur dubium. Pro quo sit quarta propositio q nō est certum ex scriptura vtrū illa verba que pcedūt aut sequunt in canone misse fm vsum ecclesie. aut aliqua alia a predictis requirant ad consecrationē sanguinis. Iso periculosum est hic aliquid asserere. qz ad hoc auctoritas sufficiens non habetur. sed non est piculosum ignorare. qz videt ignorantia inuincibilis vt dicit Scotus. Et d hac materia tractat Armacanus li. ix. a principio vsqz ad quintū caplm. sed transeo cā breuitatis. etc. Quinta propositio que sequitur ex predictis est. q non est necesse in quolibet sacramento scire precise que vba sunt de forma ad hoc q aliquis pferat sacramentū. Sexta est q in casu talis dubij sufficit intentio faciendi quod facit ecclesia. ideo sacerdos debet distincte legere verba canonis a principio vsqz ad fines. et oppositum facere esset peccatū. quia ibi melior est simplicitas q subtilitas.

Tercio ex dicta descriptione patet quis sit minister huius sacramenti. quia sacerdos certa verba proferens cū debita intentiōe. Pro quo pono aliquas propositiōes. Prima est q solus deus potest hoc sacramentū conficere causaliter. Secunda q creatura potest hoc sacramentū pficere ministerialiter. qz deus sic ordinauit vt in quolibet sacramento minister posset esse homo.

Tercia est q ad hoc vt creatura conficiat hoc sacramentū ministerialr soluz tres conditiones requirunt simpliciter. Prima est q sit sacerdos. Secda q pferat verba psecrationis. Tercia q habeat intentiōez faciēdi qd ecclesia itēdit. Prima dicitō ē specialis in hoc sacramento. Et pbat extra d. sū. trini. et fide ca. Et fundat Dat. xxvj. Hoc facite etc. Vel hoc. quotiēcūqz feceritis etc. Ubi xps loquitur discipulis quibus succedunt in ecclesia soli sacerdotes. Secda conditio et tertia sunt cōmunes alijs sacramētis. Cū propter defectū secūde nō pōt mutus pficere. sed ppter defectū tertie hoc nō pōt carēs vsu rōnis. sed illud pōt de gda hereticus vel scismatic⁹. Quarta pō q ad h vt creatura cōficiat hoc sacramentū ministerialiter non solū simpliciter sed absolute sed etiam deceter et ordinate aliq alia a

quarti sententiarū

predictis requirunt scz alia ex pte ministri vt qd nō sit subiectus pene canonice aut pene naturali super qua fundatur pena canonica. sicut qd nō sit degradatus irregularis excoicatus. suspensus ab executione sacramentorū. symoniacus vel infamis. qd non sit in naturalibus turpiter z scandalose defectuosus sicut leprosus. Item qd nō sit in peccato mortali z qd sit in puenientibus ornamentis vt habetur de psecra. distin. j. v. stimenta. Et qd habeat in missa respondentem in persona totius ecclesie. Similit ex parte loci aliqua requirunt. Ex parte loci pprie dicti duo. scz primo qd non sit interdictus. secundo qd sit sanctificatus. Et istud secundum intelligendum est nisi in casu necessitatis. Item ex parte loci improprie dicti scilicet altaris vel vasis requiritur qd altare sit lapideū z qd calix vel patena sit d' auro z argento aut ad minus de stanno. non de ere vel auricalco propter contractaz rubiginem. nō de ligno vel vitro propter imbibitione vel fractionem. Et debent omnia ista esse consecrata. Similiter aliqd requirit ex parte teporis scilicet qd sit inter pncipiū diei et horam nonam intelligendo p pncipiū diei pncipiū aurore. Et incipit fm aurore in libro de crepusculis qū est sol sub horizonte ad octo gradus. z hoc e intelligendū regulariter. Item istam temporis circumstantiā pcomitatur vnuz qd requirit tractum temporis scz qd dicat missam. certis orationibus fm vsum ecclesie. Et de omnibus istis vide in Scoto libro quar. in fine distin. tredecime. vbi diffuse declarat ista que breuiter summaui qz licet sint vtilia tamē non sunt magne speculationis. **D** Quarto ex predicta definitione patet quis sit suscipies hoc sacramentū. qz comedens aut bibens. Pro qd distinguendum est fm Scotū qd hoc sacramentū potest aliquis suscipere quadrupliciter. Uno modo sacramentū z nō sacramentaliter. Secūdo mō sacramentū sacramentaliter z nō spūaliter. Tercio modo sacramentaliter z spūaliter. Quarto modo sacramentaliter z spūaliter. Primo modo recipit sacramentū qui recipit hostiam consecratā. sed tamē non recipit eaz vt consecratam sed omnino nō discernens eaz a cibo pmoni. Et talis fm apostolū. j. Corinth. j. Judicium sibi manducat et bibit

non diiudicans corpus domini. id est non discernens a pmoni cibis. Et hoc si fiat ex infidelitate sicut in pagano. vel ex ptemptu stante fide vt in malo christiano. Et hō modo vnuz bntū potest recipere hoc sacramentū. Secundo modo recipit sacramentū ille qui est in peccato mortali. et tamē credit ibi esse corpus christi z recipere cōmunionē ipsius. Tercio modo recipit sacramentū bonus fidelis sine peccato mortali qui cibum siue sacramentū corporaliter recipit z in cibum spūaliter conuertit. iuxta verbū Augustini. Quarto modo recipit sacramentū bonus fidelis deuote paratus ad susceptionē. qui tamē prope reuerentiam abstinet vel ppter infirmitatē vel quia forte non habet ministrū. Istis tribus modis bntuz non potest suscipere sacramentū. sed duobus vltimis solus bonus recipit. **E** Quinto ex dicta descriptione patet quis sit effectus huius sacramenti. Est em duplex effectus. Primus est realis continentia corporis z sanguinis christi sub speciebus panis z vini. Secundus est refectio spiritalis illius qui digne recipit hoc sacramentū. Primus effectus probatur p autoritatē **D**at. xxvj. vbi christus post cenā illud sacramentū instituit vt sub illis speciebus verum corpus eius z verus eius sanguis realiter contineret. Et nō tūc quando ipse consecrat sed etiam quando postea a sacerdotibus conficeretur. Ad quod dedit autoritatem subdēs ibi. hoc facite in meā cōmorationes. Unde qd hoc sacramentū semper sit in ecclesia qd diu ipa durabit patet per illud. Quotienscūqz panem hunc zc. mortem domini annuntiabitis donec veniat. supple ad indicandū. Vñ vsqz tunc durabit ecclesia militans z cōmunitas in ea. Secundus effectus patet. quia congruum est illum specialiter reficere qui digne recipit cibū spiritalē zc. ideo datur in specie cibi corporalis zc. Si vero heretici vellent impugnare primū effectū dicendo qd corpus christi non est ibi realiter sed solum representatiue. z qd illa verba scilicet hoc est corpus meūz hic est sanguis meus dicta sunt figuratiue sicut illud Jobānis decimoquinto. Ego sum vitis vera. Istud apparet esse contra intentionē christi. qz fm Augustinum intellectus verborū christi ex precedentibus et sequentibus

questio quinta

potest haberi. Unde vbi christus dicit ego sum vitis vera statū subdit z vos palmites. Unde cōstat eum loqui figuratiue. Cum autem dicit hoc est corpus meūz statū subdit qd pro vobis tradetur **L**u. xxij. Et ita de suo sanguine. ideo zc. Et si dicant isti qd christus videns aliquos abisse retrosum ppter predicationē de eucharistia vbi dixit nisi manducaueritis carnē zc. statim expo fuit se dicens verba que locutus suz vobis spiritus z vita sunt. z ita videtur qd nō intellexerit nisi d' carne sua figuratiue. Istud nō valet quia nō vult ibi negare veritatē corporis sui. sed vult ostēdere qd nō est ibi corporaliter illo modo quo illi intelligebāt scilicet visibilter z in ppa forma. sed p oppositum ad istum modum intelligendū est ibi spiritualiter zc. **S**exto ex dicta definitione z immediate dictis patet quadruplex differentia z excellētia huius sacramenti super alia. Prima quia alia licet qd est de se sint signa vera tamen quādoqz nō habent effectum suū propter suscipiens in dispositionem. sed istud est veracissimū. qz nunqz caret primo effectū. Secunda ē quia istud realiter continet illud quod signat. alia non. Tercia. quia effectus istius est dignior qz in alijs. zc. Quarta. qz alia sacramenta consistunt in fluxu z fieri. istud autem est quoddam pmanens zc. **S**ed contra predicta p ordinē mouent aliqua dubia circa materiam. Primū dubium est. an panis azimus vel fermentatus vel vterqz sit materia huius sacramenti. Secundū **U**trū apponere aquam sit de necessitate sacramenti. Et videtur qd nō quia non apparet vbi christus instituerit qd ponat aqua. igitur zc. Ad primū dubiū dicunt greci qd necesse est cōficere in fermentato. ideo negant latinos conficere. Antecedens pbant. quia christus cōfecit in illo pane sicut nitunt declarare ex euāgelio. Is de hoc vide pro z contra in Scoto. **L**ōtra hanc heresim pono aliquas ppositiones. Prima est qd christus cōfecit in pane azimo z non in fermentato. Patet p illo **D**at. thei. xxvj. Primo die azimoz quiesierūt discipuli. vbi vis paremus tibi pascha. Similiter **D**at. xiiij. et ideo patet qd pma die azimoz scz. xiiij. luna cum discipulis comedit christus agnum pascalem fm legem. et illa die pfect zc. Secūda ppositio qd nō

solum in azimo sed etiaz in fermentato pte confici. quia fm Anselmū libro suo de azimoz fermentato non differūt substantialr azimus z fermentatus. ideo non negam⁹ grecos conficere in fermentato. Quod patet. quia a pncipio tota ecclesia conficiebat in azimo. postea autem tempore leonis pape fuit constitutū qd conficeret in fermentato sed illud fuit ad tps ad extinguendū heresim hebionitaz qd dixerunt necessariū esse christianos iudaizare. z per cōsequens pascha in azimo conficere. sed illa heresim extrinca redit ecclesia occidentalis ad primam consuetudinem. Tercia ppositio qd minister siue latinus siue grecus conficiēs in fermentato grauer peccat. qz talis facit contra ordinem siue constitutionem ecclesie que cōformis est quo ad hoc institutioni christi zc. Ad secundum dubiū dicit **A**rmacanus in libro quarto. capitulo nono qd aqua in cōsecratione sanguinis necessario exigitur. quia licet non legat xpuz sic consecrasse. tamen aliquibus verisimilibus rōnibus hoc probatur zc. Scotus tamen dicit qd non est simpliciter de necessitate sacramenti qd apponatur aqua cum vino. quia etiam quando ponit aqua nō conuertitur in sanguinem nisi sit primo cōuertita in vinum. z ideo ita modica est ponenda z ita tempestiue qd ante consecrationē possit conuerti in vinū. Greci etiam non apponunt aquam vt dicit **I**nnocētius de officio misse parte tertia. libro quarto. capitulo quinto. tamen minister tenetur ponere aquam propter pceptū ecclesie. etiam christus vinum aque mixtum consecrauit fm **D**ama. libro quarto capitulo quinto zc. **S**ed circa formam sunt aliqua dubia. Primū est quando christus hoc sacramentū instituit siue quādo primo cōsecrauit. Secundum est. quid demonstretur per ly hoc. in illa ppositione. hoc est corpus meum zc. z quid signat zc. Ad primum dubium patet qd in cena fuit a christo hoc sacramentū institutū. tamē circa hoc dupliciter dicitur. Vñ dicit scotus qd christus quādo dixit illa verba. hoc est corpus meum. non consecrauit per illa verba. sed prius per illam benedictionē de qua dicitur qd benedixit zc. Et huic pcorat **I**nnocētius de officio misse parte tertia capitulo sexto z decimoquarto. Et p

quarti sententiarū

videtur facere q̄ nisi corpus christi fuisset ibi sub sacramento ante plationē illorum verborū hoc est rē. non vere dixisset hoc est corpus meū rē. Alio mō dicit. Armacan⁹ li. i. cap. lo. v. q̄ vbi Marcus dicit bñdixit Lucas ⁊ paulus dicit gr̄as egit. ⁊ sic non videt illa bñdictio panis sed potius dei patris. nec p̄cessit aliqua benedictio cōsecratiua panis ante q̄ ip̄us dixit. hoc est corp⁹ meum. ⁊ ita de calice rē. Utrūq̄ autē predictoz modoz pbabile est sustinere fm istuz doctozem. in quicquid dicatur de p̄dictis non refert quo ad p̄positum q̄n illa verba hoc est corpus rē. sint p̄secratiua ap̄d nos. Magis tamē pbabile videtur q̄ p̄ eadem verba ip̄s consecrauit quia non videt rōnabile q̄ alia forma verborū cōsecratiōis vtatur minister q̄ ea qua vsus fuit ei⁹ doctoz ⁊ magister rē. Ad secundū dubium vel queris de ip̄o vel queris de ip̄i mīstro Si queris de christo qd demonstrauit dicendo hoc est rē. licet Scot⁹ circa h̄ multas opiniones recitet et plures cōclusiones p̄bet. tamē breuiter p̄t̄ dici. Uno mō fm primam viā supradictā q̄ ip̄s demonstrabat corpus suū iam ibi p̄c̄tēs an̄ plationem verborū illoz rē. Alio mō tenendo secundā viā ibidē dictā p̄t̄ dici fm Armacanuz q̄ ip̄s corpus suū demonstrauit an̄ p̄uersiōnē panis in ip̄m qd tamē adhuc nō fuit in manib⁹ eius sed esse debuit verbis illis p̄latis. quo corpe ei⁹ demonstrato veruz fuit hoc est corpus meū. Et vtrūq̄ hoz p̄t̄ dici sine piculo fm istum doctozem. Si autē queris de christi ministro quid demonstrat dicendo hoc est corpus meū rē. Uno mō p̄t̄ dici fm Dekez in quolibetis suis q̄ sacerdos significatiue recipiēs dicta p̄ba debet demonstrare p̄ ly hoc corpus xpi. sic n̄ q̄ illi p̄poni vocali duplex mentalis core/spōdeat scz vna de futuro a principio plationis verborū vsq̄quo verba sunt prolata. et est talis mentalis hoc corpus qd statim erit sub istis speciebus est corpus meum. Alia de p̄senti verbis prolatis scilicet hec Hoc corpus nūc existēs sub istis sp̄eb⁹ est corpus meū referēdo semp ly meū ad christum cuius hoc est corpus. Et causa est qz tempore plationis verborū res aliter se habet q̄ post. qz primo nō est ibi corpus xpi. sed bene post. rē. Alio modo dici potest q̄ nō est necesse q̄ sacerdos rite conficiēs ali

quid demonstrat p̄ ly hoc vel etiaz q̄ aliqd̄ intelligat p̄ illam vocem plus q̄ per voces non significatiua. quia vox illa nō requiritur ibi ad illam p̄secratiōnē tanq̄ significatiua veri vel falsi. sed solum hec vox data ē nobis tanq̄ signuz vt agnoscamus q̄ his verbis rite prolatis immediate sub illi speciebus est corpus xpi p̄ diuinū bñplacitū. Et pro hoc facit q̄ sacerdos p̄fert illa verba materialiter ⁊ recitando ea tanq̄ a ip̄o dicta. vt patet p̄ verba p̄cedentia i canone. ideo illa nō est p̄positio rē. Unde q̄ntuz ad hoc bene dicit Scotus q̄ finaliter tenet q̄ qualitercūq̄ logicus saluet illam p̄ponem esse veram tamē sufficit theologo q̄ illa nō est oratio sacramentalis vt vera sed vt tale signum sensibile ⁊ vt instrumentū institutū a deo ad p̄secratiōnē illam rē. S; male dicit in hoc quod subdit ibidē q̄ illa oratio non est p̄positio p̄secratiua vt vera neqz vt falsa. sed tm̄ vt est p̄positio neutraz p̄oz naturaliter ⁊ forte tempore veritate sua. Hoc em̄ nihil est dicere imo implicat q̄ ali qua p̄positio sit neutra aut aliquo modo p̄oz sua veritate. Ideo dico q̄ illa oratio nō est p̄secratiua vt p̄positio vera aut falsa. sed vt quoddā signum qd non est p̄positio iuxta dicta prius. J Adhuc circa mīstrū sunt aliqua dubia. Primū est Utrū minister consecrans hoc sacramentū in peccato mortali vel sine cōfessione de peccato mortali cōmissio peccet ex hoc mortaliter. Et videtur q̄ nō. quia nullus tenet confiteri nisi semel in anno iuxta ca. omnis vtriusq̄ sexus Igit̄ sacerdos p̄t̄ exercere act⁹ suos sibi p̄uenientes absq̄ hoc q̄ plures cōfiteatur rē. Secundū dubium est Utrū minister obligat⁹ duab⁹ p̄sonis cuiuslibz sub hac forma. dicam p̄ te vnam missaz. possit satisf̄ facere p̄ vnam. Et videtur q̄ sic per simile de illo qui habet plura beneficia et p̄ quolibet obligatur ad horas. non tamē tenetur bis eas dicere rē. Ad p̄mum dubium pono aliquas p̄positiones. Prima ē q̄ consecrans in peccato veniali p̄pter hoc nō peccat nec mortaliter nec venialiter. patet. quia de tali non est necesse penitere. agitur rē. Secunda p̄positio q̄ consecrans existēs in actu peccati mortalis ex hoc peccat mortaliter. quia simpliciter manducat indigne. Unde videtur q̄ntuz ad hoc idē iudicium de consecrante ⁊ māducante.

questio quinta

Tercio q̄ consecrans existēs in peccato mortali de quo nō penitet nec penituit quia p̄teritum est ⁊ de illo nō recollit. sed h̄ nō fit ex negligentia crassa vel affectata excusata. Si p̄o ex negligentia mala peccat mortaliter licet nō ita graniter sicut prim⁹ qui peccat actualiter. Patet. quia. j. Corinth. ij. dicit apostolus. Probet autem seipsum homo rē. Ideo homo se pbare ⁊ examinare tenetur fm possibilitatem fragilitat⁹ humane rē. ⁊ si hoc faciat sufficit. Unde patz q̄ rite ⁊ digne cōficiens non tenetur esse in caritate rē. Quarta p̄positio est q̄ consecrans qui peccat mortaliter q̄uis de illo penituerit si confessus nō fuerit peccat mortaliter. quia tenetur prius confiteri q̄ consecrare vel cōmunicare. cuius ratio ē. quia nō tm̄ debet deo recōciliari sed ecclesie ad hoc vt digne recipiat sacramentū ecclesie scilicet vnitatis rē. Et hoc vez est si occurrat oportunitas p̄fēdi sine scandalo. alias n̄ vide scōtū. Ad argumentū autem dicit q̄ illud capitulum Omnis rē. est p̄ceptū generaliter tangēs omnes fideles. sed alia lege specialiter tenetur sacerdos ⁊ quilibz suscipiens in casu isto scz illa. probet antez se ipsum homo. R Ad secundum dubium pono aliquas p̄positiones. Prima est q̄ obligatus ad vnam missam pro sorte ⁊ postea obligatus ad aliam missam p̄ platione nō potest p̄ vnam solā missam deobligari. Patet. quia ex ista forma. verborū confit q̄ talis sit obligatus ad duas. Secunda p̄positio est q̄ duabus obligatus p̄sonis sub forma posita in casu istius dubij potest satisf̄ facere per vnam missam. Patz quia ex illa forma nō sequitur ip̄m esse obligatum ad duas. ad hoc est argumentum ibi factum rē. Tercia p̄positio est q̄ obligatus s̄rti ad celebrandū vna missam p̄ncipaliter p̄ anima eius. et Platonī ad celebrandū vnam missam p̄ncipaliter pro anima ipsius nō potest satisf̄ facere pro vtraqz anima p̄ vnam missam. Pro quo sciendū quid voco missam p̄ncipaliter celebrare p̄ anima alicui⁹. Unde videt q̄ sic celebrare p̄ncipaliter p̄ anima alicui⁹ est applicate vel intendere applicare missam suā anime vnus sic q̄ sit quedā satisf̄ factio apud deū pro illa anima si indigeat Et ideo sacerdos sem celebrare p̄ncipaliter pro anima sort⁹ potest intelligi dupl̄. Uno modo q̄ inten-

dat q̄ missa sua valeat multis. ita q̄ sit satisf̄ factio p̄ multis ⁊ simul intendat q̄ pl⁹ valeat anime sort⁹ q̄ alicui de reliquis. Alio modo q̄ applicz missam sic q̄ tm̄ cedat anime sort⁹ in satisf̄ factiōnē. licet velit q̄ pro sit alijs per modum oratiōis. Primo mō potest iste celebrare p̄ncipaliter pro vtroqz sed secundo modo non. Et isto secundo modo p̄positio est vera. Quarta p̄positio q̄ illo secundo modo stat q̄ aliquis celebrat p̄ncipaliter pro aliquib⁹. ⁊ tamē p̄ nullo celebrat p̄ncipaliter. Patet in casu q̄ aliquis celebret eq̄ue p̄ncipaliter p̄ duob⁹ rē. J Ex predictis patet saluti vnus questionis. scilicet si querat vtrū missa celebrata p̄ pluribus generaliter tantū valeat vnicuiqz ip̄oz ac si specialiter pro vno eoz tm̄ celebraret posito q̄ libet eoz indigeret. Unde pono quintam p̄positiōnē. q̄ nō. quia valor missę per modū distributionis cedit cuiuslibet in p̄tem satisf̄ factiōis apud deū fm equalem p̄portionez fm numerū p̄sonarū. Et p̄ p̄ns quanto plures sunt tanto vnusquisqz minus habebit. Nam valor missę est infinite virtus in purgatorio. Alioquin sufficeret vna missa pro omnib⁹ rē. Et sic frustra dicerent plures in ecclesia rē. Sexta p̄positio pro intellectu predictozū sit hec q̄ missa siue q̄ q̄ oratio facta in ecclesia pro defuncto dupl̄ dicitur valere. Uno modo per modū satisf̄ factiōis deo p̄ debito defuncti. ⁊ sic verum est qd̄ dicit. Alio modo per modum oratiōis siue supplicatiōis. ⁊ sic p̄t̄ vnicuiqz equaliter valere. ac si specialiter fieret. Videtur tamen quibusdam q̄ loquēdo d̄ deo fm cōditōes policie humane nō apparet verisimile q̄ deus eq̄ue facilliter concedat supplicatiōem que sit p̄ remissione mille debitorū. sicut supplicatiōem eq̄ue intēfaz que sit tm̄ pro vno debitorē que p̄cedit ex equali caritate. Et ideo regulariter loq̄ndo videtur qd̄ plus valeat missa vni si. p̄ eo specialiter fiat q̄ si pro eo et p̄ alijs generaliter fieret rē.

Uterius circa suscipientē sunt aliqua dubia. Primū Utrū hoc sacramentū tm̄ debeat sumi a ieiunio. Secundū est Utrum a quolibet debeat sumi sub vtraqz specie rē. Ad primum dubium dico qd̄ non. Et hoc in duplici casu. Primus est si non ieiunus sit in periculo

quarti sententiarū

mois tūc ne talis discedat sine viatico p̄ sumi. Secundus est q̄ si sacerdos fuerit deceptus in cōsecratione panis v̄ vini v̄ si aquam ponat loco vini debet iterū cōsecrare z aliam hostiā apponere z a p̄secratione hostie incipere. quia consecratio debet esse integra s̄m Tho. vltia pte summe. q. lxxiiij. ar. vi. quia sicut dicit. viij. disti. q. j. ca. nihil. p̄fecta videri nō possunt sacramēta nisi p̄fecto ordine compleant. Unde sacerdos tenet ex p̄cepto ecclesie p̄fecte sub vtraq̄ specie z recto ordine cōsecrare propter integritatē sacramenti. Et tenetur q̄ cōsecrat sumere. ergo cum nō sit ieiun⁹ in casu tamen oportet sumere. quia p̄ceptum de ieiunio est solum de honestate z reuerētia sacramenti z p̄ceptū de integritate est de substantia sacramenti quia in duabus speciebus consistit t̄m vnum sacramentū. iō minus p̄ceptū est infringēdū ad obediēdū maiori. Et non est verū quod dicit in summa p̄fessor. li. iij. ti. lxxiiij. q. lxxix. q. t̄m in articulo mortis potest sumi hoc sacramentum a nō ieiunio zc. Ad secundū dico q̄ iuxta doctrinā apostoli licitum est cōdicare quoscūq̄ sub vtraq̄ specie sacramenti zc. Non est tamē ad hoc obligatio imo ecclia romana in vsu habet solum laicis vinū cōferre post cōmunionē corpis christi. ne forte p̄ negligentia que leuiter possit cōtingere administrando mltitudini populi sacramentū sanguinis christi aliqd̄ effunderet de ipso sacramento quale piculum non est in administratione corpis christi sub specie panis. ideo sacramentū sanguinis non ministrat populo. q̄uis possit zc. **A**

Ultimo circa effectū huius sacramenti sunt duo dubia iuxta duplicem effectū ipsius. Primum dubiū est Utrū de necessitate salutis sit recipere sacramentū sanguinis. Videt q̄ nō p̄ imediate dicitur. Sed oppositū Joh. vi. Nisi māducaueritis carnem filij hominis z biberitis eius sanguinē non habebitis vitam eternam in vobis zc. Secundū dubiū vtrū corpus christi sit in sacramento adorandū simpliciter z absolute vel sub cōditione scz si sacerdos fecerit quod intendit ecclesia. Primum nō videtur req̄ri. quia nullus tenet credere falsum qd̄ esset si zc. Nec secundū videtur sufficere qz sic quelibet res possit adorari dicendo adoro te si tu sis adoranda. zc. Ad

primum dubium dico q̄ non. z qd̄ illud dicitur saluatoris non debet intelligi de sacramento sanguinis sui sumptione. sed d̄ māducacone z bibitione spūali. s. p̄ fidē q̄ consistunt in hoc qd̄ vnusquisq̄ adult⁹ debet credere deū habere carnē et sanguinem in hoc sacramento. Et hac em̄ fide cibaf z potatur spūaliter z habet vitam spūalem. Et hunc sensum p̄bat diffuse dñs Armacan⁹ libro nono c. viij. Et specialiter ex illo verbo quod ibidē sequit verba q̄ locutus suz vobis spūs z vita sunt. zc. Concedit tamē qd̄ sumptio sacramentalis mltū prodest ad vitam spūalem agendā. sed hoc nō facit nisi p̄ fidem nec est de p̄cepto. Unde nō p̄uenit nisi habentib⁹ vsu rationis aut saltem actū expressum fidei zc. **Q** Ad secundū dubiū p̄babiliter dico aliq̄s p̄pones. Prima est qd̄ nō est de p̄cepto christi v̄ ecclesie vt corpus xpi adorēt in sacramento simpliciter z absolute aut sine aliqua cōditione. Patet. quia si sic aliquis in casu tenet credere falsum. scz in casu quo aliq̄s sacerdos fingeret se facere quod intendit ecclesia z nō faceret zc. Nam si quis tūc tenetur adorare ibi corpus christi tenetur credere ibi esse corpus xpi quod tūc est falsum zc. Secūda p̄pō est qd̄ nō est de p̄cepto christi v̄ ecclesie qd̄ corpus xpi adoraret in sacramento cū p̄ditione scz si sacerdos faciat qd̄ intendit ecclesia. Patet quia tunc aliquis in casu mereret faciendo contra p̄ceptū ecclesie scilicet in casu q̄ aliq̄s simplex catholicus simpliciter absolute z sine aliqua cōditione adoraret corpus xpi in hostia nō cōsecrata in casu prius posito talis em̄ mereret sic adorando sine p̄ditione q̄uis crederet falsum zc. Un̄ licet nullus teneat credere falsum tamē forte qd̄ in casu credere falsū est meritorū. sed d̄ hoc alibi. Tercia p̄pō qd̄ corpus xpi in sacramento potest licite z secure adorari cū sup̄ dicta cōditione vel actualiter expressa vel habitualiter subintellecta. Patet. quia per hoc evitat̄ credulitas falsi quā quilibet p̄ licite evitare. cū nullus ad eā teneat. Sic sic evitat̄ periculū errandi adorando corpus xpi in hostia non cōsecrata. quia in tali adoratione subintelligitur actualiter v̄ habitualiter tacite vel expresse illa cōditione si cōsecrata est hostia s̄m ordinatione zc. v̄ vel ecclesie zc. Quarta p̄pō qd̄ ad-

questio quinta

ratio sub p̄ditione non est licita nec in isto nec in alio casu nisi quando cōditio ē talis q̄ non debet esse certum de eius veritate vel falsitate sicut est in casu posito zc. Et per hoc soluitur argumentū prius factum q̄ quelibet res zc. Nam p̄ditio nō additur nisi p̄pter dubiū. z ideo vbi nō debet esse dubiū non debet addi zc. Et hec de primo articulo.

P Quantum ad secundū articulum in quo videndū est de questione proposita scilicet vtrum idem corpus christi localitē sit in celo z realiter in eucharistie sacramento. tria faciam per ordinē pro solutione ipsius z declaratione. Primo p̄mittam tria membrē distinctionem. Secundo ponam triplicem p̄clusionem. Tercio solvam multiplicē obiectionē zc. Primito igitur hanc distinctionē q̄ iste terminus corpus p̄ capi tripliciter. Primo mō potest supponit essentialiter pro substantia cōposita ex materia z forma substantiali. z sic p̄tinet ad predicamentū substantie. Secundo modo prout supponit pro aliqua re siue sit substantia composita ex materia z forma siue sit materia siue forma substantialis v̄ accidentalis cōnotando tamē talem rē habere partem situaliter distantem a pte. z eē longam latam z pfundam. Et sic pertinet iste terminus corpus ad predicamentū quantitatis p̄tinere distincta contra alias species. scz linea z superficies. q̄uis iste spēs supponunt pro eadem re. Non em̄ teneo cum illis qui dicunt q̄ iste terminus corpus vt est de genere quantitatis supponit pro aliquo re que nō est substantia nec qualitas z q̄ iste species quantitatis linea superficies corpus supponunt pro diuersis zc. Tercio mō potest dici iste terminus corpus potest supponit p̄ materia siue sit quanta siue non. cōnotado t̄m aliquas qualitativas dispositiones materice inherere. Et hoc mō dicimus q̄ ex anima humana et corpore hominis sit vnus homo. z q̄ corpus christi in triduo iacebat in sepulcro. id est materia christi in forma qualitativis dispositionibus aliquibus zc. Et sic iste terminus corpus p̄tinere potest ad predicamentū qualitatis. Et ideo iuxta hanc distinctionē vt remoueat̄ equocatio huius termini corpus in p̄senti q̄stione v̄ istis terminis corpus in genere substantie. corpus in genere quantitatis. corpus i ge-

re qualitatis. Vel q̄ndo simpliciter vtareo. capiam ipsum vt est de genere quantitatis quia hec acceptio magis erit ad propositū. Ex hac distinctione infero tria corollaria. **Q** Primum est q̄ licet idem sit corpus christi in genere substantie z in genere quantitatis. tamen nō est idem corpus christi in genere substantie z in genere qualitatis. patet ex declaratione terminorū. tamē pro veritate prime partis corollarij suppono p̄ nūc q̄ omnis quantitas p̄tina est substantia v̄ q̄litas. z ideo iste terminus corpus christi vt est de genere substantie z vt est de genere quantitatis supponit pro eodem licet diuersa cōnotando. hoc autē nō obstat aliqd̄ ē corpus christi quod nō est in genere substantie ideo illi termini nō supponunt cōuertibilitē pro eodem. quia corpus in celo habet plura corpora in genere quantitatis id est plura de q̄rum quolibet verificatur hic terminus corpus vt est de genere quantitatis. z tamē nō de quolibet verificatur ille terminus vt est de genere substantie. habet em̄ compositus ex materia z forma quod ē corpus in genere substantie z in genere quantitatis. z d̄ illo verificatur prima pars corollarij. sed etiā habet materiam que est corpus in genere quantitatis sed nō in genere substantie. ipsa autē ē corpus in genere qualitatis ideo pro ipsa verificatur secūda pars corollarij. habet etiā plures formas accidentales q̄rum quilibet ē corpus in genere quantitatis nō in genere substantie vel qualitatis zc. Secundo sequitur q̄ corpus semper habebit in sacramento eucharistie corpus tam in genere substantie q̄ in genere qualitatis quā docunq̄ erit hoc sacramentū. Patet quia materia xpi habet formam substantialem z aliquas dispositiones qualitativas q̄s nunq̄ dimittet. et per consequens q̄ndocūq̄ erit hoc sacramentū corpus habebit ibi materia siue corpus materiale cum illis dispositionibus qualitativis zc. per concomitantia zc. igitur ex qd̄ nominis sequitur zc. Tercio sequitur q̄ christus aliquādo non habuit in sacramento eucharistie corpus i genere substantie sed solum in genere qualitatis. Patet. quia s̄m doctores si hoc sacramentum fuisset consecratum in triduo mortis christi ipse habuisset ibi solum corpus materiale id ē materiam cum qualitativis dispositionibus z non animam. z per consequens nō

quarti sententiarū

habuissz ibi corpus in genere substantie nec in genere quantitatē ut post patebit. igitur solum zc. Ex predictis apparet qd stat ali quid esse corpus in genere substantie z nō in genere quantitatē vel qualitatē ut patet si christus in sacramento z non alibi haberet corpus animatū sine aliqua qualitate sicut absolute possibile est. Stat etiā ali quid esse corpus in genere quantitatē z nō in genere substantie vel qualitatē. ut patet de ipsa materia extensa si esset sine vlla forma substantiali ac qualitate. Stat etiā ali quid idem esse corpus in genere qualitatē z quantitatē z non substantie. ut patet de qualibus qualitate extensa. Stat etiā ali quid esse corpus in genere quantitatē z nō in genere substantie vel qualitatē ut patet in casu correlariū. hoc addito qd christus in illo triduo habuisset corpus in sacramento z nō alibi. vel qd nullibi fuisset nisi sacramentaliter hoc em est absolute possibile si cut probat Scotus contra Tho. li. quar. distin. x. quest. q. rta. sed de hoc ibi zc.

R. Istis premisssis pono tres conclusiones. Prima sit hec. qd licet corpus xpi idem sit localiter in celo z realiter in eucharistie sacramento. tamen ipsum est circumscriptive in celo z diffinitive in sacramento. Prima pars est responsiva ad questum qd non potest naturali ratione probari. s. supponitur ex fide. sed pro secunda parte sciendum est quid est circumscriptive vel diffinitive esse in loco. Unde aliquid esse circumscriptive in loco est cōmensurari loco z habere vnam partem in vna parte loci z alia in alia. Aliquid autem esse diffinitive in loco est esse totum in loco z totū in qualibet parte loci. Primo modo nullum indiuisibile ē in loco sed bene secundo modo. Illo ergo primo modo corpus christi est in celo. qz est ibi cōmensuratum loco suo. sed illo modo non est in sacramento imo secundo modo quia nō est ibi extensum nec cōmensuratum sacramento. sed totum in toto z totum in quolibet parte. Quod autem sic sit ibi nō potest ratione probari. nec euidenter sequitur ex scriptura sed qd ita sit creditur ex auctoritate ecclesie. Huius autem potestas seu qd ita posse esse non implicet contradictionē potest aliquo modo probari. Unde circa declarationē istius sicut bene dicit Ockam in lectura Dionisi. due sunt difficultates vi

dende. Una quomodo idem corpus numero possit simul fm se totum existere in pluribus locis. Alia quomodo multe partes eiusdem corporis possunt simul existere vni z eidem loco. z qui videt perfecte ista duo videt quomodo corpus christi existit in sacramento ita qd totum sub toto z totū sub qualibet parte. S. Ad intelligendum autem ista duo exempla habemus in alijs. Quantum ad primū non videt maior difficultas qd idem corpus numero coexistat pluribus locis fm se totum qd eadē anima intellectiva simul coexistat fm se tota in toto corpore z in quolibet parte vel qd vnus angelus existens in aliquo loco existit in quolibet eius parte z vnum ponimus fm veritatem theologiam z philosophiam. Igitur aliud credendum est satis possibile. Cōsequencia patet. quia non magis videt repugnantia qd aliqd diuisibile fm se totum sit in aliquo toto loco qd ita sit de indiuisibili. Quantum ad secundum non videt maior difficultas qd duo corpora existant simul in eodem loco adaequato. et hoc siue sint corpora glorioza siue nō glorioza. quia hoc non refert. Hoc autem fide tenemus qd christus intrauit ad discipulos ianuis clausis et exiit clausum virginis yferum. Hō em plus videtur repugnare qd due partes eiusdem corporis simul sint in eodem loco qd duo alia corpora simul in eode sint loco. ideo zc. Istis ergo presuppositis patet qd liter non est repugnantia qd corpus christi potest fm se totū z fm quamlibet sui partem simul esse in tota hostia z sub qualibet eius parte. quia ex istis patet possibilitas qd vna pars sit in pluribus locis seu partibus hostie simul z qd vna pars sit simul cū alia z plus nō ponitur ibi nisi qd partes adhuc remanent in toto constituentes totum. Et sic patet quomodo potest saluari qd corpus christi est diffinitive in sacramento.

Secunda conclusio est hec qd licet corpus christi quantum z corpore christi quantitas sit in celo z in sacramento. tamen non est corpus christi quantum aut corpore quantitas in sacramento. Prima pars probatur sic. Quicquid ē ipsius christi in celo est etiam in sacramento. sed corpus christi quantum seu corpore christi quantitas ē in celo. igitur zc. Consequencia est bona. z minor patet ex fide. Sed maior ē

questio quinta

catolica et rationalis. quia ex quo christus habet in sacramento illam eandem naturam humanam quam habet in celo ut patet ex fide. rationale est qd omni: quod habet in celo habeat in sacramento. Et intelligo de illo quod habet sic qd est i. psuz v. in ipso. Vel arguitur sic expositio. v. de monstrato corpore christi vel eius qd in veritate. corpore. hoc est corpus christi quantum vel corpore christi quantitas. hoc idem est in celo z in sacramento. igitur zc. Secunda pars conclusionis probatur. quia corpus christi quod est in sacramento z quid quid est in ipso corpore christi est totum in sacramento z totū in qualibet parte sacramenti ut patet ex conclusione precedente. Et per consequens nihil tale habet parte distantem a parte in sacramento. sed constat quod me illud quod est alicubi quantum corporeum vel quantitas corporea habet ibi partem distantem a parte. ut patet ex quid nominis. igitur corpus christi nō est in sacramento quantum corporeum zc. Et sic patet conclusio zc.

Ex qua sequuntur aliqua correlaria. Primum est qd opinio que ponit qd omnis quantitas continua est substantia vel qd litas. magis consonat positioni fidei qd est opposita. Probatur. quia fm positiones fidei sic sicut corpus christi quod est in celo est in sacramento et in qualibet parte eius. ita omnis res que est ipsum vel in eo est in sacramento et in qualibet parte eius. et p. cōsequens si fm positionem oppositam in corpore christi quod est in celo esset vna quantitas continua distincta a substantia corpore christi z a qualitate eius illa quantitas continua distincta a substantia corpore christi z a qualitate eius etiam esset in sacramento per primam partem conclusionis z tamen non esset in sacramento quantitas continua per secundam partem conclusionis et probationem eius. S. probat qd hoc sit impossibile fm illam opinionem. quia fm ea sicut substantia est formaliter substantia z qualitas formaliter qualitas. sic qd nō stat qd substantia sit alicubi et nō sit ibi substantia vel qualitas sit alicubi z non sit ibi qualitas. ita similiter fm eos illa quantitas continua quam ibi ponunt distincta a substantia et qualitate. si esset esset formaliter

quantitas ita qd non stare ipsam esse et nō esse quantitatem cōtinuam nec ipsam esse alicubi et non esse ibi quantitatem cōtinuam. Ex hoc ulterius sequitur qd nulla res est formaliter seu de sua ratione intrinseca quantitas continua. quia quacumque res data stat ipsam esse z non esse quantitatem cōtinuam et esse alicubi z non esse ibi quantitatem cōtinuam. sicut patet ex dictis zc.

Tercio sequitur ex predictis qd iste consequentia non valent qd quantitas cōtinua xpi corpore christi ex vi conuersionis est sub specie panis. igitur ipsa ex vi conuersionis est quantitas continua sub specie panis. Similiter ista non valet. Substantia corpore christi et eius quantitas idem sunt realiter z substantia corpore christi in sacramento ē substantia. igitur est ibi quantitas cōtinua siue corpus. quia in omnibus istis antecedens est verum z consequens est falsum ut patet ex dictis. Et potest dari exemplū. alius homo scilicet filius dei est vbiqz et tamen non est vbiqz homo zc.

Hic est sciendum autem qd in predicta conclusionem in correlarijs sequentibus vsus sum istis terminis corpus quantum quantitas corporea siue continua et non istis terminis quantum vel quantitas simpliciter dictis. Quia quantitas est genus ad quantitatem continuam z discretam. z quantum ad quantum continuum et discretum. Et ideo loquendo de quantitate discreta z de quanto denominato ab ea bene concedere aliquas propositiones quas negavi de quantitate continua z contra. Unde ponere contra Ockam istas propositiones.

Prima est qd corpus christi est quantum in sacramento altaris et quantitas christi est quantitas in sacramento altaris. quia licet corpus christi nō sit ibi corpus seu quantitas corporea vel cōtinua. quia non habet ibi partem distinctam a parte. tamen est ibi quantum discretum seu quantitas discreta quia habet ibi plures partes discretas z distinctas que faciunt vnum. Secunda ē qd stat aliquid esse cōpositū ex partibus quantitatis z non esse quantum cōtinuum. qz corpus christi in sacramento est cōpositū ex partibus quantitatis siue quantis. et tamen corpus christi non est quantum cōtinuum. z stare qd etiam nec alibi esset qd

quarti sententiarū

tum continuum zc. Tercia propositio est q̄ aliqua est quantitas que non est substantia nec qualitas. nec est res distincta a substantia vel qualitate. Patet. quia numerus ternarius angelorum est quantitas discreta. et tamen proprie loquendo non est substantia nec est res distincta a substantia. nec est res vna nec vna substantia sed plures. id zc. Quarta est q̄ aliqua substantia vel qualitas est formaliter quantitas. sic q̄ nō stat ipsam esse z non esse quantitatem vel ipsam alicubi esse z non esse ibi quantitatem. Patet quia quelibet substantia diuisibilis z omnis qualitas est numerus z sue ptes. z per consequens est quantitas discreta zc. igitur.

Y Tercia conclusio est hec q̄ licet corpus christi habeat in celo ordinem partium in toto z ordinem partium in loco. tamē talem ordinem neutro modo habet in sacramento. Prima pars patet. quia corpus christi est in celo situaliter vt supponit zc. sed secunda pars probatur. quia ad talem ordinem requiritur distantia partium sicut magis apparebit q̄ndo recitabitur opinio qm tenet. Adā contra istam conclusionem q̄ ad hoc q̄ dicitur q̄ corpus christi in sacramento non habet ordinem partium in toto.

Et hac conclusione sequitur primo q̄ corpus christi existens in sacramento non est ibi situaliter. Patet. quia non commensuratur sacramento nec habet ibi ordinem partium in toto vel in loco. igitur zc. Et ideo inuenerunt laborant qui faciunt difficultatē vt corpus christi in sacramento stet vel sedeat aut sit erectus vel supinus. quia iste sunt differentie situs que non cōueniunt ei ibidem. zc.

Secundo sequitur q̄ licet distinctio de ordine partium in toto vel de ordine partium in loco non habeat locum in materia d̄ existentia christi sub sacramento. tamē possibilis est ordo partium in toto absq̄ ordine partium in loco. Prima pars patet ex conclusione. Sed secūda patet. quia si deus crearet vnum corpus continuū extra celum z sine loco. illud hoc nō obstante haberet ordinem partium in toto. quia ibi esset ordo situalis z distantia partium in toto. z tamen nō cēt ibi ordo partium in loco. Et idō patet q̄ per prius naturaliter est ordo partium in toto q̄ in loco. et per consequens hec distinctio non est omnino superflua. sicut q̄n

doq̄ vide tur innuere Bulli's Decam zc.

Tercio sequitur q̄ licet corpus christi in sacramento nō habeat ordinem partium in toto vel in loco. tamen cum hoc stat organica partium distinctio. z per consequens partium sectionalis ordo. patet. quia ad distinctio nem partium organicarū non requiritur distantia earundem. sed sufficit distinctio naturalium dispositionū in illis partibus. que potest esse stāte q̄ ille partes sint in eodem loco. nam licet caput z manus sint in eodem loco. tamen nec caput est in manu nec econuerso. Et q̄uis dispositiones capitū z manus sint in eodem loco. tamē naturalis dispositio capitū nō informat manum nec econtra. Et ita caput est perfectior pars ibi q̄ sit manus. et per consequens ibi ē partium perfectionalis ordo. quare nō est ibi omnino confusio zc.

Z Contra primam cōclusionē arguit primo sic. si christi corpus existens in celo inciperet esse in sacramento absq̄ hoc q̄ dēneret esse in celo. vel moueret de celo ad sacramento localiter vel nō. Si sic. Contra. nihil debet dici motum localiter de illo loco in quo adhuc est. Item nihil mouetur de loco ad locum distantem a primo sine transitu per medium. Si non. Contra. Est in loco in quo prius non fuit et fuit aū alicubi. igitur est motum localiter zc.

Secūdo si corpus christi esset in diuersis locis. in vno circūscriptiue et in alio distinctiue. pari ratione posset simul esse in diuersis locis circūscriptiue. z pari ratione posset esse per potentiam dei in multis locis z lignum et quelibet alia res. Cōsequētia tenet. quia primo scilicet circūscriptiue et distinctiue nihil potest esse simul in multis locis sine triplici miraculo. Primum q̄ alicubi est modo quantitatio z alicubi non. Secundum q̄ est in pluribus locis totaliter distinctis. Tercium q̄ alicubi est modo speciali sic q̄ quelibz pars sit cum q̄libet. Sed si secundo modo scilicet vtrobiz circūscriptiue aliquid esset in pluribus locis non esset nisi vnicum miraculū. quia cessaret primum z tertium miraculorum predictoz. vt patet. Igitur qui potest facere aliquod corpus esse in diuersis locis illo modo quo tenet fides. a multo fortiori potest facere illo alio modo. Et hoc est q̄

questio quinta

Thomam zc. Sed falsitas illius consequentis probatur ostendendo inconuenientia q̄ ex illo sequuntur. Primo sequitur q̄ contraria inessent eidem fm se totum. vt q̄ idē fm se totum esset album z nigrum. calidissimū z frigidissimū. motum sursum z deorsum. ad dextrum z sinistrum. que sunt contraria. z sic distinctio contrariorum nō erit bona q̄ contraria sunt que non possunt simul inesse eidem zc. nec videtur quomodo aliter possent diffiniri. Et tamē consequentia patet. Secundo sequitur q̄ priuatiue z contradictorie opposita verificaretur de eodem. vt q̄ idem vas esset plenum z vacuum vino. z per consequens plenus z non plenus. q̄ idem corpus esset motum z quiescens. et per consequens motum et nō motum. q̄ idem corpus esset viuum z mortuum. z per consequens viuum z non viuum. Omnia ista videntur implicare z tamē cōsequētia videtur nota. quia si idem esset in diuersis locis vnum istorum posset verificari in vno loco z aliū in alio. zc. sicut posset declarari. Tercio sequitur q̄ idē homo posset peccare mortaliter scilicet committendo adulterium in vno loco et eodem tempore mereretur vitam eternam scilicet confitendo seu aliquid aliud faciēdo in alio loco. Quarto sequitur q̄ ego existēs parisius haberem dubitare me esse Rome me ibi currere. et multa similia zc. quia deus potest hoc et non est euidentis vtum sic faciat zc. Quinto sequitur q̄ ego possum esse vbiz. quia qua ratōe possum esse in duobus locis pari ratione in tribus vel in quatuor. zc. z ita in quolibz. z per consequens hoc stante q̄ ego sum in mille locis ego apparebo mille homines. igitur habeo istud dubitare vt arguebam modo.

Sexto sequitur q̄ non est proprium di esse vbiz. quia potest creature competere vt dixi zc. Tercio principaliter arguitur sic. Si possibile esset aliquod corpus esse in loco distinctiue eo modo quo dictū est in secunda parte prime conclusionis. sequeretur q̄ de eodem posset verificari cōtradictoria successiue absq̄ noue rei acquisitione. vel antique perditione. Consequens videtur falsum. Et consequētia probatur quia si de aliquo corpore nunc existente in aliquo loco circūscriptiue deus faceret

q̄ ipm et quelibet pars eius esset in illo eodem loco in quo prius z in qualibet illius sicut dictum est esse possibile tunc de illo corpore non erat prius verum q̄ esset distinctiue in loco z postea erit vez. z tamen istud corpus nihil perdidit quod prius habuit. quia non locum. Nam est in eodem quo prius per casum. Nec quantitatem que esset res distincta ab eo per predicta in secunda cōclusionē. Nec apparet quid aliud. Similiter nihil acquisiuit qd̄ prius nō habuit. qz nō locū p̄ casum. nec appet qd̄ aliud. igitur zc.

AA Ad primā rōem respōdeo q̄ aliquid moueri localiter potest esse vel ymaginari tripliciter. Primo modo proprie quia transit de loco ad locum dimittendo locum in quo presuit et acquirendo nouū et transeundo per locum medium. si sit locus medius inter primum z secundū. Et sic corpus christi nō mouetur localiter q̄n incipit esse sub sacramento vt notum est.

Secūdo modo minus proprie aliquid potest dici moueri localiter. quia dimittit locum in quo presuit z habet nouum locū nec tamen transit per medium locū q̄uis sit locus medius inter primum z secundū. Et sic corpus christi non mouetur localiter quando incipit esse in sacramento quia non dimittit primum locum si tamē dimitteret illum q̄uis nō transiret per medium diceretur moueri localiter isto modo.

Tercio modo z ad hoc minus proprie aliquid potest dici moueri localiter. quia presuit in loco z acquirit vel habet nouū locum. q̄uis nō dimittat primum nec trāseat per medium. Et sic corpus christi mouetur localiter quādo incipit esse in sacramento. quia isto modo moueri localiter nihil aliud importat nisi esse hic z immediate fuisse alibi z non fuisse hic. Nec est cōcedendum q̄ corpus christi mouet de celo ad sacramento. quia moueri de aliquo loco ē dimittere illum locum. ideo corpus christi mouet mutatione que est ab esse in celo ad esse in sacramento. quia simul est in celo et in sacramento. quare zc. Ad secundā rationem teneo cum scoto Decā et adā contra thomam et pcedo sequentiā ibi factam. z consequens principale. Et ad hoc sufficit mihi ratio ibidem facta.

Sed pro responsione ad ea que vltimē

quarti sententiarū

inferuntur ponam aliquas propositiones.

B B Unde pro solutione primi inconuenientis quod concluditur Dico primo. q̄ possibile est contraria inesse eidem subiecto s̄m se totum in diuersis locis sicut bene probatum est. imo de facto sic insunt. q̄ corpus christi in vna hostia mouetur sursum. in alia deorsum etc. Dico secundo q̄ contra hoc non est illa diffinitio siue conditio contrariorū. quia contraria non possunt simul inesse eidem. quia ly siml̄ potest intelligi loco et tempore. modo sic non est hic. Dico tercio q̄ possibile est per diuinā potentiam contraria simul loco et tempore inesse eidem subiecto s̄m se totum. Ut q̄ idem s̄m se totum sit calidissimum et frigidissimum. quia non implicat contradictionem q̄ deus in eodem subiecto simul tempore ponat summam caliditatem et summam frigiditatem. Ideo dico quarto q̄ in dicta diffinitione seu conditione contrariorum debet subintelligi iste terminus naturalis. aliter non valet ita q̄ dicatur. Contraria sunt que non possunt naturaliter simul inesse eidem vel esse in eodem. quia nulla res est alteri contraria formaliter et necessario sed solum naturaliter et decursu nature a deo libere ordinato. ideo naturaliter contraria possunt non esse contraria id est esse simul in eodem et carere naturali conditione quando placet deo. Et sic patet solutio primi inconuenientis.

Alterius pro solutione secundi inconuenientis quod inferitur dico q̄ impossibile est priuatiue aut contradictorie opposita verificari de eodem vt q̄ idem vas sit plenum vino et vacuum vino. aut plenum et non plenum vino. q̄ idem sit motum et quiescens aut mortuum et viuum etc. Dico tamen ultra q̄ possibile est idem vas simul tempore esse in vno loco plenum vino et in alio vacuum vino. in vno loco motum et in alio quiescens imo sic est de facto de anima hominis q̄ in manu mouetur et quiescit in pede. possibile est etiam idem corpus esse in vno loco viuum et in alio mortuum. quia possibile est ipsum habere in vno loco animā et ipsum esse in alio loco et ibi carere animā. Exemplum possibilitatis. Verbum diuinum est alicubi vbi non est natura assumpta ideo ipsum alicubi est homo et est ali-

cubi non hō. etc. Ideo dico ulterius q̄ licet isti termini motum et quiescens sint termini priuatiue oppositi propter quod impossibile est ipsos verificari simul tempore de eodem siue in eodem loco siue in diuersis. ideo non concedo q̄ in vno loco verificetur q̄ anima mouetur et in alio q̄ quiescit. quia ad quiescere sequitur non moueri. modo moueri et non moueri sunt contradictoria que non verificantur de eodem nec in eodem loco nec in diuersis. tamen hoc non obstante isti termini motum in manu et quiescens in pede. vel viuens in vno loco et in alio loco mortuum non sunt termini priuatiue oppositi. Ideo bene verificantur de eodem. Unde non sequitur. anima quiescit in pede. igitur quiescit. quia sequitur quiescit ergo non mouetur. Et ultra. ergo nullibi mouetur. Modo stat q̄ quiescit in pede et alibi mouetur. Refert etiam dicere alicubi quiescit alicubi mortuum est et quiescit alicubi. mortuum est alicubi propter negationem inclusam in talibus terminis priuatiuis que distribuit terminum sequentem etc.

L L Alterius pro solutione tertij inconuenientis illati dico q̄ actus peccati mortalis scilicet actus adulterij et actus meriti vite eterne. scilicet actus confessionis vel dilectionis dei super omnia possunt esse simul tempore in eodem non solum in diuersis locis sed etiam in eodem loco quia actus isti vt actus sunt non habent repugnantiam. sed sunt a deo. Ideo deus posset illos ponere in eodem loco. etc. Dico tamen ultra q̄ hoc non obstante impossibile est eundem peccare mortaliter et mereri vitam eternam simul eodem tempore siue in eodem siue in diuersis locis. q̄ isti termini peccare mortaliter et mereri vitam eternam non solum dicunt tales actus sed ultra connotant diuinā deacceptationem et acceptationem Ideo sequitur. Sortes meretur vitam eternam in hoc loco ergo acceptatur a deo ergo non deacceptatur a deo. ergo nullibi peccat. Et sic qui alicubi meretur vitam eternam nullibi peccat mortaliter et contra. Unde ad formā rationis si ponat casus q̄ idem hō peccet mortaliter faciēdo adulterium in vno loco et in alio confiteatur etc. patet quid dicendum. quia si alicubi peccet mortaliter. quicquid

questio quinta

alibi faciat non erit meritum vite eterne. Si autem ponat casus sub hac forma verborum q̄ idem homo committat adulterium in vno loco et in alio confiteatur vel det elemosynam etc. ita q̄ in casu non ponatur isti termini peccare vel mereri. tunc vel loqui mur de lege ordinata et sic quia de lege ordinata omne adulterium est peccatum mortale dico sicut prius etc. vel loquimur de potentia absoluta et sic dico q̄ in illo casu iste potest peccare et non mereri. et potest mereri et non peccare. sed non vtrumq̄. quia deus potest illud adulterium deacceptare et omnia alia opera alibi facta non acceptare. et potest illud adulterium non deacceptare et absolute vt non sit peccatum et alia alibi facta acceptare ad vitam eternam. sed non posset vtrumq̄ simul tempore scilicet adulterium deacceptare et alia opera acceptare etc.

D D Alterius pro solutione quarti inconuenientis illati dico. q̄ ego existēs pariter simul tempore possum esse rome. non tamen habeo dubitare me esse rome. quia licet deus possit hoc facere et non sit mihi euidentis euidentia summa siue euidentia simpliciter absoluta vtrum sic faciat tamen de beo credere q̄ non facit. nam hoc non posset facere sine miraculo et ego de beo credere q̄ non facit miraculum nisi appareat probabiliter de opposito etc. Pro solutione quinti inconuenientis dico q̄ de potentia dei ego possum esse vbiq̄ et apparere mille homines et vincere in bello mille homines vel omnes. et multa similia sequuntur sed non habeo de istis dubitare sic esse propter illa que iam dixi. Pro solutione sexti inconuenientis dico q̄ esse vbiq̄ licet de facto conueniat soli deo tamen non est proprium dei. quia potest et non conuenire Patet ante creationem mundi. etc. Et potest alteri conuenire. patet in proposito. sed posse esse vbiq̄ et non posse non esse vbiq̄ siue necessario esse vbiq̄ est locus est proprium dei. Et sic soluta est secunda ratio principalis

L L Ad terciam rationem dico q̄ quicquid sit de consequente de quo vs̄ de Adam quia quest. quarti libri articulo tertio in solutione ad sextum articulum quia de hoc alibi tamen sequentia non valet. quia illud consequens non sequitur ex antecedente.

Pro quo notandum est sicut dicitur q̄ non deo de extenso sit non extensum sicut in pro-

posito vbi de existēte circumscriptiue in loco sit existens diffinitiue in loco vel etiam contra quando de non extenso sit extensum. hoc potest contingere tripliciter. Quia si de non extenso sit extensum vel occupat maiorem locum q̄ prius non extensum vel minorem vel equalem. Si primo modo tunc sunt ibi due mutationes. vna acquisitiua. q̄ illud acquirit nouum locum. et alia deperditia. quia quando illud fuit non extensum fuit totum in toto loco et pars cum qualibet parte loci. sed quando extenditur tunc est totum cum toto et pars cum parte. tunc est totum cum toto et pars cum parte. ideo omnes partes perdunt aliqua loca que prius habuerunt. quia prius fuit pes cum capite et modo distans Si secundo modo tunc est sola mutatio deperditia. quia totum minus occupat de loco q̄ prius. ideo perdit partem illius loci maioris et partes etiam perdunt multa loca prius habita sicut in priori modo. Si vero tercio modo. tunc est tamen mutatio deperditia non acquisitiua. quia tunc partes que fuerunt omnes in toto et quilibet cum toto et quilibet cum qualibet. iam dimittunt loca prius habita. sed non omnia. quia quilibet pars retinet vnum locum que prius habuit sicut in primo modo. tamen nullum acquirit quem prius non habuit. sicut in illo primo modo acquirit quilibet vel multe. Si autem econuerso de extenso sit non extensum sicut in casu rationis. hoc similiter potest esse tripliciter. Quia vel sic q̄ totum remanebit in eodem loco et equali. vel in maiori. vel in minori. Si primo modo sicut est in casu tunc erit ibi mutatio acquisitiua non deperditia. quia quis totum nihil acquirat vel deperdat tamen que liber pars acquirit multa loca que prius non habuit. Ideo patet q̄ non est ibi transitus de contradictorio in contradictorium sine acquisitione noue rei id est noui loci. Et si non in toto tamen in qualibet parte. Si vero fiat in loco maiori simile est. si in minori tunc est mutatio tam acquisitiua q̄ deperditia. sicut patet intuenti. Et sic patet de prima conclusionē.

F F Contra secundam conclusionem et primam correlarium eius arguitur primo sic. Non aliqua sunt idem realiter vbiq̄ aliquod est vnus illorum ibidem est reliquum illorum. sed substantia corporis christi et alia

quarti sententiarū

quantitas continua corporis christi sunt idē realiter p̄ p̄mū correlarium z corpus xp̄i ē in sacramento substantia corporis christi. ergo est in sacramento etiam quantitas cōtinua corporis christi contra secundā p̄tes conclusionis. maior videt̄ nota de se zc.

Secundo arguit̄ contra primum correlariū sic. Nullum accidēs est substantia. omnis quantitas est accidēs. ergo nulla quantitas est substantia. Maior videt̄ nota. quia accidēs z substantia sunt opposita. Minor patet. quia quātitas est vnū de p̄dicamentis accidentis. Cōfirmat̄. vnūz p̄dicamentū non verificatur d̄ alio. igitur nulla qualitas. zc. Tercio sic. Si oīs substantia vel qualitas extensa esset quantitas continua sequitur q̄ plura corpora naturaliter possent esse simul. sequens negatur cōmuniter ab omnibus. Sed consequentia patz. quia in lacte est albedo et dulcedo z materia eis subiecta. z quelibet est res extensa longa lata z pfunda. si ergo quelibet sit sua quantitas tria corpora sunt siml̄ naturaliter. quia corpus est quantitas longa lata et profunda. zc. Pro solutione istoz z ad maiorē declarationē totius materie p̄mittam aliquas propositiones. Prima sit hec. q̄ omnis res pp̄ie vna siue substantialis siue accidentalis habens partem distantem a parte siue partem extra partem ē quantitas cōtinua. quia omnis talis res ē continuē extensa. igitur quanta continua.

Secūda propositio q̄ si aliquid est quantum continuū quod nō est subiectiue in quātitate nec est subiectum quantitat̄. ipsum est quātitas continua. Patet. quia nihil p̄t esse quantum continuū sine quātitate continua. ergo si aliquid est quantum continuū vel est subiectiue in quātitate vel est subiectum quātitatis. vel ipsummet est quantitas. quia pluribus modis nō potest ymaginari aliquid esse quantum. Tercia propositio est q̄ omnis res pp̄ie vna siue substantialis siue accidentalis habens partes potest habere p̄tem distantem a parte. z persequēs esse quāta absq̄ hoc q̄ ipsa sit subiectiue in quantitate vel q̄ ipsa sit subiectū quantitat̄. Probatur. quia deus sua infinita potentia potest om̄ez rem absolutam facere vel conseruare sine re absoluta ab ea fm̄ se totam realiter distincta. potest em̄ facere de creaturis quicquid vult. z per con-

sequens potest omnē substantiā vel qualitatem habentē partem extra partem facere vel conseruare sine omni accidente absoluto sibi formaliter inherente. z sine omni subiecto cui formaliter inheret. quia substantiam esse sine accidente z accidēs sine subiecto nullam contradictionē includit. Et isto facto certū est q̄ hec res extēsa potest sic cōseruari vt dictū est absq̄ hoc q̄ ipsa vel aliqua eius pars moueatur localiter. ideo p̄t habere partem distantem a parte z per consequēs esse quāta per p̄mam propositionē. absq̄ hoc q̄ ipsa sit subiectiue in quātitate vel subiectum quātitatis. **BB**

Quarta propositio q̄ omnis talis res quanta de qua est sermo potest esse quātitas cōtinua. Patet ex predictis propositionibz clare. Quinta propositio q̄ omnis res habēs partem distantē a parte est quāta per suas partes essentielles vel integrales sine quātitate que sit distincta realiter a substantia et qualitate. Et ita omnis quātitas cōtinua est substantia vel qualitas habens partem ab alia parte distātem z e contra. Patz ex p̄cedētibz. quia frustra ponitur fieri p̄tra quod potest fieri p̄panciora. zc. Sexta propositio sequens ex p̄dictis est definitio quātitatis continue. scilicet q̄ quātitas cōtinua est extensio siue extrapositio vel distātia p̄tium facientū vnū totūz. Septima est q̄ ad illam extrapositionē siue extēsiōnem p̄tium nō requirunt nisi partes ille que distant z cause earum essentielles intrinsece si habeant. z cause extrinsece puta faciens z finis. nec requiritur aliqua quātitas supaddita. patet ex predictis. Item quia si requireret quātitas supaddita p̄pter extēsiōnem substantie vel qualitatis aut partū earum. cum quantitas illa cōtinua fm̄ aduersarios posita possit fm̄ eos miraculose non extēdi. pari ratione sequeretur q̄ ad eius extēsiōnem requireret alia quātitas que addita amplius posset extendere vnāz rem vel facere distāte partes eius z tamē ita deus non posset hoc facere. nisi coniungeret vnāz aliam rem illi rei. ergo non requirit̄ zc. Octaua propositio est q̄ licet isti termini substantia et quantitas. z isti qualitas et quantitas supponant pro eodem. tamen substantia qualitas et quātitas sunt diuersa predicamēta. q̄ ad distinctionē p̄dicamētoz sufficit distinctio p̄ceptū v̄l intēsiōnū.

questio quinta

Uñ dicit Jo. Dam. q̄ possibile est eandem rem fm̄ aliam z aliam intentionē ad aliud z aliud p̄dicamentūz reduci. Et ista oia que dicta sunt diffuse declarat Okam in multis locis. z specialiter in tractatu quē composuit de sacramento altaris a. xij. ca. zc. **HH** Tunc ad p̄mam rationē dico primo q̄ illa maior sumpta intelligēdo eam in creaturis est falsa de virtute sermonis propter falsāz implicationē. Implicat em̄ q̄ aliqua sint aliqua. z tamē q̄ sint idēz realiter inter se. quod est impossibile in creaturis. quia nunq̄ aliqua creata sunt aliq̄ z vnū realiter. Dico secundo q̄ in p̄sonis diuinis illa propositio est vera. q̄ ibi plures persone sunt plures. et tamen sunt vna res simplex. Dico tercio q̄ nō valet consequentia. imo est fallacia figure dictionis arguendo ex illa positione in terminis cōnotatis a p̄te p̄dicati. Verbi gratia in diuinis Non em̄ sequit̄ Quādo cūq̄ aliqua zc sed pater in diuinis z deus filius virginis sunt idem realiter z essentia diuina est vbi q̄ deus pater. ergo ipsa est vbiq̄ deus filius virginis. hoc em̄ p̄sequens falsūz est. quia non est filius virginis nisi vbi est homo z nō est vbiq̄ homo. igit̄ zc. Ad secundā rationem dico q̄ stat q̄ aliqua quātitas nō est aliqua res distincta a substantia z q̄ quātitas est accidēs. Unde ad declarationem huius fm̄ Okam tractatu p̄allegato. c. iij. ex verbis An̄. monol. caplo. xxv. trahit̄ distinctio q̄ hoc nomen accidēs tripliciter potest sumi. Cum em̄ dicit q̄ sunt aliq̄ accidentia que mutationē aliquā a ccedendo vel recedendo faciūt que nō nisi cū aliqua participantis variatione adesse vel abesse posse intelligunt̄. vt colores. innuit p̄ hoc q̄ aliqua sunt accidentia que sunt res distincte a suis subiectis. Per hoc autē quod dicit̄ alia sunt que nullaz omnino vel accedendo vel recedendo mutationē circa idēz de quo dicunt̄ efficere noscunt̄ vt quedam re larōes ostendit q̄ aliquod est accidēs q̄ nō est res distincta a subiecto z ei addita. zc. Et ideo ex sententia illorū verborū que breuiter p̄trāseco sequitur primo hec distinctio. q̄ hoc nomen accidēs tripliciter p̄t capi. Primo modo stricte pro aliq̄ re inherente subiecto que non est substantia.

Secundo modo magis large pro aliq̄ p̄dicabili de aliquo contingenter q̄ p̄t

successiue affirmari z negari d̄ illo propter realem mutationem illius. Tercio modo q̄ p̄t successiue affirmari z negari de aliquo p̄pter mutationē alterius zc. Secūdo sequit̄ q̄ licet aliqua quantitas sit accidēs p̄mo modo scz quantitas que est quātitas tamen aliqua quantitas non est accidēs illo modo scilicet quantitas que est substantia. imo capiēdo illo modo accidēs quātitas nulla est accidēs illius cuius est quātitas. patet facilliter. Tercio sequitur q̄ omnis quantitas est accidēs secūdo modo. Et capio hic accidēs nō solum pro termino accidentali sed etiam pro supposito illi termino. Quarto sequit̄ q̄ eadem res est substantia et accidēs capiēdo accidēs secundō modo. z vt dixi modo. Uñ dicit Dam. in logica sua. ca. xxxij. q̄ numerus est accidēs z nō ponit q̄ numerus est ipse res numerate. Sic etiam solet dici quālibet est accidēs zc. Quinto sequitur q̄ nō omne accidēs realiter recipitur in subiecto dicente Anselmo vbi prius q̄ nullius accidentis susceptibilis est scz summa natura. Quamuis em̄ aliquod accidēs p̄petat deo scilicet capiēdo accidēs tercio modo. tamē nullum accidēs in se recipit deus. Ista possunt magis declarari sed transeo. quia satis apparet ex his solutio rationis. Ad terciam rationē concedo p̄sequens de virtute sermonis. **II** Pro cuius intellectu pono aliquas propositiones. Prima est q̄ corpus capitur dupliciter. Vno modo pro composito ex partibus distantibus situatiter quod potest naturaliter per se existere absq̄ hoc q̄ sit pars alterius vel innitens alteri sicut lignum. Alio modo pro illo q̄ per partes intrinsecas sibi est longū latū z pfundū siue naturaliter possit per se existere siue non sicut albedo lactis zc.

Secūda p̄ q̄ capiēdo corp̄ p̄mo modo duo vel plura corpora nō p̄nt naturaliter esse in eodēz loco. Et sic capiēdo corp̄ loquūtur cōiter autoritates p̄hor zc. Tercia p̄. q̄ capiēdo corp̄ scdo modo plā corpa p̄nt naturaliter esse in eodēz loco. Uñ dimēsiōes que nate sunt informare terciam vel quarum vna est nata informare aliam naturaliter possunt esse simul. Sed dimēsiōes que possunt naturaliter per se existere ille sole repugnant. sic q̄ naturaliter se expellant de loco si sibip̄tis relinquatur. Quis

quarti sententiarū

per diuinam potentiam quecunq; dimēsi-
ones possint esse simul. Si autem queras
cur tam variē q; dimensiones siue corpa p̄
mo modo repugnēt non secūdo modo. di-
co q; tota causa est natura rei que talis ē de
qua constat partim p̄ rationem p̄m p̄ ex-
perientiam. Nam p̄ rōnem apparet q; sub-
stantia z qualitas sunt simul. et similiter p̄
experientiam p̄stat q; vno corpore per se existen-
te naturaliter ingrediente aliquem locum
aliō consimile corpus cedit sibi. Si vō di-
cas q; per cōsimilem experientiam patz q; ac-
cidentib; in sacramento altaris cedit cor-
pus per se existens. zc. Dico q; hoc est. qz il-
la accidentia non sunt nata informare sub-
iectum in quo non fuerunt. p̄ducta. vel q̄a
illud corpus non est natū informari ab eis
naturaliter. vel q; hoc est voluntate dei vo-
lentis q; aliquid p̄tra cōmunē cursum na-
ture appareat sensui vt manus sit meritū si-
dei. Unde multi catholici ponunt in sacra-
mento multa fieri a solo deo ne euacuetur si-
dei meritum. sicut potest videri in Scoto
li. q̄rto. dist. xij. q. vi. z. q. iij. Et ideo de oī-
bus potest eque faciliter dici q; deus ordi-
nauit omnia apparētia sensui fieri circa ho-
stiam non p̄secratam sicut circa p̄secratam.
z aliqua facit p̄ seipsum immediate. Et
quo sequit̄ sextā p̄positio q; nec substan-
tia panis cuius fuerit accidentia hostie si
recrearet̄ in situ distincto ab eis. nec aliqua
alia substantia corporea possz naturaliter
siue p̄ causas naturales fieri in eodem situ
vel loco cum illis accidentib;. A deo autē
solo posset t̄z illa q; alia sicut sibi placeret
Et sic patet ad rōnem. Nec de secūda.

R R Contra terciā p̄clusionem
sunt rationes quas facit adaz in q̄rto. q̄sti-
one q̄rta z quinta tenens contra. Dc̄ka op-
positum secunde p̄tis hui; p̄clusionis scili-
cet q; corpus christi in sacramento habet or-
dinem p̄rium in toto zc. Unde eius imagi-
natio que est fact̄ subtil̄ potest ad certa pun-
cta plane z breuiter reduci. Primo enīz
dicit q; duplex est positio. Una p̄rium in to-
to ita q; vna pars p̄tinuat̄ parti vni z nō al-
teri vt caput collo z nō pedi z collum in to-
to fm̄ p̄positionez totius ponitur inter ca-
put z humeros z non inter genua z pedes
z hoc fm̄ essentialē cōpositionez non fm̄
dispositionē situalem. z sic de alijs partib;. Alia est positio partium in loco ita q; vna

p̄rium facientū vni situef̄ alicubi z nō ali-
bi zc. Secundo dicit q; licet corp; christi
in sacramento nō habeat secundā positi-
onem p̄dictā siue ordinē p̄rium in loco. nō
habet primā positionē siue ordinem p̄rium
in toto. Et ratio sua est hec. quia ibi canit
christi p̄tinuat̄ collo z non pedibus nec di-
gito. Ymaginat̄ em̄ q; sicut i celo caput xpi
ex vna parte nulli p̄tinuat̄ nec aliud sibi ex
alia aut sibi p̄tinuat̄ collum z nō pectus z
humeri. z sic procedēdo vsq; ad pedes. ita
iste ordo seruat̄ in corpore christi in sacra-
mento. licet non sit ibi ordo situalis sicut i
celo. Primū autē ordinē nō posuisset philo-
sophus posse esse siue situatē. Ideo dicit̄
q; habere partes in quas habens eas ē
diuisibile q; vna cōponat̄ cum vna z nō cū
alia z secūda cū terciā z terciā cum quāta
z nō cum p̄ma. habere inq̄t̄ talem positioez
est esse quantū p̄tinuum. Et quo infert̄
quarto q; caritas in anima nō est quantū
p̄tinuum. licet componat̄ ex partib; in quas
diuisibilis est. qz de illis p̄tib; verū est q;
quelibet est cū qualibet z cōponit̄ cū quali-
bet. sed de p̄tib; substantie corpis christi
licet verum sit dicere q; quelibet sit cū qua-
libet in sacramento. nō tamē quelibet com-
ponit̄ nec p̄tinuat̄ ibi cū qualibet imme-
diatē sicut iam dixit. ideo p̄cedit q; corpus
christi in sacramento est quantū p̄tinuum.

Quinto p̄cedit idem de qualibet quali-
tate corpis christi. sicut de albedine z alijs
qualitatibus corporalibus. Dicit em̄ in sa-
cramento nō quelibet pars albedinis cor-
poris christi vnitur cuilibz non plus q; q;
libet pars substantie. igitur dicit q; illa al-
bedo est ibi quantū p̄tinuum. quia q̄suis q;
libet pars sit cum qualibet. tamen albedo
capitis nō continuatur nec vnitur imme-
diatē albedini pedis zc. Sexto dicit iste
q; nec substantia corporis christi nec albe-
do ei; seu alia qualitas corpea est in sacra-
mento quantū extensum. Unde ponit q; li-
cet extensio nō sit res supaddita quāto cō-
tinuo siue quātitati cōtinue t̄m iste termin⁹
extensum siue extensio cōnotat̄ vltra istū ter-
minū p̄tinuum siue quātitas p̄tinua h̄e p̄tes
in diuersis sitib; siue p̄tes situatē distare
q̄d nō cōuenit substantie vel albedini xpi in
sacramento zc. Et istis breuiter sic reca-
pitulatis p̄stat̄ tota ymaginatio huius do-
ctoris in hac materia que est subtilis.

Questio quinta

21 Sed p̄tra istā imaginationē z tenē-
do cōclusionē p̄r̄ positā ponā alijs positi-
ones. Prima est q; in sacramento caput xpi
nō magis vnū cōponit̄ aut continuat̄ collo
z pedib; vel digito z hoc destruit totū fun-
damentū illius positionis. Jo. p̄bat̄ p̄mo qz
nisi sicut ē ibi aliqd̄ inter caput z pedem
z nō inter caput z collū. sed hoc nō est imagi-
nabile qz tam simul sunt caput z pedes q; si-
mul sunt caput z collū. Ubi em̄ aliq; sunt si-
mul videt̄ implicare ibidē aliqd̄ ēē inter illa
cuius t̄m oppositū dicit illa positio in p̄mo di-
cto exponēdo qd̄ est habere positōz in toto
zc. Sc̄do sic quecūq; p̄ponunt vni to-
tum vniunt̄ in vno toto s; partes substantie
corpis xpi cōponunt vni totū z similiter p̄tes
albedinis p̄ponunt vni totū ergo vniunt̄ et
p̄ponunt. i. simul in vni ponunt. Uel ergo
in sacramento quelibet cū qlibet vnū aut cō-
ponit̄ immediate v̄l mediatē. Si immediate ha-
betur p̄positū q; vna non plus vnū alteri ibi
q; alia. si mediatē. p̄tra quelibet est simul cū
qlibet z eqliter siml̄ s; vbi aliq; sunt simul eq;
liter ibi eqliter sunt immediata ergo qlibet cū
qlibz v̄l cuilibz ē ibi immediata. Si q; aliq; ibi
dem vnū alteri mediatē sicut dicit positio se-
quit̄ q; aliq; simul t̄p̄z loco erūt mediatā qd̄
iplicat. Sc̄da p̄positio sequit̄ ex p̄dicta q;
sicut qlibet ps charitat; in aia vnū cū qlibet
ita qlibet ps substantie corpis xpi v̄l albedis
ei; in sacramento vnū cū qlibet. Nō dico tamē
q; eqliter vnū zc. Uñ p̄t̄ cōcedi q; aliq; due
p̄tes albedis corpis xpi nō t̄m v̄l eaq; vniunt̄
quātū qlibet ps charitat; vnū cū qlibet. qz
qlibet ps vnū cū qlibet rā sc̄dm̄ coexistētiāz
eidē loco q; fm̄ inherētiā eidē subiecto adeq;
to. Nō sic autē qlibet ps albedis zc. qz licz al-
bedo man⁹ z albedo pedis vnū sc̄dz coetū-
tiā eidē loco nō t̄m fm̄ inherētiā eidē subie-
cto adeq;to. Nā albedo man⁹ cū sit cū pede n̄
tamē inheret ei. z iō licet grad⁹ albedinis ma-
nus z grad⁹ albedinis pedis sint in pede faci-
entes ibi vnū nō t̄m reddūt̄ pedē magis intē
se albū q; facit vna ps illoz scz grad⁹ albedi-
nis pedis. qz aliq; nō insunt ei zc. Tercia p̄-
positio sequit̄ q; nec substantia corpis xpi nec
albedo ei; aut corpea qlitas ē quantū p̄tinuum
in eukaristia plus q; charitas in aia. Uñ p̄-
p̄rie loquēdo quicqd̄ est quantū p̄tinuum est extē-
sum. Nō em̄ possuz imaginari p̄tinuitatē si-
ne extensioē. Et sic deficit sextā dictū. loquē-
do t̄m iproprie posset p̄cedi q; albedo corpis

xpi est quantū p̄tinuum in sacramento potētiatē
qz habet p̄tes q; nate sunt facere quantū p̄tinu-
um licet nō faciant actualit̄ ibi. Quod nō p̄-
sic p̄cedi de charitate in aia qz nō est possibili-
le p̄tes charitat; p̄tinuari siue extēdi dū cō-
stituit vnū zc. Quarta positio sequit̄ q;
quicqd̄ h; ordinē siue positionē p̄riū in toto
habet ordinē siue positionē p̄riū in loco si to-
tū sit in loco iō nec corp; xpi nec aliqd̄ ei; h; z
in sacramento ordinē p̄riū in toto. Et p̄ istā pa-
tet r̄sio ad p̄dictā opinionē. Nec de ter-
tia p̄clusionē z de sc̄do articulo p̄ncipali.

22 Quantū ad terciū articulū p̄nci-
palē hui; p̄clusionis in q; videndū est vtrum
oīs actio z passio z omne accidēs quod inest
corpis xpi extēti in celo possit eidē inē sub cu-
karistie sacramento tria faciā p̄ ordinē. P̄ri-
mo p̄mittā tres distinctōes. Sc̄do ponā
tres p̄clusiones. Tercio solua tres dubita-
tiones. Prima distinctio est ista. q; duplex
ē actio vel passio q̄dam cui; p̄ncipiū imedia-
tū est substantia quāta vel nata ēē quāta. Alia
cui; p̄ncipiū imediatū est substantia seu natu-
ra pure spūalis. Sc̄da distinctio est q; q;
dam ē actio q; terminat̄ ad formā absolutam
formalit̄ inherētē alicui passio Alia q; termi-
nat̄ ad vbi fm̄ alijs vel ad locū fm̄ alios de
q; nō curo. Tercia distinctio q; q̄stio p̄t̄ in-
telligi vel de posse simpliciter absoluto vel de
posse naturali siue naturalit̄ ordinato. p̄mo
mō nō intelligit̄ qz sic ēē clara. s; sc̄do mō in-
telligit̄. Uñ fm̄ istā acceptionē capia sp̄ infē-
rius h; verbū p̄t̄ in p̄clusionib; z alijs zc.

Et istis p̄t; q; ista q̄stio h; tres difficulta-
tes. Prima ē vtrū xps in sacramento possit
habere oīm actionē z passionē terminatā ad
formā absolutā inherētē passio cui; p̄ncipiū
est natura corpalis. Sc̄da vtrū possit sic
h̄e omnē actionē z passionē terminatā ad
vbi cui; p̄ncipiū est natura corpalis. Ter-
tia vtrū possit sic habere omnē actionē z pas-
sionē cui; p̄ncipiū est natura pure spūalis zc
Uñ de istis trib; ponā tres p̄clusiones p̄m̄ie
tēdo cuilibet aliquas opinioes zc. De pri-
ma difficultate ē duplex opinio. Una q; xps
in hostia nō p̄t̄ videre vel videri calefacere
vel calefieri z sic de alijs zc. Cui; opiniois
rō p̄ncipalis ē qz oīs actio z passio corpalis
naturalit̄ h; fieri p̄ tractū. tractū em̄ est quā-
torū. iō corp; xpi in hostia nihil agit zc. Alia
opinio ē Scoti tenētis idē qd̄ p̄ma s; nō p̄t̄
rōnem de tractu s; qz organū sensus corpis

Quarti sententiarum

ip̄i in sacramento nō est illo mō quo requiritur ēē ad h̄ q̄ inuēit ab obiecto. Nā ad h̄ requiritur q̄ habeat moaū q̄ntitatiuū z sit localit̄ z circū scriptiue in loco. Et iō non est p̄sens p̄ntia q̄ requirit h̄. de h̄ quere i scoto. S; p̄ma opinio nec e^o ratio valet qz nō ē incōueniēs idē agere in seip̄s; tam actiōe sp̄iali q̄ corpali. Actiōe sp̄iali sicut volūtas in seip̄s; agit volūtiōe. Actiōe corpali sicut sensus agit in seip̄s; sensatiōe. Itē ania p̄t agere in corp̄ suū. z in h̄is nō est p̄tactus qz p̄tact^o est distictiō z quātorz zc. igit̄ zc. Secūda opinio etiā nō valet qz petit p̄ncipiū supponendo qz debet p̄bare scz qz ad actionē z passiōe requiritur qz actiū z passiū corpale sit i loco circū scriptiue. Itē scōm istū doctore idē potest agere in se nō obstatē qz nō sit a se localit̄ distictiū s; quā rōne nō oportet qz agens z patiēns sint a se localit̄ disticta eadez rōne nec oportet qz agens sit i loco localiter seu circū scriptiue ad h̄ qz agat. Itē oīs effect^o sufficēter depēdet ex suis causis eēntialibz z dispositionibz z approximatōibz caz. s; quāritas siue sit res disticta a substantiā z a q̄litate siue nō. nō est cā effectiua respectu visionis albedinis. igit̄ destructa quāritate z mō quāritatiuo adhuc p̄t videri albedo. quare zc. igitur patet qz ille opiniones nō valent. **AA** Ideo sit h̄ p̄ma conclusio qz suppositis h̄is q̄ sunt fidei nō p̄t p̄bari p̄ rōem naturalem qn oēm actionē z passiōe terminatā ad formā absolutā inherētē passo z cui^o p̄ncipiūm est natura corpalis quā p̄t habere ip̄s ext̄s in loco circū scriptiue p̄t etiā habere i loco ext̄s distictiue z nō quāritatiue. Probat̄ p̄mo qz nō min^o p̄t aliquod p̄ncipiū actiū habere actōez qn se toto ē p̄sens alii cui passo puta calefactibili q̄ si p̄ vnā p̄tem eēt p̄ns vni p̄ti illi^o z p̄ aliā p̄tez eēt p̄sens alii p̄ti. s; corp^o ip̄i in hostia ē p̄sens hostie se toto toti z cui^olibet parti. igit̄ calor corpis ip̄i p̄t agere in hostiā z calefacere eaz zc. **SS** Sed p̄ idē p̄t p̄bari qz corp^o ip̄i in hostia et̄s p̄t videri oculo corpali qz est sufficēnt actiū nō tantū in mediū s; etiā in oculū qz se toto est p̄sens cui^olibet p̄ti oculi z mediū zc. Tertio si dicas qz corp^o ip̄i non p̄t p̄tialiter causare visionē in oculo corpali nō gloriozo ita qz ille oculus videat corpus ip̄i. contra hic ē p̄ncipiū actiū ex p̄te obiecti z p̄ncipiū passiū ex p̄te oculi z motus ep̄stēdi nō quāritatiū nō ipedit sicut p̄

us p̄batū est. Etiam quia s̄m Augustinum nono de trini. anima habet magnā imuratiōnē respectu corporis zc. que tamē nō habz modū quāritatiū z om̄ia alia requisita ad actionē hic ponunt igit̄ zc. Consequētia tenet quia ista cōmunis regula qz agere approximatō passo disposito sequit̄ actiō nō est neganda. Nisi obuiet sibi auctoritas scripture sicut nō est hic vt patet. vel ratio q̄ etiā nō apparet hic imo magis ad oppositū. vt iaz tactū est. vel experientia que etiā nō obuiat hic. quia experientia que hic apparet nō valet qz hic impeditur actiō nō naturalit̄ sed quia de^o suspēdit actōz istaz nō coagēdo illis q̄litatibz corporis ip̄i vt agant z si coageret naturaliter agerent zc. Patet ergo qz corp^o ip̄i potest sit hostia calefacere hostiā z pari ratione calefieri ab ea. Patz etiā qz potest ibi videri a oculo corpali existente extra hostiā z pari ratione videri illū. Et p̄sequēs pari ratione potest dici idē de qualibet alia actione vel passiōe corpali zc. igit̄ patet conclusio. **DD**

De secūda difficultate dicit p̄ma opinio qz corpus ip̄i potest in hostia moueri localiter per accidens quia ad motū hostie sicut in loco p̄ accidens. Alia vera opinio nō solū loq̄tur de motu locali p̄ accidens z ponit qz mouetur ibi localiter z si nō motu strictē z p̄rie dicto tamē motu extēsiue siue large dicto. Et qz isto motu mouet̄ immediate a deo. Primū p̄bat quia vbiūqz est hostia ibi est corpus ip̄i. z hostia mouet̄ localiter. igit̄ zc. Secūdu probat quia quādo cūqz aliqua cōiungunt̄ p̄ actū voluntatis p̄tinēter se habentis ad istam p̄iunctionē si vnum istoz sit mobile om̄ino ip̄proportionatuz. ipsi mouenti z reliquū p̄portionatū. nō eadē motione potest mouere vtrūqz p̄iunctoz. Exēplum posito qz angelus p̄ actuz voluntatis sue p̄iungat lapidi z lapis est mobile p̄portio natum homini portanti z angelus nō. tunc certū est qz nō eadē motiōe potest homo mouere lapidē z angelū. modo sic est de corpore ip̄i z hostia respectu creature zc. de hoc vide in Scoto qui diffuse hanc materiā tractat.

Sed contra istas opiniones sit hec secūda conclusio. qz corpus ip̄i potest moueri localiter in sacramento a creatura mouente z nō solū a deo. Ad cuius declarationē pono aliquas p̄positiones. **PP** Prima sit hec qz corpus ip̄i in sacramento mouet̄ localiter nō solum p̄ accidens. Probat quia corpus ip̄i

Questio quinta

est vbiūqz cū hostia. z hostia mouet̄ localit̄ quia est ibi disticta p̄tū nec totū corp^o existit cui^olibet parti. sed illo modo ip̄a nō potest mouere corp^o suū in sacramento quia nō potest ibi p̄mo mouere vnā partē z post aliā mediante p̄ma. Nam inter illas p̄tes non est ibi disticta localis. Secundo aut̄ modo id est nō organice potest mouere volendo illud corp^o moueri ad motū hostie. Unde sic volendo si hostia mouet̄ mouet tunc corpus suū nō organice. quia eque p̄mo totū et quālibet eius partē. eo qz nō est ibi disticta inter p̄sonas. que necessario requirit̄ ad h̄ qz aliquid moueat̄ organice zc. Ex predictis ergo patet septima p̄positio qz quando mouetur hostia anima intellectiua ip̄i mediāre volūntate mouet corpus ip̄i sub hostia sicut cā partialis concurrēns euz volūntate diuina contingenter causante z disponēte illud corpus moueri ad motū hostie. Et hoc totū est p̄pter cōformitatē z voluntatis humane in ip̄o ad volūntatē diuinā. Et sic intelligo qz anima ip̄i ad motū hostie mouet corpus suū nō organice. Unde sequit̄ octaua p̄positio qz si anima ip̄i suspēderet actū illū volūntatis sue sicut posset naturaliter etiam stante diuina ordinatione de motu corporis ad motū hostie. tunc moueret corpus ip̄i ibi a solo deo z nō a sacerdote hostiā mouente. Et sic forte potest itelligi Scotus. quia ad hoc bene vadit ratio sua supra facta. Unde bene p̄bat qz nō potest moueri a virtute creata extrinseca mouente hostiā puta a sacerdote. s; nō p̄bat quin potest moueri ab ania ip̄i modo predicto. quia tam hostia qz corpus ip̄i ē mobile p̄portionatū anime ip̄i. Unde potest mouere eadē motione hostiā z corpus suū hostiā organice z corpus nō organice quia eadem volūntate potest velle corpus suū z hostiam moueri zc. Sed nūquid potest anima ip̄i corpus suū separare ab hostia ita qz nō moueat̄ ad motū hostie. Dico qz hoc posset naturaliter nisi esset ordinatio diuina in contrariū que de facto ordinauit semper illud corpus moueri ad motū hostie. Unde non stante illa ordinatione poss; separare se ab hostia. z hoc volēdo quiescere hostia mota vel volendo moueri corpus ad vnum locum hostia mota ad aliūz. Et eodem modo posset deus hoc facere se solo zc. **RR**

De tertia difficultate dicit p̄ma opinio qz corpus ip̄i non potest naturaliter videri

In hostia nec ab intellectu angelico nec hūa-
no. Probat hoc quia corpus xpi est ibi ut ob-
iectum fidei igitur non potest cognosci natu-
raliter. Alia opinio dicit quod corpus potest
vni quacumque potentia actiua spiritali in ho-
stia sicut prima quia talis non requirit ad acti-
onem quod habeat esse localiter et ita posset di-
ci de potentia passiva. de hoc vide in Sco-
to 7c. Contra primam opinionem sunt rationes
prime conclusionis. Hec ratio facta per ea valet
quia multa que cadunt sub fide possunt cog-
noscere intuitiue. Unde apostoli viderunt mor-
tem xpi et passionem que cadunt sub articu-
lo fidei 7c. Ideo tenendo cum Scoto sit hec
tertia conclusio quod corpus in sacramento potest
naturaliter intelligere omnia alia sicut vbi est
quantitatiue. et potest videri et intelligi natu-
raliter et intuitiue non tantum ab intellectu an-
geli vel anime separate sed etiam ab anima in
corpore. Et hoc nisi esset speciale impedimen-
tum de quo supra dictum est. Et hoc totum
patet ex prima conclusione et rationibus ibidem
factis per ea. Unde concludo cum g. Ockam in
repositione quarti. q. septima. vbi est secun-
dum in hac materia quod omne actionem et passi-
onem et pari ratione omne accidens sine for-
mam accidentalem quam corpus potest habere quoniam
existit circumscriptione in loco potest habere in
eucharistie sacramento si nihil aliud impedi-
ret puta voluntas diuina sicut est 7c. Et sic
patet solutio trium difficultatum 7c. **SS**
Sed contra predicta sunt aliqua dubia.
Primum est vtrum quicquid aliquid corpus agit vel
patitur vbi est quantitatiue necessario agat et pa-
tiatur vbi non est quantitatiue. Videtur quod sic
quia nullum absolutum desinit esse in aliquo ad-
ueniente sibi de nouo precise respectu extrin-
seco sed per hoc quod corpus xpi est in eucharistia
solum aduenit sibi nouus respectus extrinse-
cus. igitur 7c. Secundum dubium contra
secundam conclusionem est quomodo corpus xpi
sub hostia potest videri oculo corporali. quia
omne visibile habet partes distinctas discer-
ni potest vna pars ab alia sed in hostia non sic
potest discerni inter caput et pedem quia ibi est
confusio partium. Et confirmatur quia secundum au-
ctores perspective quod videtur. videtur sub pira-
mide cuius conus est in obiecto et in re visa
est basis. sed illud non potest petere rei non ha-
benti modum quantitatiuum. Tertium est vtrum
corpus potest videre seipsum in hostia sicut si esset
in distinctis locis circumscriptione. Videtur quod

non quia inter videntem seu visiuam potenti-
am et rem visam debet esse distantia. sed cor-
pus xpi in vna parte hostie non distat a se existente
te in alia parte 7c. igitur. Ad primum dico per
mo quod de facto si vnum corpus sit in duobus lo-
cis circumscriptione vel diffinitione omne abso-
lutum existens in eo pertinet ad eius inte-
gritatem quod habet in primo loco habet in se-
cundo. nec aliquid absolutum perdit per hoc
quod est in nouo loco etiam si non sit de integri-
tate ipsius dummodo sit pertinet ad conser-
uationem ipsius sicut sanguis qui secundum ali-
quos non est de integritate humane nature
sed est individuum necessario requisitum ad con-
seruationem vite hominis. Et hoc esse necessa-
rium necessitate naturali probat prima ratio
facta. Dico tamen secundo quod illud non est
necessarium necessitate absoluta quia stat quod
potentia dei absoluta illud corpus potest ha-
bere aliqua accidentia in vno loco et ibi ca-
re illa licet in vtroque sit circumscriptione 7c. Et
quo patet tertia oppositio quod duo accidentia eius-
dem speciei sicut due albedines possunt esse
absolute in eodem subiecto in bese et non fa-
cere vnum et per consequens non reddere sub-
iectum illud magis intensum. Patet quia potest
vnum subiectum in vno loco esse et ibi ha-
bere vnam albedinem et esse in alio loco et ibi ca-
rere illa et habere aliam. sed hoc non est possibi-
le naturaliter. Et sic patet de primo dubio
breuiter quia multa possent dici. **II**
Ad secundum dubium dico primo quod maior
est difficultas de colore respectu visus quam de
alijs sensibilibus respectu aliorum sensuum quod
color ad hoc quod videatur requirit certam situa-
tionem. Nam taliter possunt disponi duo co-
lores secundum situm quod alter non videbitur quod
vni sit satis propinquus visui et taliter quod vterque
videbitur. Patet in exemplis sed calor non re-
quirit talem situm ad hoc quod sentiat per ta-
ctum sed potest agere in tactum secundum omnem si-
tum proportionatum. id est difficile iudicare quo
modo colores videntur in corpore xpi sub ho-
stia et quo situ et quis videretur quis non. quod
hoc non constat nobis per experientiam cer-
tam 7c. Dico secundo quod licet propter diuersam
situationem possit impediri visio alicuius co-
loris ita quod propter diuersam situationem in cor-
pore xpi possint se inuicem impedire ne omnes
videantur tamen diuersa situatio non impe-
dit simpliciter. Quia aliquid videatur si deus
non suspenderet actionem colorum non coa-

gendo ei. Tertio quando dicitur quod corpus
xpi videtur tunc possunt partes eius distingui
ab inuice per visum. dico quod forte pres eiusdem
rationis non possunt 7c. sicut nec duo lumina
eiusdem rationis si sint in eodem medio. et par-
tes alterius rationis bene possunt forte sic ab
inuicem distingui. Et ad confirmationem respon-
deo quod actores perspective dicunt sicut viderunt
esse oculata fide. modo non viderunt colorem nisi
extensum qui videtur sub tali piramide 7c. Id
de colore non extensum non est vera illa regula nec
de illo datur. quia si sit naturaliter visibilis
tamen non videtur. Sed contra. nos tangimus cor-
pus xpi in hostia igitur etiam videmus. Quod sequen-
tia tenet et antecedens patet ex illa professione
verengarii. de se. di. scda. c. verengarii. vbi
profitetur vix corpus xpi manibus sacerdotum
sensibiliter tractari et frangi et dentibus fidelium
ateri. **III** Item vulgo dicitur hodie vi-
di corpus xpi 7c. Dicendum quod iste propositio-
nes video corpus xpi vel tango 7c non sunt ve-
rensi ad istum sensum video et tango spiritus sub
quibus est corpus xpi sic intelligitur illud capi-
tulum 7c. Ad tertium dubium dico quod oculus
xpi in vna parte hostie potest se videre in alia pre-
ita bene sicut si esset in diuersis locis circumscri-
ptione. Et si dicas quod ad hoc quod aliquid videat
se oportet quod distat a se localiter dico quod sicut
idem distat a se localiter quando est in locis circumscri-
ptione distantia requisita ad visionem. ita idem
distat a se quoniam est in diuersis locis diffinitione
distantia sufficienti ad visionem corporalem et sic est
h. Dec de tertio arti. Ad rationes autem opposi-
tum questionis ad primam procedo persequens 7c.
Ad secundam dico quod illa que occupat equa-
lem locum sunt equalia. et quod locus est equalis locato
si locata sunt circumscriptione in loco sed si vnum sit
circumscriptione in loco et aliud diffinitione sic h
tunc non oportet. Verbigra si angelus et corpus
pedale coexistat loco pedali nec angelus est equalis
locato nec loco 7c. Ad tertia partem ex di-
ctis. **A**

Arca sacramen-

tum altaris et specialiter circa. ij.
di. et. xij. huiusmodi. li. ad huc quero
vtrum pane in corpore xpi transubstantiato ac-
cidentia eius remaneat sine subiecto. Ar-
guitur primo quod non quod aut panis manet aut non
Si sic ergo non transubstantiat nec persequens
accidentia remanent sine subiecto. Si non ergo
annihilat et persequens in nihil transubstantiat.

quare 7c. Secundo sic quod secundum philosophum accidentia
esse est in eis ergo ad ipsum non in eis sequitur ipsum non
esse. Etiam accidens dicitur quod alteri accidit ergo si
nullo subiecto accidit non est accidens. quare 7c.
Tertio sic quod si illa accidentia manerent sine
subiecto vel ergo vniuersim se haberet tunc ad
actionem et passionem sicut quoniam sunt subiecto con-
iuncta. vel non. Si dicatur quod non contra hoc vide-
tur experientia quia ad sensum apparet quod non
sit variatio 7c. Si vero dicatur quod sic Contra.
quia accidentia subiecto coniuncta possunt cor-
rumpi vel ab agente creato non separata quia
sic possunt annihilari a creatura. igitur 7c.
Oppositum tenet magister in littera et com-
munis doctrina. In hac questione erunt tres ar-
ticulti. Primo videbitur quod sit transub-
stantiatio. Secundo videbitur de questionis
supposito. Tertio videbitur de principa-
li questione. **B** Quantum ad primum ar-
ticulum sciendum est quod secundum Scotum trans-
substantiatio vbi hic sumitur est transiitio to-
talis substantie in substantiam. Unde primo
exponit quare dicitur totalis quia scilicet du-
pliciter potest intelligi transiitio totius in to-
tum Uno modo capiendo totum cathogorematicum
per toto integrali habente partes sic secundum phi-
losophum primo de generatione. generatio
est transmutatio totius in totum quia in ge-
neratione vnum quod fuit vere totum transit in
aliud totum. Alio modo capiendo totum sicut
cathogorematicum ut includit syncathogore-
uma distributum cuiuslibet partis. Et
sic illa auctoritas philosophi non est vera quod
non quelibet pars corrupti transit in gene-
ratum nec quelibet generati succedit corru-
pto quia materia manet communis secundum phi-
losophum. sed hoc modo in transubstantia-
tione et transiitio totius in totum ideo est ibi
transiitio totalis sed non in generatione. Ex
quo concluditur quod illa auctoritas philosophi ni-
hil omnino facit contra positionem de plurali-
tate formarum substantialium in eodem. quia
quis poneretur prima forma manere in ge-
nerato et corrupto non tamen manet totum
idem primo modo loquendo de toto 7c. Igitur
bene dictum est in descriptione transub-
stantiationis illam distinguendo contra gene-
rationem quod est totalis transiitio et transiitio to-
tius in totum propter dictam rationem. Be-
ne etiam dicitur substantie in substantiam ad
distinguidum contra accidens. Nam transi-
tio accidentis in accidens magis deberet di-

Quarta sententiarum

ci transmutatio est transsubstantiatio. Et sic patet per positum. Sed huius descriptio non videtur sufficere primo quia magis est quaedam etymologia nominis quam descriptio. et ita dubium remanet quod est transitio totalis substantie in substantiam sic erat dubium quod est transsubstantiatio etc.

Secundo quia predicta descriptio conveniret corruptioni forme substantialis cui succedit alia forma de novo genita. Nam prima totaliter transit in secundam et secunda totaliter succedit prime ut patet. Tertio quia etiam secundum istum doctorem ad transsubstantiationem requiritur quod aliqua substantia totaliter desinat esse et alia succedat ei. vel secundum quod succedit prime quantum ad esse simpliciter ita quod incipit simpliciter esse post non esse. et hoc non quia secundum comiter loquentes panis transsubstantiatur in corpus christi et tamen corpus christi non incipit esse. Vel dicitur quod secunda succedit prime quantum ad esse secundum quod id est incipit esse hic vel sub illis actibus etc. et per consequens hoc debet exprimi etc.

L Aliter ergo et aliquid plene secundum Deum describitur transsubstantiatio quod est successio substantie ad substantiam deinentes esse simpliciter in se per se ut accidit sub quibus existit sequens substantia sine informatione. Unde eius possibilitas satis patet per omnipotentiam divinam ut claret. Sed huius descriptio adhuc non videtur sufficere quia secundum eam sequitur quod deus non posset transsubstantiare unam substantiam carentem accidentibus in aliam substantiam vel unam in aliam destruendo omnia accidentia prime. Consequenter clare patet si falsitas consequens videtur nota quia non apparet ratio quare posset deus substantiam istam transsubstantiare non quilibet aliam. et ideo licet forte predicta descriptio conveniat omni transsubstantiationi que comiter fit non tamen conveniret omni possibili. Videtur ergo sufficere ad rationes transsubstantiationis successio substantie ad substantiam aliam que sub eisdem accidentibus scilicet successio in eodem loco. Et ista videtur requiri ad minus quia non esset ratio quare ista substantia diceretur transsubstantiari in hanc substantiam plene quam in quolibet aliam nisi succederet sibi ista scilicet aliquid commune utriusque etc.

Secundo ista descriptio debet exprimere quod talis successio sit imediata id est quod post definitionem unius immediate succedat alia quod habet requiritur. Tertio si illa esset bona sequitur quod panis in sacramento transsubstantiaretur in sanguinem christi et animam intellectivam sic transsubstantiaretur in corpus quod videtur falsum.

Sed ad hoc facillime responderet deus. Unde secundum eum in. iiii. q. viii. procederet consequens. Contra hoc

autem in isto primo arguendo ad hominem. quia ipse met alibi tenet oppositum. Unde in tractatu suo de sacramento altaris capitulo. v. ponit quod substantia panis transsubstantiatur in corpus christi non in deitatem nec animam intellectivam nec in sanguinem nec in aliquid accidens etc.

Secundo illa solutio videtur esse contra intentionem determinati omnis ecclesie. Extra de sum. tri. et si. ca. firmius ubi dicitur quod christi corpus et sanguis in sacramento altaris veraciter continentur sub specie panis et vini transsubstantiatis pane in corpus et vino in sanguinem virtute divina sed constat quod iuxta illam viam non plus deberet dici pane in corpus etc. contra. quare etc.

Tertio illa solutio haberet procedere quod panis in sacramento transsubstantiatur vel saltem quod transaccidentatur in accidentia corporis christi cum illa succedant ibi etc.

Uterque est quod ad hoc respondet ipse in quarto dupliciter. Uno modo concedendo consequens quia sicut substantia corporis succedit substantie panis ita accidens corporis succedit ibi. Alio modo negando consequenti am quia sicut non est transsubstantiatio nisi ubi primo est una substantia et post destruitur illa et succedit alia ita non est transaccidentatio nisi quando primo est aliquid accidens et post destruitur illud et succedit aliud. sed in proposito licet substantia panis non maneat tamen accidentia eius ponunt manere. ideo etc.

Sed prima ratio sicut iam tetigi est contra ipsum ubi supra. Secunda vero non videtur rationalis quia secundum eam sequitur quod si deus converteret unam substantiam in unum accidens quod utique posset illa conversio nec esset transsubstantiatio nec transaccidentatio quod videtur inconueniens et tamen consequentia clare patet quare sequitur etc.

D Ideo aliter describo transsubstantiationem et dico quod est successio immediata duarum rerum non habentium commune materiam vel subiectum quarum posterior est substantia que incipit de se vel principaliter esse ubi alia res totaliter desinit esse. Dico primo successio imediata propter rationes unam tactas. Dico secundo duarum rerum non habentium etc. propter rationes factas contra primam descriptionem de corruptione et generatione forme substantialis etc.

Dico tertio quare posterior est substantia ad differentiam transaccidentationis propter rationes ultro tactas quia si deus converteret accidens in substantiam esset transsubstantiatio ita quod denominatio fieret a termino ad quem et non termino a quo. Dico quarto que incipit esse de se et principi-

Questio sexta

paliter et propter rationem tertiam secundam descriptionem de transsubstantiatione panis in animam et sanguinem etc.

Pro quo est sciendum quod conversio vel transsubstantiatio huius rei in illam ut verbi gratia panis in corpus christi potest intelligi dupliciter. Uno modo stricte et proprie. Alio modo large et improprie. Primo modo aliquid dicitur transsubstantiari in aliud non quia unum alteri in quo fit conversio sed quia sic convertitur in illud. quia si esset ab aliis separatim ipsum esset ibi post aliud et sic substantia panis convertitur in corpus non in animam nec in sanguinem nec in deitatem nec in aliquid accidens. Nam si ista essent separata a corpore sicut fuit in triduo mortis christi quantum ad animam et sanguinem et aliquis consecrasset panem in triduo fuisset ibi solum corpus non anima vel sanguis. Et sic corpus est terminus huius consecrationis per se et principaliter intentus. Alia vero secunda ratio minus principaliter scilicet in quantum sunt unum alteri in quo fit conversio et incipit ibi esse quod sic unum. Et sic panis improprie posset dici transsubstantiari vel converti in animam et in sanguinem et accidentia christi quia omnia ista incipiunt ibi esse quod corpori unum et deitatem quod non incipit ibi esse cum esset ibi prius licet aliquando aliter sit ibi qualiter non prius. Et proportionabiliter dicendum est de conversione vini in sanguinem. quare etc.

Dico quinto ubi alia etc. propter primam rationem contra secundam descriptionem etc. Et capit ibi largeli ubi putat se extendit ad esse in vel ad esse sub id est ad esse in aliquid per continentiam localem vel ad esse sub aliquid per coexistenciam reale. Secundo modo corpus christi est ubi fuit panis scilicet sub accidentibus sed primo modo est ubi fuit panis. scilicet in aere. Et supposito quod accidentia desinerent esse adhuc esset transsubstantiatio. quare etc.

Dico sexto totaliter etc. ad differentiam generationis substantialis positi etc. Et alia singula propter easdem rationes que ponuntur ab aliis. Et sic patet descriptio. Nec de primo articulo.

E Quantum ad secundum articulum in quo videtur esse desupposito. quod utrum panis transsubstantiatur in corpus christi. Sciendum est quod licet catholici concordaverint in hoc quod corpus christi verum et principa liter est in sacramento sub speciebus panis et vini sive ubi appareret ipse tamen sicut recitat magister dist. xi. et glo. d. cele. missaz. cum marte. circa modum ponendi fuerint diverse opiniones. Prima fuit quod substantia panis sit corpus christi. Et hoc tenentium quidam dixerunt quod licet panis fiat caro

christi non est procedendum quia illa substantia sit alia quam caro christi. Alii autem dixerunt quod illud quod ante consecrationem erat panis postea est corpus christi nec tamen propter hoc sequitur quod panis est caro christi quia ut dicitur substantia panis postquam facta est caro christi non est substantia panis sed substantia carnis. Sed ista opinio non potest sustineri. Et primo quod ad primam partem patet quod ipsa non est intelligibilis nisi poneret quod panis sciret per se corpus christi sicut diceretur quod farina fit panis quod fit per se etc. quod nullus ponit. Secundo quod ad secundam partem est simpliciter intelligibilis quia si illud quod fuit panis est corpus christi sequitur quod panis est corpus christi quod implicat. Unde contra istam opinionem fit regula quod omnis positio affirmativa in qua predicatur iste terminus corpus christi de isto termino panis est falsa siue copula sit hoc verbum est vel pro vel sit. sicut iste panis est corpus christi vel potest esse vel fieri corpus christi vel panis sit corpus christi. Et si aliquae tales in dictis sanctorum repliantur false sunt de virtute sermonis sed intelligende sunt ad bonum sensum de quo patebit in declaratione ultime opinionis.

Secunda opinio fuit quod substantia panis non remanet panis nec tamen desinit esse simpliciter sed reducitur in materiam per sestantem vel aliam formam recipientem et huiusmodi eodem loco siue in alio et corpus christi coexistit accidentibus panis. Et hoc opinio non potest reprobari nec per evidentem rationem nec per auctoritatem scripture cogentem sicut patet intuitu etc.

Tertia positio fuit quod substantia panis remanet et hoc potest dupliciter imaginari. Uno modo sicut recitat magister scilicet quod remaneat ibidem ubi corpus christi incipit esse et sic diceretur substantia panis transsubstantiari in substantiam corporis quod ubi est incipit esse illa. Alio modo potest imaginari quod substantia panis recederet subito de primo loco ad alium locum et remaneret accidentia in eodem loco siue subiecto et corpus christi eis coexistere ibidem. Nec autem opinio quo ad primum modum est possibilis quia valde possibile est substantiam panis coexistere substantie corporis nec est magis impossibile duas substantias coexistere quam duas qualitates. quare etc.

Sed utrumque corpus christi posset coexistere substantie panis per unionem dubium est. Et posset dici quod si sit possibile quod una creatura sustentet aliam ut dicunt aliqui et satis apparet non repugnare nec videtur posse reprobari evidenti ratione. tunc possibile est corpus christi Christi assumere substantiam panis per unionem. Quicquid tamen sit de hoc patet quod ille modus est possibilis nec repugnat rationi nec auctoritati biblicae. immo est fa-

Quarti sententiarum

clitor ad intelligēdū rōnabilior q̄ aliq̄s ali-
orum qz ponit q̄ substantia panis deferat ac-
cidētia r̄ nō substantia corpis xpi. Et sic nō po-
nit accidētia sine subiecto qd̄ est vñū de dif-
ficilibz q̄ hic ponunt. Si autē dicat q̄ ma-
gis difficile videt̄ duas substantias corpas
eē simul. dico q̄ nō qz nō est magis difficile
q̄ duas q̄litates aut q̄ntitates esse simul vel
vñā substantiā r̄ quātitatē. Et nō plus opari-
tur ista spēs hostie aliā hostiā q̄ substantiā cū
spēbus aliā hostiā vñ substantiā. qz ista hostia
p̄secrata repugnat alteri hostie. Et iō nullū
incōueniēs videt̄ seq̄ ex p̄mo mō ponēdi si ta-
men p̄cordaret cū determinatōe eccl̄ie. Sed
etiā p̄dicta opinio q̄ ad scdm̄ modū est possi-
bilis qz nō est ip̄sibile deo q̄ substantiā pa-
nis subito sit alibi remanētibz speciebz in eo-
dē loco r̄ eis coexistet corp̄ xpi. Ite tamē
mod̄ nō esset ita rōnabilis sic p̄mus qz po-
neret accidētia sine subiecto r̄ motuz panis
subito r̄ substantiā panis sine accidētibz. vñ q̄
subito haberet noua accidētia. que sunt diffi-
cilia. quare r̄. **F** Quarta opinio r̄ cō-
muniōr est q̄ substantia panis nō remanet s̄
simpliciter definit eē. Cuius possibilitas pars
qz nō est dō ip̄sibile q̄ illa substantia subito
desinat eē q̄uis nō eēt possibile creatā vtute
Et licet ita esse nō sequat̄ euident̄ ex scriptura
nec etiā videre meo ex determinatōe eccl̄ie. qz
tamē magis fauet ei r̄ cōmuni opinioni san-
ctorum r̄ doctor. ideo teneo eā. Et p̄m̄ hanc
viā dico q̄ panis trāsubstantiat̄ in corp̄ xpi
ad sensum expositū in descriptione trāsub-
stantiatōis. Sed hic sunt aliq̄ dubia.
Primū est. vtrū trāsubstantiatio sit aliq̄ mu-
tatio r̄ ad qd̄ terminat̄. Scdm̄ an trāsub-
stantiatio possit eē alicui⁹ substantie remanen-
tis in eē reali in aliā p̄sistente. Tertiu⁹ an
oporteat substantiā in quā sit trāsubstantiatio
mutare locū. Quartū an defacto panis
simpliciter annihilat̄. Et videt̄ magister dice-
re q̄ nō quia dicit q̄ de pane fit caro xpi r̄ mu-
tat̄ in aliud. r̄ sic nō annihilat̄. Oppositū vi-
detur qz totaliter d̄sinit eē nec naturalit̄ cor-
rumpitur. quare r̄. **H** Ad ista respon-
detur. Ad primū dicit̄ aliqui q̄ alit̄ est hic
q̄ in alijs mutatōibz qz hic solū mutat̄ termi-
nus a quo scz substantia panis r̄ nō terminat̄
ad quē scz corpus xpi. S̄z dico hic q̄ ibi sūt
due mutatōes r̄ duo termini positivi r̄ duo
negativi scz eē panis r̄ nō esse ei⁹. similis cor-
pus xpi eē hic r̄ corpus xpi nō esse hic. Ideo

cū corpus xpi transeat de traditorio in cō-
traditorio scz de nō esse hic ad esse hic dico
q̄ mutat̄ localiter capiēdo large mutatio-
nem locale. Et sic in p̄posito sunt due mu-
tationes vna de p̄ditina que terminat̄ ad nō
esse panis. alia acquisitiua que terminat̄ ad
corpus xpi esse hic r̄. **D** Ad scdm̄ di-
co p̄mo q̄ trāsubstantiatio vt hic sumitur
nō potest eē alicui⁹ substantie remanētis. s̄z
in hoc nō ē difficultas nisi vocalis quia trā-
substantiatio ita imponitur ad significandū
q̄ prima substantia desinat esse r̄ secunda suc-
cedat r̄. Sed non est claruz vtrū i ip̄a de-
terminatione eccl̄ie supra allegata illo mo-
do sumatur r̄. Dico secundo q̄ trāsub-
stantiatio potest esse in substantiam p̄existē-
tem quia non plus videtur illud repugnare
trāsubstantiatio q̄ alterationi q̄ fiat ad
qualitatem p̄existētem. sed secundūm est
possibile. quia deus posset creare vnam qua-
litatem sine subiecto r̄ postea vnire subiecto
r̄ tunc illud subiectum vere alteraretur r̄ ef-
fet alteratio ad qualitatem p̄existētem qz
illa qualitas de nouo acquireretur illi subie-
cto. r̄ tamen nihil nouū ibidē produceretur.
Nisi forte p̄m̄ aliquos vno qualitatē ad sub-
iectum. ergo similiter in p̄posito potest di-
ci r̄. **I** Ad tertium dico primo q̄ li-
cet de facto ita sit de substantia corpis xpi
q̄ aliquo modo mutat̄ locum vt dictum est.
tamen hoc non oportet. tum primo quia pos-
set fieri trāsubstantiatio in substantiaz nō
p̄existētem et sic illa non mutaret locum
quia prius non erat in loco. tum secundo qz
posset fieri trāsubstantiatio sine loco r̄.

Pro quo dico secundo q̄ esse in loco si-
ue circūscriptiue siue diffinitive accidit trā-
substantiatio r̄ substantie in qua fit trā-
substantiatio. ita q̄ non requiritur ad trā-
substantiatioez licet de facto illud in quod
fit trāsubstantiatio scilicet corpus xpi sit i
loco diffinitive tamen si panis equalis cor-
pori xpi trāsubstantiatur in illud corpus
equale sibi vtrūqz posset esse in loco diffi-
nitue vel circūscriptiue sicut deo place-
ret. Si autē dicatur vtrū corp̄ minus cor-
pori xpi possit in ip̄m trāsubstantiari ita q̄
habeat eē in illo loco circūscriptiue puta in
loco vñ hostie p̄ue. Dico q̄ hoc nō implicat.
Sic em̄ vñū corpus potest eē circūscriptiue i
duobz locis ita posset esse aliqd̄ in vno loco
maiori. r̄ alio minori. sine deperditione ali-

Questio sexta

cuius absoluti r̄ sic deus posset facere avio-
tute sine alicui⁹ rei deperditione q̄ corpus xpi
haberet ita parū caput r̄ alia mēbra ita par-
ua q̄ esset circūscriptiue in loco r̄ per hoc p̄-
p̄densationē. Etia p̄ oppositū posset deus p̄-
rarefactionē facere ip̄m eē in loco maiori q̄
nunc sit in celo. Et istud eēt facilius imagina-
ri q̄ illud qd̄ ponit scz quelibet ps corpis xpi
sit sub qualibet p̄te hostie r̄. **D** Ad q̄r-
tum dico q̄ nō est difficultas nisi vocalis qz
accipiēdo annihilationē q̄ sit redactio in ni-
hilū r̄ cōuersio in aliquid aliud sic nō anni-
hilatur. Accipiēdo tamē annihilationē p̄ re-
dactione alicui⁹ in purū nihil sui. sicut fu-
it ante eius p̄ductionē sic annihilat̄. Qd̄ pa-
ret quia sicut panis capit eē p̄ generationem
vel creationē sicut r̄ quelibet alia creatura.
ita etiā desinat eē per corruptionē vel annihila-
tionē. sed nō p̄ corruptionē quia materia nō
manet ergo p̄ annihilationē. Cū p̄uertit pa-
nis in corpus sicut nor in diē qz post noctes
est dies r̄ ita post panē est ibi corpus xpi. Et
sic intelligendū est q̄ dici solet panis fit cor-
pus xpi. Et tūc ad argumētū dico q̄ ali-
quid fieri ex alio p̄r dupliciter intelligi. Vno
mō sicut ex aliq̄ manere vt ex materia fit for-
ma. Alio mō sicut ex nō manere vt ex vno cō-
trario fit aliud. scz ex nigro albū r̄ ex albo ni-
grum. p̄mo mō illud ex q̄ fit aliqd̄ nō annihila-
t̄ s̄z scdo mō annihilat̄ si desinat eē simpli-
citer sicut est in p̄posito. Et sic patet r̄sio ad
p̄mū argumētū an oppositū. q. Nec d̄ scdo ar-
ticulo. **I** Quantū ad tertiu⁹ articulu⁹ in
q̄ videndū est de p̄ncipali q̄sito. scz vtrū acci-
dentia panis maneat in subiecto. Primo
videbit̄ de isto. Scdo de illo qd̄ tangit in
tertio p̄ncipali argumēto scz vtrū accidētia
sepata se habeat vniformit̄ ad actionē r̄ pas-
sionē sicut q̄n̄ erāt subiecto p̄iuncta. Circa
p̄mū possunt eē plures opinioes siue modi
imaginādi. Primo ei fuit q̄runda opinio
q̄ quātitas potest eē sine subiecto sed q̄litas
corpalis nō. q̄m̄ nō p̄t eē sine quātitate cuz
necessario sit extensa. Et p̄m̄ ista viā posset
imaginari q̄ sola quātitas panis est hic sine
subiecto. Alia s̄o accidētia sunt in ea tanq̄ i
subiecto. S̄z h̄ est falsa qz nulla ponēda est
quātitas distincta a substantia vñ q̄litate. Itē si
talit̄ poneret̄ adhuc magis videt̄ deperdere q̄
vehemēt̄ deperdet̄ causatū a cā p̄ma q̄ scdo
ergo si q̄litas p̄eē sine substantia etiā p̄ eē si-

ne quātitate r̄. Itē de⁹ posset quālibet quāti-
tate p̄seruare sine alia cā scdo da. q̄ sine quāti-
tate ab ea distincta. Scdo fuit maior opinio
q̄ sūt aliq̄ accidētia d̄terminātia sibi cer-
ta subiecta r̄ illa sunt inseparabilia a substantia
Alia autē nō sūt. Sūt etiā aliq̄ substantie deter-
minātes sibi accidētia certa r̄ illa nō p̄t esse
sine illis. Alie nō determinātes sibi accidētia
certa p̄t eē sine illis. Et sic substantia materi-
alis determinat sibi quātitatē r̄ alia accidē-
tia p̄m̄ istos r̄. S̄z breuit̄ h̄ opinio ē falsa qz
si accidētia sunt aliq̄ res distincte a substantiis
de⁹ p̄t vñā ab alia sepate r̄ sic p̄seruare. Et iō
licet aliqd̄ accidēs d̄terminet sibi aliqd̄ sub-
iectū sic scz q̄ nō posset eē in alio subiecto. sic
quātitas d̄terminat sibi substantiā materiale qz
nō posset eē quātitas in substantia indiuisibi-
li. sic in angelo. tñ nō sic d̄terminat sibi illud
subiectū q̄n̄ possit eē sine illo. Et si dicat̄ cō-
tra qz similitas nō p̄t eē sine naso r̄. Dico q̄ nō
est res aliq̄ mō distincta a naso sic nec rectitu-
do nec curuitas. s̄z isti termini supponūt p̄ sub-
stantiā p̄notādo p̄tū ei⁹ aliā r̄ aliam positōez
siue situatōez r̄. Tertia opinio posset ima-
ginari talis scz q̄ licet accidētia panis si eēt
aliq̄ distincta a substantia panis p̄t separari a
subiecto. r̄ manere sepata. tñ de facto nō ma-
nēt sine subiecto. Quia diceret̄ ista opinio q̄
nulla sūt accidētia distincta a substantiis r̄ p̄ cō-
sequens nec accidētia panis. Et ad determina-
tionē eccl̄ie q̄ ponit q̄ corp̄ xpi ē sub sp̄e pa-
nis diceret̄ p̄sequit̄ q̄ d̄z intelligi sub p̄ditōe
scz supposito q̄ sunt aliq̄ spēs accidentales dis-
tincte a substantiis. s̄z si nō sint tales tūc sensus
ē sub sp̄e. i. vbi apparet eē p̄is r̄ vbi p̄us erat
Et si dicat̄ s̄. qz tūc eēt ibi deceptio r̄ illusio
cū appareat ibi spēs eē siue accidētia. diceret̄
ista opinio p̄nter q̄ nō pl⁹ apparet ibi spēs vñ
accidēs panis q̄ substantia panis r̄ apparet q̄
p̄medat̄ r̄ videat̄ panis r̄ tñ oppositū iudicat̄
p̄ fidē. sic in p̄posito. Cū h̄ diceret̄ sic qd̄a opi-
nio quā recitat̄ m̄gr̄ di. xij. r̄ d̄t̄ de fractōe q̄
ibi apparet scz q̄ ibi nō est fractio s̄z d̄z frangi
qz videt̄. Nec tñ fallit nos visus nec fallit qd̄
eēt si crederet̄ ita frāgi vt videt̄. Nec illusio qz
ad vtilitatē fidei nō ad deceptōez fidei ita fit.
Et ponit̄ exēplū de r̄. o q̄ se oñdit̄ duobz di-
scipul̄ in via in sp̄e pegrini. nec in eo tñ talis
forma erat. s̄z oculi eoz tenebant̄ r̄. S̄z p̄di-
cta opinio esset extranea a communi p̄bilo-
sophia que ponit accidētia esse res distinctas
a subiectis sic albedo ē distincta a re alba r̄ al-

Quarti sententiarum

bedo panis ab ei⁹ substantia. licet h⁹ non sit ei⁹ dens zc. id est quibus predicta negarent in dubiis est vtru⁹ debeant haberi tanquam heretica. Et videret quod non. quod sicut illa que inferuntur ex his que sunt fidei. sicut ex scriptura sacra z p⁹ sequentia non euidetur sed solum probabile non videtur. p⁹ peccare ad fidei nec eorum opposita esse heretica in fide sic illa que inferuntur p⁹ sequentia euidentes in virtute alicui⁹ medij vel assumpti in antecedente quod non est euidens nec p⁹ tinet ad fidei. sed est aliud philosophicum probabile z coiter. cessus non videret etiam p⁹ tinere ad fidei sic quod eorum opposita sunt habenda vel heretica in fide. Ad quod accidentia panis maneat ibi inferretur h⁹ quod pre supponit quod substantia panis transubstantiat. z accidentia panis sunt alia ab ei⁹ substantia. Istud autem secundum nec est euidens. nec est in scriptura expressum nec ab ecclesia determinatum sed est vniu⁹ probabile neutrum receptum coiter ab illis que sequuntur phiam commune p⁹ pateticoz. Sed si esset aliud quod diceret oppositum hui⁹ non esset p⁹pter h⁹ tanquam hereticus habendus. Alii enim minus esset fauor fidei ad doctrinam ph⁹ que zc. **R** Quarta z vniu⁹ opinio z cui fauet magis doctrina ecclesie est quod in sacro accidentia que fuerunt panis remanent sine subiecto. z in illis fit fractio. et hanc teneo. **H**ic enim aduertendum z p⁹ solutione secunde rationis an oppositum questionis quod iste terminus accidentis potest capi dupliciter. Uno modo stricte et sic supponit per aliquid re sine entitate que non est substantia. notando quod talis alicui alteri entitati accidat. Et sic albedo panis z quodlibet ei⁹ accidentis licet possit separari a subiecto tamen quod est separatim non est accidentis quod non accidit subiecto sine non inest. Et isto modo sumebatur ab Aristotele quod creditur quod tale accidentis non haberet esse nisi in esse. z sic quod non possit esse nisi in esse sed non est verum secundum fidei. Alio modo capi potest large put supponit per tali entitate notando non quod de facto inest vel accidat alicui sed tantum connotando aptitudinem. scilicet quod sit aptum natum alteri accidere. Et sic albedo panis etiam si sit separata a subiecto est accidentis. Et isto modo sumit in proposito zc. Et per hoc patet ad secundam rationem. quod quod dicitur z neganda est auctoritas Aristotelis. Et sic per ratio ad articulum. **I** Circa secundum punctum hui⁹ articuli sunt plures difficultates. Et primo quantum ad actus istos accidentium separatim est prima difficultas. Vtru⁹ accidentis separatim possit esse principium generandi substantiam. Secunda vtru⁹ possit esse principium corrumpendi substantiam. Sed circa transmutationis passum sunt alie difficultates. Unum tertia est vtru⁹ possit transmutari ad quantitatem. Quarta vtru⁹ ad substantiam. Quinta vero vtru⁹ ad qualitatem. quod satis clarum est quod possunt transmutari secundum locum siue ad motum localem. Sexta potest esse vtru⁹ illa accidentia possint nutrire. Videtur quod non quod non possunt transire in substantiam aliam zc. Ad primam dicunt alii quod non quod omne agens aut est eorum uocum aut vniuocum. si vniuocum tunc est eorum perfectum sicut terminus productus. si equoquum tunc est perfectum. Quod patet quod agens vniuocum habet effectum productum per terminum ad equato sue potestie sed causa equoqua est perfectior quam causa vniuocum igitur est perfectior suo effectu sed accidens non est eorum perfectum cum substantia nec perfectum causa igitur non potest zc. Ad secundam dicitur etiam secundum illam opinionem quod non ita quod si esset maximum calor separatus non possit ruperere minimam guttam aque. Et ratio est quia non potest producere substantiam vtru⁹ patet est. quare zc. Sed rationes huius responsionis non valent quia licet generatiter verum sit quod causa totalis siue principalis sit perfectior suo effectu sed non se oportet de causa partiali id est calor separatus tanquam causa partialis possit agere deo currere ad generationem vel corruptionem substantie. ideo causa equoqua partialis quibus est perfectior quibus imperfectior suo effectu z quibus causa vniuocum sicut patet de albedine eius visione z intellectu zc. Et si dicatur quod causa illimitata est perfectior. non est vniuersalis verum sed bene de prima causa Unum dico quod licet non possit naturaliter demonstrari. tamen potest ratio nabiliter persuaderi quod accidentia etiam separata possunt vtru⁹ causa partialis generare vel corrumpere substantiam. Primum patet. quia substantie non mouent nos ad cognoscendum nec agunt aliquid de facto sine accidentibus. Unde si esset hic aliquis ignis sine accidentibus z possimus ipsum intuitiue videre tunc possemus experiri vtru⁹ substantia possit generare substantiam sine accidentibus currere ibi quod h⁹ naturaliter non possumus id est h⁹ non potest h⁹ certificarip statu isto sed remanet delusio neutra secundum per quod experimur quod presentia istos accidentium sequuntur multum effectus z corruptionem in presentia ipsorum. z h⁹ non videtur posse esse nisi quod accidentia illa aliqua actiuitate habent respectu illoz effectuum Alii ei⁹ perz ois via ad probandum aliud esse casus actiui alii zc. **A**d tertia patet quod sic quod videtur ad sensum quod rare fieri z densantur sed tenedo opinionem quod quantitas non sit res alia a re quanta potest dici quod ibi est rarefactio z densatio sine qua

Questio sexta

triate de nouo acquisita. Ita quod rare fieri z densari nihil aliud est nisi tales species occupare locum maiorem vel minorem propter maiorem vel minorem distantiam partium. sic quod tres partes rari coexistunt tribus partibus loci. postea per motum localem densate coexistunt vni parti loci. Et contra de rarefactione sine acquisitione vel de densatione alicui⁹ absoluti. Et sic potest facillime saluari quod quilibet pars rari est rarior z densi densior per coexistentiam in maiori vel minori loco. Si vero dicatur contra. quod tunc vniu⁹ pugill⁹ ignis non est rarior quam vniu⁹ pugill⁹ terre quod non est rarior. dicitur quod non sequitur. quod pugill⁹ terre potest magis extendi manente terra quam ignis zc. Sed h⁹ non valet quod ponamus quod vterque pugill⁹ sit in supremo gradu raritatis oportet nature sue quomodo tunc vniu⁹ erit rarior alio cum non sit rarior zc. Iam aliter dico quod forma substantialis in proposito non potest nominari a raritate vel densitate. quod tot sunt partes forme in vniu⁹ pugillo sicut in alio. Sed illud quod immediate denotat a raritate est materia quod quod aliquid opponit ita quod vniu⁹ dicatur rarior aliud densius oportet quod illud sit aliud eiusdem rationis quod est sub vna forma sit densior quam sub alia sicut est in priori casu Unum vniu⁹ pugillus ignis dicitur rarior z pugill⁹ terre densior quod in terra est aliud quod est sub forma terre occupat maiorem locum quam si illud idem numero existeret sub forma ignis. Nam ex vniu⁹ pugillo terre possunt generari mille ignes quod non esset nisi materia eius sub forma ignis habeat maiorem extensionem quam eadem sub forma terre. Quia nihil idem numero potest existere successive sub vtraque forma nisi materia ignis. Et sic ignis est rarior terra. Si autem dicatur quod forma hanc viam non esset differentia inter rarefactionem z augmentatorem zc. Dico quod sic quod in augmentatorem proprie dicta aliquid acquisit de nouo adueniens quod est pars illius quod auget. non autem rarefactionem sed solum locum siue motum localem Unum rarefactio est quedam species motus localis. Et proportionabiliter dicitur est de densatione zc. **A**d quartam primo dicitur est vtru⁹ illa accidentia possunt corrumpi ab agente creato. Secundo vtru⁹ ex illis possit substantia generari etiam a deo. De primo dicunt multi quod non quod nullum agens creatum potest creare persequens nec annihilare. sed destructio illoz accidentium est annihilatio. igitur zc. Sed. g. Dicitur dicitur quod creatura potest annihilare licet non creare. Unum videtur sibi mirabile quod vniu⁹ magnus ignis non possit destruere vniu⁹ quum frigidum si esset sibi appropinquatum. Et si dicatur quod cre-

atura in omni actione sua exigit materiam. Respondeo quod verum est in omni actione productiva Et dicitur ultra quod in hoc casu illud quod producit a solo deo producit. ita quod deus supplet ibi vicem agentis creati tanquam causa totalis in produciendo licet non in corripiendo. Sed tamen mihi videtur sicut super per suasi. quod per articulo. quod potest dicitur quod creatura in casu isto sicut potest annihilare. ita z creare. propter rationes ibi factas de experientia zc. De secundo vero videtur probabile quod de illis speciebus proprie loquendo non potest aliquid generari nec virtute creata nec increata. Quia illud dicitur generari quod sit ab agente necessario exigitur passum Si ergo ex illis speciebus possit aliquid generari loquendo de generatione substantia vel ergo esset substantia que est materia vel forma vel dispositum. Non materia quod illa a solo deo creat. Nec forma. quod ipsa non generat nisi in materia. Nec dispositum quod ibi non est materia. z id est ex illis nihil potest dici. **A**d quintam de mutatione ad qualitatem quantum ad intentionem z remissionem. generationem z corruptionem per quod sic Sed circa hoc sunt diuersas opiniones diuersi modo dicendum est. Unum enim via que tenet quod quantitas sit res distincta a substantia z qualitate z manet ibi tanquam subiectum alioz accidentium dicitur dicitur est quod talia accidentia possunt naturaliter modo predicto variari generari z corrumpi quod sunt in subiecto Sed forma alia via de quantitate zc. dicitur dicitur est oppositum vtru⁹ dicitur dicitur. scilicet quod non potest naturaliter generari vel interdi nisi virtute diuina quod nihil est ibi receptiuum actus acquisitione creatur. tamen illa accidentia sunt per se corrupti z remittuntur per agens naturale zc. Sed vtru⁹ plus mihi videtur quod vniu⁹ possit dici sic per de substantia zc. **P** Ad sextam potest dici probabile quod duplex est nutritio Una proprie dicta que est per conversionem alimentum in re alendam ita quod ex illo fiat restauratio rei deperdite Et si sic gratia vniu⁹ species sacrales nutritiue dicendum est quod non sicut patet factis ex solutione secunde puncti quod dubitatis. sed in fine de per se creatis quod talis hostia habet actus naturalis in materia bra hois que habet non per se creatas id est sibi modo potest reducere per lectionem lapsum ad statum naturalem saltem forma qualitates que sunt quecumque alia non per se creatas licet non possit conuertitur in materiam materia naturalis. que zc. et sic per solutionem ad tertium ar. Et ex his ad tertium argumentum zc. Et h⁹ de questione z per se sequens de toto quarto sententiarum. **F**inis.

Recommendatio sacre scripture

Recommendatio sacre scripture ab eodem
dño ⁊ magistro Petro in magisterio theo/
logie.

Super hanc pe- tram edifica-

Super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Scriptum est Math. xv. Magnus ecclesie doctor Augustinus in libro de ciuitate dei: duas describit ciuitates, duas signantes ecclesias inter se diuersas pariter ⁊ aduersas. Una est ciuitas Hierusalem. Alia est ciuitas Babilon. Una ciuitas est ecclesia dei, alia ciuitas est ecclesia diaboli. Una ecclesia bonorum de qua dicit ps. Laus eius in ecclesia sanctorum. ps. clix. Alia ecclesia malorum de qua idem propheta. Diuisi inquit ecclesiam malignantium. ps. xxv. Una est igitur supra petram edificata quam psalmista Dauid admirans alloquitur. Gloriosa diuisa sunt de te ciuitas dei sicut audiuimus ita ⁊ vidimus in ciuitate domini virtutum in ciuitate dei nostri deus fundauit eam in eternum. Alia est supra arenam fundata, quam idem propheta videns abominatur. Uidi inquit iniquitatem ⁊ contradictionem in ciuitate. Et iterum. Super muros eius iniquitas ⁊ labor in medio eius ⁊ iniusticia ⁊ non deficiunt de plateis eius usura ⁊ dolus. De sunt igitur ciuitates due, he sunt due ecclesie sibi inuicem aduersarie ⁊ inter se plurimum contrarie quarum vnā regit dyabolus, alia regit christus. Vnā dyabolus edificat supra instabilem arenam aliam christus edificat supra stabilem petram de ea dicens promissam per themate sententiam. Super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Sed inuestigandum nobis est que sit hec petra supra quam edificata erat christi ecclesia ⁊ aduersus ecclesiam dyaboli confirmata. Ubi ex varijs sanctorum dictis magna oritur prolixitas questionis. Nam beatus Augustinus quodam loco in libro contra epistolam donati de apostolo Petro dicit quod in illo tanquam in petra fundata sit ecclesia. Quae sensum in quibusdam versibus Ambrosij canimus. vbi de gallo ⁊ gallicantu ait. Hoc ipsa petra ecclesie canere culpam deuenit. Eundem quoque sensum legimus in quodam sermone de festo cathedre sancti Petri. ⁊c. Aduersus que sensum Augustinus in pluribus alijs passim aliter exponit hunc euangelij locum. Nam libro primo de sermone domini sibi ita inquit. Quia enim christus petra Petrus christianus. Ideo petrus ⁊

petra non petra a petro, sicut non a christiano christus. sed a christo christianus vocatur. Tu es ergo inquit Petrus ⁊ supra hanc petram quam presens es ⁊ cognouisti, dices tu es christus filius dei uiuificabo ecclesiam meam. Quasi dicat. Super me edificabo te, non me super te. Dec. ibi. Et his similia alibi supra Ioh. sermone. cccc. lxxij. ⁊ in omel. quadam de transfiguratione domini. Licet autem ipsemet Augustinus libro primo retract. c. xxxj. que harum duarum sententiarum probabilior sit electioni lectoris reliquerit, non tamen videtur quod in petra petrus, sed in petra christus sit intelligendus de quo ait apostolus. petra autem erat Christus prima Cor. i. Quis est in petri infirmitate ecclesie firmitatem stabilit. de cuius infirmitate ancilla ostiaria interrogata respondeat. Ad cuius vocem ut Gregorius ait. dum mori timuit vitam negauit. Tu ergo vacillauerit Petrus nec firmus fundatur sit petri vicarius. cuius iam discrepent de summo petri sacerdotio pontifices et litigant de summo pontificio sacerdotes. quis affirmare presumat quempiam quatuorlibet sanctitate aut dignitate fulgentem sine sacerdotem siue pontificem siue petrum siue petri vicarium aut quemuis alium pro christo esse christiane ecclesie fundamentum Tu contra dicat apostolus. quod fundamentum aliud nemo potest ponere propter id quod positum est quod est christus iesus. prima Cor. iij. Sed ut ea que promissimus ad concordiam reducamus ita cedamus christum esse ecclesie fundamentum principale ut non negemus supra ipsum plura fundamenta edificari posse. Sic enim Apoc. vii. murus ciuitatis illius per quem intelligitur ecclesia duodecim dicitur habere fundamenta. Christus itaque supra seipsum tanquam super solidissimum fundamentum ecclesiam suam aduersus ecclesiam dyaboli firmiter stabilauit. ⁊ supra hanc firmam petram petrum stabiliter firmavit. de eo dicens promissam euangelice sententiam. Super hanc ⁊c. Sed salua oino christi saluatoris sententia siue in petra petrus siue in petra christus secundum litteralem sensum intelligere valeamus. tamen secundum spiritualem intellectum per hanc petram diuinam scripturam ⁊ sacram christi doctrinam signare possumus. quod tam firme soliditudo ⁊ solide firmitatis existit ut non immerito supra eam christi ecclesia fundata sit. Quid namque firmitus quid solidius quam sacra eloquia. que diuina testimonia a christo in eternum fundata. Sic enim christum alloquitur propheta. In initio inquit cognoui de testimonijs tuis quod in eternum fundasti ea. Quot igitur sunt christi eloquia que christiane doctrine testimonia tot dicitur petri christiane ecclesie

Recommendo

fundamenta. Sacra igitur scriptura christi testimo-
nium in eternum fundata spiritualiter intelligi potest il-
la firma petra supra quam edificata est ecclesia.
Supra cuius firmitate petre christus petri infirmi-
tate timorem plus ac tremorem postea solida
perseuerantia roborauit et ecclesiam suam per omnem ec-
clesie diaboli persecutorum inuicta constantia solida
uit de ea dicens. Supra hanc petram edificabo ec-
clesiam. Que fuerunt precepta primo posita vestris re-
uerentibus sepe repetita. Ad quorum declarati-
onem preceptorum ommissis diuisionum richimis. sicut
patet ut possumus insequentes. ostendam qualiter
supra scripturam sacram tamquam supra firmam petram christus
sua edificauit ecclesiam. Sciendum itaque quod in
quolibet edificio rationabiliter ordinato. Primo
precedit fundatio. Secundo procedit edificatio.
Tertio succedit summatio. Hoc igitur modo
ordinatissimum omnium artificum christus supra scripturam
sacre petram ecclesiam suam edificauit. Primo nam-
que fundamentum iecit. Supra hanc petram. Se-
cundo incrementum adiecit. Edificabo inquit
Tertio complementum fecit. Ecclesiam meam.
Primo igitur inquam huius edificii fundamen-
tum. Supra hanc petram. Secundo videamus huius
edificii incrementum. Edificabo inquit. Tertio
prospiciamus huius edificii complementum. Ecclesiam
meam. Sic enim satis ut arbitror declarauimus
premissam per hanc petram. Supra hanc petram.
Et in primis ergo inquam ecclesiastici edifi-
cii fundamentum. Supra hanc petram. Nec namque
petra supra quam fundata est ecclesia ut iam premissimus sa-
cra potest intelligi scriptura siue precepta christi ve-
ritas in eternum fundata de qua christus alloquendo
dicebat precepta. In eternum domine verbum tuum per-
manet in celo. in generatione et generatione precepta
tua. Cospicite igitur orthodoxe ecclesie fundamen-
tum videtis mirabile mysterium. Nulla enim do-
mus est que non habeat sua fundamenta deorsum
sursumque tendunt parietes. desuper tecta ponuntur.
sola autem ecclesia suum fundamentum sursum
habet. et domus ipsa deorsum in terra manet precepta
illa supra quam fundata est sursum in celo in eter-
num permanet. Sic tamen veritas in celo permanet
sicut quod etiam deorsum ad terram descendit. et iuxta
sapientis dictum de celo a regalibus sedibus ve-
nit. imo ut propheta dicit. Veritas de terra or-
ta est quam scilicet iusticia de celo prospexit. Habet
igitur ecclesia veritatis fundamentum et in celo sur-
sum et in terra deorsum. Sed ubi deorsum.
Sane non in sordibus terrenis sed in sublimi-
bus locis. quod teste propheta. Fundamenta eius in
montibus sanctis. Non enim credendum est sup-

uacuum esse in verbis istis quod dicitur in montibus
sanctis. Adhibeamus ergo mentem ut huius dicti
valeamus accipere. et quod montes isti sibi ve-
lunt audiamus. Dons itaque iusticia magnitu-
dinez et virtutis altitudine signat. In quo mon-
te christus habitat ibique ecclesie sue fundamentum
stabiliter ipsam sacre scripture veritatem collo-
cat. Ascendamus igitur in montem ut inueniamus
ipsum fundamentum ecclesie. ipse scilicet sacre scriptu-
re veritatem. Sed quis ascendet in montem domi-
ni aut quis stabit in monte sancto eius. Certe iux-
ta rursus propheta innocens manibus et mundo
corde. Ascendant ergo innocentes et mundi. Quod
si forte non omnes sumus huiusmodi ut montem ascen-
dere valeamus. omnes tamen leuemus oculos in
montem. et a pede usque in montis verticem quantum
possumus videamus. Videamus itaque premissis in
pede montis huius videamus ibi numerosam ge-
ntilium preceptorum multitudinem tanta veritatis ala-
critate pollentem ut etiam ascendere nitatur in mon-
tem. Videamus ibi Zenocratis seueritatem. dy-
ogenis. pariam. cratonis pietatem. socratis conti-
nentiam. Qui tantam cordis et corporis narrat
habuisse ut sublimium ac beatorum spirituum con-
sortium et familiaritatem adeptus sit. Hinc plato
eiusdem socratis discipulus. d. quod ob egregiam vi-
tam et castimoniam ab infantia neminem habu-
it comes. Siquidem pura puris. sincera sin-
ceris misceri atque coniungi fas est. hinc apu-
leius platonice scilicet philosophus de deo socratis li-
brum scripsit. videamus denique huiusmodi
pede qualiter huiusmodi philosophi cetera se comi-
tatur. ut ascendat facilius et ut currat velocius.
Alter alteri sequitur vestigia plato socratem
insequitur. aristoteles platonem. lucilius senecam.
seneca vero paulum sequi cupiens post eum clami-
tat dicens. Domine paulus charissime optare est
esse loci apud meos quibus tu es apud christianos.
Verba sunt senecae ad paulum epistola. xij. Cur-
runt ergo velociter currunt pariter et tamen nec sa-
crae scripture nec veritatis catholicam viam tenent
in montem ascendere non valent. Nam ut quodam in
loco de ipis asserit Augustinus. bene currunt sed tamen
in via non currunt. ideo ergo plures currunt tamen plures
errant. His itaque dimissis in hunc modum cur-
rentibus atque errantibus oculos mentis in montem
erigamus sublimem et videamus ibi antiquos patres
veteris testamenti patriarchas scilicet et prophetas cur-
rentes. siquidem licet non in via plana tamen sub
ymbra tenebrosa ascendentes in montem. Ibi
ille patriarcharum maximus Jacob qui scalam ce-
lotenus erectam. ascendentesque et descendentes

sacre scripture

angelos et in ierusalem domum vidit. ibi ille sa-
miliarissimus deo Moyses qui legem collo-
cans dei obtinere meruit. ibi Helias clari-
oribus portentis emicuit. et tandem ad celum sua
manu vehiculo rapit fuit. Ibi denique propheta
et singuli et tam prelagis visionibus illustrantur
ut percul absentia tamquam propinqua. et futura tamquam
presentia proloquatur. quod omnia singulatim nu-
merare ipsa multitudo non sinit. ipsa quoque temporis
breuitas non permittit. His igitur obmissis in
montis vertice veritatem oculos et videamus ibi
eminentioris vite viros. Ibi namque ille inter na-
tos mulierum maximus Johannes sanctus ab vte-
ro. quem summum celi fastigio venturum ad ter-
ram christus ut luciferus sol permisit. ad antra deser-
ti sub etate tenera fugit. Ibi ipsemet salua-
tor fons omnium salutarium exemplorum in monte
oraturus ascendit. temptatorem aduersarium vi-
cit. turbas instruit. beatitudines distinguit.
et in montis excelso transfiguratur ubi supra eum
eterni patris vox audit. ibi Petrus Jacobus et
Iohannes hanc transfigurationem videt et pauent
vocem audiunt et mirantur. Et ut innumera san-
ctorum turba breui sermone perstringat. ibi euangeli-
zarum apostoli. annunciant discipulis. trium-
phant martires. exultant confessores. doctores
predicant. sacerdotes orant. psallunt claustrales
cantant. regines. ac vniuersi sanctorum choiri illud
psalmigraphi personant. Exaltate dominum deus
nostre et adorare in monte sancto eius. psalmus. cxxvij.
Dic est ergo mons insignis. mons celebris
mons salutis. mons dei. mons pinguis. in quo
beneplacitum est domino habitare in eo. In cuius
montis vertice christus suum habitaculum disposi-
turus ibi ecclesie sue fundamentum posuit et in al-
tissimo verticis cacumine sacre scripture ve-
ritatem fundauit ipsamque teste que ait. Ego in
altissimis habitavi. Ecce. xxij. Et hec quibus
ad primus articulum in quo inquirere volebam
ecclesiastici edificii fundamentum. Sed ulterius
videamus ecclesiastici edificii incremen-
tum. Edificabo inquit. Christus namque dei spiritus
et sapientia ecclesie sue domum quam eterna mente con-
cepit supra sacre scripture fundamentum spiritualiter
edificatorem compleuit. Impleuitque illud quod di-
ctum erat per sapientem. Sapientia edificauit
sibi domum. excidit columnas septem. Prover. ix.
Habet siquidem domus ista catholica. scilicet ecclesia
non solum septem columnas sed et singulas partes suas
supra sacre scripture veritatem fundatas. habet
lapides. habet cementum. habet parietes. ha-
bet murum. habet fenestras. habet hostium. po-

stremo habet columnas. et desuper habet tectum.
Decem autem omnia plena sunt mysterijs et abundat
spiritualibus documentis. Habet namque ecclesia
suos lapides. singulos scilicet christianos et fideles
per fidei stabilitatem quadros. per pacis firmitatem
firmos. per exercitacionem politos. per immobilita-
tem stabilitos. Habet cementum. fidei vnita-
tem. per quam domus fideles per cordi glutino conne-
ctunt lapides in dei edificio copulantur. Ha-
bet parietes veros religiosos et spirituales a
terrenis eleuatos. a celestibus non remotos. a
transitorijs ad eterna erectos. a corporalibus
ad spiritualia sublimatos. Habet murum inexplu-
gnabilem spei. firmitatem per quam domus eterna premia
proponuntur spiritualia queque et aduersantia mala
facile repelluntur. Habet fenestras viros spe-
culatiuos predicatores et doctores per quos ve-
ri solis radio illustramur et a cecitate igno-
rantie liberamur. Habet hostium diuini elo-
quii veritatem que domus in sensus varios vertit
celestis secreti cognitio et occultis filij nobis
illustratio aperit. Postremo habet columnas
viros actiuos. pastores et rectores. per quos in
christi edificio sustentamur et firmitate constantie
solidamur. Qui ideo septem columnas dicuntur
quia per septem virtutes tanquam septem bases fun-
dant. per septem beatitudines eleuantur. per septem
spiritus sancti dona firmantur. et per septem christi sacra-
menta stabilitate roborantur. Denique habet ec-
clesia supra has septem columnas tectum suum ipsam
scilicet dei et primi charitatem. que domus veram dile-
ctionem operatur totam legem complectitur. Quoniam
ipso legislatore teste in hunc vniuersa lex pendet
et propheta. Matth. xij. Audistis igitur qualiter ex
diuersis partibus domum suam edificat christus. sed au-
dite rursus qualiter ad edificandum eius christus
hortatur apostolus. Dei inquit adiutores sumus.
Unusquisque ergo videat quod et que suum pedi-
ficet. quoniam unusquisque propria mercede per ser-
uum suum laborem accipiet. i. Cor. iij. Ad hanc itaque
vocem ad operam excitat vniuersus sanctorum
cetus et cum christo edificat omnes. sed per statum qui-
libet alij plus alij minus. Alij namque lapides
parant. alij cementum parant. alij parietes su-
stentant. alij murum corroborant. alij fenestras
aperiunt. alij hostium custodiant. alij columnas
erigunt. alij tectum supponunt. Sic ergo sancti cum
christo edificat ecclesiam. sed frustra laborant qui
sine christo edificare satagunt domum suam. quia iux-
ta propheta sermone. nisi dominus edificauerit domum
in vanum laborat qui edificat eam. Sed audite
in super quomodo qualiter supra sacre scripture sunt
E i

Recommendo

damento tota hec domus edificatur et instru-
itur omnis ecclesie ceteris. omnis scilicet. ois gra-
dus. omnis seruis. Nam ut beatus Augustinus
paulominus? Iba sequar libro de moribus eccle-
sie. c. xxxij. Ipa pueriliter pueros fortiter in-
uenes dete senes pie mulieres exercet corri-
git docet et instruit. Ipa feminas viris suis
pro rei familiaris societate casta et fideli obedi-
entia subiicit. et viros coniugibus sinceri amoris
legibus prescribit. Ipa parentibus filios libera-
dam seruitute submittit. et parentes filijs pia
dilectione proponit. Ipa dominis seruos non tam
conditionis necessitate quam officij dilectione ad-
herere prescribit. et dominos seruis vnius summi
deus communis domini consideratione placabiles fa-
cit. Ipa ciues ciuib. gentes gentibus. et presus
homines omnes primorum parentum recordatio-
ne quadam fraternitate coniungit. Ipa docet
reges proficere populis. monet populos se
subdere legibus. docet quibus honor debeatur
quibus reuerentia. quibus doctria. quibus obediencia
quibus monitio. quibus doctria. quibus obediencia.
quibus disciplina. quibus obiurgatio. quibus
pena ostendens quemadmodum non omnibus omnia
sed omnibus charitas. et nulli debeat iniuria.
Audistis igitur qualiter sacra scriptura ecclesi-
am edificat. et tanquam eius solidum fundame-
tum ei incrementum prescribit. Sed adhuc audi-
te quod super hoc beatissimus Augustinus in quo-
dam sermone de sacre scripture laudibus dicat
Ipa inquit docet iuuenes. pronocat decli-
nantes. reuocat errantes. instruit ignorantes
sanat egros. roborat infirmos. improbat pi-
gros. increpat ociosos. somnolentos excitat
laborantes letificat. reges humiliat. humiles
visitat. sapiam erogat. rectam viam indicat. gra-
tiam dat. gloriam multiplicat. Et hec sunt
ad secundum articulum in quo videre voleba-
mus ecclesiastici edificij incrementum. Sed
tandem perspiciamus ecclesiastici edificij comple-
mentum. Ecclesiam meam. Ecclesia namque primitus
qua fuit quando scilicet christus primo in ea fundam-
tum posuit. postea pro incrementum cepit: quoniam
ipse ea domus edificauit. Sed postremo
complementum accepit quando ipse ea ciuitate
constituit. Prius ergo super scripturam sacram edi-
ficata ecclesia ut domus magna postea vero edi-
ficata est ut ciuitas ampla. Sic enim de ea pre-
dixerat prophetica veritas. Hierusalem que edi-
ficatur ut ciuitas: scribit. ps. cxxij. Sed au-
diamus qualiter huic ciuitati hierusalem insi-
diatur ciuitas babilon. et ciuitati dei semper

ciuitas dyaboli pertinaciter aduersat. Harum
ergo duarum ciuitatum videnda sunt certami-
na. numeranda bella. considerandi triumphi
pensande victoriae. Igitur ut ab urbe condita
hoc est a fundatione ciuitatis dei et ab initio
nascentis ecclesie sumamus exordium. Ecce prin-
ceps mundi. durus inferni. actor scandali. pater
mendacium aduersus ciuitatem dei erigit machi-
nas. tendit insidias. parat bella. mouet pre-
lia. Et in prima belli acie ponit ydolatrias sa-
cilegias plures deos atque deas in contemptum
vnius veri dei colentes. ac per hoc contra vere re-
ligionis cultum turpiter oberrantes. aduersus
quos pugnat apostoli. pugnant martyres.
Et quibus alij artantur vinculis et sberibus
prescribunt. Alij detruduntur in carceribus et ieiunij
macerant. Alij cedunt fustibus vel gladiis
iugulant. Alij cremant flammis vel lapidibus
obruunt. Alij ligantur laqueis et scorpionibus
flagellant. Alij suspenduntur patibulis et
tormentis varijs perimunt. Sed contra hoc tor-
mentorum genera inter persecutiones dyaboli et
solatones dei pugnamus vincit ecclesia. Nam si-
cut dicit scriptura. Sancti per fidem vicerunt
regna. Et ut ait doctor veridicus Augustinus.
libro. viij. de ciui. dei. ca. v. Inter horredas
persecutiones et varios cruciatos ac funera mar-
tyrum predicatum est toto orbe euangelium. ita
ut populi gentium credentes eum qui pro eorum redem-
ptione crucifixus est christiano amore venerant
sanguinem martyrum quem dyabolico furore fu-
derant. ipsique reges quorum legibus vastabat ec-
clesia et nomen salubriter subderent quod de ter-
ra crudeliter auferre conati sunt et falsos de-
os inciperent persecui quorum causa cultores ve-
ri dei fuerant antea persecuti. Hec Augustinus
prospiciens itaque dyabolicus ille princeps vic-
tam esse primam belli sui aciem. secundam parat
scilicet hereticorum cohortem. et ut verbis vtar pre-
morati doctoris eiusdem libri capulo. l. videns
dyabolus? templa demonum deseri et in nomen
liberatis mediatoris currere genus humanum
hereticos mouit qui sub vocabulo christiano.
doctrinae resisterent christiane. hi fuerunt mani-
chei. arriani. sabelliani. pelagiani. alijque inur-
meri qui varijs timoris stimulis. doloris tor-
mentis. laboris molestijs et temptionum pe-
riculis. christi ecclesiam infestant. aduersus quos
doctores catholici per scripture sacre fidem
victoriosissime pugnaverunt. Sacra dicitur
scriptura. hoc est victoria que vincit mundum
fides nostra. i. Job. v. Sed esto victi sint et

sacre scripture

ad veritatis viam reducti heretici aut ad obe-
dientiam scismatici. quod quando erit nescio
deus scit. nunquam ideo par est ecclesie dei. nunquam
ideo cessant persecutiones dyaboli. Sane qui
si crediderit decipitur et falsa sibi pace blan-
ditur. Nam iuxta pallegati doctoris diffiniti-
nam sententiam non est diffinitus numerus per-
secutionum quibus exerceri oportet ecclesiam.
Et si forte ab his que foris sunt non se uicenti-
bus videatur esse tranquillitas. tamen se uicenti-
bus fremit dyabolus et aduersus spiritum pu-
gnat carnis stimulum. nec unquam desunt qui cor-
dibus pie viuendum suis perditis moribus in-
ferant cruciatos? Propter quod apostolica tuba
sonat et christifidelibus protestatur quod omnes qui
pie volunt viuere in christo persecutionem patien-
tur. i. Thim. iij. Quauis ergo pacem habere
videretur ecclesia siue ab ydolatris siue ab he-
reticis siue a scismaticis. tamen continue persecu-
tionem patitur et expugnat ab iniquis ipamet
dicere de seipsa. Expugnauerunt me a iuuen-
tute. ps. cxxvij. Quod pulere declaras Au-
gustinus super psalmo predicto. Aliquando in-
quit in solo abel ecclesia erat et expugnatus est
a fratre malo et perdit cayn. Aliquando in solo
enoch ecclesia erat et translata est ab iniquis. Ali-
quando in sola domo Noe ecclesia erat et per-
lit eos qui diluuium perierunt. et sola archa na-
tauit in fluctibus et euasit ad siccum. Aliquan-
do in solo Abraam ecclesia erat et quanta pertu-
lerit ab iniquis nouimus. Aliquando in solo
filio fratris sui loth et in domo eius ecclesia erat.
et prulit sodomorum iniquitates quousque eum
deus de medio eorum liberauit. Aliquando ce-
pit esse in populo israel ecclesia et prulit Pha-
raonem et egyptios. Tandem ventum est ad do-
minum Iesum christum. predicatum est euangelium et
adhuc pertulerunt iusti iniquos. Hec ille.
Nemo ergo cum iam senectus ecclesie expugna-
tur aut miretur aut timeat. Sed cum de iuue-
tute ecclesie hec audiat sese proleatur. et ex prete-
ritis exemplis discat quia etiam si expugnari
posset ecclesia nequit tamen penitus superari.
Sepe inquit expugnauerunt me a iuuentute
mea sed non potuerunt mihi. Non possunt igitur
ecclesiam vincere eius aduersarij. quia qui
fundauit eam altissimus. qui edificauit eam
ipse ipse est qui custodit ciuitatem dei. ipse est qui
defendit eam aduersus ciuitatem dyaboli.
Nam iuxta prophetam nisi dominus edificauerit
ciuitatem frustra uigilat qui custodit
eam. Custodit itaque ciuitatem tuam dominus.

Sed cum eo custodit eam et uigilat ad eius
custodiam sanctorum exercitus quos spiritus exci-
tat ad pugnam et roborat ad victoriam asse-
rens et promittens taliter munire ecclesiam suam
quod porte inferi non preualebunt aduersus eam.
Math. xvi. Porre siquidem inferi uicia sunt
mundi que impugnare ecclesiam satagunt. sed ad-
uersus eam preualere non possunt. quia ipsa
est ciuitas muris firmata. armis uallata. et
velut castrorum acies ordinata. ciuitas inui-
cibilis ab hostibus insuperabilis a falsitari-
bus. inobliquabilis ab erroribus. ciuitas iter-
minas securam inter pressuras fidei. inter pu-
gnas semper inuicta. Que ut beatus Hyla-
rius libro. viij. de trinitate dicit dum opprimi-
tur crescit. dum temeretur proficit. dum le-
ditur uincit. Sed quibus armis uincat ecclesia
quousque diligenter attendamus. Certe non in
curribus. non in equis. non in multitudinem ex-
ercitus. non in pompa regum apparatus sed la-
tece perseuerantie. balista sapientie. lorica iusti-
cie. galea spei. scuto fidei. et gladio spiritus? quod
est uerbum dei. Per hoc igitur arma hoc est per di-
uini eloquij uerba defenditur ciuitas dei ad-
uersus ciuitatem dyaboli dicitur apostolo. In-
duite uos armatura dei ut possitis stare ad-
uersus insidias dyaboli. Per hoc arma uincit
tur erronei. corriguntur heretici. feriuntur scis-
matici. percutiuntur iniqui. percussit quassan-
tur. quassati comminuntur. comminuti in pulue-
rem peruertuntur. in puluerem peruersi ad nihilum
rediguntur. Quoniam ut ait apostolus
uiuus est sermo dei et efficax et penetrabilior
gladio ancipiti pertingens usque ad diuisionem
animae et spiritus. Hebreorum. iij. Per hoc
itaque arma hoc est per diuini sermonis et sa-
cre scripture documenta ecclesia pugnamus
uincit. uincendo crescit. crescendo proficit.
proficiendo complementum accipit. Dic. i. per
gratiam et in futuro per gloriam. Quam no-
bis precetur qui supra petram suam edifica-
uit ecclesiam dominus noster Iesus per om-
nia secula benedictus Amen.

Principiū

Incipit principiū eiusdē in cursum biblię
p̄fertim i euāgelii Marci In quo p̄ncipio
theologica sciam alijs. vt equū est. p̄fert sci
entijs humanis adinuētis. multipliciter eā
cōmendans et extollens.

Quenā doctri na hec noua.

9 Ista q̄stio mouet Mar. i.
caplo Reuerēdi p̄fes ma
gistri et dñi charissimi sepe
et multū h̄ mecum cogitauit.

quidnā expediti esset. qd̄ ve mihi foret vt/
luis. vel sacre doctrine. diuine videlicet scri
pture laudes edicere. vel easdē sub silentiū pa
ce trāsire. Quia in re varijs fact̄ agitatioibz
temulētus varia mihi sup̄est agitatio sed p̄
plexa. Nā diuersis et aduersis p̄plexitat̄ su
niculis hinc inde p̄tentiose p̄tractat̄. nunc lo
qui phibeor. nunc tacere nō possum. Loq̄ est
phibet laudātis demeritū. quo me indignū
reperio p̄bo laudis. qz nō est speciosa laus i
ore peccatoris. Eccl. xv. et vt. venerabilis p̄ba
Blani sequar. Hec miri p̄sunt lauris olea
stri oliuis. Hec saluēca rosas. vilis nec alga
hya cinctis p̄fertur. Bēmis vel lutū violis ve
cicuta. Hec ouis a capra mendicat. velleris
vsum. Hec tumid̄ torrens a riuo postulat vi
dam. Hec solz a dauo narcisus querere for
mam. Hec addit lucē candele flamma dici.
Et ideo loq̄ phibeor. S; tacere dissuad̄
laudis debitū q̄ me totū sentio enarrādīs sa
cre doctrine p̄conijs obligatū. de q̄bo magis
vt puto veniā merear si pauca dixerō. cū plu
ra nō possum. q̄ si taceā oīa. cū debeā vniuer
sa. et iō tacere nō possum. imo cogor in admi
ratiue q̄stionis p̄mpe p̄ba d. Quenam do
ctrina h̄ noua. Cū p̄o mee itelligētie detrim
ta p̄sidero. cū animi mei calamitates colligo
q̄ peccator sum leuioris scie. et p̄scie grauio
ris. q̄ stultissim̄ sum viroz. et sapiētia hoīum
nō est mecū. nō didici sapiam nec noui sciēti
am scōz. Prover. xxx. Ecce sic elinguis lin
gua. memoria imemor. insensibilis sensu et d̄
ineffabilibz sacre doctrine laudibz. de q̄bus
etiā sancti cū timore loquunt̄ et tremore. loq̄
nimiz p̄timefco. ideoqz timor et tremor vene
runt sup̄ me. in psalmo. quare loq̄ phibeor
S; si dicit̄ taceo de ingratiudine redargu
ar. qz iuxta moraliū dogma p̄hoz eā lauda
re teneor que me. si nō stet p̄ me. suis ditauit

bñficijs. beanit muneribz. et documētis salu
taribz erudit. Quare tacere nō possum. imo
cogor in admiratiue q̄stionis p̄mpe p̄ba.
dicēs. Quenam doctrina hec noua. Dū autē
ad sacratissime doctrine huius laudē tota la
borat intērio. dū tota p̄currat affectio. taz ex
cellētis dulcedinis copiā effusura volūtas
in cogitatioe nō p̄ficit. s; et lingua pene defi
cit in f̄mone. Et vt qd̄a eloquēs ait. Dū sibi
p̄ba tero laudis. pl̄ p̄tero laudē. Quāobrez
erubescō dicere vel narrare inepte cogitati
onis mee et temulētus fantasie p̄rie p̄iectu
ras. demissoqz capite verit̄ sum qd̄ de tanta
re sentia indicare. p̄sulēte mihi sapiētissimo
Salomone. Altiora tene q̄sieris. Eccl. iij.
Idcirco loq̄ phibeor. S; dū p̄solari cupe
rem insciētia mea silentio. et ignorātia mea ta
cendo cōpescere. quā ip̄e dū loquor accusa
re cōpelloz. instat et aduerso p̄scia p̄ria que
laudis debitū recognosces instāte instāti
us instātissime petit ip̄m ad qd̄ teneor p̄sol
ui tributū. Idcirco tacere nō possum. imo
cogor i admiratiue q̄stionis p̄mpe verba
dicēs. Quenam doctrina hec noua. Si ip̄a q̄
huius gloriose p̄conia doctrine de intellectu
mei vena paupe fluiū exigunt locupletem.
Ignar̄ ego et elinguis incipiā balbutire. ec
ce verēcūdia signat ora silentio. volūtate co
hibet. imaginatiōem grauat. dū quod nescit
hō. qd̄ mirat̄ angel̄. inscie p̄mit imperitus
loquit̄ impudēt̄ ignar̄. Igit̄ loq̄ phibeor
S; de illi⁹ mia loquēdi sumēs audaciā qut
mutoz labia referat et linguas infantuz fac
dileras. Sap. x. vt qd̄ debeo tributi huius
sacre doctrine p̄conijs. q̄uis soluēdo nō sū
sufficiēs. in ei⁹ m̄ id qd̄ potero. cōmendatōe
p̄soluā. Spirabit anim⁹ me⁹ deuorōis affe
ctum. eructabit cor meū p̄bū bonuz et velut
calam⁹ scribe laudibz et officiosus assistam.
igit̄ tacere nō possum imo cogor i admirati
ue q̄stionis p̄mpe p̄ba dicēs. Quenam do
ctrina h̄ noua. Que fuit q̄stio a p̄ncipio po
sita vestr̄ reuerētis sepe repetita. Ad cui⁹
q̄stionis solutiōz me diu qd̄ cogitatē sed ni
hil p̄ficere valentē rō ip̄a in hāc potissimum
sniām ducit. vt cū ad soluēdā tā arduā q̄stio
nem m̄ime sufficiā alioz consulā facultatez.
Cōsidero igit̄ q̄ inter plurimas et q̄si innu
merabiles q̄stiones q̄ttuoz sunt p̄cipua q̄sti
onum genera i diuersis scolis et doctoribz va
rijs p̄quireda. Nā p̄mo quedā sunt q̄stio
nes subtilez et studiose. Secūdo quedā sunt

in cursum biblię

questiones difficiles et curiosę. Tertio quedā
sunt q̄stiones ciuiles p̄tētiōse. Quarto quedā
sunt q̄stiones vtilēz et p̄tētiōse. Primū q̄stio
num gen⁹ solet disputari i scola theozica phi
losophoz. Secūdo q̄stionū gen⁹ solet p̄
scrutari i scola fantastica mathematicozum
Tertiū q̄stionū gen⁹ solet disceptari in sco
la politica iuris p̄ritoz. Quartū q̄stionū ge
nus solet p̄tractari i scola catholica theolo
goz. Ad p̄mū q̄stionū gen⁹ p̄tinet illud
Job. xxxvi. Quis extēdit aq̄lonē sup̄ vacuuz
et ap̄pedit terrā sup̄ nihilū. Quis ligat aq̄s i
manibz suis vt nō erumpāt pariter deorsum
Quis terminū circū dedit aq̄s vsqz dū finis
tur lux et tenebre. Et illud Proverbioz. xxx.
Quis colligauit aq̄s in vestimēto. Quis su
scitauit om̄s terminos terre. Tales em̄ q̄sti
ones subtilez et studiose solēt disputari i sco
la theozica p̄hoz. Ad secūdo q̄stionum
gen⁹ p̄tinet illud Eccl. i. Harenā maris et plu
uie guttas. et dies seculi q̄s dinumerauit. Al
titudinē celi et latitudinē terre et p̄fundū ab
yssus q̄s dimēsus est. Et illud Seneca. Li
cet nescias q̄ rō oceanū diffundat. qd̄ sit qd̄
gemelloz p̄ceptū sepe partuz iungat. Cur
simul natis fata diuersa sint nō multū noce
bit tibi trāsire qd̄ nec licet scire nec prodest.
Tales em̄ q̄stiones difficiles et curiosę solent
p̄scrutari i scola fantastica mathematicoz
Ad tertiū q̄stionū gen⁹ p̄tinet illud Luc.
xxij. Facta est p̄tētiō int̄ eos q̄s eoz videret
esse maior. Et illud Exod. ij. Quis constituit
te p̄ncipē aut iudicē sup̄ nos. Tales em̄ q̄sti
ones ciuiles p̄tētiōse solēt disceptari i scola
politica iuris p̄ritoz. Ad quartū q̄stionū
gen⁹ p̄tinet illud Job. xiiij. Quis pot̄ facere
mundū de imūdo p̄ceptum semie. Et illud
ps. Quis ascēdet in montē dñi aut qd̄ stabit
in loco sancto ei⁹. Tales em̄ q̄stiones vtilēz
et p̄tētiōse solēt p̄tractari in scola catholica
theologoz. Cōsiderata igit̄ p̄missa q̄stio
num q̄dripharia serie et scolarū varietate q̄
duplica. mihi vsum ē expedire p̄ nostre q̄sti
onis solutiōe singulas adire scolas et docto
res p̄sulere singulaz vt qd̄ in vna neq̄t. i alia
saltē inueniri valeat. Sic em̄ qd̄ vbiqz q̄rit
alicubi pleriqz reperit. iuxta p̄bū veritat̄ dice
tis. Querite et inueniet̄. Matth. vij. Uado
igit̄ et p̄ ordine ad singulas discuro scolas.
Et p̄mo ad scolā p̄hoz in q̄ studiose disputā
tur q̄stiones subtilez et theozice. Secūdo ma
thematicoz in q̄ curioso p̄scrutant̄ q̄stiones

difficiles et fantastice. Tertio ad scolāz in
ris p̄ritoz in q̄ p̄tētiōse disceptant̄ q̄stiones
ciuiles et politice. Quarto ad scolā theologo
rum in qua p̄tētiōse p̄tractant̄ q̄stiones vtilēz
et catholice. Primo q̄ venio ad scolā p̄hoz i
qua studiose disputant̄ q̄stiones subtilez et
theozice. et ibi nostrā p̄pono q̄stionē interro
gās ab eis de lege xpi euāgelica. Quenam do
ctrina h̄ noua. In p̄mo vero huius scole igres
su p̄mociuāliū sciaz grāmāte videlicet et lo
gice. rethorice et poetice artis doctores inue
nio. Qui oēs iuxta sue facultatē doctrine in
aliqd̄ offerūt. Alij grāmāticalia p̄sciāti ru
dīmēta. Alij logicalia aristotel̄ argumēta
Alij rethorice tullij blandimēta. Alij poeti
ca integumēta virgilij. nec solū ista. q̄nimo
ouidiū p̄ntant fabulas. fulgētij mythologias
odas oracij. ormeftas orosij. iuuenal̄ satiras
seneca tragedias. comedias therētij. inuēcti
uas salustij. sydonij epl̄as. cassiodori formu
las d̄clamarōes q̄ntiliani. decades titi liuij.
valerij ephitōmata. marchial̄ epygrāmata.
centones homeri. saturnalia macrobij. et ge
neralit̄ singula q̄ vel suauis lirā rethorice vt
grauis poetice musam resonāt. S; cum p̄
missi doctores i his oibz nihil p̄ius doceāt
qd̄ ad p̄positā satisfaciāt q̄stionē. ip̄i tñ michi
iam pene de solutiōe q̄stionis desperāt. in q̄
rendi laudā p̄positā laborz diligētia recom
mēdant et diligēt̄ in q̄rētī spem iteniēdi cō
firmāt. Cōfortat me siquidē illud cōe dicitū
Boeci de disciplina scolarū. cuiuslibz ope
ris obtusitas laborz diligētia p̄mollit. Con
fortat me etiā illud dicituz valerij in epl̄a ad
ruphinū. Ad sūma q̄s fastigia nō nisi p̄ sale
bras euadim⁹ nec ē via plana q̄ ducit ad gau
dia plena. Cui⁹ rei ponit exēplū. Audiuit in
quit iason q̄ p̄ mare adhuc intactū ratibus
et remis et p̄ thauros sulphureos ac p̄ torica
ri p̄pentis vigilijs sibi viandum essz ad au
reū vell⁹ et sano p̄silio licet n̄ suauis vsus. abij
et redijt et oprabile thesaurū retulit. Sic ab
sint̄hū veritat̄ acceptat thozose mētis hūilī
tas. secūdat officiosa sedulitas. et in fructū p̄
ducit p̄seuerātie vtilitas. et dura p̄ncipia dul
ci fine munerent. Sic arce⁹ callis ad ampla
ducit palacia. sic angust⁹ trames ad terrā vi
uentiū. Decille. Cōfortat me insup̄ illud di
ctum vgilij i eneyde. Labor ip̄rob oīa vicit
Confortat me deniqz illud dicitū archireniū
nouelli poete. Uelificat athos dūbio mare
p̄oreligat. Rem⁹ arat colles. pedibz subster
E 4

Principiū

nitur vnda. Pape meatur humus pelagi te
 chis exuit vsum. Salomone fulmen iaculat
 dedalus alas. Induit ingenij furor instat z
 inuia pceptis. Rūpit z artificij cedit natura la
 bozi. Et his nāq; dictis vires animi colligo
 spem metis erigo. vt ad pposita q̄stionis ap
 tionē pcedā vltēri⁹ iuestigās a pfundiorib⁹
 natural z moralis phie doctorib⁹ q̄dnam d
 pposita sapiāt q̄stione. ipi sō sola exculatiōe
 p̄tēti talē r̄sionem p̄tendūt. Scim⁹ inq̄unt
 elemētoꝝ p̄ortōes. elemētoꝝ p̄ditōes. ya
 porum ip̄ressiōes. mineraliū mixtiōes. Sci
 mus vires herbar⁹. stutes gemmar⁹. mores
 aialiū. orignes aiaz. Scim⁹ cōplexionū di
 stācias. humoꝝ repugnācias. sanitarum ar
 monias. egritudinū distācias. Scim⁹ vari
 etates actiū. causalitates habituum. extre
 mitates vicioꝝ. z medietates virtutū. Et vt
 vnū dicam⁹ Scim⁹ de natura q̄cqd huma
 na pōt rō naturaliter p̄scrutari. sed nimiz de
 ea quā p̄ponis q̄stione nihil vtiq; scimus. qz
 in ea solutiōe natura silet. ei canones succum
 būr. z fides sola de naturali rōe triumphat.
 Ad hāc itaq; vocē. p̄mā exeo scolā z transeo
 ad secūdā. Secūdo ḡ venio ad scolā ma
 thematicoꝝ. in q̄ curiose p̄scrutāt q̄stioes
 difficiles z fantastice. z ibi nostrā p̄pono q̄sti
 onem interrogās ab eis de lege xp̄i euāgeli
 ca. Quenā doctrina hec noua. In p̄mo sō
 hui⁹ scole igressu: quosdā reperio sibi nomē
 mathes vsurpātes idebite. ex quoꝝ infamia
 tora fere mathematicoꝝ scola infamis reddi
 tur z suspecta. Ni sunt q̄ teste beato Augu. i
 libro de natura demonū. a terra geomāticū.
 ab aere aeromāticū. ab igne pyromāticū. ab
 aris idoloꝝ arioli. a cōsideratione nataliūz
 genetiāci. ab inspectōe aiaz aruspices. et
 a volatib⁹ aut vocib⁹ auiū augures nūcupā
 tur. Ab his itaq; pseudo mathematicis seu
 poq; maleficiis nihil iterrogo de pposita q̄
 stione. hoc sacra phibēte scriptura. Nō dēli
 nes iquit ad magos. nec ab ariolis aliquid
 scisciteris. Leui. x. S; ad veros mathema
 thicos trāseo q̄ in arismetica numeroꝝ pu
 gnas. i musica sonoꝝ sinuigias. i geometria
 quātitatū mēsuras. z i astrologia celoꝝ in
 fluēcias sciētifice p̄scrutāt. iter quos tenet
 pictagoras calculū. orphe⁹ plectrū. esculari
 us baculum. eufrates horoscopiū. archime
 des radiū. pdites circinū. cāpan⁹ ppēdicu
 lum. ptolome⁹ astrolabiūz. Nec iuestigare
 desistit. thales tpa. arblas sydera. z eno pōde

ra. crisippus numeros. euclides mēsuras. al
 bumazar influēcias. Ab his itaq; mathema
 ticus nostre peto solutiōez q̄stionis. z ecce bo
 rum aliq; dū questione istā soluere temptant
 ita desipiūt vt xp̄i doctrinā. xp̄i vitā. xp̄i opa
 xp̄i miracula. caus naturalib⁹ z celestib⁹ isu
 entis audeāt deputare. Sic em̄ ausus ē il
 le fantasti⁹ albumazar tractat⁹ p̄mi de vni
 ctiōib⁹ differētia tertia Sic z ille machome
 tic⁹ Auicēna. x. methaph. sue. qz tā fatuaz q̄
 obscurā z fastuosam p̄sumptiōem ap̄s ipse
 rephēdit. obscuratū est inq̄t insipies cor eoꝝ
 dicētes em̄ se esse sapiētes stulti facti sūt. Ro
 manoz. i. Nō sic deuoti mathematici tres il
 li magi oriētales p̄clari q̄bus vt Matth. q̄.
 legif xp̄m natū stella mirabilis nūciauit. il
 la scz de qua meminit Calcid⁹ super. q̄. tby
 mei platonis. post cui⁹ ap̄itionē teste Au
 gustino vbi supra. natiuitate alicuius e celo
 interpretari nō licuit. nō sic inq; nō sic p̄sumit
 bi deuoti mathematici. s; ip̄posite q̄stionis
 solutiōe impfectū suū humilit̄ recognoscunt
 Hescit inq̄uit aczibologia mathematica b⁹
 q̄stionis soluere nodū. Hescit q̄ppe diuinuz
 aperire secretū. nā cū dō claudēte nemo ape
 riat. sane frustra sudat diuinic⁹ obserata. hu
 manit̄ reserare. Ad hāc itaq; vocē secūdā
 exeo scolā z trāseo ad tertiā. Tertio ḡ veio
 ad scolā iuris peritoꝝ in q̄ p̄tētiōe disceptāf
 q̄stiones ciuiles z politice. Et ibi nostrā p̄
 pono questione: interrogās ab eis d lege xp̄i
 euāgelica. Quenā doctrina hec noua. In p̄
 mo sō hui⁹ scole igressu ciuiles iuris docto
 res inuenio. Qui imparoꝝ leges. cesaris edi
 cta. tāta veneratiōe suscipiūt. tāto honore p̄
 ferunt. vt p̄ ipis venerādis aliq; p̄terūq; cele
 stia impatoꝝ leges p̄temnāt. p̄ ipis defen
 dēdis. edictis sūmi cesaris p̄traditāt. S; re
 perio itez i hac scola quosdā iuris canonicos
 fessores q̄ etiā suas decretales epl̄as q̄ diui
 nas scripturas accipiūt eas talit̄ venerant̄
 vt p̄ter h̄ eoꝝ aliq; p̄terūq; i diuinaz p̄mz
 p̄t blasphemā scripturaz. Tales em̄ repre
 hēdit magn⁹ ille vtriusq; iuris doctor dñs
 Bracian⁹ sui volumis. dil. ix. p̄ba recipiens
 Aug. epl̄a. viij. ad Diero. Ego inq̄t sol̄ eoꝝ
 libroꝝ scriptoꝝ q̄ iam canonicos appellāf.
 didici hūc moꝝe honorēq; referre vt nulluz
 eoꝝ scribēdo errasse auditiā credere. Appella
 tione canonicoz libroꝝ solos cōspendēs li
 bros diuinaz scripturaz z nō iurū huma
 noꝝ in q̄b⁹ eodē Augustino teste li. q̄. ad vin

in cursum biblie

centium. negare nō possum⁹ nec debem⁹ ml
 ta esse que possunt iusto iudicioz nulla teme
 ritate culpari. Ipsoꝝ igitur qui vel i ciui
 lis vel i canonici iuris scola aut student aut
 docēt bisariam diuisionē reperio. nā quidā
 z multi procbdolor linguā prostituūt. que
 stum querūt. equitate solūt. pacē pfundūt.
 sopitaz litū cineres suscitāt. pactiōes vio
 lant. adulteria dissimulat. matrimonia disfa
 mant. luxuriatur i lachrimis viduaz. in fame
 pupilloꝝ. i afflictioe simpliciū. z i pauperuz
 nuditate. Nā vt Sydonij s̄bis vtar. hi sūt
 q̄ causas p̄tendūt adhibiti. impediūt p̄ter
 missi. fastidiūt admoniti. obliuiscūtur locu
 pletari. hi sunt q̄ emūt lites. vendūt iterces
 siones. iudicāda dicāt. dictata cōnellūt. at
 trahūt litigaturos. protrahunt audiendos.
 Quid plura. Ni sunt q̄ dum i capturā pecu
 nie rethia tendūt. iura omnia iteruertūt. om
 nes leges iterp̄tatur ad libitū. z p̄ sua volū
 tate nūc abdicāt. nūc admittūt. bñ dicta de
 p̄uāt. prudēter allegata peruertūt. cōdem
 nāt innocētes. nocētes absolunt. impios so
 uent. opprimūt innocētes. Ab his itaq; liti
 giosis caudicis de q̄stione p̄posita nihil q̄ro
 sed eoꝝ cōfortia fugio. z eoꝝ dēmmo litigia
 dicēte mihi apostolo. Scrui dñi nō opoz
 tet litigare s; māsuēt esse ad omēs. scda ad
 Thimo. ij. Alij vero sunt. z vtinam multū. q̄
 in ipsa iurū scola studēt z docēt nō ad que
 stum nō ad iniquū iuris dispēdium. sed ad i
 quisiōem veritatis z iudicij equitatez. Ni
 sunt qui aduocātur p̄ pupillū z vidua. p̄ vti
 litate reipublice z ecclie libertate. quozū iu
 diciarius rigor aduersus infantes vehemē
 tius excādescit. z circa simplices mansuescit
 hi sunt q̄ erigūt lapfos. fractos cōsolidāt. li
 berāt seruos. pauperes dirāt. vagos congre
 gāt. reuocāt oberrātes. hi sunt apud q̄s ad
 mittit clamor pauper. erigit dignitas ecclia
 rum. p̄ quos reuelat pauper idigētia. firma
 tur i ecclie libertas. par i populis. i ciuita
 tibus quies. Ab his itaq; tēpto. aliquid au
 dire de pposita q̄stione. S; dū ipi ad huius
 q̄stiois solutiōem puenire p̄tendūt. vires
 eoꝝ iteriori oculo caligāt. scrutātes scruta
 tiones ex mani scrutinio deficiūt. z a tāta vi
 ci sblimitatē excellētia. retroz sū i terrā abeūt
 puoluri. id eoꝝ p̄tiores eoꝝ de nre q̄stionis
 solutiōe humilit̄ se excusant. Scim⁹ inq̄uit
 q̄ diuie res p̄fectissime sūt. humani sō iuris
 p̄ditio sp̄ in infinitū decurrit. z nihil est i ea

q̄ stare p̄petuo possit. E. de ve. in. enu. c. l. q̄.
 s. s; quia. Cū igit humana iura ad scolā no
 stram p̄tineāt nō diuina. sane. p̄posite q̄stiois
 solutio nō ad iuridicā spectat peritiā. sed ad
 theologicā facultatē. nec nobis licet falcem
 nostrā in messem mittere alienam. xij. q. j. s.
 his ita Ad hāc itaq; vocem tertiā exeo sco
 lam z transeo ad quartam z vltimam.
 Quarto ergo venio ad scolam theologo
 rum. in q̄ virtuose p̄tractant questiones vti
 les z catholice. z ibi nostrā p̄pono questione
 interrogās ab eis de lege xp̄i euāgelica. Que
 nam doctrina hec noua. In p̄mo sō huius
 scole ingressu veteris legi doctores inuenio
 sanctos p̄res patriarchas videlicet z p̄phas
 Interrogo igit p̄mo p̄mum illū patrē Adā
 qui ad imaginē dei fact⁹ z in paradiso posit⁹
 diuina secreta credit p̄cepisse. Sed respon
 det adā doctrinā hāc nouā sibi maria i p̄te
 esse ignotā. Unione inq̄t dei z hois nō intel
 ligo. z q̄ s̄bū caro fieri possit ignoro. qz s; p̄
 go p̄cipiat z pariat nō min⁹ est a mea intelli
 gētia extraneū. q̄ a p̄suetudine alienū. Hec
 em̄ eua mea aut cipe potuit nisi a me cogni
 ta. aut parere nisi corrupta. Uade inq̄t post
 us ad noe viz iustū q̄ p̄ archā in diluuiō sal
 uauit gen⁹ humanū. Gen. viij. forte ipse p̄posi
 tam q̄stione ap̄iet z signacula ei⁹ soluet. In
 terrogo igit noe viz iustū. s; excusat se etiā. z
 dolabro occupat. p̄mptior est ad fabricādū
 q̄ ad docēdū. nec ego inq̄t ipse hāc q̄stionez
 ap̄ire. aut signacula ei⁹ soluer e sum idoneus
 vade poti⁹ ad abraā p̄rem multaz gētiū. ad
 quē p̄missio facta ē. qz i semie tuo bñdicētur
 oēs gētes. Gen. xij. Interrogo igit abraā. s; p̄
 expauescit etiā ipse. z tāte rei nouitate p̄cuss⁹
 noli inq̄t turbare pegrinatiōem meā. egres
 sus em̄ de terra mea z de cognatiōe mea et d
 domo p̄ris mei i minādis gregib⁹ z armēt.
 in pascuis comitādis. i fodiēdis puteis ego
 valeo. S; quā p̄ponis q̄stione soluere neqo
 vade poti⁹ ad moysen famulū dei. cui locu
 tus ē dñs facie ad facie. q̄si hō ad primū su
 um. Exo. xxxij. Interrogo igit moysen. z ec
 ce moyses e medioꝝ s̄ssu surgēs velata facie
 z libris onult⁹. p̄gerit z siluā mādatoꝝ lega
 liū p̄ponit. nec expoit. p̄thartheucū suū s̄b
 sarcina sudat. p̄git i mediū. inueniūt ibi p̄ce
 pra quedā moralia. q̄dā cerimonialia. mora
 lia aut q̄uis pficiētia. n̄ tū sufficiētia ad salu
 tem. cerimonialia sō tātis obūbrata figur.
 tātis imaginib⁹ opta. vt nō dicā ipleri s; nec
 E 1

Principium

intelligi quæde possint. Ibi cultellus p̄pucū. li bellus repudiū. oculoz z dentiū talioes. voluit q̄ z reuoluit moyses. cōsumptoz frustra roto legēdi officio. latēt eū hui⁹ doctrine mysteria. Erubescit itaq; moyses z defectū suū p̄fites ait. Uelata facie ego sum. p̄ce q̄so pu/ dozi meo. z cū tabulis meis lapideis p̄lum meū lapideū p̄mitte docere. Uade poti⁹ ad dauid quē inuenit dñs fm̄ cor suū. forte i cy thara z psalterio eructabit tibi p̄bū bonum z aut ip̄e soluet q̄stionis signacula. aut d̄ stir pe ip̄i surget q̄ soluet ea. Interrogo igit̄ dauid. sed excusat se etiā dauid dicens. Nō sum dign⁹ ad tāte questionis sublimitatem assurgere. Quā iniquitates mee sup̄gressæ sūt caput meū z sicut on⁹ graue quare sunt sup̄ me. p̄l. xxxvii. Ideoz h̄ mysteria q̄stionis nō min⁹ sunt obicura mihi. q̄ tenebrosa aq̄ in nubib⁹ aeris. Uade inq̄t poti⁹ z puoca om̄es simul p̄phetas ad spectaculū istū. si forte reuelat eis de⁹ z aperiat ocul⁹ itelligētie eoz. forte qd̄ n̄ intelligūt singuli. intelligēt vniuersi. Interrogo igit̄ simul om̄es p̄phas. Cōueniētib⁹ p̄o p̄phis in vñū. z ad solutōem q̄stionis laborātib⁹. cū singuli multa dicāt z deficiāt. surgit Paul⁹ q̄ eoz labori cōpaties. z eis manu silentiū indicēs ait. *Lex neminē ad p̄fectū adduxit. Iusticie autē dei p̄ fidē Ihu xpi in omnes q̄ credūt in eū. ad Heb. vii. Cōsonat etiā Petr⁹ college suo paulo z voluētib⁹ atq; reuolūtib⁹ libros legū z p̄phaz exclamat. Quid tēptatis imponere iugū qd̄ ne. z nos neq; patres nostri portare poruim⁹. Nō sic iquit. s; p̄ grām dñi Ihu xpi credim⁹ saluari. Actū. xv. Vera sunt inq̄t Iohes q̄ Petr⁹ z paul⁹ dicūt. qm̄ lex p̄ Moysen data est. grā z veritas p̄ Ihu xpm̄ facta est. Ioh. primo. Dis itaq; audis. manifeste p̄pendo me frustra p̄ nostre q̄stionis solutōem interrogasse doctozes theologos antique legis mosayce. Quapropter accedo ad doctozes theologos noue legē euāgelice z eis p̄pono admiratiue q̄stionis p̄ba dicēs. Quenā doctrina hec noua. q̄ fuit questio a p̄ncipio p̄posita. vestris reuerētis sep̄ reperita. Ad quā qd̄em questionem noue legē. doctozes catholici subclutione r̄ndent q̄druplici. Prima est q̄ hec est doctrina p̄funde capacitatis z subtilitatis inaccessibilis. Secūda est q̄ hec est doctrina stupēde sublimitatis z difficultatis imp̄scrutabilis. Tertia est q̄ hec ē doctrina timēde seueritatis z ciuilitatis imp̄turbabilis. Quarta*

est q̄ hec est doctrina querēde felicitatis z utilitatis incōparabilis. Cū apl⁹ Paul⁹ doctozum catholicoz eximius z ceteris audacior ad loquendū p̄missas quattuor cōclusiones breuiter innēs z pariter cōphēdēs de hac noua doctrina alte exclamat dicens. *Qua altitudo diuitiaz sapiētie z sciētie dei. q̄ incomphēnsibilia sunt iudicia ei⁹ z inuestigabiles vie eius. Ro. xi. Ubi animaduerto doctozē hunc erimū cōrespōdenter ad p̄missa quattuor notare correlaria. ac si aperte n̄hi diceret. frustra quesisti solutōez q̄stionis p̄posite alibi q̄ i scola doctrine euāgelice. Et p̄mo frustra quesisti in scola philosophica disputate subtilia. nā ecce altā sublimitatē z inaccessibilē. quia altitudo diuitiarum. Secūdo frustra quesisti in scola mathematica scrutate difficulta. nā ecce lata z difficultatē z imp̄scrutabilē. qz sapiētie z sciētie dei. Tertio frustra quesisti i scola iuridica disceptate ciuilia. nā ecce firmā ciuilitatem z imp̄turbabile. quia incomphēnsibilia sunt iudicia eius. Quarto frustra quesisti in scola mosayca p̄tractante vtilia. nā ecce summā vtilitatē z incompatibilem. quia inuestigabiles vie ei⁹. Hec itaq; Paulo dicēte. assurgūt ei pariter om̄es doctozes catholici. z eius cōcordant sentētie. Sed v̄ vnus loquat̄ p̄ omnib⁹. ecce doctoz veridicus Augustin⁹ quasi syndicus alioz vnus verbum p̄ponit. p̄ singulis z dictis Pauli testimoniū perhibet veritatis. Vera sunt inq̄t que paulus asserit z nihil verius dici potest. Hāc in hac sacra doctrina noua supereminēter cōtinetur quidquid in alijs vtiliter inuenitur. Quidquid em̄ homo extra didicerit. si notū est hic damnat. si vtile est hic inuenitur. z cum ibi quisq; inuenit omnia que vtiliter alibi didicerit. multo abundant⁹ inuenit et ea que nusq; alibi inuenire potuit. Verba sunt Augustini sc̄do de doctrina christiana ca. vii. Quibus auditis p̄strans in terrā genibus corpis z flexis poplicibus cordis mei doctrine salubris sup̄mū doctozē z magistrū exoro suppliciter z deuote. humiliter postulans cū sapiētissimo Salomōe Da mihi domine sedū tuaz assiltricē sapiētiā. mitte illam de celis sanctis tuis z a sedē magnitudinis tue. vt mecū sit z mecum laborer. Sap. i. Quod nobis cōcedat q̄ sine fine viuūt z regnat. in secula seculozum Amen*

Questio Vesperiarum

Questio eiusdem in suis vesp̄is.

Trū petri eccle/

via lege reguletur. Reuerendi patres z dñi Ego reus z indign⁹ peccator Petrus de pastore petro z ei⁹ grege vel ecclesia tractaturus imo indignus p̄uaricator xpianus de legislatoze xpo z eius lege seu regula p̄mit̄ locuturus formido nimir z demisso capite veritus sum ne mihi ueniat illud prophete Dauid elogium. Peccatori autē dicit deus. quare tu enarras iusticia meam z assumis testimoniū meū p̄ os tuū. Igitur tremunt labia berent fauces. balbutit lingua. z oia vocē or gana fere penit⁹ obmutescūt. Et dū in tantorum viroz p̄sentia de materia tā ardua loq̄ vereor z tacere prohibeor. fugam cupio sed quo fugiā nescio. Si em̄ fugiam ouis ad pastorem Petrus ad petrū. imo si cōfugiam filius ad patrē. christianus ad xpm̄. timeo repellī z propter peccata mea nullatenus exaudiri. Non est ergo quo securus fugiaz q̄ filius ad matrē. filius ecclesie ad matrē ecclesiam. Spero nāq; per hanc piā matrem que peccatores conciliat apud patrē. non repellī quidem sed suscipi z per matere pietatis viscera confortari. Ad hanc igitur cōfugiens z sua lege regulari cupiens me z dicta mea omnia sue z suoz filioz tam p̄sentium q̄ absentium charitatiue correctioni cōmitto. z sub hac z alijs protestationibus fieri cōfuetis quas supplico haberi pro repetitis gratia breuitatis. ad questionis respōsiones accedo. Pro qua tres breues articulos faciam z in quolibet articulo sic procedam.

Primus erit de xpi regula siue lege. Secūdus erit de petri ecclesia siue grege. Tertius erit de gregis petri z legis xpi cōformitate. Primo p̄mittā tres distinctiōes. Secūdo ponā tres p̄clusiōes respōsivas. Tertio inferā tres p̄pōnes correlarias. **B** Quantū igit̄ ad p̄mū articulū in quo videndū est de xpi regula siue lege sunt tres distinctiōes p̄mittēde. Prima erit generalis de lege. Secūda specialis de lege diuina. Tertia specialior de lege xpi seu regula. Prima q̄ distinctiō est q̄ lex vt ad p̄positū p̄tinet multipliciter z p̄ diuersis capi solet. Quāq; sumit̄ p̄ p̄ma lege que est lex increata. Et sic diffinit Aug⁹. lege libro p̄mo de libe/

ro arbitrio. Lex eterna est sūma rō cui sp̄ obtempandū est zc. Et. i. p̄tra Faustūz Lex eterna est diuina mens seu. volūtas ordinē naturalē seruari iubēs turbari vetans. Cū pater. q̄ sicut volūtas diuina est simplicit̄ p̄ma causa in genere cause efficiētis. sic ip̄a est lex simpliciter p̄ma in genere legis obligantis. Quare sicut nulla causa secūda p̄ agezē ip̄a nō agēte. sic nulla lex potest obligare ip̄a nō obligate. put alias declarati. Quāq; vero sumit̄ lex p̄ signo p̄me legis qd̄ est lex creata. Et sic diffinit Tull⁹ in philippicis. q̄ lex nihil aliud est q̄ recta rō a nutrie tracta a deo diuina imperās honesta prohibensq; contraria. Sed sic capiēdo lege p̄ lege creata ad huc quādoq; sumit̄ generalit̄ p̄ qualibz tali lege naturali humana vel diuina scripta vt nō scripta. Et sic diffinit Tullius libro d̄ natura deoz. q̄ lex est recti p̄ceptio p̄auis de/pulsio. Quāq; vero sumit̄ specialit̄ p̄ lege naturali. Et sic diffinit Tull⁹ libro de legib⁹. q̄ lex est rō infusa a natura que iubet que sit faciēda. p̄hibetq; p̄traria. Quādoq; etiā sumit̄ specialiter p̄ lege humana scripta. Et sic diffinit Gratian⁹ distinctiōe p̄ma q̄ lex ē p̄stitutio scripta. Et distinctiōe secūda. q̄ lex est cōstitutio populi qua maiores natu siml̄ cum plebibus aliquid sanxerūt. Et sic quāuis iste termin⁹ lex sit generalis ad omnē legem tamē quādoq; restringit̄ ad vnā determinatam speciem. **L** Secūda distinctiō ē q̄ lex diuina vt sumit̄ p̄ lege diuini⁹ inspirata qualis est lex Moysi vel xpi. Uno modo potest sumi p̄ aliqua vna regula data a deo aliquid precipiēte vel p̄hibente. Alio modo pro aliqua vna cōgregatione plures tales regulas cōtinente. Qualiter tota doctrina xpi dicitur lex xpi. Et sic sumit̄ in proposito. Sed sic capiēdo adhuc potest sumi strictē pro aliqua tali cōgregatione solum cōtinente p̄cepta z prohibitiōes. quia h̄ duo solum p̄tinet ad legem proprie dictā. Alio modo potest sumi large p̄ aliqua tali cōgregatione nō solū p̄tinente p̄cepta z p̄hibitiōes sed etiā cōsilia z permissiones. testimonia historialia. exempla imitabilia. miracula. sacramenta. promissiones p̄miorum. cōminationes supplicioz. z multa huiusmodi. que licet nō sint de suba legis p̄rie. qz nec ligant nec obligant eo q̄ bis nihil impat̄ aut p̄hibetur ip̄a tñ sunt fortissima adiutoria ad legē sustinendū. iō dicunt̄ p̄res legē diuine cōiter dicte

Questio

D Tertia distinctio est quod lex christi seu regnula. Uno modo potest sumi stricte per congregatōem illorum et simul eorum quod docuerunt apostoli et discipuli eius auctoritate sua. Et sic sumitur. Unum lex christi seu regula dicitur tota doctrina euāgelica intelligendo per euāgelium non solum doctrinā quattuor euāgeliorum sed generaliter nouum testamētum. Quē admodum doctrinā suā vocat Paulus euāgelium. i. ad Thim. i. Sed sic capiēdo ad huc potest multipliciter sumi. Uno modo per talē doctrinē veritatē siue sit in mente siue in scripto vel in voce. Alio modo potest sumi per talis veritatis vel obiecti intellectuali cognitōem. Unum non minus proprie dicitur lex vel preceptum vel prohibitiō ipsa cognitio agendorum vel non agendorum quod ipsa veritas enūciat quod agendum vel non agendum. Iō dicit venerabilis Hugo primo de sacramentis. pre. vi. c. vi. Quid cognitio faciendorum fuit nisi quedam ad cor hominis facta preceptio. et quod rursum cognitio vitandorum nisi prohibitiō. Nec autem cognitio potest esse multiplex. quia vel solum approbatio siue iudicatio. Et si cum certitudine potest esse habitualis vel actualis vel ab habitu acquisito solum vel ab habitu etiam infuso. Unum secundum hunc loquēdo propriissime lex christi potest dici fides in fusa vel actus eius quo creatura rationalis firmiter assentit doctrinē christiāne veritatibus. **E** His igitur distinctiōibus premissis ad videndum quod liter huiusmodi lex seu regula est rationali creature per statum vite perfectissime lex creata. tres sunt conclusiones declarande. Prima conclusio est. quod lex naturalis vel humana vel etiā lex diuina moysayca viatori non est lex perfectissima creata. Patet primo de lege naturali vel humana. quia aliter sequitur quod viator ex puris naturalibus sine fide posset omnia ad que tenet perfectissime cognoscere et adimplere. et apostolus ad Hebr. xi. Sine fide impossibile est placere deo. Secundo idem patet de lege moysayca quia secundum apostolum ad Hebr. vii. Nihil ad perfectum adduxit lex. Et loquitur de lege veteri primo moysen data. quare et cetera. **S**ecunda conclusio est quod lex christi seu doctrina vocalis aut scripta vel ipsa mentalis solus approbensiuua vel etiā ipsa adhefuiua si non sit ex fide infusa non est viatori perfectissima lex creata. Patet. quia nullus viator per legem christi sine fidei credulitate potest omnia ad que tenet perfecte intelligere re iuxta illud nisi credideritis non intelligetis. Tertia conclusio est quod lex christi sola seu doctrina. i. fidei infuse habuit vel actus quem viator habet de ea est sibi perfectissima lex creata.

Patet. quia nullus viator per aliud signum seu directiuum creatum nisi per huiusmodi fidem vel actum omnia ad que tenet perfecte cognoscit. ut ex predictis apparuit. et per huiusmodi signum illa perfecte cognoscit. quia si non tunc fidelis operans secundum fidei christi directiōem non sufficenter operaretur ad consequendum salutem contra illud. Math. vi. Qui credit. derit. et saluus erit. **F** Ex predictis sequuntur aliquę propōsitiōes correlarię. Prima est quod sicut virtus iusticie solum est in mente et non in scripto vel voce. sic in ipsa est proprie lex seu regula iuste vite. Patet quia nullo existente in scripto vel voce adhuc lex esset nec regule intellectuales que sunt res naturales imaginabiles minus essent seruade nec homo minus obligaretur ad eas quod si ipsas legeret vel audiret. quare et cetera. **S**ecunda est quod sicut vox audibilis non est lex proprie sic nec scriptura legibilis sed solum equiuoce. Patet quia vox vel scriptura lex non dicitur aut regula. nisi ea figura vel tropo qua nomen rei et veritatis imaginari imponitur vel signo. sicut imago regis rex dicitur. Patet. quia iniuste diffiniētes leges diffiniunt eam secundum eius minus propriam acceptiōem. quia ut supra patet Bracianus et alij solum diffiniunt legem scriptam. Tertia est quod sicut ad legis christi habitualē fidem omnis viator obligatur sine ulla excusatione. sic ab eius actuali fide nullus excusatur nisi sola incapacitate. Primum patet ex illo dicto apostoli. Sine fide impossibile est placere deo. Unde licet inter homines alij alijs minus sint capaces propter breuitatē intellectus experientie paucitatē aut defectus doctrine vel gratie. quia non omnes equaliter obligantur ad credendum singula legis in particulari et explicite. tamē nullus est genus hominum adeo tardum intellectu quod saltem in vniuersali et implicite non possit omnia credere. id est credere vniuersaliter quod quod ibi asserit esse verum. ideo a tali credulitate habenda loco et tempore nullo omnino excusatur nisi sola incapacitate. Paruos autem et curiosos ceterisque passionibus meritis capros seu alia naturali impossibilitate prohibitos incapaces voco. et si non simpliciter. tamen secundum quid. sed dum his defectibus laborat. quare non oportet quod aliquid actualiter credant. ideo et cetera. Et huius de primo articulo. **S** Quantus ad secundum articulum in quo videndum est de Petri ecclesia siue grege sunt distinctiones premitte. Prima erit generaliter de ecclesia. Secunda specialiter de militante ecclesia. Tertia magis specialiter de petri ecclesia

Vesperiarum

Prima distinctio est ista quod ecclesia potest multipliciter sumi. Uno modo per repleto materiali. Et sic sumitur in veteri testamento Deut. xxiij. Eunuchus non intrabit ecclesiam. Et in nouo testamento. i. Lo. iij. Nihil domos habetis ad manducandum et bibendum ac etiam ecclesiam dei preteritis. Alio modo sumitur per repleto spirituali. Et sic multipliciter potest sumi. Uno modo particulariter. et sic aliqui bet rationali creatura quā dicitur specialiter inhabitat potest dici ecclesia dei sicut dicitur repleto. Alio modo magis generaliter per aliquam congregatōem talium creaturarum siue vniuersali siue particulari. Et sic itez multipliciter potest sumi. Uno modo per omnibus cognoscētib; clare vel beatifice catholicas veritates. et sic vocatur ecclesia triumphans. de qua dicitur Laus eius in ecclesiis sanctorum. ps. cxxix. Alio modo per omnibus cognoscētib; enigmatische huiusmodi veritates. Et sic non solum sanctorum veritates triumphans. sed etiam cum bonis malis et cum hominibus demones approbatur. Unum etiam quibus nomine ecclesie maligni ligni ut cum dicitur. odiui ecclesiam malignatū. psal. cxxv. Licet autem huiusmodi itez ecclesia multipliciter possit sumi tamen ut adpositum pertinet ecclesia sumitur per hominibus in mortali corpore naturaliter viuētib; et enigmatische cognoscētib; catholicas veritates. Et sic vocatur ecclesia militans. de qua dicitur. Attendite vobis et vniuerso gregi in quo posuit vos spiritus sanctus regere ecclesiam dei. Actuum. xx. Et sic sumitur in proposito. **S** Secunda distinctio est ista quod ecclesia militans dupliciter potest sumi. Uno modo per ecclesiam vniuersali. et sic est vnica ecclesia et extra quā non est alia. de qua dicitur apostolus quod christus est caput corporis ecclesie. et corpus eius est ecclesia. Col. i. Alio modo per ecclesiam particulari. et sic sunt plures ecclesie. iuxta illud dictum eiusdem apostoli. Salutāt vos omnes ecclesie christi. Rom. xv. Utroque autem predictorum modorum adhuc multipliciter sumitur ecclesia. Nam sumēdo eam per ecclesiam vniuersali quibus sumitur per congregatōem omnium fidelium actu existētib; quibus non generaliter sumitur per congregatōem omnium fidelium a tempore christi vel apostolorum usque nunc succedentium. Et sic distinguitur ecclesia christi in synagoga moysi. Et isto modo accipit Augustinus ecclesiam in li. 5 manicheos. ut habet. xi. dist. ca. palā. et alibi. vbi dicit quod euāgelio non crederet nisi eū ecclesie auctoritas cōpelleret. Hoc enim modo ecclesia est maioris auctoritatis quod euāgelium sit. quia huiusmodi ecclesie euāgelista siue scriptor euāgelij ipsi existit. Quibus autem adhuc generaliter sumitur ecclesia per congregatōem omnium fidelium a principio mundi usque ad consummationem seculi. et sic non solum cōpēdit ecclesiam christi sed etiam synagoga moysi

et eos qui fuerunt sub lege naturali. et isto modo accipit Augustinus. li. x. de ciuitate. c. li. vbi dicit quod non solum a tempore corporalis punitie christi apostolorum eius sed ab ipso abel usque in huiusmodi seculi sine peregrinatio percurrit ecclesia. Et Gregorius in quodam omel. dicit quod ab abel iusto usque ad vltimum electum spiritus manet ecclesia. Huiusmodi enim moysi synagoga in veteri testamento appellatur nomine ecclesie. Huiusmodi etiam in edictis ecclesiam domini in solitudine. Sed etiam sumēdo ecclesiam per ecclesiam particulari itez multipliciter potest sumi. Uno modo per quatuordecim congregatōes fidelium siue virorum siue mulierum. Et sic dicitur. i. Petri. v. Salutāt vos ecclesia que est in babilonia et isto modo sumitur in pluribus sacre scripture locis. Alio modo sumitur specialiter per totam congregatōem clericorum et sic nunc accipit in textu scripture diuine. sed clerici nomine ecclesie approbatur ad seipos vocates se ecclesiasticos. Alio modo adhuc sumitur magis specialiter per aliquam particulari collegio clericorum. Et sic in iure canonico ecclesia itez habet varias significatōes. ut notat extra de p. sig. ca. clerici. Sed his et alijs significatōibus obmissis ecclesia militans proprie sumpta per ecclesiam vniuersali potest isto modo describi. Ecclesia est omnis huiusmodi fidelis vel omnes homines fideles in mortali corpore naturaliter viuētes. Et voco homines fideles actu vel habitu implicite vel explicite credentes vel enigmatische cognoscētes omnes catholicas veritates. Toco autem catholicas veritates. veritates quibus quilibet viator actu vel habitu explicite vel implicite firmiter assentire tenet. Sed dico omnis homo. vel omnes homines. quia secundum apostolum non solum in pluribus hominibus sed in vno solo potest et potunt stare ecclesia. Nam ut dicit Augustinus. sup. ps. c. xxviii. Aliquid in solo abel ecclesia erat. Et ut quod aliquis. i. tempore passionis christi. tota ecclesia et tota fides ecclesie christiane in maria matre christi remanserat. **S** Tertia distinctio est ista quod petri ecclesia dupliciter potest sumi. Uno modo per ecclesiam quā petrus apostolus personaliter regit. Alio per ecclesiam particulari in qua ipse sedē tenuit. Et quia ista dicitur fuisse ecclesia romana. id est distinguendum quod romana ecclesia multipliciter sumitur. Quibus per summo pontifice et quibus dā presbyteris et diaconis quibus non ex auctoritate diuine scripture. sed ex consuetudine obfuarie humane papae et cardiales vocantur. Quibus autem sumitur per solis cardinalibus. quibus per omnibus clericis romanis. quibus per omnibus fidelibus romane dyocese. quibus per omnibus credētib; fidem apostolicam predicatā romanis. Et sic vniuersalis ecclesia potest vocari ecclesia romana et omnes fideles potest appellari romani. ut dicitur aliquis. sic pau-

Questio

apostolus extra Italia nat' anq' rome fuerit se esse hoicm romanu' asseruit. vt p3 Actu. xviij. Et isto modo fm illos sumit eccia romana vbiq' innuit q' ptra fide errare no pot' romana eccia. vt. xliij. q. i. pudeda. z. c. a. recta. His g' distinctioib' pmissis ad videndu' q' liter. vtraz eccia. scilicet eccia vniuersalis q' particularis eccia romana siue romana dyoces' fuit petri eccia tres sunt p'clusiones declarande. Prima est q' petrus ap'us ex xpi insti' tute pncipatu' habuit vniuersal' eccie. Secunda est q' petrus ap'us ex xpi ordinat' ep'atu' tenuit romane eccie. Tertia q' petrus ap'us p'us tpe summus p'otifex fuit q' ep'us romane eccie. **R.** Ad declaratioz aut' haz con'clusionu' sciendu' est q' circa ista materia sut varie assertioes istis p'clusionib' aliq' mo' repugnates. Prima e' q' null' sacerdos ex xpi institut' sup' alios h'z aut' h'uit maior' p'at' tem' s'z omis equal'. Secda est q' petrus ap'ostolus no' habuit sup' alios ap'los nec p' p'ns sup' vniuersal' ecciam pncipatu'. z' si habuit inter eos aliq' mo' p'natu' hoc non fuit p' modu' p'lidetie vel d'nat'ois. s'z p' modu' voluntarie reueretie z' humiliat'ois. sic q' aliq' apli no' t'q' sibi subditi s'z r'oe sue antiq'it' z' p'fectio nis et i' multis voluntarie deferebat. Tertia est q' petrus habuit sup' alios p'prie pncipatum tu' no' ex institut'oe xpi s'z ex ordinat'oe ap'loz. Quarta est q' petrus no' fuit p'otifex romana siue romane eccie ep'us. Quinta q' romana eccia no' h'z sup' alias eccias pncipatu' nisi improp'e capiat eccia romana p' vniuersali eccia. Et de ista intelligit q' romana ecclesia e' caput oim ecciaz. Sexta q' particular' eccia romana h'z sup' alias pncipatu'. Et h' ponit fm q' d'ruplice' modu'. Primus modus est q' ipa habuit h' mo' pncipatu' no' ex ordinat'oe diuina s'z humana. Et iste modus est duplex. Unus est q' h' mo' pncipatu' habuit autoritate impatoris p'stanti siue alioz impatorz. Secundus modus est q' ipm habuit auctoritate generaliu' p'cilioz. Tercius aut' modus est q' h' mo' pncipatu' habuit no' ex ordinat'oe humana s'z diuina. z' iste est duplex. Unus modus est q' h' mo' pncipatu' habuit immediate ex institut'oe xpi z' eu' accepit qm' petrus fact' fuit summus p'otifex dicete xpo. tu es petrus. zc. Alius z' quartus modus e' q' ipm habuit no' immediate a xpo s'z a beato petro q' de antiochia in romana ecciam sede sua tr'astulit z' ea oib' alijs ecclesijs p'tulit. Licet aut' n' sit facile p'dictas

assertiones efficaciter impugnare. s'z h' cas' p'bande sunt p'clusiones p'misse. Un' ad declaratione' p'clusionis p'me res sunt p'p'oes p'mittende. **I.** Prima est q' in petro z' ceteris ap'lis duplex fuit p'as. s'z potestas ord'is z' potestas regim'is. Prima fuit p'as p'lecr'adi ligadi z' soluedi. Secunda fuit potestas ordinadi subiectos z' ad eoz salutem gubernandi. Secunda p'p'oe est q' i' petro z' ceteris ap'ostolis fuit e'q'lis potestas ord'is. q'z vn' ordo erat in singul'. s'z ordo sacerdotal'. ido in his q' ad hoc p'tinet r'oe ord'is no' erat maior' p'as i' vno q' in alijs. Tertia est q' i' petro z' ceteris ap'lis no' fuit equalis p'as regim'is. s'z ex xpi institut'oe in hac p'ate petrus fuit maior' z' p'fuit alijs. ido in multis p'nam ord'is p'atez ligare z' cohibere potuit in eis. Un' q' h' mo' potestas ex xpi institut'oe i' eo maior' fuerit q' in alijs ex p'bis xpi co'cludit no' p'ce ex eo q' petro dicit Math. xvi. Quocunq' ligaueris super terram erit ligatus z' in celis. z' quodcunq' solueris super terram erit solutum et in celis. Na' Math. xvij. filia s'ba dicunt omnibus ap'lis. Et Joh. xx. Quoz remiseris peccata remittuntur z' quoz retinueris retenta erunt. Sed ex eo q' p'us tpe z' singularit' dicit illis p'mittes zc. Tu es petrus z' sup' hanc petram edificabo ecciam meam. z' tibi dabo claves regni celoz. Et Joh. i. Tu vocaberis ceph'as. Et Joh. vlt. pasc' agnos meos. z' per oues simplices intelliges. Plura alia possent i' duci scripture testimonia. s'z ex his p'z p'clusio p'ma. Secunda p'clusio no' pot' efficaciter p'bari ex scripturis diuis. q'z in eis no' legit q' xps ordinauerit petrus ep'm romanum imo q' petrus fuerit v' m'asit rome no' inuenit i' tota scriptura sacra describete act' ap'loz. h' t' pot' ronabiliter p'suaderi ex historijs autenticis que narrat q' petrus ep'us rome p'lecut'oe i' ca' cretate v' b' romana voluit dimittere s'z occurrere ei xpo aut petrus. d'ne q' vadis. Ad que xps. Clado roma' itez crucifigi. Ex q' dicto petrus intelliges seipm t'q'q' al'ez xpm seu xpi vicariu' ibide' debere martyrio coronari reuerfus est. z' ibi vsq' ad finem vite remasit. Un' verisimilit' co'cludit q' ibi sede' z' ep'atu' tenuerit. no' quide' ordinat'oe humana cuiuscunq' terreni impatoris siue p'cilij general'. sed ordinat'oe diuina impatoris celestis. licet h' ordinat'oe forte postea fuerit z' p' ipatores roborata z' p' p'cilia generalia p'firmata. Et sic p'z p'cto zc. Tercia p'clusio p'bat. q'z petrus ep'us p'otifex

Vesperiarum

summus p'us i' antiochia sedit q'z rome. sic p'z Act. xj. Un' sicut legit in cronici' Petrus p' q' tuoz annos p' passionem xpi in p'ib' hiero solimitanis ecciam rex. postea p. vij. anos antiochie sedit. Et sic a passioe d'ni fluxerit xj. anni anq' rome sede' sua tr'astulit. z' p' co' sequens plurib' annis fuit p'otifex summus q' bus no' fuit p'otifex romanus. Quare p'z q' e' pontifex romanus no' est necessarium ad e' p' pontifex summus q'z no' est de essentiali necessitate p'otificis summi q' sit ep'us romanus nec al' teri' p'icularis eccie ep'us. Et sic patet co'clusio tertia. **B.** Ex p'dictis sequunt' aliq' p'p'oes correlarie. Prima est q' pontifex summus z' p'otifex romanus sunt p'otificatus distincti licet sint in eadem p'sona diuina ord' dinat'oe p'uncti. Secunda est q' p'otifex isti no' sunt necessario sic annexi q' ex causa rationabili valeat separari. puta si summus p'otifex cu' p'cilio generali iudicaret esse vtile ecclesie vniuersali q' ecciam romana omnino dimitteret z' se alteri copularet. z' hoc ex causa ronabili sicut si roma aut dioce' romana subuerteret vt sodoma. vel a fide euerteret vt hierosolyma. vel p'pter aliud grade crimine aut graue scisma. Tercia est q' si p'otifex isti essent de facto separati romana eccia n' esset caput oim ecciaz nec haberet pncipatu' p'p' xpiani. Patet. q'z hac dignitate capitis pncipatus honoris sp' eccia tenet z' tenuit: quam summus p'otifex sibi sp'caliter copulauit. ideo antiochia illa dignitate p'didit z' ea romana eccia aq' s'uit qm' petrus de antiochia ciuitate roma' tr'astatus fuit. quare patet q' romana eccia no' est caput aliaz nisi r'oe sui capitis. i. summi p'otificis q' de facto p'otifex romanus existit. Jo' excluso h' mo' capite vel ipso manente summo z' no' romano p'otifex ipa caret illa dignitate. q'z zc. Et hec d' scdo arti. **R.** Quantu' ad tertiu' articulu' in q' p' r'atione ad q'situ' videndu' est de greg' petri z' legis xpi p'formitate p' tituli q'stiois declaratione sunt tres distinctioes p'mittende. Prima g' distinctio e' ista. q' lege regulari dupl'r pot' intelligi. Uno mo' vt id' sit q' legem h'z z' ea obligari. Et isto mo' satis clara e' ex p'mo articulo q'stionis p'itas. Alio mo' vt idem sit q' fm lege viuere z' ei' conformari. Isto mo' tractandi est i' p'nti articulo q'stionis difficultas. Secunda distinctio e' q' lege conformari pot' esse dupl'r. Uno mo' in credendis. Alio mo' i' volendis. Prima p'formitas p'tinet ad intelle

ctum. z' sit p' spem z' charitate. Na' fm apl'm p'ma Loz. xij. he' s'nt tres p'uites theologice in q' b' p'sistit p'fecta p'formitas legis diuine. z' tota p'fectio religionis xpiane. Tercia distinctio e' q' lege conformari etia' dupl'r pot' esse. Uno mo' fm intellectu' errando z' lege errore heres' seu alie' falsitat' repugnans fidei. Alio mo' fm affectu' errando z' lege no' errore heres' s'z alter' culpe mortal' repugnans sp'ei aut caritati. Un' fm h' est intellect' q'stionis. Un' pe tri eccia lege regulet. h' est v'z lege conformet. sic q'z nu'q' p'pter aliquem errorem legis regulam difformet. **D.** His g' distinctioib' pmissis sciendu' est q' de p'ma p'formitate vt difformitate est in hac q'stione difficultas sp'calis. ido de illa pncipaliter dicat' z' de ea intelligat' i' co'clusionib' ponendis. s'z p'us recitade sunt quedam assertioes circa ista materia plurimum differetes. Prima e' in q' co'iter oes fideles vident' p'sentire q' tota eccia siue multitudo oim xpianoz hereticari no' p't siue i' fide errare. Secda est q' nec etia' p'ciliu' generale. Tercia q' nec romana eccia. Quarta q' nec collegiu' cardinaliu'. Quinta q' nec p'p' canonice intras. Alie aut' s'nt q'ng' assertio nes p'dictis valde repugnates. Una est q' papa intras canonice hereticari p't siue i' fide errare. q'z petrus z' multi ali' legunt sic errasse. Septima e' q' eccia romana etia' pot' sic errare siue capiat' p' collegio cardinaliu'. siue p' collegio pape fil' z' cardinaliu' siue in q'cu' q'z alia significat'oe sumat' d'ummodo noie romane eccie no' ipoztet tota multitudo fidelium. q'z illa eccia. s'z sic errate adhuc stare' ecclesia illa no' errare cui p'p' p'missit p'seuerantia in fide. Octaua e' q' etia' p'ciliu' generale p'z fide errare q'z ip'o sic errate adhuc starz aliq' extra p'ciliu' no' errare z' p' p'ns fide eccie n' deficere. Nonna e' q' tota multitudo n' solli clericoz s'z generalit' oim viroz p't sic errare z' fides eccie i' solis mulierib' p'uari. q'z sic p'feruata fuit i' sola maria p'gie tpe passionis xpi. Decia e' q' tota multitudo xpianoz n' solli viroz s'z etia' m'liez vsu' r'ois h'ntiu' p't i' fide errare. q'z h' st'ate adhuc i' p'nu' baptizat' p'nt saluari oes p'missioes xpi d' fide eccie duratura vsq' ad p'sumatoz secl'i. Licet aut' oes p' dicte assertioes habeat' fm mag' z' m' aliq' apparet' r'oes. t' cas' ad p'ns ptractare n' p'atit' ipis breuitas. S'z p'seruado eas vsq' al'es dicop' n' p'babilit' q'z et trib' p'clusionib' p'bad' fat' pot' appere aliq'z d'caz assertio'nu' p'itab

Questio

P Et sacra scriptura vincit q̄ semp̄ e aliqua ecclia que xpi lege regulet. Et sacra scriptura nō vincit q̄ semp̄ est aliqua ecclia particularis que xpi legis regule cōfirmat. Et sacra scriptura vincit q̄ semp̄ e aliqua vniuersalis ecclia q̄ nunq̄ xpi legis regule difformet. Et quia iste conclusiones multū ad inuicē cōnectunt. id simul vna rōe pbāt.

Un̄ arguit sic. Et sacra scriptura cōvincitur q̄ sp̄ est aliqua ecclia q̄ p̄ rectā fidē legis xpi regule cōformat. intelligēdo semp̄ a tpe xpi vsq̄ ad cōsummationem seculi. S; ex ea nō vincit hoc conuenire alicui ecclie particulari. intelligēdo p̄ particularē eccliam quācūq̄ eccliam distinctā ab ecclia vniuersali. Igit̄ sufficiēt diuisione ex ea vincit hoc conuenire ecclie vniuersali. Et p̄ p̄ns sequit̄ intēctum i conclusionib; p̄missis intelligēdo eas vt predicti de cōformitate z difformitate p̄mo modo dictis. Cōsequētia patet. s; minor rōis pbatur. qz illud qd̄ in sacra scriptura p̄mittitur toti z nulli p̄ri nō debet alicui p̄ri attribui. s; semp̄ rectā fidē habere aut nunq̄ v̄ veram fidem errare i sacra scriptura a xpo p̄mittitur toti z soli fidelib; gregatōi. vt patet ex probatione maioris. Igit̄ hoc nō d̄z alicui particulari ecclie catholicorū attribui. imo debz temerariū cēseri. Maior aut̄ p̄ncipalis rōnis pbat̄ p̄mo ex illo v̄bo xpi Luc. xxiij. Petre rogauit p̄ te vt nō deficiat fides tua. Nec dubitandum est ipm̄ i hoc fuisse exauditū. q̄a fm̄ aplūm Deb. v. Exaudit̄ est. p̄ sua reuerentia. Cōstat q̄ xps p̄misit petro q̄ nō deficiet fides sua nō intelligēs de ei⁹ fide p̄sonali. s; de fide generali ecclie dei cōmittēde regimī petri. Et cū nō loquat̄ de aliq̄ ecclia p̄tiali. sequit̄ q̄ intēdit̄ de ecclia totali.

Secūdo patz idē ex illo v̄bo xpi Math. vlt. Ego vobiscū sum vsq̄ ad cōsummationem seculi. Ubi xps p̄mittit suis discipulis non solū p̄ se s; p̄ suis successorib; in ecclia dei. seipsum nō quidē corp̄aliter aut solū sacra/mentaliter s; p̄ fidē sp̄ialiter semp̄ adesse vel affuturū. Un̄ dicit Gregor. q̄ p̄ h̄ xpus vsq̄ ad cōsummationem seculi cū discipulis se esse p̄mittit ostēdit̄ ipm̄ nunq̄ a credētib; recessurū. Tertio idē sequi apparet ex illo v̄bo xpi Math. xxiiij. Ubi loquēs de p̄secutione anti xpi dicit q̄ inducēt in errozē si fieri potest etiā electi. Un̄ ex hoc modo loquendi xpi patet. quia de potētia ordinata h̄ non potest fieri. quia ei⁹ p̄missio est q̄ etiā tpe an

tichristi erūt aliqui electi nō errātes in fide xpi. Et quia min⁹ videretur de illo tpe p̄missio sequit̄ q̄ semp̄ sunt aliqui credētes fidem xpi z illi cōtinētur sub aliqua ecclia nō particulari sed vniuersali. quare zc.

Ex p̄dictis sequūtur aliq̄ue p̄positiones correlarie. Prima est q̄ semp̄ in ecclia vniuersali erunt plures adulti illustrati veritate fidei. Secūda est q̄ semp̄ in ecclia vniuersali erūt plures iusti formati p̄tute sp̄ei. Tercia q̄ semp̄ in ecclia vniuersali erunt plures electi inflammati charitate dei.

Prima p̄positio patet. qz in auctoritate p̄allegata vbi xps dicit q̄ si fieri pot̄ etiā electi inducerent̄ in errozē intēdens q̄ illo tpe anti xpi erūt plures electi nō errātes p̄ fides. Cōstat q̄ nō intēdit̄ de puulis baptizatis. qz in eis nō cadat inductio in errozē. s; d̄ adultis credētib; fidei veritatē. Un̄ patet q̄ p̄missiones xpi de fide ecclie vsq̄ ad finē seculi p̄mansura nō possunt saluari in paruulis baptizatis. z p̄ p̄ns nec debēt intelligi soluz de fide infusa. sed etiā de fide acquisita.

Secūda p̄po patet ex prima z tertia. quia fides z charitas nō possunt haberi sine spe d̄ cōmuni. siue de potētia ordinata vt ad p̄ns suppono. Igit̄ zc. Tercia p̄positio patz. q̄a min⁹ videret̄ q̄ ecclia debz stare i caritate in illo tpe nouissimo z pessimo p̄secutionis anti xpi q̄ quocūq̄ alio tpe. qz d̄ illo tpe dicitur Math. xxiiij. q̄ abūdabit iniquitas z refrigescet charitas. z tū adhuc illo tpe ecclia stabit in charitate. quia ibi d̄z q̄ refrigescet charitas z nō q̄ ipsa totaliter corrumpet̄. Itē d̄z charitas multorū z nō dicit̄ omnium. Itē ibidem de anti xpo d̄z q̄ abrenūbuntur dies ei⁹. quare nō videt̄ q̄ debeat interficere omnes charitatē habētes. Itē ibidē d̄z in plurali q̄ electi nō poterūt in errozē induci. Et p̄ p̄ns tūc erūt plures electi cōtra legē non errantes z p̄ p̄ns fidē z charitatē habētes. q̄ rezc.

R Et p̄dictis ergo patet r̄sio q̄stionis videlicet q̄ Petri ecclia lege regulat̄ hoc est q̄ vniuersalis ecclia nūq̄ p̄ errozē legi difformat̄ s; semp̄ legis xpi regule p̄formatur. nō solū p̄ fidē mortuā sed etiā p̄ fidē sp̄e z charitate formatā. z si non quātum ad quālibet ipsi⁹ portionē. Et in hoc cōsistit cōformitas ecclie ad xpi regulam seu legem. Nec igit̄ sufficiat̄ de tertio articulo z p̄o p̄senti z totali quesito.

Questio de resumpta

Rege gubernetur
Lege reguletur
Fide confirmetur.
Iure dominetur

Questio eiusdem de resumpta

Utrū petri ecclie

Sia fide p̄firmet. Arguit primo q̄ nō. qz Petri nō habuit regale monarchiā ton⁹ ecclie seu potētie xpiane. imo tal̄ monarchia videt̄ ad impatorē p̄tinere. Igit̄ potētia xpiana nō debet dici petri ecclia. Et per p̄ns q̄ ad suppositū q̄stio falsa. Cōsequētia tenet. qz quelibet potētia d̄z p̄prie esse illi⁹ q̄ i ea est rex seu monarcha. An̄s ptz. qz xps p̄ se z petro ei⁹ vicario futuro fecit solui tributū impatori. Math. xxvij. Igit̄ zc. Secūdo si ecclia esset fide cōfirmata. magis videret̄ v̄z de fide infusa. s; h̄ nō. igit̄ zc. An̄s q̄ ad p̄mā p̄tē videt̄ notū. s; q̄ ad secūda pbat̄. q̄a fides infusa nō sufficit ad firmādū in nobis actū credēdi respectu articuloz nisi ad h̄ cōcurrat apparētia rationū. Et q̄b; fm̄ Aug. xiiij. de trini. Signif̄ in nob̄ fides. nutrit̄. defendit̄ z roborat̄. Igit̄ fide nō p̄firmat̄ ecclia. s; magis ex ipa rōis apparētia. Sic em̄ p̄p̄a rētia miracula ecclia fuit p̄firmata. iuxta illud. p̄dicauerūt vbiq̄ d̄no coopante. z fmo nē p̄firmate sequētib; signis. Mar. vi. q̄ rezc. Tertio ecclia petri i his q̄ sunt fidei p̄t errare. igit̄ nō p̄firmat̄ fide. Cōsequētia clara est. qz p̄firmatio i fide importat̄ p̄tatez firmitatē q̄ est inuertibil̄ in errozē. An̄s pbat̄. qz ecclia romana p̄prie dici d̄z petri ecclia. eo q̄ i ea fuit sedes sua. s; ipa sicut vna alia particularis ecclia p̄t errare i fide. nā ipa sic errāte adhuc staret vniuersalē eccliam nō errare. Et sic saluaret̄ oia dicta scripture z oēs p̄missiones a xpo facte de stabilitate ecclie z firmitate i fide. zc. Opositū arguit. qz xps orauit p̄ Petri ecclia vt esset fide cōfirmata iuxta illud. Petre rogauit p̄ te vt nō deficiat fides tua. Luc. xxij. c. S; bec orō xpi fuit ex audita. Nā vt dicit apls. exaudit̄ est. p̄ sua reuerētia. Deb. v. igit̄. zc. Iuxta tres terminos q̄stionis ad materiā tactā. in trib; p̄obus argumentis. p̄missis trib; p̄ambulib; p̄nam tres conclusiones r̄siales. in q̄b; aliq̄ dīcam nō tā assertiue q̄ pbabiliter z collatiue.

B Primū p̄ambulū est de isto termino Petri ecclia. q̄ licet multipliciter possit sumi. p̄ ut dixi i v̄speris meis in secūdo articulo q̄stionis tū in p̄posito sumit̄ p̄ ecclia vniuersali que d̄z ecclia petri. qz i sp̄ialib; fuit caput ei⁹ z in ea ex xpi institutiōe sacerdos sumit̄. Et p̄ hoc posset solui p̄mū articulū an̄ opositū questionis factū. qz d̄z Petri ecclia nō p̄prie monarchiā tp̄alē. s; p̄prie sp̄iale z sacerdotale. Per h̄ etiā posset solui tertū argumētum. qz ecclia vniuersal̄ magis p̄prie d̄z Petri ecclia q̄ ecclia romana seu quāvis alia particularis. p̄t alias i eodē articulo declarari.

Secundū p̄ambulū est de isto termino fides. q̄ multipliciter potest sumi. Uno modo fide habituali de q̄ d̄z. sine fide impossibile ē placere deo. Deb. xj. Alio modo p̄ fide actuali de qua dicit Aug. fides est credere qd̄ nō vides. Tertio modo p̄ fide obiectali. i. p̄ obiecto fidei. de q̄ in simbolo. h̄ est fides catholica. zc. Adhuc aut̄ p̄mo modo p̄t sumi p̄ habitu i fuso vel p̄ habitu acq̄sito. Et itez tertio modo vel p̄ actu fidei infuse v̄l p̄ habitu ex actu acq̄sito p̄cedente q̄ act⁹ vel habitu⁹ q̄n̄ est sine charitate d̄z fides informis. de qua d̄z. demones credūt z tremiscūt. Ja. ij. Un̄ vero est cū charitate seu gr̄a d̄z fides formata. d̄z dicit p̄p̄a. Iust⁹ ex fide v̄nit̄. Abac. ij. Sed oib; alijs modis ad p̄ns exclus⁹ capio h̄ fidē p̄ habitu infuso v̄l actu credēdi ab ea p̄cedēte siue sit informis siue formata caritate.

Tertū p̄ambulū est de isto termino cōfirmatio. q̄ licet etiā multipliciter possit sumi. tū h̄ sumit̄ vt importat̄ p̄stantē firmitatē i aliqua p̄tute q̄ de lege ordinata est inuertibilis in viciū contrariū. sicut aliquē dicerem⁹ in gr̄a cōfirmatū. qz aliquālit̄ inuertibilē ad peccatū.

Un̄ ex p̄dictis apparet q̄ titū q̄stionis dū p̄liciter p̄t intelligi. fm̄ qz huic ablatiuo fide duplex p̄positio p̄t subintelligi vel suppleri. Nā p̄t intelligi v̄z p̄firmet̄ ex fide v̄l i fide. Primo ē sensus q̄stionis Utrū vniuersal̄ ecclia ex fide scz infusa cōfirmet̄. sic qz ex ipsa absq̄ rōis apparētia ad p̄tatez z firmiter credēdū sufficiēt inducat̄. iuxta illud qd̄ sollet i ecclia cātari. Et si sensus deficit ad cōfirmādū cor̄ sinez sola fides sufficit. Et iuxta illud Greg. Fides nō h̄z meritū vbi rō huimana p̄bet exp̄imentū. Et h̄c sensum arguit scda rō an̄ opositū. Secdo modo est sensus q̄stionis v̄z vniuersal̄ ecclia i fide infusa p̄firmet̄ sic scz qz de sue fidei constanti z

Questio

firma pſeneratia certitudinalit inſtruat. Et ad hunc ſenſum pcedit rō facta poſt oppoſitū. Un̄ h̄mōi cōfirmatio in fide duo impoſtat. Pr̄mū eſt q̄ ſp̄ q̄d̄m erit ecclia ip̄a pſeuera/b̄it i fide. Secundū eſt q̄ de pſeneratia ip̄a eſt certificata ex inſtrūctōe ſcripturę ſacre ſeu alteri⁹ reuelatōis diuine iuxta illud prius allegatū Petre rogauit p̄te. zc. Ubi x̄pus reuelauit q̄ ſp̄ petri ecclia i fide pſenerabit.

His igit̄ p̄miſſis ponā tres cōcluſiones. Prima erit de ecclia z monarchia Petri. Et erit reſpoſiua ad queſtionis ſuſpoſitum. Secūda erit de habitu z actu inſuſe fidei z erit p̄ambula ad p̄mū queſtionis ſenſum. Tertia erit de q̄ſtione z cōfirmatōe ecclie x̄pi. z erit reſpoſiua ad vtrumq̄ queſtionis intellectum.

Prima igit̄ cōcluſio iuxta materiā argumen/ti an̄ oppoſitū facti eſt de ecclia z monarchia petri z eſt iſta. Q̄ licet tā x̄ps q̄ ei⁹ vicarius petri in q̄ntū caput ecclie habuerit monar/chiam ſp̄ualē nō tñ regā t̄palem. Pr̄ia p̄ pater de x̄po. q̄a ſm̄ aplm̄. Col. i. x̄ps eſt caput corp̄is ecclie. z corp⁹ ei⁹ eſt ecclia. ſz caput h̄z monarchiā p̄ncipalē z ſup̄mā reſpectu z cir/ca ſui corp̄is mēbra. igit̄ zc. De petro x̄pi vi/cario idē p̄z ex dicit̄ in ſc̄do articulo q̄ſtōis quā tractant̄ i vesp̄er̄is vbi d̄ndi q̄ Petrus apl̄s ex x̄pi inſtitutōe fuit caput z habuit p̄ncipatū vniuerſal̄ ecclie z fuit i ea p̄t̄fex ſum/mus z p̄ncip̄s ſp̄ualis monarcha ſup̄remus. Sz ſc̄da p̄nciſionis p̄z ex illa p̄p̄e quā poſui in p̄ma lectōe h̄ re. magiſt̄. q̄ fuit hec. Sicut nec Petrus apl̄s vltra monarchiā ſa/cerdotalē. ſic nec x̄ps ſm̄ h̄ūanitatez habuit monarchiā regalē. L̄n̄ ſc̄da p̄z eſt h̄ p̄maz p̄t̄ ſc̄de cōcluſiōis p̄ncipalis tertij articuli. i qua i vesp̄er̄is ſuis poſuit q̄ x̄ps vnctus eſt a deo vt eſſet ſm̄ h̄ūanitate monarcha regal̄ z ſacerdotal̄ con⁹ orbis general̄. Cōtra quaz p̄bauit p̄dictā p̄p̄em mēa tribo rōibz. Pr̄mo qz ſi x̄ps zc. tūc petrus apl̄s ſicut ſuccedit x̄po i monarchia ſacerdotali ſic ſuccedere debu/iſſet i monarchia regalī. Cōſequētia videt̄ bona. qz nō apparet rō diuerſitat̄. ſz cōns vi/det̄ falſum. qz q̄ petrus talē monarchiā habu/erit nō habet̄ ex ſcriptura ſacra q̄re h̄ aſſere/re apparet temerariū. Dic̄ r̄ndet̄ dupl̄r. Pr̄mo negādo cōn̄am z aſſignādo rōem diuerſi/tatis. dicēdo q̄ ex cā rōnabili q̄ nō habuit locū in x̄po t̄p̄e noue leḡ regnū diuīſum eſt a ſacerdotio. i. ne ſacerdotes vocati ad alit̄

exercitium ſp̄ualis vite negocijs ſecularibz implicarēt̄. Et hec eſt vt dicit̄ ratio apo/ſtoli. ij. Thimo. ij. Alio modo r̄ndet̄ negan/do cōſequēs illatū nō eſſe incōueniēs de be/ato Petro z de quolibet papa eius ſucceſſo/re intelligēdo de monarchia regalī quo ad auctoritatē originalē z architectonicā.

Sed cōtra arguitur. quia ſi prima reſpoſio ſit bona z ratio diuerſitatis in ea aſſignata. ſequitur q̄ ſecūda r̄nſio ſit mala. qz p̄ p̄mam in noua lege regalē dominiū nō eſt cū ſacer/dotio nec ſacerdotes debēt ſecularibz im/plicari. igit̄ ſumm⁹ ſacerdos nō dominaſt talī dominiū tempali p̄ quod retraheretur ab exercitio ſp̄rituali. iuxta illd̄ apoſtoli. ne nemo militans deo implicat ſe ſecularibz ne/gocijs. ij. Thimo. ij. Sic vna reſpoſio inte/rimit aliam. Tamē ad fundādum ſecūdam r̄nſionem ponit duas p̄poſitiones. Pr̄ima eſt. q̄ q̄uis papa de iure diuino z naturali vtrāq̄ ſc̄z ſp̄ualē z tempalē habeat iur̄ dictionē auctoritatīue. nō tamē equalit̄ ex/erctiue. Pr̄ima p̄z p̄batur. qz t̄palia ſe habēt tānq̄ diſpoſitōes ad ſp̄ualia. igit̄ apud quē eſt plena auctoritas ſp̄ualium. apud illū erit am̄ eſt auctoritas ordinandi de temporalibz zc. Itē quicūq̄s habet auctoritatē iudican/di de ſp̄ritualibus. ad illum etiā reducitur au/coritas iudicandi de temporalibz. Igit̄. zc. An̄s p̄batur. quia temporalia nō niſi ſm̄ ſp̄ritualia debēt iudicari z ordinari. Iuxta il/lud apoſtoli. i. Col. ij. angelos iudicabim⁹ quāto magis ſecularia. Gloſa. id eſt. de rebz ſeculi. Et ad hoc inducit. extra Qui filiū ſunt legitimi. Per venerabilē Itē deduci poteſt ex dicit̄ apoſtoli. i. Col. ij. dicētis q̄ ſp̄ritu/alit̄ omnia iudicat. zc. Secūda p̄batur. quia in temporalibz papa nō habet meram ex/erctiōnē ſicut in ſp̄ualibus. ſed ſolum in cer/tis caſibz habet executiua iuriſdictionē tem/poralem. ſicut probant iura que tamē nō al/legat̄ cauſa b̄reuitatis. Tāgit̄ etiā ibi aucto/ritatē ſcripturę Deut. xvij. ex qua cōcludunt̄ iura ſicut ipſe dicit. q̄ cum in temporalibus aliquid fuerit difficile vel ambigū. tūc eſt eſt ad iudiciū ſedis apoſtolicę recurrēdū zc. Sz iſta poſſent apparēter ſolui ex h̄ ip̄m reduci. Un̄ ad p̄mā z ad ſecūdā ſimul pōt̄ dici q̄ t̄palia. i. negocia rez t̄paliū z ſecu/lariū ſic p̄ncipat⁹. d̄n̄iū. v̄l iudiciū coactiū litiū aut p̄t̄enſioz actiū ciuiliū ſi diſponit̄ nec ordinat̄ ad ſp̄ualia. imo maḡ ea ip̄cediūt

de reſumpta

Un̄ ſup̄ illo verbo apl̄i p̄us allegato. Ne/mo militas deo. zc. dic̄ gloſa Ambroſij. q̄ ſi cut nemo pōt̄ duobz d̄n̄is ſuire. ſic nec deo militare i ſp̄ualibz q̄ implicat ſe ſecularibus negocijs q̄buſlibet. Et dic̄ quibuſlibet nul/lum excipiēdo. Itē nec cōcludit̄ illa auctori/tas apl̄i. i. Col. vij. Angelos iudicabim⁹. zc. qz ibi alloquit̄ apl̄s generalit̄ oēs de eborin/tho ad quos ſcribēbat ep̄lam. Un̄ qz p̄t̄ede/bāt de ſecularibz iudiciis ip̄os monebat. vt ex cet̄u fidelium aliquos iudices cōſtituerēt. ſi quidē ep̄os aut ſacerdotes ſz alios. Pr̄o/p̄ter qd̄ ſubdit. Secularia igit̄ iudicia ſi ha/bueritis p̄t̄ep̄ribiles q̄ ſunt i ecclia illos cōſti/tuite ad iudicādum. zc. Ubi glo. ſm̄ Amb. z Auḡ. p̄t̄ep̄ribiles. i. aliq̄s ſapiētes q̄ tā/mē ſunt minoris meriti ſup̄le q̄ apl̄i vel mi/nistri enāgelij. cōſtituite ad iudicādū. Et cau/ſa reddit̄. qz apl̄i talibz nō vacabāt. Un̄ etiā gloſa ſm̄ Grego. hi inq̄t̄ terrenas cauſas ex/aminēt̄ q̄ exterior̄ rez ſapiam p̄ceper̄. Qui aut̄ ſp̄ualibz donis ditati ſunt terrenis ſi de/bēt negocijs implicari. Et h̄ eſt etiā ſentētia Bern̄. ad eu. papā. li. ij. ca. v. Si aut̄ aliq̄ dic̄ta ſc̄toz videat̄ur inuere q̄ iudicia ſecula/ria ad ep̄os p̄t̄ineat̄. ſicut etiā videt̄ inuere illa decretal̄. Per venerabilē. Ad oia talia poſſet dici. ea debere itelligi non de iudicio coactōis ſz de iudicio diſcretōis. vel hoc ad eos p̄t̄inere nō iure naturali aut diuino ſz hu/mano z poſitiuo. de q̄ ad p̄ns nō eſt int̄tio.

Itē illa auctoritas. ſp̄ualis oia iudicat ſi videt̄ digna ſolutōe. qz oino eſt extra. poſi/tum. Nā apl̄s vocat̄ ſp̄ualē nō ep̄um aut ſa/cerdotē. ſz p̄t̄ diſtinguit̄ h̄ carnalē. qd̄ parz p̄ illud qd̄ p̄cedit̄. Nā ſiſ homo inq̄t̄. i. q̄ ha/bet aīm ad carnalia deſp̄ſum nō p̄cipit̄ ea q̄ ſunt ſp̄s dei. i. ſp̄ualia. nec apl̄s loquit̄ de iu/dicio rez ſeculariū ſz ſp̄ualium. Qd̄ p̄z ex au/coritate quā allegat̄ ex Iſa. xl. Quis em̄ co/gnoſcit ſenſum d̄ni zc. Itē ad illā auctori/tatē Deut. xvij. Si difficile qd̄ zc. poteſt di/ci q̄ loquat̄ de ſacerdotio ve. le. Nec ſm̄ ſen/ſum ſc̄alem debz exēdi ad ſacerdotes noue legis. p̄pter cām ſupra tactā. Iō p̄ illā nō ſuf/ficiēt̄ p̄bat̄ q̄ ad eos p̄t̄ineat̄ iudiciū coacti/uum de iure diuino. zc. Sz Secūda p̄p̄o ſua eſt q̄ ſacerdos apoſtolic⁹ ſe h̄z ad re/ges z p̄ncipes ſic architectoz ad manuartiſ/ces. Probaf̄. qz ſacerdos apoſtolic⁹ h̄z co/gnoſcere. p̄pter qd̄ z dare leges z regulas iu/dicādi ſm̄ q̄s p̄ncipes ſeculares debēt p̄t̄m

regere z iuriſdictōem exercere. nec p̄t̄ legi/bus vti q̄ eis al. quo mō ſint p̄trarie v̄l eaz impeditiue. Sz qz h̄ dicit̄ pure volūtariē et ſine allegatōe ſcripturę aut̄ t̄p̄ice. iō non inſi/ſto. reputo em̄ claz q̄ hoc nō p̄bat̄ eſſe de iu/re naturali aut diuino ſicut nec alia dic̄ta ſua. Dic̄ aut̄ dicit̄ q̄ mirat̄ de mō meo arguēdi. quē feci in p̄ma rōe dicēdo. hoc nō habet̄ ex ſcriptura ſacra igit̄ temerariū eſt h̄ aſſerere. Nā multa circa materiā trinitat̄ z corp̄ozis x̄pi tenemur credere q̄ ſacra ſcriptura nō ex/preſſit. ſz p̄ doctrinā vocalē apl̄oz z r̄ aditō/nes ecclie ad nos p̄uenerūt. q̄re zc. Ad h̄ r̄ndeo q̄ in materia de q̄ loq̄mur nō erat op⁹ de h̄ exp̄ſam̄ mētionē facere cū ſit clarum q̄ nec ex doctrina vocali apl̄oz aut traditione ecclie habet̄ q̄ x̄ps aut petrus z alij apl̄i z coz/ſucceſſores geſſerint ſe tāq̄ reges aut p̄nci/pes t̄pales. nec q̄ eis ip̄oſuerūt leges aut re/gulas iudiciales. nec q̄ circa eos iudicia ſe/cularia exercuerūt. ſz ſuis legibz z iudicijs ſe/humilit̄ ſubiicere voluerūt. Nā x̄ps p̄ p̄yla/tum vicariū romani imp̄ator̄ ſuſtinuit iu/dicari. Et licet forte ſignificauerit ſe pati in iuſtū iudiciū. nō tñ p̄tra ip̄m tanq̄ nō iudi/cem reclamauit. imo p̄ h̄ q̄ dicit̄ ei. non ha/beres poteſtatē v̄llā aduerſus me niſi tibi da/tum eſſet de ſup̄. Job. xix. inuere videbāt. q̄ haberet̄ p̄t̄em ip̄m iudicādi. Et h̄ac deſu/p̄er. i. a deo ſm̄ Auḡ. Petrus etiāz nō dicebat totū mūdum i t̄p̄alibz ſibi eſſe ſubiectū. ſz lo/queſ de p̄ncipibz ſecularibz dicebat. Q̄bedi/te d̄n̄is veſtris etiā diſcolis. Et Paul⁹. om/nis aīa poteſtat̄. b̄z ſublimioribz ſubdita ſit. Et dicit̄ ois aīa. i. ois homo nullū excipien/do. Itē etiā ad ceſarē tāq̄ ad iudicē appella/uit. Un̄ dic̄. Ad tribunal ceſaris ſto vbi me iudicari opozter. Act. xxv. Ubi glo. Quia h̄ eſt inq̄t̄ loq̄ iudiciū. zc. His igit̄ cōſiderat̄ vi/det̄ eſſe temerariūz dicere z aſſerere illa q̄ ſuperi⁹ recitata ſūt eſſe de iure diuino niſi ad hoc cogat̄ ſcripturę ſacre auctoritas. zc. Et hec nō aſſertiuē ſz ſolū collatiue dic̄ta ſunt de p̄ma rōe. Sz Secūdo p̄ncipalit̄ argue/bam ſic. Q̄ x̄ps ſm̄ h̄ūanitatē habuerit to/tius orbis monarchiā regalē nō p̄uincit̄ ex ſcriptura ſacra nec et illis auctoritatibz q̄s iſte magiſter allegat. qz om̄s ille z ſi q̄ ſunt ſi/miles vel nō dicunt̄ de x̄po ſm̄ ſenſum ſc̄alē vel intelligunt̄ de x̄po ſm̄ diuinitatē. Igit̄ illud dicit̄ eſt volūtariū z qua facilitate de/cadē facilitate reſpuit̄. Et cōfirmatur. q̄a ex

Questio

scriptura sacra apparere? quincif oppositum. **H**ā xps interrogat? vix rex esset. rñdit pyla-
to. Regnū meū nō est de h mūdo. Job. xvij
Per h dās intelligere qd ipe fm hūanitatē
q̄tū ad tpalia q̄ mūdāna vocabat nō habe-
bat totū orbis monarchiā regale. Cōtra ra-
tionē. qz videt replicatio esse solutio argum-
ti sui. ipe replicat p aliqs auctoritates. P̄tia
est apli Eph. i. Ubi dicit de xpo Qd de pat
operat? est in xpo suscitās illū a mortuis z cō-
stitūēs illū ad dexterā suā in celestibz sup om-
nē pncipatū z potestātē z p̄tūtē z dñatōēs.
zē. z oīa subiecit sub pedibz ei? z ipum dedit
caput sup oēm eccliam: q̄ est cor? ipi? Ubi
glo. Dīa subiecit sub pedibz ei? i. sub huma-
nitate ei? quā etiā angeli adorāt. z ipi homi-
ni xpo oīa sub sunt. Secūda est ps. dicentis
Sedes tuā l' thron? m? de? in seculū seculi.
virga eq̄tatis p̄ga regni tui. Qd allegat apo-
stol? Heb. i. P̄obās p h xpo esse datum re-
gnū vel dignitatē regiā seu sedē iudiciariā
pmanētē in seculū seculi. Q tal' p̄tās fue-
rit sibi data a p̄e fm hūanitatē patet p h
qd p̄nter allegat apl'us. Propterea v̄nxit te
de? zē. glo. i. v̄nxit te fm hoīem. Et p̄cludit
ex h qd hoc qd dicit ipm esse v̄nctuz signat
eū esse regē z eē sacerdotē. Tercia est ad He-
breos. ij. Nō em angelis subiecit de? orbē ter-
re. Et paulo post. Dīa subiecitū sub pedibz
ei?. Et loquit de xpo hoīe de q̄ idē dicit qd ipm
paulo mīn? ab angel' minorauit. iuxta dictū
psalmiste. Quarta est Apoc. iij. habet in ve-
stīmēto z femore suo scriptū. Rex regū z do-
min? dñantū. vbi glo. Per vestīmētum z se-
m̄r intelligit hūanitatē xpi. Quinta est
Matth. vii. Data ē mibi oīs p̄tās in celo z i
terra. Ubi fm glosam Hieronimi nō loqui-
tur de coeterna p̄i diuitate sed de assumpta
hūanitate. Et q̄b oībz infert iste magi-
ster qd xpm habuisse monarchiā zē. nō volū-
tarie dictū est zē. **P**ro solutiōe isto-
rum pono istā distinctiōem qd regnū xpi siue
ei? regale dñum p̄i imaginari triplex. Unū
scz diuinū p qd fm diuinitatē est rex et dñs
oīm. sicut de? p̄. Et de isto dñio p̄t intelligi
illa auctoritas Apoc. Rex regū z dñs dñan-
tium. licet fm glosam xps habuerit scriptū i
vestīmēto hūanitatē. qz scz p̄bū dei fuit v̄n-
ctum cū pelle humana. Rōe cui? p̄ cōicatōez
ydeomatū idē dñum qd ueniebat do cō-
ueniebat etiā hoī. Hec etiā loquit ibi de tali
dominio de q̄ loqm̄r. i. tpali s; de dominio

regni eterni. Unū glosa subdit. Rex regum. i.
sup oīs sc̄tōs. Si aut sunt i patria nō i via
q̄re zē. Aliud est xpi dominū. i. humanū qd
sibi uenit fm hūanitatē Et istud p̄t subdi-
stingui z intelligi duplex. Unū spūale siue sa-
cerdotale. Aliud tpale siue seculare. De spū-
ali siue sacerdotali regno loquit sc̄da aucto-
ritas allegata de psalmista. Sedes tua. zē.
Et generalit' regnū siue iperū xpi de q̄ p̄phe-
tunt locuti siue ei? sedes aut thron? aut p̄tās
regiā itelligēda sunt de regimēte spūali q̄ ad
salutē eternā acq̄rendā. z nō de tempali siue
corpali. Qd posset facili' ex scriptur' decla-
rari. s; ad p̄ns sufficit illud qd allegatur ad
Heb. i. vbi fm apli finiam ista sedes v̄l p̄tās
p̄mātura est in seculū seculi. qz cū oē regnuz
tpale z oīs potestas tpalis sit trāsitoria nō
p̄t dicit pmanere i seculū seculi. i. sine fine.
Ad idē facit illud Dan. vii. Potestas ei? po-
testas eterna q̄ nō auferet' z regnū ei? qd nō
destruet siue corūpēt' Detpali ḡ z corūpētū
bili regno nō intelligunt' scripture nec tale
regale dominū dicit xpo uenire. Et ma-
xime loquēdo de generali regno totū mūdū.
qd qd sit de spūali regno in daic' p̄i de eo ni-
hil ad p̄ns. s; intelligit' de regno sacerdotali.
Hec obstat si sacerdotiū regnū dicat' in vete-
ri testamēto. cū etiā in nouo pet' apl' sacer-
dotiū xpi vocet regale sacerdotiū. quare zē.
S; adhuc est aliud tertiu' xpi regnū siue
regale dominū nō tpale seu terrenū s; cele-
ste z eternū ac supnaturale seu miraculosuz
Et de tali dñio vel potestate intelligūt' alie
tres auctoritates. i. p̄ma. tertia. q̄nta. supius
allegate. Hā p̄esse in celo sup angel' pncipa-
tibz z dñatōibz z oīa h̄re subiecta sub pedibz
ei? z h̄re oēm potestātē in celo z in terra. licz
uueniat xpo fm hūanitatē. put sonat p̄di-
cte auctoritates. tñ ista nō p̄tinet ad dñum
humanū seu tpale v̄l terrenū de q̄ ad p̄ns lo-
quimur. s; ad dñum regni eterni qd xps in
sua passiōe meruit. iuxta illud apli. humilia-
uit semetipm. zē. Propt' qd exaltauit illū de
us. z dedit illi nomē qd est sup oīem nomen.
v̄t i noīe Ihu oīm genu flectat. celestiu' ter-
restriū z infernoz. Hoc ḡ dñio licz ipm xps
ab instāti sue ceptōis habuerit fm aliqs. tñ
nō nisi raro z supnaturalit' ac miraculose
v̄sus fuit sic in eiectōe demonū in porcos z
p̄cipitatōe porcor' i mare. Mar. viij. z Ba-
thai. xij. in arefactōe siculnee z alijs q̄busdā
factis miraculosis ad p̄firmatiōez fidei z sue

de resumpta

diuinitatē oīstionez discipul' exhibit'. Et nō
ad ostendū p̄tātē seu auctoritatē hūani seu
terreni pncipat'. Quare ex his satz p̄t p̄di-
ctas auctoritates nō esse ad p̄positū nec p̄ba-
re itentū. zē. S; adhuc p̄ rñtiōe ad p̄firma-
tionē rōis mee ponit istā tertiā p̄dem. licet
xps fm hūanitatē plenā de tpalibz imediate
ordinādi habuit p̄tātē. nō tñ illā p se exercu-
it ad ostendū aliud nobili' officiū p se perti-
nēs ad regale dignitatē. P̄tia ps dicit ipē
patz etiā dicit. s; p̄missa apparet' s̄riū. iō. p
batio sua nulla. Sc̄da ps. i. q̄ illā p se nō ex-
ercuit p̄t. Hā iuueni' dicit' xpo: dicit' frī meo
vt diuidat meū hereditatem. Rñdit. Q hō
qs mēstituit iudicē sup vos. S; ista auto-
ritas nō solū p̄bat qd nō exercuit qd satz clar-
est. s; etiā p̄bat qd p̄mā p̄t. qd exercēdi iurisdic-
tionē dñum nō habuit. qd negat se eē iudi-
cem. Ad iudicē aut nō tñ p̄tinet iurisdic-
tionis exercitiū q̄tū iudicādi dñum. q̄re zē.

Tercia ps p̄pōnis sue ē. qd xps p h nō exer-
cuit p se talē iurisdic-ōez ostendit qd de p se ad
regnū p̄tinet. i. subiectos regere p leges studi-
osās in his q̄ p̄tinet ad finē hūanū tā politi-
cū q̄ vltimatū. z qd discutere negocia tpalia
litigiosa solū p accidēs ad eoz p̄tinet officiū
um. i. p̄ materia hoīm. Et hō ostendit. qd p̄mū
exercitiū fuisset i statu inocētie. secūdu' vero
nō. iō xps ad dandū exēplū p̄fecte vite suuz
regale dñū reduxit ad exercitiū tal' stat'. Itē
patz in h psalmo vbi p̄p̄ba in p̄sona xpi dicit.
Ego aut' stitui' sum rex. zē. Et subiungens
officiū suū regale dicit. P̄dicās p̄ceptuz ei?
Itē qd tale officiū p se ad reges p̄tinet p̄t ex
dictis p̄bi p̄mo politice. Ubi ostendit qd p̄nci-
pat' patern' q̄ silis est regali magi' h; solici-
tari circa hoīes q̄ circa possessiōes z circa p̄-
tutes hoīm q̄ circa diuitias. S; hēc in-
stat. qd ex his seq̄t qd nō erit differētia int' p̄n-
cipatū regni tpalis z pncipatū regni spūalis
seu sacerdotali. qd est absurdū. Et p̄tia tenet
qd differētia int' istos pncipat' ē. qd pncipa-
tus tpalis ordinat' ad tpalia. sacerdotali ad
spūalia. z ad reges tpales p̄tinet pncipaliter
de p se z p̄tinet subiectos regere p leges studi-
osās. nō q̄scunq̄ s; p leges hūanas ciuiles
seu politicas z p p̄tutes morales eos ordiā-
re ad finē politicū h' vite. ad sacerdotes p̄n-
cipalit' z de p se p̄tinet eos regere p leges di-
uinas z p p̄tutes heroicas eos ordinare ad
finē vltimū vite future z salutē etne. Et hēc
cit' xps p h oīs se eē sacerdotē z nō regē tpā-

lem. Hec auctas psalmiste quā allegat facit
ad p̄positū suū s; magi' s; ipm. Hā p h qd sub-
dit p̄dicās p̄ceptū ei?. clare p̄t qd nō loq̄tur de
regno tpali s; de sacerdotali. qd nō ad reges
tpales. s; ad sacerdotes p̄tinet p̄tinet p̄dicatō
p̄ceptoz dei. q̄re zē. S; adhuc p solutiōe
rationū meaz ponit istō correlariū. qd quis
rex seu dñs tpalis possit licite i diuinit' z ho-
noribz gloriosus apparere. nō tñ de rōe regis
v̄l dñi tpalis est talit' iurisdic-ōez suā exerce-
re. P̄tia ps p̄t. qd h̄ p̄t fieri ad vtilitatē rei
publice. Sc̄da ps de xpo qd fm eū fuit ve-
rus rex tpal' fm hūanitatē. z tñ sic patz ex de
cursu euāgelij i regēdo suauit' paup̄tatem z
hūilitatē. Et hēc dicit p̄bat' rōnes mee. z ni-
hil pl'. Unū qd ipm tñ dicit pylato. regnū meū
nō est de h mūdo. itelligēdu' est fm eū qd ad cō-
munē modū regēdi alioz. i. diuinit' z gloria
mūdāna. S; ista et p̄positio videt' distorta.
nec ē dicit' sc̄tōz p̄sona. Hā sup isto passu dicit
Lbryf. Nō p̄uar in q̄ mūdū a sua p̄uidētia z
p̄latōe. i. diuina v̄l spūali. S; ostendit regnū su-
um nō eē hūanū siue corūpibile. S; p̄stat
qd oīte regnū tpale ē corūpibile. q̄re p̄t qd
dicebat se nō h̄re regnuz tpale seu corpale. s;
solū spūale. Et ad idē est sūma bñ Aug'. igif
zē. Et hēc de sc̄da rōe pncipali. **T**ercio
pncipalit' arguebā sic. Xps tenuit artissimā
paup̄tate. igif n̄ habuit monarchiā tpale seu
regale. Cōsequētia tenet. qd artissima paup̄-
tas excludit tā in p̄prio q̄ i cōi oē dñū tpali-
um rez. z p̄tinet regale dñū. An̄s p̄t. qd xps
tenuit z suauit' oē illō qd ipē ad euāgelicā p̄-
fectiōez p̄tinet docuit. iuxta illō Act. i. Le-
ihs facere z docere. z ipē docuit artissimā
paup̄tate ad euāgelicā p̄fectiōez p̄tinet. igif
zē. Cōfirmat' an̄s p̄bado p octo media. qd
xps facto z v̄bo sūmā paup̄tate docuit. P̄ti-
mo qd ipē p p̄p̄ham suā futurā paup̄tate p̄di-
xit. Paup̄ sū ego z i la. a. iu. ma. ps. Sc̄do
qd p̄tinet nos egestatē z paup̄tate assūpsit. Pro-
pter nos egen' fact' ē. zē. q. Co. viij. Tercio
qd ex paup̄ibz parētibz nat' oīa paup̄tat' sig-
ostendit. Inueniet' infantē zē. Lu. ij. Quarto
qd int' hoīes p̄uertendo paup̄tate seruauit.
Culpes foueas hnt. zē. Mar. viij. Quinto
qd paup̄ z nud' i cruce pepedit. Recordare
paup̄tat' mee. Tren. iij. Sexto qd paup̄
discipulos. i. p̄scatores elegit. Ecce nos reli-
qm' oīa. zē. Mar. xij. Septio qd paup̄-
tis p̄siliū dedit. Si vis p̄fect' esse. Mar. xij.
Nisi qs renūciauerit. zē. Lu. xij. Octauo-

Questio

qz paupibz regni celoz pmittit. Bti pauperes spu qm ipoz e. zc. Dat. v. Dis gat/ tatis cu ex scriptura pateat qz xps fm huanitate in oibz se onderit ee paupere miradu est qz mo aliqs dicat ipm fuisse monarcha totu orbis z regē tpalē cū etiā se esse regē negauerit. Joh. xviii. z a turbis regnū respuerit. Jo hānis. vi. z cesarū imperium recognouerit. Reddite q̄ sunt cesarū cesari. zc. Dat. b. xxi. Jgū zc. Ad istā rōem rñdet negādo p̄mā p̄mā. Et ad p̄batōez negat mibi qz arcissimā paupitas excludit tā in p̄prio q̄ i cōi omne dñū tpalitū rez vt dicē patere et dicit z p̄ il lud Zach. ix. Exulta zc. Ecce rex tu⁹ venit tibi iust⁹ z saluator z ipe paup zc. Jo licet xps in oibz onderit se ee paupere vt p̄bat p̄misse auctoritates. nō tñ seq̄t ex ipm nō fuisse rege S3 istā rñsionē arguit p̄bādo p̄mā in eā p̄ncipalē z assumptū i ea qd ipe negauit. Nā licz xps q̄tū ad vsū aliq̄ tā in p̄prio q̄ in cōi habuit. In p̄prio qdē sic cibū. potū. z vestimēta sua p̄pna sibi singularit̄ appropriata. In cōi p̄o qd sic p̄z Jo. xii. loculos habebat q̄o iudas fūabat In q̄b erat fm glo. Dat. xviii. cōia. i. xpo z aplis. Legit qz erat eis omnia cōia Act. iiii. Tñ h̄ certū est qz i iust̄ seu in alijs q̄bulcūqz rebz tpalibz xps vltra vsuz n̄ habuit p̄prie dictū dñū siue i p̄prio siue i cōi. z qz sua arcissima paupitas quā docuit z seruauit tale dñū excludit. Nā vbi dat p̄siliū p̄fectōis dices. Si vis p̄fect⁹ esse. zc. nihil excipit s3 dic. Dia q̄cūqz habes da paupibus. Nec addit p̄prie v̄l cōe. s3 vniuersalit̄ h̄ intel ligit. iō signū vniuersale igemiat. dices. oiaz q̄cūqz. igit tale dñū nō habuit nec h̄re voluit. Qd scriptura plerqz locis possessōz noiat Ut ibi. nisi q̄s renūciauerit oibz q̄ possidz zc z Dat. x. nolite possidre auz neqz argēt n̄ zc igit zc Ad h̄ possem iducere decretales factas sup declaratōe reglē bti frācisci. s3 transeo cā breuitat̄. Nec auctas Zach. quā idu cit fac ad p̄positū sūū. qd loq̄t de rege spūali. Jo dicit iust⁹ z saluator. Et cū ideces sit rege tpalē esse paupere si de rege tpalē loq̄ret nō diceret. exulta z iubilā. qd qz ipe paup es ser z h̄ honozē regni sup alinā incederet n̄ cēt causa exultatōis l̄ iubilatiōis. s3 maḡ tristi cie z dolor p̄lo iudaico ei⁹ auxiliū p̄stolāti. qre zc. S3 adhuc p̄ solutōe q̄rundā p̄ al legatorz ponit hāc q̄rtā p̄dem. Licet xps in oibz ad regnū p̄nētibz habuit generalit̄ in orbe p̄tate. nō tñ p̄ h̄ d̄stituit ip̄eratore v̄l ali

os h̄ntes regīā dignitatē qd scz noluit h̄re exercitū in tpalibz. iō a turbis respuit regnum. Et q̄ ad h̄ dic. date q̄ sunt cesarū. zc. Et ip̄ato re recognouit. tñ his n̄ obstatibz dic iste maḡ qz impator z reges alij terreni i suis q̄dibz a deo p̄misi fuerit tāqz m̄istri xpi hois sup q̄s z oia negocia eis cōmissa h̄nt plenā auctoritatē p̄ suo libito ordinādi S3 vt p̄z ex sup dicit h̄ nō p̄bat rōes sue. Et etiā si h̄ vez est cū fm Auḡ. ois xpi actio n̄ra sit instructio xps de suis actibz de h̄ nos debuit instru risse. Qd tñ vt p̄z ex supioribz ipe n̄ fec̄ s3 magis verbo z facto docuit oppositū. quare. zc. Et h̄ de tertia rōe p̄ncipali z de p̄ma p̄clu sione z suis ad iust̄ p̄babilit̄ dicta sint. zc. R Secūda p̄clusio iuxta materiā sc̄di argumētū an̄ oppositū q̄stionis facti ē de ha bitu z actu infuse fidei. Et ista q̄ licz ad sa lubrit̄ credēdū req̄rat fides infusa tñ ipa nō sufficit ad actū credēdi p̄ducēdū sine rōnis apparētia P̄ria ps nō p̄tūnci a pura rōe naturali. qz fm eā nulla est necessitas ponē di habi⁹ infusos cuz oia possent saluari p̄ nēdo habi⁹ naturalit̄ acq̄sitos. S3 tñ ad eā facit auctoritas scripture. Nā apls dic qz sine fide ip̄osibile ē placere dō. z p̄ p̄ns sine ea ip̄osibile ē de lege ordinata salubrit̄ credere z tñ apls loq̄t de infusa fide. qz sine fide acq̄ sita p̄t q̄s placere dō. sicut p̄z de puul bap tisanis z de adult̄ q̄buldā. qre zc. Item ista ps p̄t aliq̄ mō p̄suaderi rōe p̄babili licz nō i cōuincibili. Nā sicut arguit Bui. par. p̄ma p̄te tractat̄ d̄ fide z legibz. ex sol naturalibz nō accēdit sup naturā v̄l naturalia nec aliq̄ p̄tus v̄l potētia p̄ semetipam est maior l̄ for tior seip̄a. Intellect⁹ igit p̄ semetipm l̄ natu ralia sua nō p̄t credere s̄ se v̄l sup se v̄l seip̄m vincere. s3 ipe multa h̄z credere s̄ se. iō natu rale inclinātōz suā. qd p̄bat ibidē. qd eodem iure z eq̄ pleno tenet̄ subdit̄ esse human⁹ in tellect⁹ dō sicut effect⁹. s3 human⁹ effect⁹ sic ē debitor dō qz p̄ ipm h̄z s̄ se opari z s̄ seip̄m z suā inclinātōz amare v̄l odire. qre z huma nus intellect⁹ p̄t deū h̄z s̄ seip̄m credere Jgū tur necesse h̄z sup omē lumē naturale illumi nari fortiori lumie. Naturalibz ac illuminatō nibz nulla ē fortior h̄ in via q̄ ipa grā. Qua re p̄cludit fidē ee gram h̄ est diuine largitatis donū ḡtuitū. q̄ intellect⁹ p̄t deū credit qz seip̄ sum. Itē ex eodē fundamto p̄cedit qz act⁹ seu opatiōes fidei infuset̄ acq̄site nō solū differe fm maḡ et min⁹. vt qdā dicit. s3 differe ip̄e

De resumpta

Quia lumia descēdētia desup a pre luminū alteri modi sūt q̄ lumia ascēdētia a rebz cre atis. Et alit̄ fm sp̄em lucet̄ intellect⁹ ex irradi atione p̄mi lumis. alit̄ ex reuerberatōe a re bus infimis Sc̄da ps p̄bat. qz puul bap tisan⁹ v̄l adult⁹ h̄ns fidē infusam exilla n̄ suf ficeret p̄ducere actū credēdi respectu articu li de trinitate. seu alteri rei icuidētis nisi p̄ p̄fortaret v̄l manuduceret̄ et aliq̄ apparētia Nā p̄ h̄ sicut dic Auḡ. vt allegatū est sup fides scz acq̄sita gignit. nutrit. defendit z ro borat. Et istud postea clar⁹ p̄babit̄ Seco oppositū h̄ p̄tis tenet̄ doctor p̄dic̄ i tracta tu p̄allegato. P̄t aut̄ ei⁹ op̄inio ad aliq̄s p̄ positōes reduci P̄ria qz credere ip̄obalia fortitudis est atqz vigor n̄ri intellect⁹. sicut amare dānosa z molestia fortitudis atqz v̄ goris n̄ri affect⁹. Qz sic human⁹ affect⁹ habz velle s̄ seip̄m p̄t deū. sic human⁹ intellect⁹ cre dere s̄ seip̄m Secūda p̄o credere ea q̄ appa ret esse n̄a nō est h̄tus. s3 credere ea q̄ nō appa rent v̄l nō vident̄ ee n̄a. h̄ est ex p̄tute creden tis. qz tal̄ credulitas seu ei debita fides q̄ sibi impedit̄ p̄t suasionē aut p̄batōes. qz tal̄ eti am cuilibz alteri daret̄. igit sublimior ei de bet. Tñ p̄t sic argui. Aut credēdū est deo si ne aliq̄ suasiōe. aut nō. Si sic habet̄ p̄positūz Si nō ḡ nō alit̄ sibi credēdū est q̄ cuilibz al teri. Nec valet dicere qz ei credit̄ sine suasiōe s3 tñ qz verax est. qd h̄ est credere cū suasiōe. Nā q̄ sic credit̄ sualuz h̄z qz de verax n̄ vult mētri. Et sic credet̄ cuilibz viro bono nec in h̄ honorificat̄ d̄. qz sic cuilibz credet̄ q̄ eandē cām credulitat̄ h̄et. nō debet̄ dō spe cialis honorificat̄ia z obediētia in credendo qre zc. Quarta p̄o. Nō est intellect⁹ firmus aut fidelis q̄ credit̄ p̄batōes aut apparētia rōis. Qz tal̄ est velut infirm⁹ req̄res baculū ad ambulādū. z q̄ est bacul⁹ cui inuit̄. Jgit q̄ p̄ rōem credit̄ nō firmus credit. Itē tal̄ est iur̄ v̄ditōr̄ incredul⁹ q̄ emptori alit̄ n̄ credit nisi pign⁹ z cautionē ei dederit. z p̄batō ē ve lut pign⁹ aut cautio sine q̄ nō credit. Quare manifestū est intellectū extractorē h̄mōi pigno ris esse credulitate infirmū z incredulum Quinta seq̄t ex p̄dicta. qz sic multitudo et magnitudo pignoz i domo v̄ditōr̄ licet ei securitate faciat. sig tñ sunt incredulitat̄ ip̄i. sic pignora z securitates p̄batōnū designāt incredulitatē intellect⁹. Idē p̄z exēplum de multitudie baculoz z apodiachloz que de signāt infirmitatē ambulāt̄. Sexta sicut

h̄mōi credulitas siue fides q̄ sit p̄batōes l̄ suasiōes nō est h̄tuosa. sic ipa ē viciosa z deo p̄tumeliōsa. ideoqz dānatōe ac supplicio di gnissima P̄rimū p̄z. qz h̄tus ē circa diffici le. h̄mōi aut̄ credulitas n̄ solū n̄ est difficilis. s3 facilis. qz sicut ip̄osibile ē nō credere mani feste n̄a. sic difficile ē nō credere p̄obabiliua. Secūdū p̄z. qz sic p̄tumelia fit viro note bonitat̄ si ei absqz pignozē non credat̄ si deo tāto maior q̄to melior. Itē nō est ita mēdar cui cū pignozē nō credat̄. q̄ ḡ reuerētia fit dō si ei sic credat̄ v̄l fides attribuat̄. Itē tali cre dulitate n̄ credit̄ deo s3 p̄batōi. sic v̄ditōr̄ n̄ credit̄ emptori s3 pignozī. qre zc. Et p̄di ctis sequit̄ septia qz deo digna credulitas ē illa z sola tal̄ q̄ ei credit̄ sine oī pignozē ratio nū. aut p̄batōnū cautōe ḡtis scz z obediēter z nō p̄ter h̄ qz verax ē aut qz vez est qd loq̄t. z ois alia credulitas ē irreligiōsa z deo p̄tu meliōsa. qz p̄ talē deo n̄ credit̄ s3 pignozī. qre nec tal̄ facit fidelē Octaua quā postea in fert ex p̄dictis est qz inq̄sitio p̄batōnū est vni impedimētū in cognitōe legi xpi seu vitatis articuloz. S3 huic z alijs p̄oibz p̄di ctis iste doctor videt̄ in eodē tractatu p̄rius Nā postea diffuse ibidē p̄bat̄ z p̄ mltas rōes qz vna ē fides ad quā credēdā oēs hoies ob ligant̄. Persuadet etiā quelibet articulū si dei p̄ticularit̄. postea generalit̄ p̄bat. qz sola lex v̄l fides xpi ē illa ad quā oēs tenent̄. s3 qz ois p̄traria ē falsa. Et sic iducit̄ p̄batōes ad ea q̄ sunt fidei. In sup dic ibidē qz p̄betis et aplis nō est creditū nisi ex testimonijs mira culoz. qre zc. Itē xps dic Jo. xv. Si opa n̄ fecistez i eis q̄ null⁹ alit̄ fec̄ p̄ctm nō haberet̄ Et loq̄t de p̄cto infidelitat̄ fm Auḡ. qz parz qz xps faciebat opa miraculosa z p̄t ea sibi z sue legi fides adhibet̄. In miracul⁹ aut̄ fūda tur qdā rōis apparētia. qre zc. Itē miracula facta sunt ad p̄firmatōz fidei. iuxta illō pus allegatū Dat. vlt. Predicauerit vbiqz dñō coopante z fmonē p̄firmate sequētibz signis Jgit apparētia miraculī aut rōis nō tollit̄ fir mitatē fidei. s3 maḡ eā facit. qre zc. Itē spe cialit̄ arguit̄ h̄ p̄mā z secundā p̄pōes. qd fm p̄mā z etiā fm aduersariū. Sic se h̄z volun tas ad bonū. sic intellect⁹ ad vez. z fm p̄mā iij. ethicozū. volūtas nō p̄t velle aut diligere nisi apparēs bonū. z p̄ns sicut volūtas nō p̄t amare dānosa aut molesta nisi sub rōe ali cui apparētis bonitat̄. ita nec intellect⁹ crede re ardua z difficilia s̄ seip̄m. nisi ex apparētia

Questio

veritas. h. em. qlibet experit. qd illud qd cre-
dit apparet sibi vez. Et interrogat de illo qd
credit. rñdet qd ipm sibi vez videt. Unz no
stru credere e qd da apparere. sic z qd libet ali
ud iudiciu intellect. Et io qñ dic apls qd fi-
des e argumētū nō apparētū. intelligēdū est
nō evidētium. vt sic lensus. qd fides e noticia
ieuidēs. qre zc. Itē tertia lecta z septimā
ppoes arguit. qz sic se bz volūtas ad merito-
rie diligēdū deū. sic itellec ad meritoz cre-
dendū deo. sz volūtas digne z meritoz ie-
pōt diligere. p p retributōz. iuxta illō ps. In-
clinavi cor meū ad faciēdū iustificatōea. p p
retributōz. Jgit zc. itellec digne z merito-
rie deo p credere. p roem. Nec ex h seq. q
nō alie sibi credit qz cui libet alteri. qz sic de-
nō est diligēdū p retributōz p cise z pncipit
sz pter seipm. sic nō est sibi credēdū p cise aut
pncipalit p roem. sz pncipalit p p aucto-
ritatē. Et sic itelligēda e cōis auctas Grego-
rij. Fides nō bz meritū vbi hūana rō pbz ex-
perimētū. Nō obstāte rōe pbabili stat meri-
tū fidei. qz pncipalit credit p p obediētia dei.
Et ita p credit sibi qz rōi. qz p p ipm firmi-
credit illud qd rōe solū pbabilie suadet. Et
ita nō est facile sz difficile z p uosum pbabilia
nō solū pbabilie sz etiā firmiē credere. qre zc.
Itē qñ qñ qñ qñ qñ qñ qñ qñ qñ qñ qñ qñ qñ qñ qñ
p p m i scdo de aia. ad vidēdū rē qñ lūr cor/
poral. sic ad credēdū naturalie rē qñ apparē-
tia rōis qñ qdā lūr spūal. Jgit rō pbabil nō
facit itellecū aut oñdit ipm infirmū infide-
le aut incredulū. nec est sic bacul. aut apodia-
culū accidētalit sustētās ipm. sz e qñ pes na-
turalie portās eū. z naturale e ad intōiū re-
qñitū ad spūalē ambulādū. i. ad credendū.
Quare nec multitudo aut magnitudo pbatō
nū sic multitudo z magnitudo pignoz incre-
dulitatē itellec. designat. sic dic iste doctor.
imo mag. ei. credulitatē angēt. sic docet ex-
perētia z i ipo firmitatē faciūt sic dic Greg.
in omel. ascēsiōis. Jpā in qñ resurrectō aplū
dubitātū p mltā argūmēta demonstrata est.
Quē dū nos legētes cognoscim. qd aliud qz
de illoz dubitatōe solidamur. zc. Unz p z q
pbabilia argūmēta seu rōes pbabiles nō ex-
sua rōe secū affēti formidīnē. capiēdo formi-
dinē p qñtōcū qz p uo dissensu pclusi aut as-
sensu sui oppositi. Nā tūc tal rō aliqñ qñis
remittit pbaret oppositū pclusi. z sic nō possz
stare eū firmitate fidei. qd e falsum. quare zc.
Pz etiā ex eodē falsitas octauē ppois. qz insu-

per ponēs eā nō solū p rariat sibi ipi. sz etiā
oibz fere sanctis z doctoribz q indrūt z iducūt
rōes pbabiles ad ea q sunt fidei qd nō facerēt
si esset impedimētū i cognitōe legi xpi. imo ipe
met legislator ad sue legi pbatōz fec p seipm
z suos aplos miracula. vt dicitū est s. qre zc.
Sic g ex pdictis patet solutōes rōnū hui-
doctor. z falsitas sue positōis ac p pns vital
octo pponū d dictionaz ppoibz pmissis. Et h
de scda pclusiōe z suis adiūctis. **B**
Tertiaz pclusio iuxta materiā tertij argu-
mētū an oppositū qñtōis factū e de pfirmatōe
eccie xpi. Et e ista q plicz xpi seu petri eccia ex
fide sola nō sit ad credēdū sufficient pfirma-
ta. nō ex fidei auctoritate pncipalit cōcludit
pfirmatō eccie i fide xpiana. Et h pclusio di-
recter rōsina est ad qñtū. Nā prima p rñdet
ad p mū qñtōis itellecū. scda p ad tertium.
Priz ps aut p z ex dictis i scda pclusiōe qz
ex sola fide infusa nō inducūt sufficient eccia
ad credēdū seu ad pstatē z firmiē assentien-
dū. sz ad h inducta fuit ex apparētia rōnū. sic
etiā arguit scda rō an oppositū. Et spēalit ex
apparētia miraculoz sic oñdit auctoritas al-
legata. Dar. vlt. c. qre zc. Unz de mltis rōibz
qñ in pma qñtōe sntiaz inducit doctor subri-
lis z etiā aliq doctores i diuers locs tm vna
tāgo cā breuitat arguēdo sic. Jlla sunt p z
pstatē ac firmiē credēda in qz veritat testi-
moniū de iudicatōe miracula. Jsta e pba-
bilis i lumie naturali. sz sic e d dicit z doctri-
na xpi. Jsta patuit p expientia. z nūc etiā est
pbabil in lumie naturali p famosaz histori-
am de resuscitatiōe lazari z alijs mltis mira-
culis p xpm z e aplōs factis. igit zc. Nā rō
nem inuebat Rich. j. de trinita. ca. ij. loqñs.
Dñe in qñt si error est. a te decepti sum. tot e
z tatis pdignis attestata sūt q nō nisi p te fie-
ri poterūt. Et loqñt in psona indifferētis. Et
si forte hmōi miracula negarent esse facta h
nob grāde miraculū sufficit q sine miracul
penetor orbis crediderit. sic dic Aug. xij.
de ciui. dei. Sufficit eū qñtū sz ad indiffe-
rentē. qz alie est de pteruo. Nā eādē rōem
sū inuebat rōs dicēs. Opa q ego facio testi-
moniū phibēt de me. Et itez. Si mihi non
credis saltē opibz credite z mltā hmōi i plu-
ribz locs euāgelij. qre zc. Scda ps pclusi
ōis ps ex dictis i tertio arti. qñtōis. quē tra-
ctau i vespertis meis. Ubi sub tribz pclusio-
nibz pbaui q sp scz vsq ad psumatōz seculi
est z erit aliq ecclia q p rectā fidē xpi lege re-

de resumpta

gulabit z cōformabit. Et ista e eccia vniuer-
salis z nō aliq piculari ab vniuersali ecclia di-
stincta. Sz q sic sp pseuerabit vniuersal ec-
clesia i fide nō p p uinci rōe. sz pncipalit cō-
uincit ex scpture auctoritate. sic ibidē pbaui
ex tribz auctoritatibz. i. illa Lu. xij. Petre ro-
gau. p te. zc. Et illa Dar. vlt. Ego vobiscū
sum vsq ad psumatōz. Et insup ex illo dicto
xpi dicētis d psecutōe xpi. q tūc iduceit in er-
rorē si fieri p etia electi. Introductorz dimit-
to cā breuitat. Ex his g acetia ex dictis i
tertio pambulo b. q. lat. p z scda pars con-
clusionis. **A**
Sz d vni dicitū qd immediate tactū e z qd
pbatū fuit i scda cōclusiōe dicti scdi articuli
vesperiaz meaz q dclusio fuit. ex sacra scri-
ptura nō quincit q sp e aliq piculari ecclia q
xpi legi regule pformet. posuit dicit mgr hic
ista ppoem collatiua. ex sacra scriptura vni-
cibile. Uidēt q sp vsq ad diē iudicij aliq p-
riculari ecclia militās xpi legi regule pforme-
tur. Et sic fm eū seq q pfirmatio i fide nō so-
lū puenit vniuersali ecclie sz etiā piculari.
Lup. oppositū nūc z alias tenigi z i pma lecti-
one mea rñdendo ad rōnes istī mgr dicit q
vna sola scz qñta vadit p intētiōz mee pclusi-
ōis. Et h ipe postea arguit. sz qz pcessus
logical e z mag. vocal qz real. id trātoe cau-
sa breuitat. z venio ad rōes suas pncipales.
Priz rō fuit q sp vsq ad diē iudicij dura-
bit ecclia quā rōes se edificantur pncipalit sup pe-
trā p rñēs i se mltas ecclias pncipales. z disti-
ctōes g dū officioz z dignitatū. sic corp cō-
tinet i se mltā mēbra sic distincta. igit zc. pna
p z. añs pbat ex dictis xpi z apli simul iunctis.
Dar. xvj. j. Co. xij. ad Eph. iij. z. v. caplis.
Scda rō fuit i diē iudicij de multis eccl. ijs
pncipalit ex diuers mōi pncipalit pcurrēt fide-
les etiā i caritate extētes. q tūc replent vniū
z rapiēt i nubibz obuiā xpo i aera. igit zc. cō-
sequētā reputat clarā. añs patz ex duobus
dictis apli sūt iuncti. j. Thes. iij. vbi loqñt d ill
q tūc rapiēt vniū z quō rapiēt zc. z Eph. iij
vbi dic. donec oēs occurrām. zc. vbi glosa.
donec nos oēs occurrām. nob iuicē d diuer-
sis pncipalit mōi cū desiderio currētes ad gau-
diū. Et subdit. donec illō fiat durabit plātō
Ad pma rōz rñdi i pma lectōe. q qd sit d
ante m illō nō quincit ex sacra scptura. nec
ex illis dictis xpi z apli q allegat. Ad scdaz
q qd sit etiā de ante dicit pncipalit q illō nō quin-
cit ex scptura nec ex ill dictis apli. qre zc. Unz

p materia istaz rōnū posui tres ppoēs. **D**
Priz ex sacra scptura pbabile e q an diē
iudicij erit aliqd tps i q nulli erūt fideles vi-
ui. Pz de illo tpe i q an aduētū xpi ad iudici-
um ignis pcedet purgās elemēta z icinerās
corpa micta. Et illō tps i dicit meis vocabā
psumatōz seculi zc. Scda ppo seq ex p dca
q nullo tpe psumatōis nulla erit ecclia mili-
tās siue vniuersal siue piculari. Patz ex de-
scptōe eccie militātis quā posui. qz tūc nul-
li erūt fideles i mortali corpe naturalit viue-
tes. Et ex h p z clare falsitas sue ppois z etiā
anecedētis pmerōis q ad singulas partes.
Tertiaz ppo. in diē iudicij nulli hoies repe-
riēnt vniū q obuiēt xpo veniētī sic. i. q illi p-
us nō fuerint mortui. Patz ex dictis nec oppo-
sitū quincit ex illa auctoritate apli. j. Thes.
iij. sicut patz inuētī opiones doctor sup h
passu. Ex h clare p z falsitas anecedētis se-
cūde rōis. Sz h ipe replicat. Priz p
hoc qd dicit q añs suaz rationū nō quincit
ex scptura iducit plures auctates scpture.
q qñ in idē pueniūt. id nō repeto nisi illā qm
pncipalit inducit p pma ppoem. i. dicitū apli
ad Eph. iij. vbi de xpo loquit sic. Et ipe de-
dit quosdā qdē aplōs. qdā aut pphas zc. ad
edificatiōē corpis xpi. i. ecclie. donec occur-
ram. nob inuicē z xpo veniētī ad iudiciū in-
viz pfectū. i. in mēsurā etatis plenitudis xpi
sed talē mēsurā etatis nō habebim. an diē
iudicij. qz nō nisi p resurrectōem. igitur vsq
ad illud tps durabit ecclia fm distinctiōem
graduū. zc. Et q infert q est falsa pma p-
positio z p psequēs scdā. Sed hic dico q
in illa auctoritate apli hec dicitio donec su-
mitur exclusiue. vt scz excludat nō solū diez
iudicij sed etiā illud tps qd immediate iudi-
cium pcedit. qñ scz iudicij signa incipiēt ap-
parere vt magis statim dicēt. quare zc.
Itē cōstat ptra me. qz illud tps purgatiōis
electoz per ignē. zc. pertinet ad diē iudicij
imo est pars diei iudicij. Non em solū ad di-
em iudicij pertinet latio sentētie. sed etiā ml-
ta alia pcedētia z sequētia. vt patet etiaz ex
multis passibus scripture. Sed quid qd sit
de hoc vltimo dicto. tamē primū p ppe lo-
quendo nō est veruz. quia illa purgatio per
ignem est vniū de signis ante iudiciū fm om-
nes doctores z per cōsequēs proprie non
est pars diei iudicij. zc. Item replicat d
tertiā ppoem qz xpo veniētī ad iudiciū aliq
rapiēt obuiā q tūc inueniētur vniū z pncipalit

Questio

nō fuerūt mortui. igit illa pō falsa. An̄s pro
bat ex illo apli. j. Thef. iij. deinde nos q̄ vi
uim̄ q̄ relinq̄mur s̄l rapiemur cū illis i nu
bib̄ obuiā pō i aera. zc. S̄z h̄ auctoritas
nō cludit q̄ paul̄ q̄ iā est mortū ibi se p̄nu
merat cū illis uiuis q̄ sic rapiet. z p̄ns nō i
tēdit q̄ illi uiuis nō fuerit mortui. Et q̄n̄
dic̄ q̄ imo sic p̄z p̄ glo. ibidē. z ma. li. iij. dist.
xliij. z doctores cōit̄ q̄ supponit q̄ p̄s veni
ens ad iudiciū aliq̄s iueniet uiuos z tūc p̄r
q̄rūt vtz tales q̄n̄s sint morituri v̄l nō. z tā
gūt dnas opiones. vna Hieronimi q̄ videt
velle q̄ nō. zc. alia Ambrosij dicēt. q̄ in ra
ptu illoz q̄ uiui rapiet mors erit z resurrec
tio mira q̄dā velocitate. Idē tenet Thomas
de argētina sup eadē dist. vbi dic̄ q̄ Aug. xx
de ciui. dei. ca. xij. videt sentire q̄ illi q̄ mor
tui fuerint inēti i aduētū iudicij p̄ duratiōe
resurgēt q̄ ibi q̄ inueniet uiui. q̄ rapient ob
uiā xpo z i illo raptu moriet̄ z subito reuiu
scent. P̄ S̄z h̄ec p̄mo ē illd apli. j. Co
rint. xv. oēs q̄dē resurgem̄. z seq̄t in mōm̄to
in ictu oculi. zc. Et p̄ns fm̄ aplm̄ oīs re
surgēt i eodez instāti. z n̄ aliq̄ p̄ns resurgēt
alijs p̄ortate t̄pis. Et sic illd. j. ad Thef. iij
z mortui q̄ in xpo sūt resurgēt p̄mi deide nos
zc. nō refer̄ ad p̄ortatē z posterioritatē t̄pa
lē q̄ ad actū resurgēdi sic declarat ibidē ma
gister H̄. de lira. ad c̄ postillā remitto. Itēz
sc̄tus Tho. i. iij. sn̄az. dist. xliij. q. iij. art. j. di
cit. q̄ licet i hac materia varie loquāt̄ sc̄ti. t̄m̄
hec ē securior z cōior opio. q̄ oēs morient̄. z
a morte resurgēt. Et i r̄n̄sione ad p̄mū argu
mentū oñdēdo quō intelligēdū est illud sym
boli. v̄t̄ur̄ est iudicare uiuos z mortuos. di
cit q̄ ista distinctio uiuoz z mortuoz nō est
referēda ad ip̄m iudicij t̄ps. q̄ tūc erūt oīs
uiui neq̄ ad totū t̄ps p̄teritū. q̄ oēs iudicā
di aliq̄ t̄pe fuerūt uiui z aliq̄ t̄pe mortui. S̄z
ad illd t̄ps determinatū q̄d̄ immediate iudiciū
p̄cedet. q̄n̄ sc̄z iudicij siḡicipiet apparere. Et
in. xlvij. dist. q. v̄l. art. j. dic̄ q̄ illa p̄flagratio
ignis iudiciū p̄cedet q̄ ad purgatoz mōi. Et
in r̄n̄sione ad p̄mū argumētū dic̄ Aug. xx. d̄
ciui. dei. vbi videt oppositū inuere. non loq̄t̄
determinādo s̄z opinādo sic oñdit ex c̄ p̄b̄is
Et i r̄n̄sione ad tertū argumētū dic̄ q̄ illi vi
ui q̄ dicunt̄ rep̄iri sunt illi q̄ vsq̄ ad t̄ps p̄s
gratōis i corpe viuēt. Ex q̄b̄ oib̄ apparet p̄
positū. zc. Itē q̄d̄ sit de h̄ t̄m̄ ex his varijs
opionib̄ doctoz circa h̄ac materiaz apparet
clare q̄ ex sacra sc̄ptura n̄ p̄uincit̄ p̄positū illi

us ma. imo exp̄sse dic̄ m̄gr̄ sn̄az. vbi cū alle
gat p̄ se. q̄ hoz q̄d̄ ver̄ sūt nō est h̄uani iudi
cij diffinire. q̄re zc. Itēz p̄o replicat dicē
do. q̄ licet dicte tres p̄oes mee essent p̄e. ad
huc eq̄liter staret difficultas v̄triusq̄ rōnis
sue ponēdo loco illi vsq̄ ad diē iudicij ly v̄l
q̄ ad t̄ps signoz diē iudicij p̄cedētū. Et de
ducere v̄traz rō sicut p̄us. s̄z t̄m̄ nō op̄z sic
modū loq̄ndi variare v̄t̄ dic̄ patere. q̄ p̄m̄
mod̄ loq̄ndi trahit̄ ex sc̄ptur̄. z ēa doctoz
bus vsitat̄ z nō mē. imo dic̄ q̄ mod̄ meuf
loquēdi clare d̄dic̄t̄ conclusiōi mee tertie. ter
tij articuli vesperiaz. S̄z miror de h̄ dicto.
q̄ volūtariē h̄ asserit nec p̄bat aut declarat
istā p̄radictiōz. quā t̄m̄ oino nō video. De
suo mō etiā loquēdi p̄z ex dic̄t̄ q̄d̄ veritatis
habeat z quō doctores varie loquant̄. imo
clare p̄z q̄ mod̄ me loquēdi vsitatur a xpo
dic̄. n. Ego vobiscū sū vsq̄ ad p̄sumatiōem
seculi. nō dic̄ vsq̄ ad diē iudicij aut vsq̄ ad
t̄ps signoz. zc. Quid̄ ar̄ itelligat p̄sumatiō
nē seculi p̄z ex p̄dict̄. Et q̄tū ad h̄ q̄d̄ dic̄. nō
obstāt̄ r̄tib̄ p̄oib̄ meis rōes suas p̄cedere
variato illo mō loq̄ndi. zc. Rūdeo q̄ non
q̄ illa q̄ assumūt̄ in aūte z q̄ ex dic̄t̄ apli. p̄
bant̄ p̄uenire eccie nō de eccia aliq̄ p̄ticulari.
s̄z de sola vniuersali h̄nt̄ locū. capiēdo ec
clesiā vniuersalē z p̄ticularē ad intellectū cō
clusiōnū meaz alias sat̄ exp̄ssum. quare zc.
Tertia rō sua fuit. q̄a si p̄o sua nō est̄ h̄a h̄
maxime videret̄ q̄ ad saluandū dicta sc̄ptu
re d̄ duratiōe eccie. q̄ ip̄a posset saluari i vno
hoīe laico. q̄ v̄t̄ dic̄ ista sibi videt̄ esse mea in
tentio. S̄z falsitatē p̄ntis p̄bat. q̄ tūc fm̄ ie
gem ordinatā deficere posset i eccia militan
te sacerdotū xpi. q̄d̄ est fm̄ ordinē melchise
dech. q̄d̄ videt̄ esse p̄tra aplm̄ ad Heb. vij. z
glosam ibidē. Ad h̄ac rōnem r̄ndi. nego
antecedēs. Et q̄ illa fuerit intentio mea clare
patz ex trib̄ correlarijs tertij articuli mei.
Ubi exp̄sse posui z p̄bauit̄ ex sc̄ptura q̄ sem
per a t̄pe xpi vsq̄ ad p̄sumatoz seculi est plu
res habetes fidē spem z charitatē in ecclesia
vniuersali. Q̄ Sed cōtra. Replicat. quia descriptio vniuersalis ecclesie militan
tis quam ego posui saluari potest in vno ho
mine tantū. Igitur zc. Antecedēs patet. q̄a
dicit̄ q̄ ecclesia est omis homo fidelis vel om
nes homines fideles in mortali corpore na
turaliter viuētes. Ex qua clare patet p̄posi
tum v̄t̄ ip̄e dic̄t̄. Et etiā ex h̄ q̄ ego induxi d̄
abel in quo aliquando saluabatur eccia. zc.

de resumpta

Ad istud r̄ndeo. dico q̄ p̄cesso aūte z eius
p̄batōe negāda est p̄ma p̄na. Et rō est. q̄ licz
eccia nūq̄ in futurū saluabit̄ in vno solo sup
posito. t̄m̄ aliq̄n̄ sic saluata fuit l̄ absolute sal
uari posset. mō bona descriptio d̄z p̄uerti cū
diffinito. nō solū p̄ vna differētia t̄pis. sed p̄
q̄libet z respectu cuiuslibz copule etiā d̄ pos
sibili. It̄o posita fuit illa descriptio distinctiue
zc. q̄re zc. Quarta rō sua fuit. q̄ nisi suap
positio esset p̄a tūc sequit̄ q̄ lex xpi q̄ ad sacra
mēta vel alios rit̄ eccie a xpo z alijs aplis i
stitutos q̄n̄q̄ deficeret aū finē mūdi. Conse
quētia tenet sic in argumēto p̄cedēti. falsitas
patet ad Heb. vij. z p̄ glosam. Ad h̄ r̄ndi
p̄ idē sicut ad p̄cedēs negandop̄nam. Uñ p̄
materia h̄ rōis z p̄cedētis dicit̄ q̄ posito q̄ es
set v̄t̄ sol̄ h̄o laic̄ fidelis nō errās s̄ legem
xpi. nō t̄m̄ ex h̄ sequit̄ q̄ deficeret sacerdotūz
xpi aut sacramēta vel aliq̄ rit̄ eccie dei. quia
stat q̄ aliq̄s sacerdos sit imo summus sacer
dos. z t̄m̄ q̄ erret̄ s̄ legē xpi sicut p̄z de Petro
v̄t̄ testat̄ Paul̄. Gal. ij. imo stat q̄ aliq̄s sit sa
cerdos z possit ministrare oia sacramēta xpi
z t̄m̄ q̄ sit heretic̄ z p̄ns q̄ nō sit fidelis nec
de eccia dei. v̄t̄ p̄z ex cōi opinione doctozū s̄
m̄gr̄m sn̄az. li. iij. dist. xxv. quare zc. Sed
p̄tra replicat dicēdo q̄ nō soluo argumētū
Uñ arguit sic. Si cū sc̄ptura stat ecclesiam
saluari i vno solo hoīe laico. igit̄ cū sc̄ptura
stat pari rōe nullū esse sacerdotē v̄l clericūz.
z tūc stat ambo argumēta p̄cedētia. Cōsequē
tia t̄m̄ tenet v̄t̄ dic̄. q̄ ex q̄ ad saluandū sc̄ptura
sufficit fides xpi i vno laico z p̄ns nō req̄ri
tur aliq̄n̄ sacerdotē v̄l clericū esse. zc.

Ad h̄ dico. q̄cqd̄ sit de aūte de q̄ satis dicit̄
p̄na negāda est nec p̄batio valet. Et rō ē. q̄a
in sc̄ptura sacra sp̄aliter p̄mittit̄ duratio
sacerdotū xpi vsq̄ ad p̄sumatoz seculi. v̄t̄ vi
detur ex dic̄t̄ apli Heb. vij. et posset oñdi ex
alijs loc̄ sc̄pturē. s̄z trāseo cā breuitatis. q̄
re zc. Quinta rō sua p̄ncipal̄ z quā solam
dicit̄ esse ad p̄positū mee conclusiōis sunt ista. Ex
sc̄ptur̄ videt̄ p̄uincibile q̄ nec generale cō
ciliū nec tota multitudo clericoz z laicoz vi
roz nec romana eccia q̄ distinguit̄ a tota cō
gregatiōe fidelū sicut p̄tes a toto difformari
pōt̄ legi xpi. igit̄ zc. Cōsequētia tenet. s̄z aūns n̄
p̄bat Ad istā r̄ndi p̄babiliter disputatiue di
cēdo q̄ aūns non p̄uincit̄ ex sc̄ptura sacra.
Et q̄a oppositū nō p̄bauit̄. iō nō p̄ dicit̄ S̄z
in p̄ma lectōe sua p̄bare visus est aūns q̄ ad
singulas p̄tes. Et p̄mo de p̄silio generali ar

guit sic. Tota eccia vniuersal̄ nō pōt̄ errare
in fide seu q̄ ad h̄ difformari legi xpi. igit̄ nec
cōciliū generale. aūns pōt̄ deduci ex sc̄pturis.
sicut̄ cessi. igit̄ z sequēs. Sed sequētia p̄
batur ex h̄. q̄a cōcilio generali in causa nō li
cet appellare. q̄a si sic aut ad aliud cōciliū. aut
ad papā. aut ad vniuersalē ecciam. Non ad
aliud cōciliū. quia pari rōe ab illo appella
re liceret. z sic tali cause finis imponi nō pos
set. Nec ad papā. quia in facto fidei est subie
ctus iudicio generalis cōciliū. eo q̄ sicut notatur. r̄. dist. ca. Anastasius. Synod̄ i cau
sa fidei sit maior papa. Nō potissime verum
est de synodo generali. Nec ad vniuersalem
ecclesiam. cū cōciliū generale sit p̄stantior p̄
ecclesie. igitur parti min̄ p̄stanti est̄ minus
credendū in causa fidei. Etiā quia vniuer
salis ecclesia in vno cōuenire nō potest. Itē
cōciliū generale eo ip̄o q̄d̄ est generale re
p̄sentat totā ecciam vniuersalē zc. An̄s pa
ter. quia si nō iam in eo nō est cōsensus totius
ecclesie vniuersalis. z per p̄sequēs nō est ge
nerale sed particulare. Et ad hoc est auctori
tas Gregorij. r̄. dist. ca. Sicut. vbi dicit̄ de
quattuor cōcilijs generalib̄. q̄ vniuersali cō
sensu substituta sunt. z ideo quicūq̄ p̄sump
serit absoluere q̄ illa ligāt̄ aut ligare quod
soluit̄ seipsum destruit̄ z nō illa. Et similis
ratio est de quolibet alio cōcilio generali. igit̄
tur zc. Itē ex sc̄ptura cōuincitur q̄ con
gregati in vno in xpi nomine nō possunt pro
tūc difformari legi xpi. Sed sic est de illis q̄
faciunt cōciliū generale. Maior p̄z Math.
xviij. Et minor apparet. quia aliter non esset
generale cōciliū. sed eccia malignārium z
particulare p̄uenticulū. Nec valet dicere. q̄
licet deus sp̄aliter assistat̄ p̄gregat̄ i vntum
in xpi noīe. tamē in fide m̄mes firmatur. q̄n̄
possunt labi in errozē. Nam p̄similiter argu
eretur de tota p̄gregatione fidelū vniuersa
lis ecclesie. quia stat cū sit viatrix q̄ non est
cōfirmata. zc. z tamē nō sequit̄ q̄ possit erra
re a fide. Sic in p̄posito isti de cōcilio genera
li quia representat totā ecciam licet non sint
cōfirmati quicūq̄libet eoz. possit seorsum
errare. tamē nō sequitur q̄ omnes simul sic
cōgregati possint errare

R
Ad ista p̄babiliter r̄ndent aliqui. Q̄ cō
ciliū generale pōt̄ p̄tra fidē errare. imo d̄ facto
sic aliq̄n̄ errauit sicut p̄ multa exēpla oñdūt.
z sp̄aliter p̄ synodū ephesinā sc̄dam q̄ erra
uit. z iō rep̄bata fuit. sic notat glo. r̄. dist. c. j.

Questio

Et ad obiecta i contrariū dicūt negādo nām
Et ad pbatoz negāt assumptū dicentes qd si
pciliū generale fide erraret ab ipō appella
re liceret. f. ad aliū pciliū generale si esset fa
cultas ipm pgregādi. z si illō itez erraret li
ceret ad aliū appellare. z sic sp donec catho
lici puenirēt. insup si papa n̄ essz pns pcilio
generali errāte liceret ad ipm pntē vl ad ipz
cū alio pcilio pgregādo appellare. vl etiā ad
vniuersale eccliam si possz i vniū puenire esset
pncipalit̄ appellādūz. Si vō tota xpianitas
esset sic depuata qd soli heretici haberēt po
tentia z qd soli pauci simplices z pauper ma
nerēt i fide z reputaret pciliū generale erra
re. nec possent se hūano pcilio aut auxilio tu
eri vl defendere n̄ restaret aliū nisi se diuicē
tie cōmittere z illā iniurias patient̄ tolerare
cū gemitu tristitia z dolorē. sic Hieronym⁹
psulit viro ecclastico qm̄ in ea qd vocat dom⁹
dñi inualescit iniquitas z iusticia ois depm̄it.
put recitat. rj. dif. c. qm̄ igit. Quātū vō ad
illud qd dicit de subiectōe cā fidei. zc. dicūt qd
ois psona z ois pgregatio errās i fide oī al
teri nō sic errāt in cā fidei ē subiecta. z tal̄ ē
pstatōz i ecclia qd licet qd aut cuiusqz p ditiōis
existat. Ad pfirmatōez pcesso ante negant
pnam. Tū pmo qd papa ē psona publica ge
rēs vices totū ecclie. z tū pntē fide errare. z p
pns pntē pciliū generale. Tū scdo qd n̄ optz
qd ois psona vl cōitas gaudeat oī progatiua
q gaudet illa ē vices gerit. qre zc. Et ad au
toritatē bti Bre. dicūt qd loq̄ de pcilijs dei
fice z rite a catholicis celebrat. Et loq̄ de fa
cto nō de possibili. qre n̄ optet sic eē de oibz
alijs. Ad aliā pfirmatōz pntē dicit qd stat qd il
li qd sunt i generali pcilio n̄ sunt pgregati i no
mine xp̄i. f. qd sunt xp̄o xp̄i. tū h̄ nō obstāt n̄
sequit ppositū. qd illo pcesso staret qd sic pgre
gati errēt i fide pntē cām ibidē tactā. qz scz n̄ p
pter h̄ sunt i fide pfirmati. Nec valet replica
tio. qd nō sic pntē arguit d̄ ecclia vniuersali. Nā
licet sic viat̄ pntē pfirmata ē in fide vniuer
salis ecclia. nec tal̄ pfirmatō repugnat statui
vie ad intellectū sup̄ exp̄sum. Nec valet qd dicit
qd licet qdlibet seorsum possit errare. tū nō seq̄
tur qd oēs sil̄ pgregati. zc. Nā pcurfus ad eū
de locū nō reddidit aliqz magis inobliq̄biles
a fide qd an̄. Qd sic loc⁹ nō sanctificat boiem.
sic nō pfirmat i fide. Tal̄ etiā pcurfus in xp̄i
noie bz locū i pcilijs pncipalibz z pncipalibz
bus. de qbz n̄ pstat qd pntē errare. quare zc.

S Scdo loco pbat iste mgf scdam p/

tem aūtis sui pncipal. f. qd tota mltitudo cle
ricoz nō pntē difformari legi xp̄i. qz de ita sta
biluit sacerdotes leuiticos. vt i iudicij de
his qd erāt diuini pcepta n̄ possent errare sic
qn̄ eoz iudicio essz stādū. igit mltō fort⁹ sic
assitit sacerdotibz noui testam̄ti. marie i his
qd pcernūt fidē. z p̄cipue illis ad qd se tota cō
munitas ecclie refert i his qd sunt fidei. Lōse/
quētia p3. An̄s pbat p scripturā Deut. xvij.
vbi dicit dicit filijs israel. qd de oī iudicio diffici
li z ambiguo debeāt venire ad sacerdotes le
uitici gener⁹ z ab eoz snia nō declinare neqz
a dextris neqz a sinistris. Itē pfirmat p aliq
supius tacta i tertia z q̄ta rōibz. qz seq̄tur qd
posset cessare i ecclia ordo p̄latōis z diffictio
graduū. zc. ptra aplm̄. imo qd deficere posset
sacerdotiū xp̄i. sacramēta z aliq̄ rit⁹ ecclie. zc.
Lōsequētia probat. qz qd rōe posset illa tota
multitudo errare i vno articulo. pari rōne i
oibz p̄nētibz ad sacerdotiū z sacramēta. zc.
Quia nō pntē pfirmata respectu vniū qz re
spectu alter⁹ zc. Ad ista pntē pbabilit̄ dicit.
Ad p̄mū negādo an̄s. Et ad pbatoem dicit qd
illa auctoritas itelligēda est i illis iudicij sa
cerdotū leuiticorū i qbz nō errabāt p̄ legē. f. s
si cōtingeret eos sic errare sicut possibile fuit.
tūc ab eoz iudicio z snia fuisset declinādūz.
qre zc. Ad pfirmatōz licet sup̄ tactū sit de
materia argumēti. tū adhuc pntē dicit duplici
ter. Uno mō qd licz tota mltitudo clericorū
cōtra fidē erraret. tū aliqz sacerdos remane
ret h̄ns potestātē ordinādi ligādi p̄ficiēdi et
alia sacramēta p̄ferēdi. z sic remaneret in ec
clesia. ordo p̄latōis. distinctio graduū. sacra
menta z aliq̄ rit⁹. Et licet forte nō in actu. tū i
potētia p̄p̄nua. Alio mō dicūt aliq̄. qd licet
oīs clerici hereticarent aut om̄ino nulli re
maneret p̄p̄tē ecclia p̄tātē habēdi p̄dicta
nequaqz amitteret. licet illa nunqz h̄re possz
per humanā potestātē sed per miraculosam
dei operationē. qui scz diuersis modis pos
set de aliquibus laicis catholicis sacerdo
tes z episcopos ordinare z hoc sue ecclie re
uelare. In quo casu omnes catholici debe
rent taliter ordinatos a deo sicut veros epi
scopos z sacerdotes habere. Et licet temera
rium esset asserere talem casum de facto ali
quando euenire. tamē esset etiā temerarium
hui⁹ casus potestātē negare. quia hoc essz de
futuris temere diuinare z contra articulos
de dei omnipotētia impudenter impingere.
quod est absurdum. quare zc.

De resumpta

Tertio loco pbat iste magister
tertia p̄tē sui pncipal. an̄cedēns. f. qd romana
ecclia qd distinguit a tota pgregatōe fidelum
sicut ps a toto. legi xp̄i n̄ pntē difformari. Et
qd multi diuersimode capiūt romanā ecclie
siam. iō ad pns vocat eccliam romanā illam
penes quā residz auctoritate totū iudiciū
in his qd fidei sunt totū vniuersalis ecclie.
fm̄ ordinē a xp̄o institutū. Que scz comple
ctitur papā z alios rite ad suū collegiū perti
nētes. Et vacāte sede saluat in illis solis i qd
bus est auctoritas p̄silij sui dicto modo. Et
hec videt esse intētio Hiero. z alioz doctoz
qm̄ tū extollūt romanā eccliam vt i multis de
cretis apparet. Hoc supposito arguit sic. Ro
mana ecclia sic sumpta est ps vniuersalis ec
clesia. z tū nō pntē difformari regule legis xp̄i
qd ad ea sic difformari sequit eccliaz vniuer
salem illi regule difformari. Qd pbat. quia
sicut xp̄s ordinauit qd ecclia vniuersalis nō
possit difformari sue legi. ita etiā ordinauit qd
illa ecclia p̄cularis penes quā residet auctori
tate iudiciū vniuersal ecclie nō possit er
rare. cū ipa sit a dño p̄stituta tāqz caput vni
uersalis ecclie. vt patet ex supposito z etiā in
decretis. xvij. dif. sacrosancta. S3 deficienti
bus sensibz i capite deficiūt z in mēbris. qre
zc. Confirmat ex auctoritate supra allegata
Deut. xvij. vbi de summo sacerdote z alijs sa
cerdotibz leuitici gener⁹ apparet qd de dedit
eis i oibz ambiguis auctoritatē iudicādi iu
diciū veritatē. qd multo magis tpe noue legi. zc.
S3 qd supra ad hoc dictū est iō d̄ h̄ transeo
causa breuitat̄. Itē inducit auctoritates de
creti. Una est Ambrosij. xvij. q. i. c. Aduo
cauit. Et cui⁹ p̄bis dat̄ intelligi qd nemo po
test esse de catholicis ep̄is nisi cū romanā ec
clesia cōicer. Alia est Hieronimi ibidē in. c.
qm̄ ver⁹. vbi loquēs de romana ecclia dicit.
o sup̄ i q̄a petra fundata ē ecclia. z qd qumqz
recū nō colligit dispergit. Et i eandē sniam
ponit Lyprian⁹. xvij. dif. c. Qui cathedram.
vbi dicit. Qui cathedra Petri sup̄ quā fun
data est ecclia deserit i ecclia se esse nō p̄fidat.
zc. Tertia est Hieronimi vbi supra in. c. hec
est fides dicētis qd sancta romana ecclia sem
per immaculata p̄māsit. z i futuro p̄manebit z
imobilis oī tpe p̄sistit. Quarta est Augusti
ni in libello p̄ eplam fundamētū manichei.
ca. ij. dicētis. Ego euangelio nō credere nisi
me ecclie catholice commoueret auctoritas
Sed hec auctoritas pncipalit̄ residet in il

la ecclia qd est caput aliaz mō p̄dicto. quā
re zc. Ad ista pbabilit̄ z solū recitariue et
nō asseritiue pntē dici. Ad p̄mū r̄ndet qd capi
endo romanā eccliam modo p̄dicto ipa pntē
difformari legi xp̄i. Nec ad h̄ sequit vniuer
salem eccliam legi xp̄i difformari. Et ad p
bationē dicit qd p̄ps solū de ecclia vniuersali
z nō de aliqua ecclia p̄culari ordinauit qd
nunqz difformabitur sue legi sicut in vesp̄
r̄is probauit. Et quādo vltra arguit. qd imo
de illa ecclia p̄culari apud quāz residet
auctoritate iudiciū vniuersalis ecclie. et
que est a xp̄o p̄stituta caput ipsius. zc. R̄nde
tur qd ipa p̄cularis ecclia romana non
est caput vniuersalis ecclie nec apud eā re
sidet auctoritas p̄dicta nisi sub conditiōe. f.
q̄d ipa manet in fide recta. Nam licz ipa
in beato Petro recepit eam. tamē nihil videt
tur prohibere quin eam possit perdere sicut
z ecclia anthiocena. Et ita tamē si ipsa fie
ret infidelis aut heretica illi qui prius erant
ecclia romana desinerēt esse caput ecclie
nec haberēt talem p̄ncipatum aut auctori
tatem p̄dictā. nec propter hoc deficeret fi
des ecclie vniuersalis. Et qm̄ dicit qd deficiē
tibus sensibz in capite deficiūt z in mēbris
zc. R̄ndi qd licet quātum ad multa sit simili
tudo int̄ corp⁹ xp̄i mysticū qd est ecclia. z cor
pus materiale hoīs. tū nō in oibz est simili
tudo. Quia corp⁹ hoīs non manet viuū sine
capite. Corp⁹ aut ecclie manet viuū. scz vita
fidei z gratie absqz capite i terris vt p̄tē dū
carer summo p̄fice. tū tūc habet caput i ce
lis. f. xp̄m qd est caput ecclie vt dicit Eph. p̄mo.
Et q̄nis romana ecclia post papā sit ipsi⁹ ec
clesie membz pncipale. z rōe ipsi⁹ possit dici
caput eius. tamen sine ipsa possit esse ecclia.
Quare zc.

Ad auctoritates decreti specialit̄ ad tres
p̄mo inductas. Respondetur qd sunt intelli
gende sub cōditiōe sup̄dicta. f. q̄d ipa ro
mana ecclia nō errat cōtra fidem. Loquū
tur etiā de facto z de illa ecclia qd erat tpe illo
rū sc̄toz f3 nō loquūt de possibili. Et iō si in
futurū p̄tingeret qd romana ecclia hereticaret
sic videt possibile. nec oppositū ē ex scriptura
reuelatum qre h̄ dicere esset temerariū. tūc
illō qd i dictis auctoritatibz affirmat i illo ca
su nō h̄ret locū. Et qd illa tertia auctoritas qd
est Hiero. sic itelligēda sub p̄dicta p̄ditiōe p3
et e⁹ mō loq̄ndi. qz dicit qd dño puidere z be
ato Petro opem ferere ipsa sic immaculata

Questio

permanebit. id est. si dominus prouideat. et beatus petrus opē ferat. sic scz q ipsa fidem Petri et apostolorz teneat. Ad auctoritatem Augustini dictū est q nō loquit de particulari ecclia romana. sed de ecclia vniuersali. Quod patet pmo. quia absurdū esset dicere q auctoritati alicuius particularis eccie esset magis credendū q euāgelio. Secundo patet ex verbis Augustini quia loquit ibi de ecclia que successit a tempe Petri vsq ad tempus suū. et sic ipsa comprehendit Petruz et alios apostolos ac euāgelistas et factos omnes a quibz in ecclia susceptū est euāgelium et publicata doctrina xpi. et sic maior est illius ecclie auctoritas q euāgelij et. Quando autē subinfert et hec auctoritas vniuersalis ecclie pncipaliter residet in illa ecclia que est caput aliaz. Patet ex iam dictis quid ad hoc sit respōdendum. Et hec de quinta ratione pncipali

Sexta ratio sua pncipalis fuit arguendo ex dictis meis sic. Ex scriptura sacra cōuincitur q semp sit aliqua vniuersalis ecclia que xpi legis regule nunqz difformet. igitur idē cōuincit de aliqua particulari ecclia. Antecedēs est tertia cōclusio tertiū articuli vespcriaz mearum. Cōsequentiam probat. quia impossibile est saluari eccliam vniuersalem sine particulari. sicut impossibile ē saluari totū integrale sine aliqua eius parte. Et quia probant cōclusionē meam p hoc quia quod in scriptura attribuit toti et nulli parti temerariū est hoc asserere de parte. Et h ipse cōfirmat argumētuz suū improbādo meam cōclusionē et simul soluēdo rōem arguendo sic. Quidquid in scriptura attribuit toti sic q nō stat cum scriptura illud uenire toti nisi ueniat alicui eius parti hoc temerarium est negare de parte. sed semp vsq ad diem iudicij reformari legi xpi attribuit in scriptura toti ecclie et nō stat cū scriptura hoc ueniri toti ecclie nisi cōueniat alicui eius parti. vt ex horibus est deductū. igitur Ad istaz rōem alias respōdi negando pnam cōsequētiā. Et ad pbatiōem etiā negaui assumptū. Dixi enī q impossibile est eccliam vniuersalem saluari sine ecclia pncipali. Patet clare quia p eccliam pncipalē nō intelligo quamlibet partem integrālē ecclie vniuersalis. s. aliquam congregatiōem fidelium partialē que nō est tota ecclia vniuersalis. Si autē tota ecclia vniuersalis saluaret in duobz suppositis pa-

tet q nulla esset ecclia particularis. qz nulla esset cōgregatio fidelium que nō esset tota ecclia vniuersalis. quare. et. Et per idē patet q confirmando rōem suā ipse truncate et sophisticate tractat et soluit rōem seu probatiōnem cōclusionis mee. Unde quādo ipse arguit. quidquid in scriptura attribuit toti et

Y Dic dico pmo q minor est falsa. q ad pnam partē propter hoc quod dicit ibi vsq ad diem iudicij. quia semp vsq tūc nō dubit ecclia militās de qua loquor. vt patz ex dictis in solutiōe pme et secunde rationis.

Secundo dico q eadem minor est falsa. q ad secundam partem intelligēdo p partē ecclie nō quamlibet eius partē integrālē. sed aliquam eccliam partialē seu particularē. vt statz dictum est. Tertio dico q ista dicta sua non vadūt ad intētionem mee cōclusionis. sed solum ad quandā sophisticam vim. sermonis modo fm phum sermones sunt fm materiam subiectā accipiēdi. Et fm hyl. intelligētia dictoz ex causis est assumēda dicēdi. Intētio autē mee cōclusionis sicut patuit ex dictis meis erat q data quacūqz etiā particulari certe denominatiōis que nō sit toti congregatiōi fidelium generalis. Verbi gratia ecclia clericoz. ecclia vlticor. ecclia gallicoz et. et scriptura sacra nō cōuincitur q semper sit aliqua talis siue cōsimilis denominatiōis que xpi legis regule cōformetur. Et cōtra hoc solum arguit quāta ratio sua super soluta. Et quia replicatiōes sue facte contra hoc in pma sua lectione sunt solum sophisticę et nō theologicę. ideo transco de eis gratia breuitatis. Et hec dicta sint de tertia cōclusionē et suis adiunctis et de tota ista questione solū disputatiue et nō assertiue

Expliciūt questionēs magistri Petri de Ayllico sup libros sentētiarum cū quibusdam in fine adiunctis. Impresse Argētinē Anno dñi. Mcccxc. Finite altera die sanctorum martyz Tiburcij et Valeriani

